

13.235

Vieața Agrară, Economică

A

Românilor din Ardeal și Ungaria

Documente contemporane

VOL. I

1508—1820

DE

ȘTEFAN METEȘ

Membru corespondent al Academiei Române

Tipărită cu cheltuiala
D. lui Ignat Mircea

BUCUREȘTI

Tipografia „România Nouă”, Th. Voinea, Calea Griviței, 41

1921

Prețul Lei 35

13.235

Bibl. Universitara Sibiu

R735021160

Vieața Agrară, Economică
A
Românilor din Ardeal și Ungaria

Documente contemporane

VOL. I

1508—1820

DE

ȘTEFAN METEȘ

Membreu corespondent al Academiei Române

Tipărită cu cheltuiala
D-lui Ignat Mircea

UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA”
— SIBIU —
INVENTARIAT 1998

1 JUN 1995

28 JUN 1995

BUCUREȘTI

Tipografia „România Nouă”, Th. Voinea, Calea Griviței, 41

1921

inv. 206

INV. Nr. 33635 19 A

DE ACELAȘ AUTOR:

Episcopia de Vad și legăturile ei cu Moldova în Revista ortodoxă, I București, 1912—13 No. 1—8.

Cronica popli Vasilie din Șcheiul Brașovului c. 1650 în revista Drum drept, I, Văleni de munte, 1913 No. 3.

Gheorghe Duca Vodă și Guvernul Ardealului în ziarul Românul, III, Arad, 1913, No. 95—6.

Bibliografia scrierilor lui N. Iorga. Uleașa și activitatea lui, București, 1913, pp. LXXVII + 160.

Câteva știri nouă privitoare la Gheorghe Bariț în Gazeta Transilvaniei. Brașov, 1915 Octomvrie.

Șerban Cantacuzino și Biserica românească din Ardeal, Văleni de Munte. 1915 p. 54.

Contribuții nouă relative la Constantin Negruzzi în Drum drept, 1915 Decemvrie,

Istoria bisericii și a vieții religioase a Românilor din Ardeal și Ungaria, I, (Până la 1700), Arad 1918 pp. XII + 414 (operă premiată de Academia Română cu 2500 lei).

Moștile Domnilor și boierilor din Țara-Românească în județul Hunedoara, în secolul al XVI-lea în ziarul Curierul Hunedoarei, Deva, 1919 No. 3—4.

Impreunarea bisericilor ortodoxe române din regatul român, în ziarul Patria, I, Sibiu, 1919 Martie,

O nouă istorie a literaturii românești moderne în ziarul Patria, II, Cluj, 1920 No. 148, 150, 153, 155.

Contribuții nouă cu privire la familia bolerească Buhuș din Moldova în An. Ac. Rom. sect. ist. vol. XXXIX.

Câteva contribuții nouă privitoare la Voievozii români din „părțile uogurești” în An. Ac. Rom. sect. ist. vol. XXXIX.

Relațiile comerciale ale Țerii Românești cu Ardealul până în veacul al XVIII-lea, Sighișoara, 1821, p. 273.

Supt tipar:

Uleașa agrară, economică a Românilor din Ardeal și Ungaria. Documente contemporane, vol. II: 1370—1820.

Documente cu privire la relațiile Țerii românești cu Ardealul și Ungaria în veacul al XVI—XVIII-lea, cu un studiu introductiv despre relațiile politice între aceste țări.

INVENTAR
2020

P R E F A Ț Ă

Aici vreau să vorbesc despre izvoarele istorice, cari privesc viața agrară românească din Ardeal și părțile ungurești și, în deosebi despre documentele ce se publică în volumul acesta și cele următoare, despre proveniența lor și felul publicării acestora.

S'a zis cu drept cuvânt, că istoria noastră din părțile ardelene și ungurești e o istorie de „sate și preoți”. Cu istoria preoților, adică a bisericii, s'au ocupat mulți, aducând documente nouă și interpretări, cari n'au fost totdeauna fericite și cu valoare durabilă. Trecutul mulțimii, al iobagilor oropșiți, pe spatele cărora se susținea statul unguresc cu tot aparatul său administrativ, a fost lăsat în umbră, deși el se poate reconstrui pe baza unui imens material din arhive, care în ce privește viața agrară a sătenilor români n'a fost cercetat de loc până astăzi, deși de atâtea ori ne desvăluie lucruri cu totul neașteptate și prețioase.

Materialul acesta istoric inedit se află în arhivele județene — dacă n'a fost dus la Budapesta — în cele private ale nobililor, așa de mult zăvorite, apoi în arhivele statului și muzeului național ungar din Budapesta, cari, amândouă, vor fi închise cel puțin pentru generația actuală de cercetători, cu toate că astăzi ar putea fi tot material istoric de aici, privitor la teritoriul românesc, în proprietatea noastră faptică, nu numai de drept.

Documentele cele mai numeroase relative la viața economică sunt în secția arhivei statului, numită *arhiva fiscală ardeleană*, peste 25 dulapuri; și nu e nici un sat sau cetate ardeleană, despre care să nu se afle acte în legătură cu nobilii-proprietari și românii-clăcași, cari muncesc pământul celor dintâi, dându-le bani, dijmă, dăanii și birșag. O altă co-

lecție din aceeaș arhivă e *Urbaria et Conscriptiones*, care cuprinde, cum ne spune și titlul, urbarii și conscripții de ale cetăților regești sau fișcale, de cari atârnau zeci și zeci de sate românești. Așa, bunăoară, urbariile cetăților din părțile ungurești: Chioara, Cehul-Silvaniei, Oradia Mare cu 160 sate, Satmar, Baia Mare, Șimleul Silvaniei, Hodod, apoi Șiria (dela 1525), Boroș-Inău, Beiuș și din Ardeal: Ciceu, Făgăraș cu 60 de sate, Gilău, Deva, Hunedoara și altele¹⁾.

În aceeaș arhivă, secția camara („kamara osztály”) sunt listele bogate în informații despre dijme, indicându-se județul, satul și producția fiecărui iobag, de ex.: județul Bihor are însemnările de pe anii 1569—1695, jud. Satmar pe 1552—1729 și jud. Maramuraș pe 1571—1708, etc. Și alte secții ale numitei arhive ea copioasele conscripții dicale, cuprind bogate și interesante știri despre viața de muncă a iobagilor români.

Documentele din volumul de față sunt copiate toate din arhiva statului ungar și în împrejurările cele mai grele și fără nici un ajutor extern. Cuprind o epocă destul de întinsă, de la 1508 până la 1820,²⁾ ca timp, iar ca teritoriu îmbrățișază toate județele românești ardelenе și părțile ungurești și bănațene. Faptul că documentele din acest volum și din cel de al II-lea și III-lea, care urmează în scurt timp, — sunt din diferite timpuri și din diferite ținuturi pleacă dela planul meu de a da o „*Istorie a vieții economice a Românilor din Ardeal și Ungaria până la 1848*”, care nu putea fi scrisă decât pe o vastă și solidă informație, în mare parte inedită, din toate veacurile și toate ținuturile românești de dincoace de Carpați; și această carte, atât de necesară historiografiei românești, sper s'o pot pune sub tipar încă în decursul acestui an. Dacă documentele ce se prezintă aici sunt din unele județe mai numeroase și în totalitatea lor mai puțin variate, ca conscripțiile urbariale din 1820, și din alte ținuturi în număr redus, și nu cum ași fi dorit eu, se datorește împrejurării, că în arhivă am lucrat în decursul războiului, când ser-

1) Vezi despre ele studiul meu, *Situația agrară a Românilor de pe teritoriul cetăților regești-fișcale*.

2) Am cuprins aici și vre-o 5 documente publicate în cărți ungurești — greu de utilizat, — pentru a avea o icoană mai deplină a vieții agrare.

scrierile erau foarte defectuoase, așa că eram silit pentru a nu-mi pierde timpul, să copiez acte întregi pe care bucuros le-aș fi dat în regeste și altele pentru importanța lor, le-aș fi dat în întregime, nu în regeste, dar mi-a fost cu neputință. Cred că pentru istoria locală fiecare act își are însemnătatea sa.

Se dau aici urbarii, conscripții — documente de acest fel lipsesc cu totul în Principatele Române — și învoieli sau contracte. Acestea din urmă se încheiau între proprietari și iobagi, stabilind toate îndatoririle acestora față de Domn: robota, banii, dijmă, darurile și gloaba¹⁾. Urbariile sunt tot un fel de conscripții, făcute de domni pentru a ști câte sate și oameni au sub porunca lor. Urbariile cuprind numele sateior și câte odată și numele iobagilor, zilerilor și „lipitorilor“ (subzileri) și ale copiilor acestora cu vârsta lor²⁾, sau numărul moșiilor sau porților eu însemnarea întregii slujbe iobăgești. Conscripțiile, făcute din partea statului, cuprind de obicei întreaga stare a averii mobile a iobagilor, cu scopul de a fixa pe urmă, pe baza lor, darea erarială, pe care trebuie s'o plătească fiecare iobag³⁾.

Prin actele acestea se aruncă o lumină nouă și puternică asupra vieții agrare românești în toată complexitatea ei, care ne lipsea până acum și alte izvoare nu ne-o puteau oferi. Din ele vedem până în amănunte subtile toată dezvoltarea economică: care cât pământ lucra, calitatea și productivitatea pământului, cum se muncea, ce se plătea pentru el proprietarului, și cât în bani sau dijmă în naturale, darurile la diferite zile sau sărbători fixate; robota sau claca din ce consta, apoi căraușiile, gloabele-birșagurile cât făceau, unde se făcea judecata pentru iobag, densitatea, înmulțirea și cauzele descreșterii numărului iobagilor, mutarea lor dintr'un sat într'altul, sau chiar în țara vecină, de unde și veniau; în ce condiții se primeau noii coloniști în sate și scutirile lor; dispariția și înființarea satelor nouă, averea mobilă a iobagilor din ce constă și numărul ei, negoțul țărănesc, obiceiurile sau drepturile vechi, cari dispar sau sunt călcate în picioare și ivirea

1) Vezi volumul II la Vad, Arpașeu, etc.

2) Vezi la Daia, Totoiu, Cetatea de piatră, etc.

3) Acest volum la Geomal din 1750. Astfel de conscripții avem pentru toate satele ardelenne până în cele mai mici amănunte.

altora ; în general agricultura și economia de vite, mișcările populare cu cauzele și urmările lor, imputernicirea sau slăbirea materială a elementului românesc în lupta continuă cu streinul stăpân, toponimia și multe alte lucruri din trecutul nostru, datine, contribuții pentru cunoașterea dreptului românesc, nicăiri nu-și află lămuriri mai depline și sigure ca în urbariile, conscripțiile și învoielile din acest volum și cele următoare, și în altele de acest fel din arhive. Așa că pentru cunoașterea adevărată a vieții țăranilor noștrii de sub stăpânirea apăsătoare a străinului, timp de mai multe secole, materialul istoric de felul celui arătat, e de o importanță capitală pentru istoria românească, care în cercetările ei trebuie să dea tot mai multă atențiune poporului de jos, țăranilor, din care se compune cea mai mare parte a neamului nostru. Mărturiile acestea ale trecutului pot da unele informații utile chiar și pentru problema agrară din Ardeal a cărei rezolvare cuminte e o necesitate inexorabilă pentru nația noastră în ziua de astăzi.

Partea mai mare din documente o fac conscripțiile urbariale—numite și ale lui Czirak—din 1819—20. Deși ele sânt dela începutul veacului trecut, totuși au un caracter foarte vechiu, fiindcă toți sau aproape toți țărnii spun că fac slujba cum s'au pomenit din moși și strămoși, și dacă facem comparație cu urbării mai vechi, de ale unora și acelorași sate, vedem că slujba și îndatoririle iobăgești nu s'au schimbat, sau s'au schimbat foarte puțin, și de obicei în mai rău, în decursul veacurilor. Însemnătatea cea mare a acestor mărturisiri urbariale constă în tr'aceea că sânt scrise în românește, după spusele frunțașilor și bătrânilor satelor, cari au jurat că cele spuse de ei conține adevărul, întărindu-l prin iscălitura sau mai totdeauna prin punerea degetului pe cruce sau chiar prin facerea acesteia la finea actului urbarial.

La copiere am delăturat ciudata ortografie ungurească, păstrând întru toate cele spuse de săteni, acum o sută de ani, așa că prin glasul lor simplu, uneori foarte duios¹⁾ vorbesc toți înaintașii, cari au muncit greu, au suferit ca mucenicii, stingându-se o generație după cealaltă, cu credința că cei

1) Acest volum la Berivoiul mare pp. 253-64 și vol. II la Viștea de sus.

puțin strănepoții lor vor trăi zile mai bune,—pe urma jertfei lor—cari abia sub ochii noștrii au sosit.

Notele și regeștele, luate din arhivă, vor fi întrebuințate și la introducerea volumului III, care cuprinde *note istorice despre satele românești din Ardeal și părțile ungurești*,—vre-o 600 sate,—bazate și pe toate documentele publicate, în credință că ele vor fi utile tuturor acelor cari se vor ocupa cu monografiile satelor și pentru cari știrile scurte și la aparență neînsemnate—risipite prin toate colecțiile de documente, de reviste streine așa de greu accesibile — privitoare la satele noastre, rămâneau mai totdeauna necunoscute sau întrebuințate într'un mod cu totul neîndestulător.

Se va da cuprinsul în regește a documentelor în mod cronologic și o tablă după județe a satelor cuprinse în acest volum.

O tablă a numelor și locurilor istorice, apoi a lucrurilor, a cuvintelor străine și un glosar al cuvintelor rare și puțin cunoscute va încheia volumul al III-lea, căutând ca această tablă să fie cât mai precisă și bogată, pentru întrebuințarea ușoară și cu folos a volumelor.

* * *

Nimeni nu se va mira, că volumul acesta de documente istorice apare cu cheltuiala d-lui Ignat Mircea, ardelean așezat de mult în București, căci Domnia sa e cunoscut de toți ca un sprijinitor devotat al faptelor culturale prin avutul său. Primească din partea mea cele mai călduroase mulțumiri de recunoștință, pentru că a binevoit să supoarte, cu vădită bucurie, spesele grele de tipar ale cărții de față.

Ștefan Meteș

Boholt, 8 Mai 1921,

Tabla cronologică a documentelor

I	1508. Statutele ținutului Făgăraș. 243-248.
II	1566 Aprilie 20. Urbariul Cetății de piatră. 194-98.
III	1566. Regestul dărilor Cetății de piatră. 191-94.
+ IV	c. 1560-70. Modul și obiceiul cetății Făgăraș, cu care dătoresc anual iobagii. 249-52.
V	1603 Decemvrie. Urbariul Cetății de piatră. 198-219.
VI	1715. Urbariul satului Galda de sus din domeniul episcopiei latine din Bălgrad. 69-73.
VII	1715. Urbariul satului Giomal din domeniul episcopiei latine din Bălgrad. 95-99.
VIII	1715. Urbariul satului Daia (românească) din domeniul episcopiei latine din Bălgrad. 58-61.
IX	1715. Urbariul satului Pâclișa din domeniul episcopiei latine din Bălgrad. 135-36.
X	1715. Urbariul satului Totoiu din domeniul episcopiei latine din Bălgrad. 179-82.
XI	1745. Urbariul satului Bucium de pe teritoriul domeniului fiscoșesc Zlagna. 31-35.
XII	1746. Urbariul satului Bistra de pe teritoriul domeniului fiscoșesc Zlagna. 15-18.
XIII	1746. Urbariul satului Câmpeni de pe teritoriul domeniului fiscoșesc Zlagna. 40-41.
XIV	1750. Conscripția fiscoșască a stării materiale a satului Giomal. 99-101.
XV	1758. Urbariul satului Herseni de pe domeniul fiscoșesc Făgăraș. 277.
XVI	1766. Urbariul satului fiscoșesc Porumbacul de jos. 284-88.
XVII	1767 Iulie 27. Urbariul satului fiscoșesc Cuciulata. 265-67.

- XVIII 1772. Urbariul satului Sâmbăta de sus, proprietatea boierilor din Țara-Românească: Nicolae și Emanuil Basaraba de Brâncoveni. 291-93.
- XIX 1776. Urbariul satului fescușesc Câmpeni. 41-43.
- XX 1786 Maiu 14. Contract despre slujba iobăgească încheiat între Baronii Francisc Banfy și Grigorie Inczedi și iobagii acestora din satul Inuri. 117-18.
- XXI 1792 Maiu 8. Emanuil Brâncoveanu lasă slujba iobagilor săi din Sâmbăta de sus în vechiul lor obicei părintesc. 294.
- XXII 1796 Aprilie 16. Conte Farkas Bethlen dă iobagului său Todor Magda din Gârbova ungurească (de jos) o hurubă, fixându-i slujba pentru ea. 78.
- XXIII 1806. Urbariul iobagilor din Berivoiul mare, de pe moșia lui Ignatie Boer. 253-54.
- XXIV 1819 Ianuarie 16. Contractul de slujbă a iobagilor din Benic cu prefectura episcopiei latine din Bălgrad. 6-8.
- XXV 1819 Februarie 2. Soția contelui Farkas Bethlen fixează 9 săptămâni de lucru anual pentru iobagii săi din satul Gârbova ungurească (de jos). 79.
- XXVI 1819 Decembrie 18. Conscriptia urbarială a satului Sâmbăta de sus. 294-97.
- XXVII 1819 Decembrie 24. Reflecțiile arendașului Minas Zotta privitoare la spusele iobagilor din Sâmbăta de sus la conscripția urbarială și ale conscriptorilor. 297-300.
- XXVIII 1820 Ianuarie 18. Contractul de slujbă a iobagilor din satul Giomal cu episcopia latină din Bălgrad. 100-102.
- XXIX 1820 Ianuarie 22-29. Conscriptia urbarială a satului Cuciulata. 267-71.
- XXX 1819 Februarie 3-11. Conscriptia urbarială a satului Drăguș. 271-77.
- XXXI 1820 Martie 6. Conscriptia urbarială a satului Porumbacul de jos. 289-90.

- XXXII 1820 Martie 17. Conscriptiia urbarială a satului Cricău. 52-57.
- XXXIII 1820 Martie 20-23. Conscriptiia urbarială a satului Herșeni. 278-84.
- XXXIV 1820 Aprilie 9. Urmașii lui Zejk Daniil dau în arândă o moșie a lor din satul Gârbova de jos. lui Ariton Denian fixând și slujba pentru ea. 80-82.
- XXXV 1820 Maiu 1. Conscriptiia urbarială a satului Blaj. 23-25.
- XXXVI 1820 Maiu 2. Conscriptiia urbarială a satului Beldiu. 3-6.
- XXXVII 1820 Maiu 4. Conscriptiia urbarială a satului Câmpeni. 43-48.
- XXXVIII 1820 Maiu 8. Conscriptiia urbarială a satului Galda de sus. 73-77.
- XXXIX 1820 Maiu 10. Conscriptiia urbarială a satului Gârbova de jos. 82-85.
- XL 1820 Maiu 16. Protestul nobilului român Nicolae Papdin Giomal în contra iobagilor de aici, cari i-au ocupat unele locuri arătoare și cere să nu fie luate în conscripție. 105-109.
- XLI 1820 Maiu 16. Conscriptiia urbarială a satului Giomal. 103-105.
- XLII 1820 Maiu 25. Conscriptiia urbarială a satului Gioagiul de sus. 92-95.
- XLIII 1820 Maiu 29-31. Conscriptiia urbarială a satului Intre-Galde. 114-17.
- XLIV 1820 Iunie 1. Conscriptiia urbarială a satului Finteușul mare. 230-35.
- XLV 1820 Iunie 8. Conscriptiia urbarială a satului Cinade (săsească). 50-52.
- XLVI 1820 Iunie 8-9. Conscriptiia urbarială a satului Văleni. 238-42.
- XLVII 1820 Iunie 9. Conscriptiia urbarială a satului Săsciori. 147-50.
- XLVIII 1820 Iunie 10-11. Conscriptiia urbarială a satului Cărpiniș. 223-25.
- XLIX 1820 Iunie 12. Conscriptiia urbarială a satului Ciocman. 226-30.

- L 1820 Iunie 15. Conscriptiia urbarială a satului Olteni.
132-34.
- LI 1820 Iunie 16. Conscriptiia urbarială a satului Şpring.
157-160.
- LII 1820 Iunie 16. Conscriptiia urbarială a satului Bucerdea vinoasă (românească) 25-30.
- LIII 1820 Iunie 17. Conscriptiia urbarială a satului Zlatna.
188-91.
- LIV 1820 Iunie 19. Conscriptiia urbarială a satului Lemniu.
235-38.
- LV 1820 Iunie 20. Conscriptiia urbarială a satului Poiana.
139-142.
- LVI 1820 Iunie 20. Conscriptiia urbarială a satului Tibru.
166-172.
- LVII 1820 Iunie 21. Conscriptiia urbarială a satului Berinţa.
219-222.
- LVIII 1820 Iunie 22. Conscriptiia urbarială a satului Mihalţ.
127-29.
- LIX 1820 Iunie 22. Conscriptiia urbarială a satului Gârboviţa. 88-91.
- LX 1820 Iunie 24. Conscriptiia urbarială a satului Meteş.
123-27.
- LXI 1820 Iunie 27. Conscriptiia urbarială a satului Berghin. 13-15.
- LXII 1820 Iunie 27. Conscriptiia urbarială a satului Daia românească. 61-63.
- LXIII 1820 Iunie 29. Conscriptiia urbarială a satului Stremţ.
160-64.
- LXIV 1820 Iunie 31. Conscriptiia urbarială a satului Vidra de sus. 184-88.
- LXV 1820 Iulie 1. Conscriptiia urbarială a satului Pâclişa.
136-38.
- LXVI 1820 Iulie 1. Conscriptiia urbarială a satului Şard.
142-46.
- LXVII 1820 Iulie 3. Conscriptiia urbarială a satului Bucium.
36-40.
- LXVIII 1820 Iulie 4. Conscriptiia urbarială a satului Scărişoara. 150-56.
- LXIX 1820 Iulie 5. Conscriptiia urbarială a satului Ighiu.
111-114.

- LXX 1820 Iulie 5. Conscriptiia urbarială a satului Tiuș.
173-75.
- LXXI 1820 Iulie 5. Conscriptiia urbarială a satului Inuri.
119-20.
- LXXII 1820 Iulie 5-6. Conscriptiia urbarială a satului Oijeș-
dea. 129-32.
- LXXIII 1820 Iulie 6. Conscriptiia urbarială a satului Galda
de jos. 65-69.
- LXXIV 1820 Iulie 7. Conscriptiia urbarială a satului Țelna.
176-79.
- LXXV 1820 Iulie 9. Conscriptiia urbarială a satului Gâr-
bova de sus. 85-88
- LXXVI 1820 Iulie 9. Conscriptiia urbarială a satului Cârna.
48-50.
- LXXVII 1820 Iulie 10. Conscriptiia urbarială a satului Me-
sentea. 120-23.
- LXXVIII 1820 Iulie 10. Conscriptiia urbarială a satului Bistra.
18-23.
- LXXIX 1820 Iulie 11. Conscriptiia urbarială a satului Benic.
9-12.
- LXXX 1820 Iulie 13. Conscriptiia urbarială a satului Beri-
voiul mare. 254-64.
- LXXXI 1820 Iulie 13. Conscriptiia urbarială a satului Șugag.
164-66.
- LXXXII 1820 Iulie 14-20. Conscriptiia urbarială a satului
Hăpria. 109-11.
- LXXXIII 1820 Iulie 20. Conscriptiia urbarială a satului Totoiu.
182-84.
- LXXXIV 1820 Iulie 20-22. Conscriptiia urbarială a satului
Șinca nouă. 301—303.
- LXXXV 1820 Iulie 20. Conscriptiia urbarială a satului So-
hodol. 153-56.
- LXXXVI 1820 Octomvrie 20. Declarațiunea lui Ignatie Boer
privitor la moșia sa de drept avitic din
Berivoiul mare. 254.
- LXXXVII 1820. Conscriptiia urbarială a satului Drâmbariu.
63-65.

Tabela satelor după județe

I. JUDEȚUL ALBA DE JOS

	Pag.		Pag.
Beldiu	3-6	Intre galde	114-117
Benic	6-12	Inuri	117-120
Berghiu	13-15	Mesentea	120-123
Bistra	15-23	Metesh	123-127
Blaj	23-25	Mihalț	127-129
Bucerdea vinoasă	25-30	Oișeșdea	129-132
Bucium	31-40	Olteni	132-134
Câmpeni	41-48	Pâclișa	135-138
Cârna	48-50	Poiana	139-142
Cinade (săsească)	50-52	Șard	142-146
Cricău	52-57	Săsciori	147-150
Daia (românească)	58-63	Scărișoara	150-153
Drâmbariu	63-65	Sohodol	153-156
Galda de jos	65-69	Șpring	157-160
Galda de sus	69-77	Ștremț	161-164
Gârbova de jos	78-85	Șugag	164-166
Gârbova de sus	85-88	Tibru	166-172
Gârbovița	88-91	Tiuș	173-175
Gioagiul de sus	92-95	Țelna	176-179
Giomal	95-109	Totoiu	179-184
Hăpria	109-111	Vidra de sus	184-188
Ighiu	111-114	Zlagna	188-191

II. CETATEA DE PIATRĂ (ținut)

Pag.	Pag.
„Aranyosfalva“ 207	Finteușul mare 195, 230-35
Băbeni, 192, 198, 207, 214	Frânceni . . . 192, 197, 217
Berința, 193, 196, 203, 219-222	Gaura 192, 197
Berteșoaia 192, 207	Glod 217
Boiu mare, 191, 197, 205	Hideaga . . . 192, 196, 210
Boiu mic . . . 191, 197, 205	Hosufalău . . . 192, 195, 211
„Borzo“ (Bărsău ?) . . . 216	Iedera („Nagyieder“ și „Kis- ieder“) 192, 194, 215-16
Bozinta . . . 192, 196, 210	Ileanda mare („Ilonda“) . . . 216-17
Buchachia 207	Jugăstreni 206
Buciumi, . . . 192, 195, 207	„Keölczye“ 209
Buteasa 192, 195	„Kistörö“ 198
Cărbunari . . . 193, 196, 203-4	„Korbfalva“ 205
Cărpiniș, 193, 196, 204, 223-25	Lemniu 192, 197, 213-14, 235-38
Cernești . . . 192, 199-200	Leschia . . . 192, 196, 202
Cetatea de piatră, 191-219	Letca („Lidka“), 102, 197, 214
Ciocotiș, 192, 196, 200-201	Lucăcești . . . 192, 195, 212
Ciocman, 192, 198, 214-5, 226-30	Măgura 199
Chiolt 206	Măgura (Galgo-) . . . 217
Coaș 192, 195, 216	„Málfalva“ 205
Colțirea . . . 192, 197, 210	Mănăștur (Copalnic) 192, 196, 202-3
Coruia . . . 192, 195, 209	„Markosfalva“ 207
Cozla 192, 196	Mesteacăn („Kisnyires“) 192, 213
Cuciulat . . . 192, 197, 214	Mireșul mare 192, 195, 215
Curtuiuş, . . . 192, 197, 208	Mogoșești . . . 192, 195, 212
Curtuiuşul mare . . . 192, 195	„Oraij“ 192, 197
Curtuiuş („Révkörtelyes“), 192, 198, 213	„Panza“ 208
„Czyulya“, 192, 208	Piroșa 215
Dănești . . . 192, 195, 212	Plopiș 203
Dolheni 216	Poenița . . . 192, 197, 215
Fânațe 200	Posta 195, 211
Făurești . . . 192, 196, 202	Preluca 205
Fersig . . . 192, 195, 212	
Finteușul de jos . . . 192, 211	
Finteușul de sus 192, 195, 211	

	Pag.
Pribilești	192, 195, 211-12
Purcăreț . . .	192, 197, 203
Puturoasa -Vamă („Büdoes pataka“) . . .	192, 198, 213
Răstolci	198, 213
Remetea . . .	192, 196, 209
Remeți . . .	192, 195, 216
Rușor . . .	192, 196, 198
Săcălășeni	192, 196, 209-10
Săcătura . . .	191, 197, 204
Săpăia („Szapanpataka“),	211
Șasa	191, 197, 204
Selnița	206
Șoimușeni . . .	192, 197, 214
Șomcuta mare	192, 194, 210-11

	Pag.
„Stezerfalva“	207
Surduc-Copalnic	193, 203
„Tehénpataka“	206
Tolghieș . . .	102, 195, 216
Toplița	198, 215
Trestia	201
„Ujfalu“	196, 217
Vad („Kapolnok“) . . .	192, 196, 201-2
Valea rea	208-9,
Văleni	192, 195, 211, 238-42
Văraiu	192, 195, 208
Vima	191, 197, 205-6

III. FĂGĂRAȘ (ținut)

Berivoiul mare . . .	253-264	Herseni	277-84
Cuciulata	265-71	Porumbacul de jos	284-90
Drăguș	271-77	Sâmbăta de sus . . .	291-300
Făgăraș	243-52	Șinca nouă	301-303

V. JUDEȚUL MARAMURĂȘ

Bocicău	193, 196	Lonca	193, 196
Crăciunești	193, 196	„Nagypataka“ . . .	193, 196
Fraz	193, 196	„Raho“	193, 196
Hărnicești	193, 196	Șugatag	193, 196

DOCUMENTE
PRIVITOARE LA
VIEAȚA ECONOMICĂ A ROMÂNILOR
DIN ARDEAL ȘI UNGARIA
1508—1820

JUDEȚUL ALBA DE JOS

I

B E L D I U

În 2 Maiu 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Beldiu din comitatul Albei de jos prin conscriptorii B. Kemény Laszlo și Prentich Antal, de față sânt unii proprietari în persoană, alții prin reprezentanții lor.

Biraiele și locuitorii satului au fost cei subscriși mai jos, cari jurând conform formularului au mărturisit precum urmează mai departe: ¹⁾

1) Dăm aici, pentru a nu le reproduce la fiecare conscripție, cele nouă întrebări privitoare la conscripția urbarială din 1819—20 și la care răspund apoi țăranii din toate satele:

1) Ce fel de urbariu este în us? și de când datează?

2) Unde nu este nici un urbariu țăranii fac slujbele lor după anumite contracte încheiate sau după un obicei cunoscut? Contractele sau datinile acestea de când s'au început și recunoscut? Oare înainte de contractele sau urbariile de astăzi n'au fost altele? Și dacă au fost, cum au fost și când s'a început obiceiul contractual de acum?

3) Unde nu-i nici un urbariu sau contract, slujbele după datină din ce constau? Și aceștea când și în ce chip s'au introdus?

4) Deosebit fiecare comună ce bunătați și ce greutăți are?

5) Un iobag de pe o moșie întreagă câte și ce fel de pământuri arătoare și fânațe are? Și fiecare iugăr câte măsuri de Viena are, și pe fânațe se poate coși otavă?

6) Până acum, deosebit, fiecare slujbaș câte zile de slujbă a făcut și acelea cu câte zile de lucru cu vite le-a făcut? Mersul și venitul li s'a știut în slujbă sau nu?

7) Oare dijma urbarială sau unde a fost până acum în obicei a noua, de când și din ce s'a dat; și oare darea acestei dijme sau a noua

1) Nu ştim să fi fost aici în satul nostru urbarium, noi nici nu am pomenit urbarium şi nici nu-l.

2) În satul nostru nici unul n'a avut Contractus despre slujbă, nici altfel de alcălm în scris, fără noi precum facem: acum slujba aşa am făcut-o şi am pomenit-o.

3) Noi slujba în satul nostru în 3 măsuri o facem: Dintâiu cu toată lui boi 2 zile ori cu palma 3 zile face într'o săptămână. — Doilea cu puterea lui cu boi o zi, ori cu palma 2 zile face într'o săptămână. — Treilea, care n'are vite cu palmile face slujbă peste săptămână 2 zile; precum spusese-
răm din sus, slujba aceasta dela pomenirea noastră tot aşa s'a făcut, fieştecare după puterea şi moşia lui. Fără de această am dat şi dăm la domnii noştri peste an, când au cerut câte 1 găină, 10 ouă şi 4 fonţi de cânepă se toarge din cânepa domnească, de mai multe ori găinile, ouăle ni le-au iertat. Bani gata ori altfel de danişte, nici într'un chip pentru răscumpărarea slujbii nu s'a dat.

4) Bunătăţi aici la noi acestea se află: 1) Două părţi de hotar fiind bun şi având 2 fordulaşuri se face şi grâu curat şi mestecat, secară, dară sămănătura de grâu mestecat o aflam mai bună aceasta din toate îi mai roditor. 2) Rături avem bune şi ce cosim pe sama vitelor noastre îi fel bun de fân; cosim şi otavă. 3) Târguri avem de 2—3 ceasuri de loc la Aiud, Teiuş, Benic, Ighiu şi la Bălgrad, unde peste toată săptămâna întreagă putem umbla la târguri şi la toate anumite locuri pe drum bun mergem, a vinde şi a cumpăra ce volm şi lipsă avem putem. 4) Pe sama vitelor noastre este păşune destulă şi de boi de jug şi de vaci, junci, viţei şi de mai mărunte vite. 5) Locuri de adăpătură avem bune, bugăt şi aproape. 6) Aici dijma fiscuşului nu-i în sucă, şi

este în obicei şi la alte domenii din judeţul, scaunul sau ţinutul respectiv? Afară de acestea ţeranii ce fel de danii au dat anual până acuma domnilor de pământ? Şi în deosebi în ce au constatat aceste danii, luate în bani gata sau în naturale de domnul de pământ?

8) În fiecare comună câte locuri pustii sânt, de când, din ce cauză şi cine le foloseşte?

9) Oare slujbaşii aşa folosesc pădurea că pot negustori din ea; şi pot folosi pădurile domnului de pământ din afară de hotarul comunei, şi în sfârşit vânzarea şi cumpărarea liberă a moşiilor e în obicei?

domnii dând arândă la fescuș, noi dară dăm și am dat la domnii noștri dijma, bunăoară din cucuruz, grâu, secară, alac, ovăs, orz adecă din toate sămănăturile de bucate, așa și din cânepă din 10 una. 7) Câte o țăra de loc de pomet și cu-rechiște avem. 8) Locuri de a topi cânepă avem destule. 9) În satul nostru ugyan n'avem moară, dară sânt de noi aproape, așa că într'aceea n'avem lipsă și scădere. — Rău-tățile acestea sânt: În hotarul nostru nu cu 2 fără cu 4 și cu 6 boi se pot ara. 2) A 3-a parte de hotar prin apele de pe dealuri în jos curgătoare se face neroditoare. 3) În tot hotarul nostru păduri neavând lemnele de epuleturi, de foc precum putem le cumpărăm din locuri de mai aproape. 4) Ne având noi pădure, așa n'avem nici bunătața ghindit-urei. 5) În rîturi când și când prin eșitul Murășului ni se cam face pagubă.

5) O gazdă de o moșie întreagă câtă samă de loc de arat și de cosit să aibă, și măsura dela Beciu și iugarumul cât să fie nu știm. Despre otavă în rândul bunățăților la al doilea punctum s'a făcut răspuns. Despre hotarul nostru întreg putem spune, că 2 părți sânt bune, 1/3 parte de hotar apele de pe dealuri în jos curgătoare le fac neroditoare, dară totuși și aceasta prin niște șanțuri făcute se poate face bun.

6) Din sus la punctul 3-lea dădurăm răspunsul nosiru, câtă samă de zile de slujbă facem; almintrilea drumurile ni se iau în slujbă și mersul și venitul.

7) Precum mai în sus pe întrebăciune a 4-a am pomenit și a bunățăților a 6-lea număr, am răspuns: am dat și dăm dijmă la Domnii noștrii din cucuruz, grâu, secară, alac, ovăs și orz cu un cuvânt din toate sămănăturile de bucate așa și din cânepă din 10 una, afară de acestea altele la Domnii noștri n'am dat. Domnii noștri dau arândă la Fescuș, de aceea dijma fescușului îi în sucă.

8) Locuri pustii în satul nostru nu sânt.

9) Din sus despre pădure la al 4-lea punct, în rândul rău-tăților al 4-lea numeruș răspuns am dat. Ce-i despre moșii acelea ale vinde ori cumpăra prin Domnii noștri șohan nu s'a îngăduit. La satul nostru pecete nu este.

Slujba satului pe un an: După măsura întâiu cu boi 1040, cu palma 3120 zile; după măsura a doua: cu boi 156, cu

palma 312 zile; după măsura a treia cu palma 624 zile, deci cu boi fac 1196, cu palma 4056 zile; dau 21 găini, 210 ouă, torc 76 fonți din cânepa domnească.

Stencel Petru birău †
Danciu Nicolae jurat †
Rad Todor „ †
Oltean Costandin „ †

Rad Vasilie †
Rad Ion lui Ilie †
Crișan Costandin †
Muntean Costandin †

Care mărturisire urbarială s'a făcut conform celor de sus, în prezența numiților martori, cari întăresc cu semnul crucii și despre aceasta dovedim.

(L. S.) *Kemény László*

(L. S.) *Prentich Antal*

(*Arhiva Statului, Budapesta, Tabellae Urbarialis in 1822*),
 Alsó fehérmegye, XI pp. 505—534).

II

B E N I C

1

Mi az erdélyi Mgos Püspöki Uradalom tisztsége adjuk tudtára mindenek a kiket illik, mostanaknak és jövőendőbeliek ezen levelünk rendében hogy ezen folyó 1819 évben Januar 16, midőn volna N. A. F. megyében K. F. várt az Erd. Mgos Püspöki Praefectur háziban levő Cancellarian megjelénvén mi előttünk Benedeki Püspöki Gazdák u. m. 1) Cristea Vasilie, 2) Frânc Niculaie, 3)... biró az egész ökrös gazdák képében és azokk mint Re-

Noi dregatoria domeniu-lui episcopiei ardelene dăm de știre tuturor celor ce se cuvine, celor de astăzi și celor viitor, prin scrisoarea această cumcă în 16 Ianuar 1819 s'au prezentat în cancelaria casei prefecturii episcopoești din Alba Iulia următorii reprezentanți ai gazdeior - iobagilor episcopoești din Benic: 1) Vasile Cristea, 2) Nicolae Frânc și 3) Judele cu cari s'a încheiat după dorința lor următorul contract pe anul 1819.

prezentans az Urbarialis szolgálatra mentenek az Udvarral ezen beált 1819 évre a következő önként való lekötelezések alatt.

1) Tartozván mindenk előtt atavalyi Contractus szerint restantiakat depuralni, azonban mikor Püspöki Urunk Ex-ja Gáldon leszen akkor az ott levő konyhaszámbára annyi fát a mennyit kívántatnék, úgy más felé épültre caló fákat is hordani kötelesek lesznek, valamint a szőlőben csinálendő árkus számára is elegendő fát vinni.

2) Ha a Benedeki 2 D-nalis malmok, akár mely tekintetből romladozó állapotra hajolnának azoknak megigazítására annyi fát, a mennyi kívántatik, akár milyen időben hordani kötelesek.

3) Egész évnek lefojása alatt tartozanak az oda való Udvarház től le szállítani öl fából 25 öl fát a K.-F.-vári Magazinumban vecturazni.

4) Tartozik minden gazda az ott levő Allodialis szőlőkbe egész év el folyása alatt 10 szekér trágyát hordani és közönségesen azoknak számára annyi karót, a mennyi kívántatni fog hordani.

5) A szüret alkalmával a

1) Sânt datori conform contractului din anul trecut se achite toate restanțele; când Excelenția Sa domnul Episcop e în Galda se aducă pe sama culinei atâte lemne cât sunt de lipsă, de asemenea sunt datori să aducă și altfel de lemne pentru clădiri, ca și pentru gardul („arkus“?) ce se va face la vii.

2) Dacă cele două mori domnești s'ar strica sunt datori, pentru dregerea lor, să aducă în orice vreme, atâtea lemne câte sunt necesare.

3) În decursul anului sunt datori să aducă dela curtea de acolo 25 de stângini de lemne la magazinul din Alba Iulia.

4) Fiecare gazdă e datoare să ducă 10 cară de gunoi în viile alodiale de acolo, și atâtea pari de vie câți se cer.

5) Se deie ajutor pentru

mustnak K. F.-várra behozatalára közönségesen segítségre legyenek.

6) Minden vonó marhás gazda tartozik a tavaszi szántáson 2 napot, ugarláson 2 napot. Forgatáson 2 napot és vetésen is 2 napot. úgy a széna vagy buza hordozáson is 2 napot.

7) Aratáskor köteles minden gazda 10 kailangya buzát le aratni.

8) A Gáldi határon levő és az Uradalomhoz tartozó kaszálókról, a kaszálendő fűvet egyben hordani és az Udvarházakig annyit le szállítani a mennyi kívántatik, kötelesek lesznek.

9) Kolozsvárra vagy annyi meszeségű helyre tartoznak két szekeret vecturára adni.

10. Ha Felső Gáldon pálinka fog főzetni, annak megfőzésére elegendő fát hordani kötelesek.

11) Minden gazda vagy 3 tynkot, vagy minden tyukért 12 tojást az illő helyre adminisztrálni kötelesek.

12) A kaláka, dézma és mézsárszék az Uradalomé.

aducerea la Alba Iulia a mustului cu ocaziunea culesului de vii.

6) Fiecare gazdă cu 4 vite de jug trebuie să facă 2 zile la aratul de primăvară, 2 zile la ogorât, 2 zile la prășit și 2 zile la semănat, asemenea câte 2 zile la căratul fânului și grâului.

7) La seceriș. fiecare gazdă e datoare să secerce 10 clăi de grâu.

8) Sunt datori să cosască iarba din hotarul Gálzii aparținătoare domeniului s'oadune și s'o ducă la curte.

9. Sunt datori să dea 2 care pentru căraușie la Cluj sau alt loc de aceiași depărtare.

10) Dacă se fierbe rachiu în Gaida de sus, sunt datori să aducă lemnele necesare pentru fiert.

11) Fiecare gazdă trebuie să dea sau 3 găini sau pentru fiecare găină 12 ouă.

12. Claca, dijma și măcelăria e a curții domnești.

Kelt a fent irt datumnál

Ivú'y Karoly (L. S.)
fő gondviselő

Sztantsuy Miklos
urad. ispanja

Copie după original legalizată în Benic, 13 Iulie 1820.

(L.S.) *Ladislau Málnási* (L.S.) *Sigismund Sárpataki*

În 11 Iulie 1820 continuându-se conscripția în orașul Benic din cercul Ighiu, în comitatul Albei de jos prin conscriptorii exmiși Ladislau Málnási și Sigismund Sărpataki, din partea proprietarilor sânt de față: Tesauraris Conceptus practicans Alexandru Száva din partea Fiscului regesc, Iosif Pál șpanul domeniului din Galda de sus din partea episcopului latin al Ardealului, Emeric Vágo dregătorul moșiei din Bucerdea vi-noasă românească din partea contelui Adám Rhédei.

Dintre biraiele și locuitorii satului etc.

Răspuns: 1) Urbarium nu-i.

2) Din oamenii pișpecului incolo, ceilalți nici unii nu au avut Contractus, fără au slujit cum s'au pomenit din bătrâni. Oamenii pișpecului mai de mult făceau slujbă cu ruptu, ori cu tăiatul stânjinelor, ori cu lucru viilor, da slujbă cum se cade n'au făcut, și astea toate le-au făcut cu Contractus, dară Contractusurile acele șpanii curții în tot anul le-au băgat la Curte, pentru aceea nu-i nici unul în mâna noastră, dară acum de un an, fără nici un contractus a prins a ne mână în slujbe pe săptămâni și acum așa slujim.

3) Slujbele pe care le-am pomenit și care le facem și acumă dintr'acestea stau: Dintre oamenii Fiscușului unii slujesc pe săptămână 2 zile cu palma, unii una iar cu palma și, 2 sânt cari au năvăală de fac în tot anul, unul câte 30 zile. — Dintre oamenii din iosagul pișpecului sânt care fac pe săptămână câte 3 zile cu palma, sânt și de aceia cari fac 2 zile pe săptămână, acar cu palma acar cu boii, și-i tot atâta acar cu 4 acar cu 2 vite. Sânt și de aceia cari fac numai 1 zi pe săptămână cu palma. Sânt și de aceia care pentru neputința și sărăcia lor s'au îngăduit pe taxe, și fără asta de toată gazda 3 găini ori pentru găini 36 de ouă. — Dintre oameni lui Șomlei (Ioan Somlyai) sânt care fac pe săptămână câte 2 zile, măcar cu palma, măcar cu 2 boi, măcar cu 4 boi o zi. Cinci sânt care fac câte o zi pe săptămână cu palma, apoi culesul viilor și secerătura nu se socotește în slujba care se spuse. — Oamenii rămășițelor lui Gal Antal fac pe săptămână 2 zile cu palma ori cu 2 boi, dacă cu 4 boi fac numai o zi. — Un om al lui Domnu Castellano slujește pe săp-

tămână măcar cu palma, măcar cu 2 boi câte 2 zile, cu 4 boi o zi; doi oameni slujesc câte o zi cu palma.—Dintre oamenii baronului Györfi Josi unul slujește 1 zi pe săptămână și dă o mie de pari, unul 20 de zile și 500 de pari, doi 10 zile și 500 de pari socotindu-se laolaltă o mie de pari, apoi o găină și 10 ouă și acestea dau.

4) Dobânda locului îi asta: 1) Avem 3 fordulașuri. Se face în hotarul nostru grâul cel curat și cel săcăros, dară săcara nu se prea face, primăverile se fac de tot felu, hotarul ni o parte de frunte, o parte de mijloc și al 3-lea de partea de care (de-a 3-a clasă). — 2) Rături batăr avem puține care le avem, dar altminterile is bune și este o părțica de și de 2 ori se poate cosi, fân se face bun, și ar fi și de îngrășat de marhă dară îi hiba că sânt puține fără samă, și acelea încă mai tot din pământurile cele de grâu sânt lăsate. — 3) Locuri de târg avem, că și aici pe loc încă, dară și aici împrejur atâtea târguri avem, de în toate zilele putem merge la târg, și măcar cu caru, măcar cu talpa tot pe cale bună. — 4) Pășune nu prea avem, cumcă nici ciurdă nu putem ține, mai cu samă tot în hotarele vecinilor ne hărănim. — 5) Ape de adăpat avem bune și destule. — 6) Lemne de olate și de foc avem destule, cele de olate sânt mai departe, cele de foc sânt mai aproape, dară calea precum e calea pădurilor, nu-i prea bună. — 7) Vii măcar sânt vestite aici la noi, dară a cui sânt le răzlesc cu lucru și noi pe bani nu lucrăm. — 8) Jir când se face avem destul că avem păduri mari de fagi și sânt roditoare. — 9) Dijmă fiscească până acuma în oraș asta n'a fost în sucă. — 10) Pomet avem și mai totdeauna rodesc și mai cu samă din acestea ne facem câte o țiră de tyelșug (bani). Locuri de legume încă avem pe lângă casele noastre și să și face legumă pe sama noastră destulă. — 11—12) Câștigarea banilor în orașul nostru asta-i: Vin se face bun și destul și poame destule și dintr'acestea ne facem că zo (zeu) din sare de când s'a oprit cărătura sării nu avem nici un câștig. — 13—14—15) Viile pe locurile vecinilor sânt vestite de bune și lucru pe bani totdeauna s'ar căpăta la Bucerdea, la Stremț, la Ighiu, dară nu prea avem rând să mergem. — 16) Pietri de var în hotaru nostru nu se află, păduri de a arde var am

avea și și de cărbuni, dar nuni prea meșteșugu.— 17) Orașu nostru acuma nu are nici un venit, că a fost mai de demult vama târgului, cu care se ajutorau [chiar bine orășenii noștri, dacă și vama asta acuma de vre-o 30 de ani a luat-o Fiscușu cel crăiesc și de atunci încoace necum să căpătăm ceva, fără încă și pe noi ne trag de vamă. — 18) Ape de topit de cânepă este bogat. — 19) Mori aici pe loc avem destule, putem măcina măcar când.

Răutățile locului sânt astea: 1) Bunătatea pământurilor celor arătoare, ni le strică mai bine puvoaiele care vin adese ori de pe dealurile Tibrului, acelea ne noroiesc și ne spălătesc locurile și le încarcă cu petri mari. O parte de hotar așa îi de sus de cu 2 vite gunoi nici de cum nu putem căra, s'a și cam surupat; fără 4 boi nicăiri nu se poate ara în hotar. — 2) În rituri numai aceea scădere o avem cumcă sânt foarte puține, adecă mai nu sânt, fără cât și care este se face feliu de fân bun. 3—4) Pășune nu-i de poveste tot din hotarele vecinilor ne cumpărăm. pășune care nu au putere să-și cumpere își pasc mărhuțele cum pot pe furiș.

5) Câtă moșie i s'ar cădea la un slujbaș deplin, pământ de grâu, rit Pe fân, noi aceea nu știm. În riturile noastre nu se face otavă, că sânt mai tot între holde, este pușnică parte unde câte odată se face și otavă.

6) Câtă samă de slujbă este am fost spus mai în sus, numai pe aceea răspundem. cumcă care slujbași fac slujba pe hotar străin cum sânt cei din iosagu pișpecului, când merg cu plugu calea nu se ști în slujbă.

7) Noi dijmă urbariască dăm la Domnii noștri precum dau și vecinii noștri la Domnii lor, dăm din grâu, din cucuruz, din secară, din tot feliu de bucate cu paie, dăm din cânepă, din mazere, din miei, din stupi, din porci și din vin, dintr'acestea dăm din ele, fără care n'are 10 miei ori porci, din celelalte părți dau de un miel 2 creițari și de un porc iar atâta. Dară ceia cari se țin de partea Fiscusului celui crăiesc de un miel 3 creițari, de un porc iarăși așa, de un stup 4 creițari.

8) În iosagu cel pispeciesc sânt în locu ăsta 7 moșii pustii care se vor semna unde se vor semna moșii!le cele pustii.

9) Pădurea și pe sama noastră am putut-o folosi și o pu-

tem și acuma, de am putut umbla și în câștig. Pădurile cele domnești care sânt la alte hotare nu le-am folosit. Vânzarea și cumpărarea moșiilor în orașul nostru până acuma n'a fost obicei.

Ragaszték: Esztendőn által teszen ez város: 832 nap 4 ökrös, 780 két ökrös, és 3776 napi tenyeres szolgálatot. Adnak 128 tyukot, 250 tojást, a tyukokat oly külömböztetéssel, mindazonáltal, hogy a püspöki uradalom részén lévőeknek csak a tynkok van a megirt sumába feljegyezve, midőn mindazonáltal az uradalom tojasokat kivan egy tyuk helyet 12 tojást adnak. Két taxis ember fizetnek együtt 11 frt.

Adaos: Orașul acesta slujește pe an: 832 zile cu 4 boi, 780 cu 2 boi și 3776 zile cu palma; dau 128 găini, 250 ouă, deși oamerii de pe domeniul episcopului au după contract să dea găini. totuși dacă se cere în locul găinilor ouă, dau 12 ouă pentru o găină. Doi oameni cu taxă plătesc împreună 11 fl.

Benic, 12 Iulie 1820

<i>Hunyadi Iosef faluși bíró</i> †	<i>Bucur Vasile</i> †	<i>Frânc Iuon</i> †
<i>Balos Iuon</i> †	<i>Bokos Iosef</i> †	<i>Bondolea Iuon</i> †
<i>Mekes Maftei</i> †	<i>Păcurar Filip</i> †	<i>Bányai Ferentz</i> †
<i>Dregan Niculai</i> †	<i>Frânc Toader</i> †	<i>Orgyan Iuon</i> †

Mely urbarialis Inquisitiónak a fennebbiek szérent tett, a megnevezett tanuk jelenlétében, kik keresztvonásai-
kal megerősítették, arról ezennel bironyítjuk.

Care cercetare urbarială s'a făcut conform celor de-
sus, în prezența numiților
martori, cari întăresc cu sem-
nul crucii și despre aceasta
dovedim.

(L. S.) *Ladislau Málnási* (L. S.) *Sigismund Sárpataki*
(*Ibid.*, IX, pp. 583—626).

III

BERGHIN

În 27 Iunie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Berghin din comitatul Albei de jos, în cercul Bălgrad prin conscriptorii Barcsa! János și Zudor Ferencz, de față sânt proprietarii: Banul Croației Grof Gyulai Ignátz prin dregătorul său din Berghin Veress Ferentz, Feldmarschalul General Grof Gyulai Albert prin dregătorul său din Berghin Elekes Sándor.

Biraiile și locuitorii etc.

1) Șohan n'am auzit să fi avut satul nostru Urbarium precum nici acum n'are.

2) Tocmele despre rândul slujbii n'avem, fără slujim precum ni-am pomenit, care de când noi știm tot într'o formă a fost și nu s'a mai mutat.

3) Slujbe facem după puteri și după moșie, cine precum are. Unii fac în toată săptămâna câte 4 zile cu palmile, care dacă au vre-o putere de marhe fac de putere câte 2 zile. Unii fac cu palmile câte 2 zile, care fac cu boi câte o zi în toată săptămâna; câte o zi cu palmile, dar aceia șohan nu slujesc cu boi, fără totdeauna pedestri. Fără slujba aceasta dăm în tot anul după o moșie o găină și câte 10 ouă. La ziua lui Sân Martin tot omul care face în săptămână 4 zile cu palmile, fără dijme, dă pe sama domnilor câte 2 ferii de must, cei cari fac câte 2 și o zi într'o săptămână, aceia dau numai câte o ferie, fără numai aceia cari au vii, că cine n'are vie nu dă. Muierile au tors în tot anul câte 4 fonți. Oamenii cari sântem pe partea lui Grof Gyulai Albert Excelenția Sa acum de vre-o câțiva ani dela Murăș (care-i dela noi de 3 ceasuri departe) am fost *türtäus* câte o povară de plute a duce până acasă fără slujbe. În satul nostru de amândouă curțile acela obicei am avut, că în toate nopțile câte 4 oameni au străjuit, iară fără de nici o slujbă, pentru mai mare îndrăzneală (siguranța) curților.

4) a) Hotarul nostru are 3 furdulașuri din care 2 părți sânt destul de bune și o parte de mijloc. Se face în dânsul tot felul de bucate; sloboade o claie din 20 de snopi, când um-

blă timp 2 uneori și 3 ferdele; hotarul îi cu 4 boi de a-l munci. *b)* Târguri avem la Bălgrad, care 3 ceasuri departe de noi, la Tiuș, la Blaj, la Sebeș și la Alvinț, care toate aproape sânt de noi, și unde toate celea ce avem putem vinde cu preț bun. *c)* Fănaț de rit încă avem, care (dacă-l) oprim în vremea lui și otavă se face totdeauna. *d)* Loc de oprit avem la *hiușu* care cu miriștele împreună destule sânt pe sama vitelor care ținem, oilor și porcilor care avem. *e)* Adăpătoare avem bune și la îndemână. *f)* Locuri de pădure avem lângă vii și după vii la *pleseșt* deasupra *codrilor*, care nu îngrijind părinții cu treabă acuma foarte slabe sânt. *g)* Viile în anii cari au trecut o țiră s'au cam surpat, da doară se vor drege ele înși-le; vin se face foarte bun. *h)* Fără dijma domnească care o dăm la stăpânii locurilor, dăm și la fiscuș din 10 miei și din tot 10 roi unul, da din alte celea nu dăm. *i)* În grădini pometuri și locuri de legume avem bune. *k)* Locuri unde se topim cânepa avem bune în sat. *l)* Doimii având mori în hotar, aceea ugyan bine ne prinde fiind îndemână. *m)* Având în hotar și fântână sărată, dintr'aceea bună haznă avem. — (Ungurește: Alte răutăți n'avem, fără precum am spus mai sus pădurile ne sânt foarte slabe, așa că din ele nu ne putem agonisi lemnele de lipsă pentru foc și sălașe, și că din miei și stupi dăm două dijme).

5) Câtă samă de pamânt s'ar cădea după o moșie întreagă aceea noi nu știm, nici cât îi o holdă întreagă, nici cât îi o măsură dela Beciu, măsurile acestea fiind până acuma înaintea noastră necunoscute. Otavă precum am spus se face.

6) Despre rândul slujbei mai în sus am răspuns. Cu mersul și venitul din slujbe, făcând slujbele noastre în loc n'avem nici un bai.

7) Dijmă domnească dăm la domni din grâu curat și mestecat, din secară, din cucuruz, din orz, din alac și din ovăs, din vin, din miei, din stupi, din cânepă, în și mazere. La fiscus precum am spus din miei și stupi. Dijmă domnească dau și satele care sânt vecine cu noi, da la fiscuș rare ori se întâmplă unde dă.

8) În ~~satul~~ nostru moșii pustii nu sânt.

9) Pădurile noastre fiind foarte slabe, acelea șohan nu vindem și nici nu putem, că acuma se grijește sub stăpânirea

domnilor. Pădurile domnilor care le au pe la alte hotare nu hăsnuim. Vânzarea moșiiilor în satul nostru șohan n'a fost slobod. Satul acesta pecete n'are.

Oamenii lui Grof Gyulai Ignatz slujesc într'un an cu palma 6396 zile, cu boii 1040 zile, dau 59 găini, 590 ouă, 73 de ferii de must afară de dijmă, torc 236 fonți. — Oamenii lui Grof Gyulai Albert fac cu palma 4472, cu boii 1768 zile pe an, dau 52 găini, 520 ouă, 54 ferii de must peste dijmă, torc 208 fonți.

Numele martorilor jurați:

<i>Gligor Radu birău</i> †	<i>Tepa Neamtzu</i> †
<i>Costa Matei chisbirău</i> †	<i>Toader Dașcu</i> †
<i>Gales Gebel</i> †	<i>Herman Matyas sen.</i> †
<i>Hantz lui Tomușoia</i> †	<i>Hantz Rusi</i> †
<i>George Pușcas</i> †	<i>Iuon Hebiean</i> †
<i>Man Radu</i> †	<i>Hantz Hescher</i> †

Care mărturisire urbarială etc.

(L. S.) *Barcsai Ianos*

(L. S.) *Zudor Ferentz*

(*Ibid.*)

IV

BISTRA

I

Urbariul satului fiscoșesc Bistra din anul 1746

Taxae Urbariales

	Fl.	Cr.
Pro taxa pecuniaria annuatim solvunt hujates	86	40
4 Pellibus vulpinis	6	40
Pellibus marticis	3	45
7 Pellibus caprinis	5	50
1 $\frac{1}{2}$ Urna butiri	4	—
1 $\frac{1}{2}$ Centenario Sevi	15	—
1 $\frac{1}{2}$ Centenario Picis	6	15

60 Frabibus	12	30
75 Tignls	1	15
13 Currubus Ligni Focalis	7	2 $\frac{1}{2}$
Alveis	1	15
Patinis & Orbibus Ligneis	—	50
1500 Scandulis	2	30
35 Ovis cum agnellis	35	—
15 Vervecibus	15	—
Piscibus	16	40
Venopolio	?	
Praeterea pro Laboratoribus et equis ad Domum vitrioli Veresspatakiensem antea ad- ministratis nun exiguntur		
	12	—
Item pro 50 truncis pineis quos ad molam Servariam Topánfalvensem praestabant nunc solvere debent		
	20	50
Summa	223	32 $\frac{1}{2}$

Servitium

Possessionis huius Incolae pro priori pratum Allodiali Sibold vocatum in territorio Zalathnense existens ex integro nunc vero secundum recentiorem provisoratus dispositionem partem ejusdem tantum occidentalem falcare quottannis et foenum cumulare obligantur; alteram ejusdem prati partem (: uti superius mentio facta est :) Possessionis nunc Nagy et Kis Aranyos Incolis falcantibus praeterea in necessitatem Domus ustoriae mercurialis ex Sylvis Zalathnensibus Sexaginta orgias Lignor. annuatim cedere et secare, orgiatrinqu. construere obnoxu sunt, de singulis orgiis a Praefecto mercurii nunc 15 cr. accipientes.

Decimae

Abhis quoqu. parimodo sicut ab incolis Topanfalsensibus de: ? sumi solvunt.

Educillum

Istud quottanis summa in serie taxarum Urbarialium proxim specificata redimit.

Molae Frumentariae

Tres reperiuntur in hoc territorio Colonicales ex tractae, quarum 1-a est Iobbagionis Butsesan Dumitru duar. desuper volventium rotarum super fluvio *Bistrisora mika*. 2-a) Iobbagionum Ungur Makavej et Kratsun unius de super volventium rotae super fluvio vulgo *Dobra* vocitato. 3-a) Iobbagionum Balya Onutz et Gyorgye super dicto fluvio *Bistrisora* duar. de super volventium rotarum hanc a 4 cir. annis nobis Aaron Avram hic residens Donatarius et Popa titulo pignoris tenet pro Rfnis 250 fl. — Mola quarta vero spectat ad Posteritates Nobilis guondam Ioannis Bisztrai in fundo eorum nobilitari super fluvio *Bistra mare* nuncupata extracta duar. desuper volventium rotarum.

Molae Lanariae

Existunt itidem tres super productis fluviis in quae fundis rusticanis extracto ac adhujates colonos Indresel Simion, Szirb Ohnutz et Szirb Dinu pertinentes per eosdem que possessae.

Fluvii Piscatiles

Defluunt per Territorium possessionis hujus fluvii vulgo Aranyos item Bistra mare, et Bistrisoara Pise . . . et Truttas(?) potissimum alentes prior quidem omnibus promiscue libere piscabilis postero res vero duo ab olim solvunt Fisci Regii juri asservati ac proinde sub solita 12 fl. poena Piscatim interdicta.

Sylvae

In territorio Possessionis hujus Locisque vulgo *Dosul Fa-gaez* pertinet querceae *Dialul muntelui* Pineae, fagis mixtae et *Dumbrava* vocitatis. querceae dantur sylvae Posteriores duae Lignationi et scissioni sub poena 12 fl, interdicta, altera usui incolarum deserviente.

Notandum venit circa sylvis serietim cum Conscriptionibus Possessionum specifisetarum jam prae attactas, quodd illae etiam reliquae a Glandiferis aliunde prohibitis, omnes et sin-

gulae, sive pinneae sive fagineae aut querceae fuerunt, veluti pro cultura rei montanisticae conservationeque. Dominii istius hujus Incolarum summae necessariae, per Constitutos ex mandato Instantiali sylvam Custodis diligenter conserventur et a libera scissione Incollae Extraneique absque praescitu officialium sub poena 12 fl....ricantur, impediuntur.

(Copie după original făcută în 1820).

2

În 10 Iulie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Bistra al domeniului fiscușesc din Zlatna în comitatul Albeș de jos prin conscriptorii: Ballogh György și Sz. Martoni, M. Ianoș, e de față că prezentant al fiscușului Kallyianiănos.

Biraiile și locuitorii etc.

1—3) Mai de mult precum am auzit din bătrâni avea satul nostru un Urbarium, prin care era satul dator să dea pe sama domnească o sumă de fiară sălbatece, o sumă de piei de fiara sălbatece, o majă de rășină, său, și pentru un firez sec o sumă de scânduri și de grinzi. Dară după aceea pentru răscumpărarea acestora o sumă de bani s'a aruncat, precum despre aceasta într'o corsoriutie (!?) din 1746 și pomenire este. Ci subț înălțata Impărăteasă Maria Theresia aceea sumă de bani pe toată gazda după putere a se împărți s'au rânduie și încă așa ca omul cel cu boi pentru slujba care trebuie a se face în toată săptămâna 2 zile peste an se plătească 5 zloți și 12 cr., iar cel fără boi pe jumătate atâta. Au fost și aceea, precum sau la Zlatna sau la Offenbaia ne-au mână să facem stânjini pentru plată. Însă acuma de un bun darab de vreme, care limpede n'o putem spune, subț mai multe slujbe am venit, pentru ca pe lângă taxa care în răscumpărarea obișnuitelor slujbe o plătim. Întâi este aceia, precum că de 26 de ani încoace, decând domnia a ridicat firez, acolo destui trunchi trebuie să cărăm, din care trunchi pe tot omul cu 2 boi se vin 4 peste an și pentru tăierea unui trunchiu de un *schuch* și aducerea lui la firez i se plătește 15 cr., da fiindcă pădurea prin tăiere din zi în zi se tot depărtează și

acum calea 5 ceasuri s'a depărtat, umblarea acolo și podurile acum încă s'au mâncat, din locuri foarte grele putem scoate lemne de scânduri, și așa mai puțin 2 săptămâni trec până un om cu 2 boi, cu 2 sau cu 3 cu sine, își poate aduce rasta sa (rovat ung.). — A doilea aceia, precum în tot anul când mai mulți. când mai puțini stânjini (cari uneori și la 1300 se suie și numai în acest an știm cam 840 să fi fost); trebuie cu începutul verii să gătim, cari de pe coastele munților pe..., spre aceea treabă gătit jilip, în cea mai tare a iernii vreme, mai cu seamă noaptea (pentru ziua nu-i desul de înghețat jilipu, ca să poată luneca pe el lemnul) cu mare primejduire a vieții trebuie să le slobozim, în care lucru oarecât! s'au schilăvit, iară de cătră primavară, când începe a merge zăpada, acelea lemne ținându-le în vale până în Arieș și pe Arieș până la Offenbaia împingându-le acolo dinaintea grebliței mari din apă le scoatem afară și le grămădim în stânjini. Pentru lucrarea stânjinilor acestora în loc, în pădure, deschilinite foarte puțină plată am căpătat, pentru cei de moliv(?) până la 1811 25 cr. a fost pentru un stânjin plată în bancote negre, batâr că cu facerea unui stânjin și 3 zile, dară 2 totdeauna petrecem. Pentru slobozitul lemnului pe jilip de un stânjin au dat când au dat mai mult 15 cr. când mai puțin 7 cr. precum și în anul trecut. Iară pentru mănarea lemnului pe apă când au plătit mai bine la cel mai bun lucrător au dat 30 cr. în v. v. la cel mai dinapoi 10 cr., iară când mai puțin au plătit atunci cel mai bun lucrător a căpătat 20 cr. iar cel mai de jos 10 cr. În anul acesta în argint am căpătat cel mai bun lucrător 8 ¹/₉ cr. cel mai dinapoi 4 ¹/₅ cr. Iară pentru scoaterea lemnului de după greble și pentru grămădirea în stânjini au plătit în anul acesta 17 cr. în v. v. iară în argint 7 cr. cu care lucru până ce grămădim un stânjin încaltea 3 zile pierdem. — A treia slujbă: curățirea văii mare de pietrele cele mari vara și toamna în care lucru anțerț am plătit la cel mai bun lucrător 30 cr., iară la cel înapoi 15 cr. în v. v. însă an și în acest an n'au curățit valea. — A patra slujbă: Purtarea *schlichului* cu cai dela Offenbaia la Zlagna pentru care osteneală mai de mult pentru o majă s'a plătit 40 cr. în argint, apoi în băncutele trecute iară atâta, după aceea până la anul 1814

în valute iară atâta, de atunci încoace au îndoit-o.— Pentru mai sus pomenitele greutăți am așternut ponos și la Înălțatul Împărat, de unde așa rezoluție s'a dat precum cu venirea Urbariumului celui (nou?), vătămarile ni se va vindeca.

4) Rândul bunătăților: Avem locuri de târguri: Abrudu și Câmpenii, unde și târguri de țară și de săptămână, și Lupșa unde numai târg de țară se fac. Dintre acestea Abrudu de Lupșa de 2, Câmpenii de 1 ceas sânt depărtare. 2) Loc de adăpat marha, bun, îndemână și aproape avem. 3) Pădure de ipulaturi și de foc avem în hotar, dară îi cam departe și calea îi cam rea. 4) Dijmă fiscusească la noi nu-i, da lemne sânt destule și s'au dat în cinste. 5) Alte fabrici nu avem, fără avem aici în sat vâltori (sau dube) care le stăpânesc coloni. 6) Topile ne găsim noi înșine pe lângă vale. 7) Mori de farină în sat avem destule, dintre care unele le stăpânesc unii dintre nemeși, altele coloni și între acelea macină pentru vamă afară de stăpânitori și alții. Morile colonilor când s'au făcut 12 fl. s'au plătit pentru Fundus, totuși dela anul 1809 nouă taxe s'au pus precum de o roată de frunte 6 Rfl., pentru cea de mijloc 4 Rfl., pentru cea mai înapoi 2 Bfl. se plătește.

Rândul răutăților sânt: 1) Și satu încă, dară hotaru sânt foarte friguroase, într'atâta cât singură luna lui Iulie e care să fie scutită de brumă, pentru aceasta sămănatură de toamnă niciodată nu putem face, ci și sămănatură de primăvară târziu se poate face și adeseori înainte de seceriș acolo o năpădește neaua și fără de aceea încă pământurile ne sânt neroditoare, pietroase și prin apa despre munți cu neaua curgătoare se spală, și așa sânt grele la lucrat, cât într'o zi cu neputință este mai mult decât o mierță a ara, ci și aratul de rând cu 4 boi. de obște cu 6 boi, și totdeauna cu 3 oameni încălete cure (?). Pământurile sânt toate costoose, și de gu-noit neîndemânate pentru aceasta bucatele în hotarul nostru rodite, numai în a treia parte sânt destule spre ținerea locuitorilor, celelalte $\frac{2}{3}$ părți cu îmblăcii și cu secerea le câștigăm din câmpia Ardealului și a Țerii Ungurești. 2) Rîturi de cosit în locuri neîndemânate sânt, puțină iarbă fac și și aceea e sălbatecă și muschioasă, adeseori cu povoaiele ce curg de pe coaste se umplu de prund și nu se pot cosi. 3)

Pentru locuri de pășune stăm foarte năcăjiți, pentru că batăr numai atâtea marhe ținem cât cu laptele vacilor să ne ajungem și cu boii gazdușagu și slujba domnească, să putem purta, totuși și acestea până în mijlocul lui lunie trebuie să le ținem tot pe fânațele noastre fiindcă până atuncia în munte iarbă nu se face. Atunci mânându-le la munte, acesta numai de jumătate e destul spre pășune, drept aceia pe munții domnilor Gorotzkoiești și lositsești cu mare plată pășunăm marhele noastre, unde nici un an nu-i în care lotrii din marhele noastre, cât mai mult. cât mai puțin să nu belească, în unii ani și 20 și 30 marhe am păgubit, și în anul acesta până acuma încă 5 au belit lotri. 4) Batăr că pentru oareșicare grele slujbe domnești puținii bani căpătăm, dară aceștia nu suie mai sus decât ș'ar putea câștiga încălțăminte pe o jumătate de an singur acela care face slujba, afară de aceasta dacă putem căpăta puținii bani aceia din prețul marhelor noastre și din lucrul mânilor noastre, după care în câmpie vâra, și după aceea cu îmblăcii ne trudim, câștigăm. 5) Precum firea ceriului și întocmirea locului facerea viilor n'o suferă, și în loc de alți pomi roditori, mai cu samă silhele se fac, curechiu și alte legume bine nu se gătesc, pe lângă lipsa viilor se mai adaogă și aceasta precum numai 3 luni avem slobodă crășma, celelalte părți ale anului crășma domnească le cuprinde și atunci foarte rău și scump vin se vinde, batăr că după arătare a Extractului Urbariului sub A') în rândul taxii urbarialicești și crășma e răscumpărată, pentru aceea dară fiindcă taxa aceea până acuma e tot pe noi și crășma de pe tot anul poate ar trebui să fie slobodă. Aici adaogind și aceea precum supt vremea celor 9 luni a crășmării domnești nici a fierbe, de cum să fie slobod a vinde vinars. 6) Lipsa aceasta precum mai de mult sare aduceam din ocnele Turzii, iară acuma de acolo oprindu-ne la ocnele Uioarei trebuie să umblăm, care nouă, pentru cheltuiala drumului și pentru apa Murășului, ni foarte peste mână. 7) Răutatea aceasta: mai înainte de aceasta cam cu 20 de ani slobod au fost la locuitori pentru 1 fl. plată să taie 40 de grinzi de plute pe sama sa, da de atunci s'a oprit batăr că sânt

1) Vezi mai sus Urbariul din 1746 sub No. I.

aşa locuri pe munte de unde nici stânjini. nici trunchi la firez domnia nu poate aduce, ci silhele („fenyöfa”) acolo se uscă şi putrezesc.

5) La întrebarea aceasta în chip de răspuns e aici con-scripţia urbarialicească. Otavă în riturile noastre nici odată nu se face, despre partea cumitului (? qualitas) locurilor proporţia e aceasta precum tot hotarul fiind deal e de al 4-lea clasă şi din aceasta numai a 1/5 poate fi chiar aşa, celelalte 45 părţi toate mai înapoi.

6) La întrebarea aceasta pe cele trei întrebări de mai înainte s'a dat răspuns.

7) Noi din alte celea dijmă urbarialicească nu dăm, fără numai din stupi şi din porci şi acestea le răscumpărăm, toată coşniţa de stup, care sunt mai puţine de 10 cu 3 cr., unde 10 sânt cu 2 fl., şi a porcilor dijmă încă cu această rânduială o răscumpărăm.

8) În hotarul nostru moşii şi vetrîi pustii nu sânt.

Mai înainte unii dintre noi s'au crescheduit cu şindile de brad, cari s'au fost obicinuit mai cu samă la Brad, la Roşia a aduce, însă acuma de o darabă de vreme încoace ma scumpindu-se lemnul s'a stricat creschedatu acesta, pentru că pentru un lemn ca acesta din care se face şindile a trebuit să plătim domnului pământesc în anul trecut 45 cr. Pentru vinderea moşiiilor şi vetrîilor ştim aceea, că mai înainte între oamenii domniei acestea au fost în obicei şi atunci a vinde la străini nu s'a îngăduit, după aceea şi între aceşti de aici încă s'a oprit, şi totuşi pe lângă aceea unii şi mai cu samă cei de laturi în ascuns vând între sine locuri, însă precum pe lângă cele vechi, aşa şi pe lângă cele de acum făcute vânzări slujbele domneşti fără nici o scădere totdeauna s'au obicinuit a se împlini. Dintre slujbele cele care se pomenesc mai în sus, cele care se plătesc cu bani sânt nehotărâte, dară taxă pe anul acesta trecător face în sumă 1894 de zlofi şi 36 cr.

Goia Iuon birău †

Butza Iuonu† †

Draia Iuon a Petruchi †

Hundrits Iuon †

Restei Gliga †

Catalina George †

Birla Iuon †

Belaie Gliga

<i>Gligor Petru †</i>	<i>Balea Iuon Costin</i>
<i>Drasa Urs lui Ispas †</i>	<i>Drasa Iuon lui Andreș</i>
(L. S.) <i>Ballogh György</i>	(L. S.) <i>Sz. Mártoni M. Iános.</i>

(*Ibid.*, vol. XIII p. 703—807)

V.

B L A J

În 1 Maiu 1820 făcându-se conscripția urbarială în Blaï domeniul episcopiei gr. catolice prin conscriptorii Pávay Vajna Istvan și Sz. Tamási Szalánczi Kristoff sânt de față din partea episcopiei dregătorul curții Lemény Ioan.

Dintre biraiele și locuitorii satului etc.

1) Noi lângă Urbarium slujim, dar la noi Urbarium nu-i, fără la cinstita curte este ; care biruește o moșie întreagă iobăgească face pe toată săptămâna câte 2 zile cu boii de putere, ori în locul acesteia 4 zile cu palma, care biruiește moșie zilerească face slujbă cu boi de putere o zi pe săptămână ori cu palma în locul acesteia 2 zile ; hurubașii fac pe toată săptămâna câte o zi cu palma. Dăm dijmă domnească din tot feliul de bucate cu paie, din cucuruz, din must, a 10-a, așa dăm din miei, din stupi din 10-a unul, ori de nu-i deplin 10 pentru 1 câte 1 cr. în valșagul dijmei ; fără fără acestea care biruește o moșie întreagă iobăgească dă pe an câte o găleată de ovăs, și câte o găină de Crăciun, zilerii daniștea aceasta nu o dau, fără ca aceasta toți slujbașii cari au boi la căratul grâului cu câte 2 boi, în tot anul câte 3 zile cu carul cară la domnie. Pedestrașii iară atâtea zile ajută la făcutul stogurilor fără slujbă.

2) Am răspuns pe întrebăciunea cea dintâiu, că slujim pe lângă Urbarium și pe părinții noștri așa au slujit, nu știm mai fost-a alt Urbarium ori ba, alt contractus noi n'avem.

3) Nu știm alt răspuns a da fără ce răspuns am dat pe întrebăciunea cea dintâi.

4) Bunătăți și răutăți avem pe care le vom numi mai jos :

1) Trei furdulașe avem în hotarul nostru ; 3 părți sânt bune, a patra parte numai de rînd ; pe hotarul nostru se face grâu curat și mestecat și secară bună ; cu 4 boi când se lucră bine putem ara, iară în secetă și 6 trebuie să prindem. 2) Pe șesuri avem rături puține, și acestea sânt supuse vîrsării apelor, așa că de două ori nu putem cosi, mai mult avem la fînațe unde facem fân bun pe sama vitelor. 3) Aici la noi în Blaj se fac peste an 3 târguri de țară, fără este mărturie în toată săptămîna. Și împrejurul nostru se fac târguri aproape unde putem mîna lesne vitele noastre și alte cele ce avem de vânzare, le putem duce lesne. 4) Loc de marhe de pășune avem puțin, vitele cele mai mărunte trebuie că le împărțim pe alte hotare, nici la cele de jug nu-i destulă, oprit de boi, deschilinit n'avem. 5) Adăpătoare avem foarte bună, că ne umblă vitele între amîndouă Târnave. 6) Lemne de epulaturi și de foc n'avem, pe bani le cumpărăm. 7) Dealuri de vie avem foarte puține, așa cît numai pe sama noastră lucrăm puține, la străini nu putem lucra. 8) N'avem pădure, nici ghinde pe sama rămătorilor. 9) La noi dijmă fiscusească nu-i, fără la curte dăm dijmă din 10 una. 10) Pometuri și grădine de legume numai în fundușul caselor avem. 11) Locuri de trestie n'avem în hotarul nostru. 12) Mai înainte căram sare dela Turda la Partoș pentru..., dară acuma nu ne silește nime să cărăm. 13) — 16) — 17) Dobînda tîrgurilor îi a curții. 18) Topile de cânepă avem foarte bune, că Târnava curge pe lângă sat. 19) În satul nostru este moară a domnilor, pe care nu numai noi fără și alții dimprejur pot măcina. — Alte bunătăți și răutăți, fără acele scrise, n'avem.

5) Cîte pămînturi de arat și de cosit trebuie să aibă un slujbaș întreg nu știm, nici de mărimea măsurii Beciului încă nu știm, nici de veste nu i-am auzit, otavă pe cosăștinile noastre nu se face.

6) Pe întrebăciunea cea dintîi am răspuns cîte slujbe facem, iară mersul și venitul în slujbă ni se ști.

7) Noi dijmă domnească precum am spus și mai în sus dăm din toate bucatele cu paie, din cucuruz, din must, din must, din cânepă, din inuri din 10 una dăm, așa din miei, din stupi, dacă nu avem 10, pentru 1 dăm cîte 1 cr. în loc de dijmă, pentru oile cele sterpe și pentru rămătorii cei de

îngrășat, dăm câte 1 cr., când s'a început dijma aceasta nu știm așa ne-am pomenit și părinții noștri așa au dat, și alte sate care se țin de domeniu acesta așa dau.

8) Heiuri pustii nu sânt în satul nostru.

9) Precum am spus și mai în sus pădure n'avem, nici pădurile din hotarul nostru afară de domnești nu le putem haznui; ale vinde heiurile slobod n'am fost niciodată.

Spinean Dumitru birău †

Balaș Martin †

Caratson Iosef jurat prim †

Pușcaș Iuon †

Pușcaș Vonea jurat †

Marga Niculaie †

Sîrb Sonu †

Todea Popa †

Blaj, 10 Maiu 1820

Slujba anuală a satului: cu boi 104 zile, cu palma 1984 zile, dăm 13 găini de Crăciun, și 13 căble dd ovăs.

(L. S.) *Pávay V. Ferencz* (L. S.) *Sz. T. Szalanczi Károly*
(*Ibid.*, vol. IV pp. 479—518).

VI

BUCERDEA VINOASĂ

(Românească)

În 16 Iunie 1820 continuându-se conscripția urbarială în Bucerdea vinoasă-românească din cercul Ighiu în com. Albei de jos prin conscriptorii: Ladislau Málnási și Sigismund Sárpataki, din partea proprietarilor sânt de față: Alexandru Száva din partea Fiscului, Emeric Vago dregătorul moșiei din Bucerdea vinoasă, din partea contelui Adam Rhedei, preotul reformat și Ioan Ats din partea Superintendentului reformat și N. Imre.

Dintre biraiile și locuitorii locului au fost cei subscriși mai jos, cari jurând conform formularului, [au mărturisit precum urmează: ¹⁾

¹⁾ Până aici în original ungurește la toate conscripțiile.

1) Urbarium în scrisoare nu avem, nici nu am auzit să fi fost șohan.

2) Năvăleala de rândul slujbi cu Domnii noștri șohan nu am avut, și și mai de mult să fi avut părinții noștri nu am auzit, fără noi slujim precum ne-am pomenit, dară slujba aceasta care o facem acum. de când s'a început noi anume nu putem adevăra.

3) Când s'a început ruptoarea slujbei noastre, care o facem noi acum, noi vremea oblu n'o putem adevăra, dară slujba noastră în care ne-am pomenit noi li aceasta: Dintre slujitorii Fiscului suntem câți-va, care în toată săptămâna facem câte 2 zile, măcar cu palma, măcar cu boi, dară în slujbă cei cu boi este acel obicei, că care are 4 boi la arat și la cărat merge cu câte 4 boi în 2 zile, iară la altfel de lucru dacă merge într'o zi cu 4 boi i se știe slujba de pe o săptămână deplin. — Sânt și de aceia care pe toată săptămâna fac numai 1 zi cu palma. — Mai pe urmă sânt streini de aceia care ar fi *kityilyen*¹⁾ să facă slujbă cu palma, dară pentru că sânt neputincioși i-a slobozit cămara pe taxe, dintre care unul plătește în bani buni 4 zloți și 30 de creișari, altu 8 zloți hârtii de cele bune, al treilea iară țeduli de acestea bune de 5 zloți. — Iară cu toții peste slujba asta care am spus-o, dăm câte o găină și 10 ouă și toarcem câte un font (cânepă?); la culesu viilor sântem toți în slujbă până se gata cu palma, fără aceea rânduiesc câte unu și cu caru pe toată ziua pe rând se umble, că de pe săptămâna aceea în care ține culesu slujbă ni se ști; mai pe urmă acel pușinel de grâu, care se face domnesc (fiscușesc) aicea în hotaru acesta, iară se cerne peste slujbă. — Dintre slujbașii grofului Rhedei Adam, este unu care face pe săptămână ori 3 zile cu palma, ori 2 cu câte 4 boi. Sânt și de aceia care fac pe săptămână cu palma 3 zile, da cu boi nu fac. Și de aceia sânt care fac numai câte 2 zile pe săptămână cu palma, măcar care are doi ori mai mulți boi 1 zi cu boii. Este mai pe urmă 1 și de aceia care face pe săptămână numai 1 zi cu palma. Iară dăm cu toții câte 1 găină și 10 ouă. La culesu viilor stăm până se gata, și bucatele curții, iară le cer-

1) Dela *Kënytelen* ung. silît.

nem cu toții.— Al lui domnu Miske Iosef oameni slujesc pe săptămână câte 3 zile cu palma ori cu boi câte 2, și slujba asta cu boi o fac cu atâția boi câți au ori cu 2 ori cu 4, dară acuma numai 1 are boi, celălalt n'are. Peste slujba asta dăm toți câte 1 găină și 10 ouă, toarcem câte 3 fonți; mai pe urmă la culesu viilor stă dela toată casa câte un om de rost până se gata culesul.— Al lui domnu Sebesi Istvan oameni slujesc pe săptămână câte 3 zile cu palma, fără asta de rându torsului și culesu viilor tocma așa slujesc ca și al lui domnu Miske slujbași și găini și ouă până au avut au dat, dară acuma de vre-o câțiva ani încoace sărăcindu-se la datul acelora nu s'a silit și nici nu se silesc nici acuma. — Al domnului Pispecului celui calvinesc este 1 care face pe săptămână câte 2 zile, măcar cu boi, măcar cu palma. Celelalte slujbe și asta le face, le împlinește tocma ca și al lui domnu Miske numai cât asta de tors toarce 2 fonți. Celălalt fără slujbele acestea face pe săptămână câte 1 zi.— Al lui Váradi Sándor om face pe săptămână 1 zi și alte nici nu face, fără la cules dă ajutor până se gata culesu. — Al lui domnu Imbre Miklos om lucră cu ruptu pe an o vie ca loc de o găleată cu tot felu de lucru, așa de Domnu său merge numai de-a gata la cules.

4) Bunătățile sânt acestea: 1) Hotaru jumătate îi de mijloc, cealaltă jumătate îi rău de care și, și de rându de roditor, la asta samă nu se poate socoti, și asta de acolo se trage că căile sau părăsit nu se dereg și nu se poate căra gunoi pe dealuri. Fordulașuri avem două; grâu cel curat nu se prea face, dar cel mestecat cel de primăvară și secara se mai face; de arat cu 2 boi nu se poate ara fără cu patru. — 2) Din rituri o parte îi bună, de frunte, dară 2 părți sunt numai de mijloc, dară avem și și aceea pedecă, că fână de la munte nu-l putem aduce acasă; otavă încă peste tot nu putem face în ele, inarha se îngrașă bine de el. — 3) Locuri cu târguri sunt împrejurul satului nostru, și așa sunt de aproape, de câtui săptămâna de am vrea în toate zilele am putea merge la târg și putem merge pe cale bună, cum îi la: Benic, la Bălgrad, la Ighiu, la Teiuș, la Aiud, la Zlagna, unde de avem ceva de a vinde, ori de a cumpăra nu-i nevoie putem și vinde și cumpăra. — 4) Pășune și mai aproape și mai de-

părțișor, avem pe câte marhe ținem și destule și bune, cumcă dacă am putea odihni marhele ni s'ar îngrășa. — Adăpătoare avem destulă bună și în loc ușor. — 6) Lemne avem și de olate și de foc destule, într'o zi putem merge să și tăiem și să le aducem și aceasta și încă, că calea nu-i acătare. — 7) Fiind la noi vii mari și făcându-se vin bun în ele, lucră Domnii multe vii cu bani și putem merge în toate zilele pe bani numai să avem răgaz, da tocma de n'ar fi și la noi, sânt în vecinătate și acolo ne-ar cuprinde în toate zilele. — 8) Ghinde nu se prea face, dar jir se face destul în pădurile cele slobode, dară noi nu-l prea folosim nu ni de folos că nu prea ținem porci mulți. — 9) Dijma fiscusească la noi nu-i numai domnească. — 10) Pometuri bune avem, și când se fac pe airilea și aici se fac și sunt feliuri bune; grădini încă avem împrejurul caselor unde ce sămănăm se fac. — 11). — 14). — 15) În vecinătatea noastră încă sânt vii bune unde putem lucra pe bani în toate zilele. — 16) A face var și carbuni nu sântem învățați, nici nu prea avem răgaz de lucrul viilor dară piatră de var și lemne sânt de s'ar putea face. — 17) Satul nostru alt ven't n'are, fără este la munte un dărab de rît, ăsta uneori îl cosim și din fânu acela plinim porțile acelea care cheltuiesc la aceia care trec pe aici în sus și în jos, iară când nu-l putem cosi îl vindem la mogoșeni (= țeranii din Mogoș) cu câte 5—6 sloți, și banii îi adăugăm la cheltuiala satului. — 18) Ape de a topi cânepa avem aproape, destule și bune. — 19) Mori încă avem destule și aprospe. — 20) La noi fundus de a face bani ne sânt viile, că se face în ele vin bun și destul; pometurile încă sânt fel bun și se fac, și apoi și câte puținele lemne vindem și dintr'acestea facem bănișori.

Răutățile sânt acestea: 1) Hotaru ni pe dealuri și le gu-noim în silă, anume într'un fordulaș de apă s'a rupt s'a surpat, s'au făcut rupturi, unele pământuri s'au făcut ne bune de nimica, cu mare muncă de s'ar putea și derege nici așa nu ar fi de frunte precum am spus și mai în sus, mai cu seamă îi petros, melos și (de) rîndu de-a se face bucatele, grâu de toamnă curat mai nici nu se face în el fără de primăvară. — 2) În rîturi numai atîta scădere avem că cîtva îi departe și nu-l prea putem aduce acasă.

5) Câtă moșie ar trebui să fie după o vatră de casă, noi nu putem ști, că aicea moșiile nu sânt într'un chip. De rândul riturilor, spuseserăm și mai sus, că la noi otavă nu putem face.

6) Care câtă slujbă facem mai în sus la a treilea întrebăciune spuserăm. Aicea numai atâta mai adaugăm, că care slujim aicea pe loc, la aceia mersu și venitu să ști în slujbă, da care facem la Tiuș la aceia nu se știe într'atâta, că când sântem în slujbă ne slobod de la lucru sara și apci venim noapte acasă.

7) Slujbașii Fiscușului numai din vin și din miei dau dijmă domnească, da din alte celea nu, dară ceilalți slujbași din tot feliu ce au dau dijmă peste miei și peste, anume din grâu, din cucuruz, din secară.

8) Pe partea Fiscușului sânt 4 moșii pustii, din una s'a prăpădit o femeie săracă, care a șezut în ea acum de un an. din cele 3 au murit oamenii, cari au șezut în ele, cu toți acuma de vre-o 8 ani și de atunci, când se fac poame în grădinile aceloră se culeg pe sama fiscușească, pământurile cele arătoare le țin mai cu samă oamenii Fiscușului zălog, ritu cel de coasă îl ține preoteasa, că l-a fost luat popa pentru cheltuiala cea de la îngropăciune. — În partea lui Grof Redei sânt 1 (corectat în 2) moșii pustii de astă primăvară, din care a fugit zileru, și acum până s'o găsi alt om în ea, moșia căsii o ține Făt Petrutz.

9) Pădurea numai pe sama noastră o folosim, fără ne putem și crește din ea și și vindem din ea câte putem duce de vândut. Moșiile ale vinde și ale cunipăra până acuma sucă n'am avut; și mai pe urmă pădurile Domnilor care le-au avut la alte hotare șohan nu le-am folosit nici n'am avut lipsă de ele.

Ragoszték: Nem lehetvén ki választani azt hogy ökörel szolgáló ember esztendőnként hány és viszont tenyérrrel hány nap hajtatik szolgálatra, mivel ezt többnyire aekonomiai környüli

Adaos: Nu se poate preciza că oamenii cu boii și cei cu palma câte zile fac pe an căci aceasta o hotărește împrejurările economice. Colonii unor proprietari fac slujbă numai cu palma, des-

állások határozzák, de más felől némelyik birtokos Colonussai fennebbiek szerint csupán tenyeres szolgálatot praestálván, ide a szolgáltatások mint tenyérrel való úgy tétetődik fel, az ökörrrel való szolgálat imputatioját fennebb a 3^{dik} pontra tett felelet ki magyarázván. Praestál Oláh Boros Bocşárd egy egész esztendőben: 4096 napot tenyérrel, ad 37 tyukot s 370 tojást. Fonnak 16 fontot, fizetnek 17 R-frt. a szüretezés, hordás és rostálás beli praestatio meghatározhatatlan.

pre slujba cu boi s'a răspuns mai sus la punctul 3.

Bucerdea vinoasă românească prestează pe an slujbă: 4096 zile cu palma, dă 37 găini și 370 ouă; torc 16 fonți, plătesc 17 Rl. Prestația la culesul viilor, la cărat, la cernut e nehotărât.

Bucerdea vinoasă-românească în 17 Iunie 1820.

Borza Crăciun birău †
Baic Iuon chis birău †
Micle Ilie jurat †
Făt Todor †
Făt Peteutz †

Micle Anitye †
Trutza Coste †
Ștef Niculaie †
Bolea Ilie †
Mihlea Ioan m. p.

Mely Urbarialis Inquisitionnak a fennebbiek szerint lett, a megnevezet tanúk jelenlétében, kik keresztvonnásaikkal megerősítettek, arról ezennel bizony ságot teszünk.

Care cercetare Urbarială etc.

(L. S.) *Ladislau Málnási* (L. S.) *Sigismund Sárpataki*
(Ibid., vol. IX, pp. 277—320).

VII

BUCIUM

I

Extractus Urbarii Possessionis Butsum Mediocri Dominio
Zalathnensi adjacentis annus 1745 confecti.

Taxe Urbariales

	Rf.	Xr.
Possessio quoque ista quovis Anno pro 100 auri ligati pisetis singulas à 2 R-fnis et 75 Xris computando administrat	275	—
Pro intertentione Auri Cambsoratus Abrud- banyensis annuatim solvit	55	33
Praeterea pronovem ovibus cum agnelli pariter annuatim solvit	9	—
Nec non pro redemptione Laboratorum & Equo- rum ad Domum vitrioli antea in Verespatak ha- bitam administrari solitum nunc quotannis pendunt	50	—
Summa	389	33

Servitium

Praeter specificatum pecuniariam ceu Urbarialem Taxam
ad Normam Abrudfalvensium etiam hujates Incolae singulis
annis pro necessitate Domus Cambsocalus Abrudbanyensis 10
orgias Ligni focalis, et in rationem duorum obequitatorum
penes officium Auri Cambsocale ordinatorum pariter deligno
focali orgias 4 administrare tenentur, item atempore Arendae
Klingerianae aliis 2-bus Cambsocalibus obequitatoribus, Za-
lathna constitutis ibidem 4 orgias ligni focalis, praestare
necitantur, si vero dum et quando prohis orgiis pecunias
solvere contingat pretio sicut Abrudbanyenses Rf. 2 et cr. 4
singulis orgias exsolvunt.

Decimae

Has praestant etiam hujates sicut Abrudfalvenses quoque pendere solent illa modalitate.

Educillum

Duo vini vasa quadragenaria anuatim pro parte Fisci R. hic distrahere. Incolis hujatibus incumbit.

Molae Frumentariae

Existunt in Territorio Possessionis hujus sequentes.

- 1) Iobagionis Petrinka Szimlon 1-ius Rotae desuper volventis
- 2) " Dangye Vanye " " " "
- 3) " Szlank Juon & Floka Ispasz " " " "
- 4) " Miklos Vaszilie " " " "
- 5) " Szuts Antoni " " " "

omnes hae super fluviolo vulgo vallya Abrudului dicto extractae.

- 6) Iobagionis Iánk Iuon 1-ius Rotae desuper volventis

- 7) " Iánk Gyorgye " " " "
- super Rivulo vulgo Ivanes vocitato exstructa.

Mola Lanarlar

Et unica eaque Iobagyonis Iank Szimion super Rivulo Alba nuncupato constructa.

Molae Contusoriae

Reperiuntur Iobagyonum hujatum super Fluviolis et Rivulis Abruzel, Vallya Alba Abrudului Izbita, Ivanesul et Sásza nuncupatis aedificato in summa 93 a potiori et 9 sagittarum.

Habent et Nobiles et sive Donatarii hujates ejus modi molas contusorias super praescriptis Fluviolis... 6. Ex istis autem praedescriptis Molis nihil Fisco cadit.

Pratum Allodiale

In Territorio Possessionis hujus locoque vulgo Gura Cser-

bului dicto est quoddam Pratum Allodiales proferens ordinariae Foeni currus No. 3 quottannis falcabile.

Fluvii Piscatiles

Fluvioli vulgo Vallya Cserbului et Vallye Abrudului nominati Zenttas rariores Alburnos frequentiores et Caucros alere soliti per hujas defluunt. Teritorium, priorque est Piscationi Incolarum hujatum sup poena Rfr. 12 interdictus.

Sylvae

Existunt in hocce Territorio Loccisque vulga Kresera nyagre et Gyalul mare vocatis potiori ex porte faginae glandiferae mixtis tamen etiam pineis Arboribus in quibus tempore glandinationis ctrôque mediocriter fertili juxta relata faginari possunt s. v. setigeri No. 100.

Donatarii

Nobiles Makavej Gyorgy	Makavej Ohnul
„ Irimie	„ Makavei senior
„ Makavei jun.	„ luon
„ Szimion	„ N!kula
„ Iossiv	„ Ilie junior
„ Macarie	„ „ senior

possident unam Sessionem nobilitarem cum appertinentiis videlicet, arabilibus et foenilibus, quorum Praedecesores Makavej, Elias et Ioannes a Principe quondam Michaelē I-o Apaffi una cum Ipsorum sessione agriculturis et foenilibus ad eandem spectantibus anno 1676 die 7-a X-bris nobilitati sunt prout hae armales et Donationales Conscriptioni praesenti in authentico venerabiles Capituli Cathedralis Ecclesiae A.—Carolinenſis Literarum Transsumpto exhibitae et praesentatae sunt.

Popa Valachici

Tres sunt in hac Possessione nimirum: Popa Macavei, Popa luon et Popa Kosztandin e libero statu oriundi aliun-

deque huc advenientes in Fundis Rusticanis seu in communi Pagi Terreno residentes et commorantes.

Nottandum: Molam contusoriam lobbayonis deficientis Kosel Iuon super fluviolo Abruzel dicto extractum unius Rotae novem sagittarum apprehendes Fiscus Regius; annuatim pro hujus Taxa sive Arenda percipiuntur 11 Rf. 40 kr.

Exemptio et Praerogativa

Quod dominii hujus mediocris olim fuerint specialis, signanter de non restitutione lobbayorum fugitivorum de Terris privatorum Dominorum Terrestrium ad hocce Dominium se se conferentium prioribus temporibus et quidem de anno 1715 Concinnatim Urbarium (cujus conscriptione occasione etiam ipse Privilegio partim in originali vero in copiis exhibita et remonstrata sunt) specialiter meminit hodie tamen nuspiam repertae — desuper Privilegiales Litterae Instrumentaque Litteralia moderna Conscriptioni, praesentari et exhiberi haud potuerunt.

Jus Gladii Consuetudines et mulctae

Referente se isthoc etiam Dominio Mediocri ad principale suum caput Infernis videlicet Dominium Zalatenense (uti superius mentio facta est) eadem etiam hic modalitate Iurisdictio Dominalis exercetur, onera Iudiciorum Birsagia et Mulctae desummuntur eademque in instituendis et formandis Causarum Processibus, earumque Appellationibus consuetudines vigent.

Procreatio

De uno inseminato tritici cubulo in Territorio Possessionis hujus Butsum procreari referuntur ordinarie Gelimae N-ro 10. Et uno excussa Tritici Gelima dat Metr. 1. Seminaturam vernalem sive hujus procreationem et excussionem quod attinget Avenae nimirum et Hordei eadem est (ut referunt) ratio.

Metae et Limites Territorii

Conterminatur Territorium Possessionis hujus cum Terri-

torio oppidi Abrudbánya in loco vulgo la Ptyetritsele nominato, unde ubique per culmen montis pergīt ad Locum Gurgujul lui Dánn nuncupatum, hic pariter ubique per juga Montis Gyalu lui Vajdzin dicti tendit in locum virvu Szuletzilor vocatum, unde per Montem Muntye appellatum tangit locum Styubej dictum, hinc ad locum Toul Mutseștilor vocitatum, unde ad locum Ovăsul cel de Piatre, inde ad apicem montis virs hicque incipit vicinari cum Territorio Possessionis Muska unde ex apice videlicet montis vurs ubique summa montis juga tenent utque ad locum Piatre Pojenyi appellatum, hicque coincidit cum territorio Possessionis Lupsa, inde ex loco nimidum Piatra Pojenyi semper culmen montis premendo venit ad verticem montis Dseminse ubi incipit vicinari Territorio Possessionis Ponor, unde ubique per summa montis eundo tangit Cacumen mons Nyegrilyasze, ubi et ulterius pergendo conterminatur cum Territoriis Possessionum Fenes, Zalathna et Abrudfalva.

Cujus quidem praemissae hujusmodi Conscriptionis nostrae ac Urbarii Seriem prout per nos exstitit expedita et peracta eo modo descripto fide nostra mediante sub sigillis nostri usualibus mannumque propriarum subscriptionibus extra dedimus. In oppido Zalathna vigesima prima Mensio Februarii ultima videlicet praedescriptae Conscriptionis die Anno Domini Millesimo septingentesimo Quadragesimo sexto.

(L. S.) *Andreas Nagy m. p.* (L. S.) *Mojses Wáro m. p.*

Tabulae Sacrae suae Mttis Regiae in T-rannia Judiciariae scribae ac Jurati Notarii ad praemissa fideliter peragenda specialiter exmissi.

Ex Archivo Regii Provisoratur Zalathnensis. Zalathna die 20-a Iunii 1820.

Extrad. per

Ioannem Russ
subst. actuar.

(După copia din *Arhiva Statului*, Bpesta, vol. XII, p. 400 și urm.)

În 3 Iulie 1820 începându-se conscripția urbarială în satul Bucium din cercul de jos al domeniului fiscal din Zlagna în com. Albei inferioare prin conscriptorii magistratens Iosif Zzily și Iosif Nagy, din partea domeniului au fost de față: Francisc Csetri.

Dintre biraiile etc.

1) Noi astăzi răscumpărăm slujba urbarialicească după o poruncă Impărătească dela anul 1776 cu bani — cel fără de boi ziua cu o potură, 2 zile cu 36 crețari, anul întreg cu 2 fl. 36 crețari, cel cu boi îndoit adecă cu 5 fl. 12 cr. — și răscumpararea aceasta a slujbii se chiamă taxa urbariciască, care taxă o culeg dela noi strângătorii, care le bagă la șpanie și șpania le bagă în cassa îmșărătească.

2) Până a răscumpăra noi slujba urbaricească cu bani, precum răspusesem mai dinainte, — înaintea aceia din porunca lui print Apaffi, satul nostru Bucium au dat în tot anul 1 font de aur prins la camară, precum se poate vedea din Urbariumul cel vechiu dela anul 1745 — care font de aur dela anul 1776 încoace nu l-am mai dat; ci am răscumpărat slujba cu bani, așa precum la întrebarea cea dintâiu am răspuns, pe lângă acea cămara în anul 1789 au făcut contractus cu noi ca pe lângă taxa care o plătim, fără plată se facem și alte slujbe căraușituri, care le lipsesc la Băișaguri, după care contractus am făcut stânjini pe sama Cămarei din Abrud, — la Grebla din Baia de jos (Offenbaia) mergem una și două sute inși la trasul lemnelor, care vin dela Vidra și Bistra și acolo pentru tot stânjinul ce l-am tras afară din apă căpătăm 7 crețari, fără asta dela Firezu Impărătesc din Bistra ducem cu carele scânduri la Zlagna la Magazine, unde pentru toată scândura ni se plătește 4 jum. crețari în bani de argint.

3) Precum am răspuns mai dinainte satul nostru Bucium mai de demult au răscumpărat slujba Urbaricească cu 1 font de aur prins până la anul 1776, dela care an încoace până astăzi plătim taxe, cel care n'are boi pe an 2 fl. 36 cr., cel care are boi 5 fl. 12 cr. și din anul 1789 încoace și alte slujbe căraușituri facem la camară pe lângă plată.

4) Satul nostru Bucium are bunătățile următoare: 1) De pe puținei rituri și locuri de coase, care în tot anul odată le agonisim. căpătăm bun fân și unele anuri unde și unde facem și otavă.— 2) Locuri de târguri avem destul de aproape la Abrud, la Câmpeni de 3. la Zlagna de 4 și la Brad de 5 ciasuri departe de noi, dar în târgurile acestea... ma noi ca baieși și cari trăim mai cu toții din baieșag nu vindem, ci cumpărăm. — 3) Adăparea vitelor în hotaru nostru îi bună și îndemnatică. Avem și izvoare și vai bune de care mai bune nu putem pofti. — 4) Fiindcă aici cămara are pădure destulă lemne de epulaturi și de foc căpătăm fără de bani, care pentru multe dealuri și coaste nu altminterile, ci după boi trăgând cu ferele le putem aduce acasă.—5) Ghinde de fag se face în hotaru nostru, da rare ori și când se face, atunci pentru 1 porc nu 3, ci 5 creșari trebuie să dăm la cămară dijmă. — 6) Dijma regalicească sau fiscalească nici n'am dat șohan, nici nu dăm că sântem baieși.— 7) Legume afară de curechiu și picioici în ogredile noastre nu se pot face.— 8) Bani putem căpăta când: a) unii dintre noi, ales ordinareșii iobagi ducem vin din țară pe sama Abrudenilor, și pe sama pivnișii împărătești din Câmpeni pe plată. b) Ducem sare dela Uioara pe samu la doi distractori de sare, în Abrud, iar pe plată. c) Când îi crîșina slobodă tot mai putem crîșmări dela Sf. Mihai până la Crăciun și prin crîșme putem bani câștiga. d) Căpătăm puțină plată dela Cămară pentru făcutu și dusu stânjinilor, și la Baia de jos căpătăm pentru tot stânjinu care l-am tras la greble afară din apă, plată în bani, da foarte puțină. e) Care putem duce, ducem lemne de foc la Abrud de vîndut, e adevărat că pentru tot țar de lemne dăm taxă la cămară 6 creșari în bani de argint și căpătăm dela Abrudeni bani. f) Din băi de putem căpăta aur îl ducem la cămară și căpătăm pe aur bani. g) Mori pe hotaru nostru sânt destule și la îndemână și pietri de moară se pot căpăta.

A satului nostru răutățile sânt: 1) Hotaru nostru îi în a patra clasă, pentru neauă târziu putem sămăna primăvara,— și fiindcă locurile noastre sânt sus pe dealuri, pe coaste și sânt pietroase, cu greu putem gunoi și le agonisi. — în sămănăturile noastre ploile fac multe pagube, așa zicând mai

că numai un fordulaş avem şi cât avem puţin avem, şi ce s'ar şi face din sămănături. pentru bruma, care pe locurile noastre pică de vreme jos, nu se poate coace; sămănăturile noastre stau din grâu de primăvară, din orz, din ovăs şi fiindcă locurile noastre sânt macri puţin dobândă avem din sămănături şi de multe ori nici câştigăm sămănţa care l'am băgat în pământ. — 2) Rături avem puţine pe care, pentru că locurile noastre sânt foarte friguroase, otavă în mulţi ani rareori facem. — 3) Pășune la vite n'avem destulă şi pentru aceea sântem unii din noi câte odată *tyitilen*¹⁾ a curăpăra. pășune, au fân din alt hotar, ales din hotaru Feneşului şi din hotaru Zlagnei. — 4) Aici unii dintre noi baim la alţii pentru plată, din căraușituri şi din alte slujbe căpătăm puţină plată dela cămară; şi ne sileşte să facem stânjini pe sama cohurilor unde noi ca băieşi n'am fost datori să facem mai mulţi stânjini, fără numai atâţia de câte are lipsă cămara dela Abrud, smegiş, plată căpătăm puţină, — cu un cuvânt măcar unde ne mână în slujbă nu ni se plăteşte precum plătesc alţi privatuşui. Iară şi acea greutate avem că cămara la anul 1789 așa făcând contractus cu noi, ca noi baiaşii să nu facem stânjini numai pe sama cămării din Abrud, precum nici n'am făcut, adevărat până în anul 1810, dară în anul acesta împotriva contractului ne-au silit cămara să facem stânjini şi pe sama cohurilor precum. fac şi iobagiie ceilalţi, pentru care silă a trebuit să lăsăm băieşagu, din care băieşag ni traiu, că n'am putut lucra şi în baie şi la stânjini, din care opăcială şi cămara nu capătă atâta aur, — are pagubă.

5) Un locuitor sau colon a unei sesii întregi câte şi ce fel de pământuri sau rături are nu ştim, că aicea între muntele nostru nu se află nici unu care se biruiască o sesie întreagă; de măsura de Beciu nu ştim nimica. Pământurile şi raturile noastre sânt statornice, şi din an în an nu se despărţesc; otave facem pentru frig rare ori pe raturilo noastre. *Uritsituri*²⁾ cu ştiinţa noastră în hotaru nostru n'au fost slobod să se fasă.

1) Dela ungurescul *Kéngtelen* == silit.

2) Extirpatura, *irtásak* ung.

6) Ce slujbă am făcut și facem urbalicească, pe aceea am răspuns după întrebările 1 și 2-lea. În slujbe mersu și vinitu nu ni s'au luat în sus, ci numai plata hotărîtă ni s'au plătit.

7) Noi la Domnu nostru în natură nu dăm nici o dijmă și nici n'am dat, dară dăm în bani dijmă de porci și de pe stupi și cu bani răscumpărăm până în nouă: porc sau stup cu câte 3 crețari, iară al 10-lea porc ori stup îi răscumpărăm (: fiindcă în natură s'ar cuveni să-i dăm) cu 2 zloți. Alte datzie nici în natură nici în bani nu dăm, dară dăm taxa pentru 26 de mori a noastre de totului 66 de zloți 30 crețari în v. v. la Cămară.

8) În satu acesta în vremea foametei adevărat că a fost rămasă câteva case pustii, da în effinișugu acesta întorcând fugiții iară acasă, au ei, au neamu său șed în ele.

9) Din pădurea cea slobodă putem duce și pe sama noastră și de vândut la Abrud din slobozia Cămării la care după tot Tar taxe 6 crețari în bani de argint plătim. Iosagurile mai de mult între noi s'au vândut, și pe zălogie, da și de moșie de fii (în) fii, dară de vre-o 25 de ani vânzarea iosagurilor de totului s'au oprit. Noi pecete n'am avut și nici azi n'avem.

* * *

Colonii respective băieșii din Bucium ca răscumpărare a dijmelor naturale dau în așa numita taxă Urbarială, cei cu palma 767 fl. 36 cr.

Gazdele cu vite dau 364 „ — „

Proprietarii celor 26 de mori dau în taxa morilor 66 „ 30 „

Cu totul dau taxă în schimbul dijmelor naturale 1197 fl. 66 cr.

† Petrinca Gyorgye Permester	† Butsezan Dumitru	} Toți nouă sânt bătrânii satului
† Dants Aftan birău curții	† Tuhutz Iuon	
† Dants Avram birău mic	† Dants Petrutz	
† Pietran Aftan jurat	† Cozma Ștefan	
† Simon Todor „	† Pratzza Iacob	
† Ianc Sâniun „	† Tontya Gyorgye	
† Achim Niculaie „	† Ianc Mccarie	
† Serban Gyorgye „	† Fonoran Ștefan	
† Cozma Todor „	† Surca Simion	
† Onits Avram		

Care cercetare Urbarială s'a făcut conform celor de susțin etc.

Bucium, 13 Iulie 1820

(L. S') *Iosif Szily*

(L. S.) *Iosif Nagy*

(*Ibid.*, vol. XII, pp. 385—456).

VIII.

CÂMPENI

1.

Urbariul satului fiscusesc Câmpeni din anul 1746.

Taxae Urbariales

	Fl.	Cr.
Pro taxa pecuniaria annuatim solvit Possessio ista	256	40
Pro Urbariali pecuniia	22	13 ¹ / ₂
10 Pellibus vulpinis à 2 Rfl. computando	16	40
5 Pellibus marticis	10	25
25 Pellibus caprinis	20	50
5 Urnis Butyri	13	20
5 Centenariis Sevi	50	—
5 Centenariis Picis	20	50
186 Trabibus majoribus et minoribus .	37	30
215 Tignis	3	35
5000 Scandulis	8	20
600 personis falcatorum	120	—
36 Curubus Ligni focalis	20	2 ¹ / ₂
Alveis ad puisendum aptis	3	45
Patinis et orbibus Ligneis	2	30
100 Ovibus cum agnellis	100	—
17 Vervecibus pariter ab uno Rf-no computando	17	—
Piscibus annuatim administrandis . . .	50	—
Venopolio	45	—

Item pro redemptione Laboratorum et equorum ad Dominum vitrioli anteam Verespatak habitam administrandorum nunc solvuntur .	36	—
Nec non pro 100 truncis pineis, quos Possessio ista ad molam seratrinam (?) Dominalem in hujate Territoris exstructam quotannis administrare tenebatur exeindendis (?) Asse-ribus aptas, illa nunc existente prohis annuatim exiguntur	60	—
Summa	914	—

2

Extract des von 7-ten Hornung 1776 erfolgten Landes Thraats Decrets.

Der Königl. Kaiserl. Apostolischen Majestät Oberbergamt anzufügen: es haben Ihr Kais. Königl. Apostol. Majestät in halb eines von der Hochlöbl. Hofstelle untern 22-ten December vorigen Jahres herabergelassenen, und dem 15-ten Jänner a. c. Aifir eingetroffenen Hof-Rescripts, auf dass mit diesseitigen Gutachten eingesendete Protocol der in dem Zalathnaer Dominio für genosten gemeinschaftlichen Untersuchungs-Kommission der allerhöchsten Entschluss deine en fassen geruhet, dass gleich wie

1. denen Provincial

3. Da die bisher vermög Urbarii de ao. 1761 aus dem Zalathnaer Dominio eingehobenen Urbarial-Tabellen in Betracht der jetzo mit 7583 Köpfen entdeckten zahlreichen Unterthanen, und Insassen gar zu Zügerung, und ohne Verhältniss sind, so haben Ihre Majestät in dessen, bis die ganze Herrschaft Zalathna aconomisch und geometrisch wird aufgenommen, hieraus der eigentliche Umfang deren Colonica Grundstücken verlässlich erhoben, und folgsam auch ein vollständiges Urbarium für beständig festgesetzt worden können die Urbarial Abgaben nach dem von hieraus gemachten Vorschlag folgender Gestalt zu regulieren geruhet, nämlich: für jeder herrschaftlichen Unterthan werden statt der in Privatgütern wochentlich bestehenden drei tägigen Robott nur

zwei Robott Tag die Woche hindurch angenommenen diese Robotten sollen von jedem Unterthan für eine mässige Taxe in barem Geld, und zwar die Zugrobotten a 3 kr. die Handrobotten aber a 1½ kr. täglich bis zur Entwerfung der neuen Urbarii in dessen erlöset werden wogegen bis . . . Holzgeld und die übrigen vermög alten Urbari bestandenen besonderen abgaben und Praestationen bis auf den Werdzinse zu 700 fl. welche für die Gyaluer Herrschaft Gebürbe bishero entrichtet worden, und noch weiters pro aerario abzunehmen sein wird, gänzlich aufgehören haben, wo folglich auch die dexe untere Herrschafts Insassen bisher abgelegene ohnentgeltliche Zufuhr deren 11000 (?) Eymmer Wein zu zessiren hat, dabei aber doch darauf zu halten sei, dass sie die zum herrschaftlichen Schank nöthigen Weine samentlich für den in Ansehung des Überrestes über die gratis beigeführte 11000 (4000 ?) Eymmer bishero bestandenen . . . a 1 kr. pro Eimer zuführen mögen, wie dann auch überhaupt denen Herrschaftlichen Gerechtsamen des Weinschanks der Fleischbanks Zehent (?) Abnahm und in ansehen deren Mühlen der die Erfolgte allerhöchste Resolution kein Abtrag zu bestehen hat, sondern diessfällige Gerechtsame, mit deren darausfliessenden Gestä . . . weitershin aufrecht zu erhalten seyn werden.

2) Man verordne dahero wegen ein wie anderen dem Provisorat, das nötige sogleich mit deine aufzutragen, dass selbes nach dieser allerhöchsten Bestimmung alsogleich den gehörigen Aufsatz und Anschlag deren herrschaftlichen Abgaben für jedes Dorf nach den vermög jetzigen Untersuchung erhobenen Anzahl deren Unterthanen und Insassen des fördersamsten verfassen hiernach von heurigen 1775/6 Jahr anzufangen ohne hierwegen eine Publikation zu veranlassen sogleich die Aufschreibung machen, und den ausfallenden Betrag einbringen lassen, den diesfälligen Aufsatz jedoch und Anschlag mittels des Oberbergamtes hierhero zur Einsicht bald thunlichst ein-senden solle.

3) Gleich . . . aber diese Entrichtung vorerwählter massen nur eine Interimale ist, so werde das Oberbergamt sich sorgfältigst angelegen haben (?), dass die noch jetzo fürwaltende Mappirung deren Bergwerksreweisungen baldmöglichst vollkommen zu Stand gebracht, und dann auch zu oeconomisch:

oder der planimetrischen Aufrechnung der gesamten Zalátnaer wie auch Offenbanyer Herrschaft für geschritten werden möge um hieraus die eigentliche Beschaffenheit und Anzahl sämtlicher Grundstücke vollkommen verlässlich erheben, und dann auch mit vorzüglicher Rücksicht auf dieselbe ein für alle Zeiten geltendes Urbarium festsetzen zu können.

4) Da der voriger Richter in Nagy Aranyos Bursz Szim wegen seinen vielen Interessentzen und andern greilichen Exassen (?) der Richter-Amt für beständig unfähig erklāret, und anbey zu enden Arest von acht Tāgen condemniret worden ist, so habe das Oberbergamt diesen Ausspruch ihme durch das Provizorat bedeuten, und auch die Sstraffe in gehörigen Vollzug setzen zu lassen. Auf gleiche Weise werde.

5) Von deren Erben des im mittleren Dominio verstorbene Spans Georg Borsai der Ersatz jener 459 fl. welche jedoch.... Hermannstadt, 7 Hornung 1776. N. Bethlen, Mich. Winkler. Karl Fridr. Herrm. Ignatz Graf v. Ybarra.

(Copie din arhiva „Regio Provisoriali“ din Zlagna, făcută la 29 April 1820 prin Ioan Russ).

3

În 4 Maiu 1820 începându-se conscripția urbarială în Câmpeni în comitatul Albei de jos prin conscriptorii Bartok Adam și Kelemen Mihael e de față reprezentantul domeniului fiscalusesc din Zlagna Ioan Farkas.

Dintre biraiile și locuitorii satului etc.

1) Urbarium am avut mai înainte cu 74 de ani, care îl avem în lada satului și-l arătăm în scrisoare, dară după acesta numai cam vre-o 30 de ani am slujit și s'a motocosit slujba.

2) Precum am răspuns Urbarium am avut după care motocosându-se slujba s'a făcut contractus mai înainte cu 44 de ani; contractușurile acestea nu le avem anume toate, precum gândim se vor afla la cinstita cămară, dară și după contractușuri ne ținem îngreioiați și asupriți, pentru care am și băgat plânsoare la înălțatul împărat.

3) Slujbele domnești, care după Urbariumul lăsat și după contractus motocosite, acuma sânt și ce avem într'acestea le

numărăm: 1) Dela anul 44 pomenit dăm taxă de bani insul, care avem marhe de jug în tot anul 5 zloți și 12 cr., care n'avem marhe de jug pe jumătate adecă 2 zloți 36 cr., care sânt mai slabi de putere sau de avere, care 2 zloți, care 1 zlot, schilavul 36 crețari plătește. 2) Pe lângă taxa aceasta facem stânjini la cinstita cămară, cari se aruncă pe noi cu summe în anul mai aproape trecut s'a aruncat pe noi Certesi din jos 746, partea din sus 530, adecă peste tot 1276 stânjini pe amândouă crângului satului Cămpeni, și după lipsa cămării, câte odată și mai puțin, din care arândătură, după averea și puterea fiește cărei gazde, unii ani am făcut, care mai mult 12, mai în jos până la 1 stânjin în acest timp, după sumă mai puține; gazda mai mare 10, de mijloc 5, de coadă 1 stânjin, schilavul și văduvile unul pentru tăiatul stânjinilor după contractus s'a cuvenit pe an unul 30 de crețari înțelegând stânjin cei lungi și nu numai așa, dară după vremea scumpetei mai în sus și mai mult precum și an cu 48 de cr. s'a plătit, din care plată păleriul cămării, care ia în samă la . . . turile cămării stânjini, au luat în plata osteneții lui dela prețul fiește cărui stânjin 2 cr., dela stânjinul cel scurt prețul pomenit de jumătate am căpătat, iară cu scădere plății palerului. 3) Mai înainte despre stânjin pomeniți, craiești avem arătarea aceasta: Cumcă când s'a făcut contractul prin biraiiele satului cinstit. tist al domeniului nu s'a hotărit numărul stânjinilor și biraiiele după lipsa știută de atunci au legat satul, dară după aceea scornindu-se cohurile și în Zlagna și în Ofenbaia, precum și la Hondol suma stânjinilor s'a sporit și lipsa stânjinilor de lemne tot s'a mai înmulțit. 4) Am înțeles și aceea cumcă după contractul acela pentru mers și venit la tăiatul stânjinilor, după un stânjin ar fi fost plată 12 cr., dară noi cu numele acesta plata aceasta numai în 2 ani după făcutul contractușului știm că a ținut, poate fi cumcă tisturile Cămării plata aceasta în plata stânjinilor se va fi mestecat fără știrea noastră. 5) Câți stânjini se taie pe lipsa Ofenbăii din pădurile Cămării, și aceia cu ajutorul nostru se slobod pe apă și se scot de acolo la Ofenbaia, la care lucrurile ne scot pe o săptămână, din ce nu se poate isprăvi și la a 2-a și la a 3-a săptămână, dară nu tot după oaltă săptămână, ci după ce prin altor sate slnjbași nu se poate isprăvi.

6) În locul slobozitul lemnelor acestor s'a plătit pe o zi la un lucrător de frunte 20 cr. acolo în loc la Ofenbaia pentru scosul unui stânjin din apă la uscat și pus cu treabă bună, pentru cal de brad 7 cr., pentru cel de fag 20 cr. se plătește. 7) Decând s'a făcut cohurile la Ofenbaia mai în tot anul nerânduiesc, cari avem cai să ducem de acolo la Zlagna schlick în care drum ne trece vara 3 zile, iarna 4 zile. Plată nu mai mult avem decât pentru o majă de povară 1 zlot și câte plăți am pomenit tot în hârtie se plătesc. 8) Avem îngreoiată slujba și din asta cumcă cinstlta Camară a ridicat în Zlagna magazine de șindile, care șindile se aruncă de făcut pe șindilarii din Certesa noastră și pe șindilarii din Certesa de sus, așa și dusul șindilelor pe noi împreună cu tot Dominimul, pentru care dus după povara unui cal de 300 șindile 24 cr. se plătește, cari facem șindile avem plata dela cinstita Camară pentru făcut dela o mie 5 zloți după Contract, dară și noi pentru un arbor la Cămară, care arbor îi bun de șindile 45 cr. plătim. 9) Avem și slujba aceasta, cumcă la Certesa noastră cea de jos cu Certesa cea din sus 2 crânguri satul Câmpeni și cu Sohodoleni, care acuma îi sat deschilinit de noi se rânduiesc la hotarul Turzii la râtul cel crăiesc la coasă și la strânsul fânului în tot anul 80 de lucrăfori, pentru care lucru a fost plata unui lucrător după Urbariumul cel vechiu 17 cr. în bani de argint și pe lângă asta se da și câte un sfârtar de sare, dară după aceia până an și în hârtie numai atâta ni s'a plătit, nici sare fără plată și mai curând nici pe plată de vre-o câțiva ani n'am căpătat, iară an plata de hârtie s'a cumpenit în bani de argint. Mâncare pe lângă păzitură pe toată ziua avem câte 4 țipăi. Pe urmă dregem răspunzul nostru într'asta, cumcă noi care am jurat în anul aproape trecut la lucrul râtului Turzii n'am fost și precum înțelegem din cărțile șpaniei an la lucrătorul de frunte 20 cr. la cel de mijloc 15 cr., la cel de coadă 12 cr. în baii de argint și plata călătorii câte 24 cr. în valuta de acuma s'ar fi plătit. 10) Deputatumul de lemne pe sama tisurilor și a temniții Dominimului îl căram din prund de lângă sat dela apă înlăuntrn curții și la temniță pentru care se plătește pentru 1 stânjin 20 cr. bani de hârtie.

4) Răutățile stau într'acestea: 1) Hotarul nostru nu mai

mult ca cel de agonisitură o calcatură are. Pământurile pietroase și la vărsături de apă supuse, gunoiul pe ele puțină vreme stă, bucatele de multe ori de negură și de brumă se potopesc, așa și până nu s'ar coace câte odată și pier, precum și de grindină pierdem agonisitura. 2) Fânul din fânațe puțin mai binișor, mai mult rău, puțin mai aproape, mai mult pe departe și pe an numai odată se pot cosi. 3) Pășune de obște n'avem, așa vitele dela Rusalli până la Sântă Marie cu pășune în muntele fescușului crăiesc și a Grofului Haller cumpărate le paștem, pentru care munți și an am plătit la cămară de bou sau cal 5 cr., de vacă 2 cr., de marhe mărunte porci, oaie, capre 1 cr., dară din Sântă-Mărie până la Rusalii le ținem acasă în hotarul nostru, toamna și primăvara cu pășunea hotarului. Care nu se pot îndestula după averea marhelor cu muntele cămării, bagă marhe și în muntele pomenit a lui Haller, a baronului Iosika o vită de coarne 20 cr. pentru 1 oaie 10 cr. cu bani de hârtie.

La rândul bnnătăților să țin acestea: 1) Aici în sat avem târg în săptămână și târg de țară de 5 ori într'un an, dară târgul de săptămână îi mititel, și cel de țară cu târg de marhe cu tot nu ține numai o zi, vama târgului dela străini îi a cămării, noi iobagi afară de țedulăria pentru vânzările bunului nostru după nărăveala cu cinstita cămăra de voie bună, n'am fost supuși a plăti. Fără de târgurile locului mai sânt târguri și în vecinătate mai aproape la Abrud și de săptămână și de țară, cale de 4 ceasuri cu mers și venit. La Lupsa cale 6 ceasuri 3 târguri de țară, la Hălmagiu și la Brad cele 3 zile cu mers și venit, de unde ne câștigăm bucate la lipsa caselor; iar avem târguri mai depărțișor la Turda, la Cluj, la Aiud, la Beius, cale cu mers și venit 5 zile de unde când mai aproape nu căpătăm să câștigăm de lipsă. 2) De adăptura vitelor ape avem destule și bune văi, și păraie, fântâni și Arieșuri. 3) Și ape de topit cânepa avem în loc bune. 4) Crăsmărit slobođ avem dela Sân Mihaiu până la anul nou. 5) Dijnă din bucate, precum nici nu ne-am pomenit a da, nu dăm din rodurile pământului numai din porci și din stupi. 6) Crăscădat avem cu plutele pe care le ducem pe râul Arieșului la Turda și mai jos pe Murăș, dnpă cum se lovește vânzarea, grinzi, caferi (?), șindile și laturi de brad, dar ace-

stea cu grinzile plutelor cu tot le cumpărăm dela oamenii care fac pe bani, și vamă plătim nu numai la gaturi, dară și taxa pădurii la Cămară dela o grindă 9 cr., dela 100 de scânduri 1 zlot și 30 cr., 1 corn 4 $\frac{1}{2}$ cr., dela 100 de lațuri de firez 10 cr., după 1000 pari de vie 5 zloți și 30 cr. 7) Lemne pe samă epulaturii și a focului satului cu știrea tisturilor cămării căpătăm dela cinstita cămară. 8) Mori de măcinat avem în sat destule sătești, nu domnești, dară gazdele morilor pentru că-i sloboade Dominiul să facă mori, la vremea rădicatului morii plătesc câte 10 zloți și pe tot anul dau taxă după cum sânt veniturile după ape pe care stau, mai mult și mai puțin de 4 zloți în jos până la 30 cr. pentru o roată. 9) Dintre noi unii care știm face șindile la crăscădat, arbori de șindile îi cumpără dela cinstita Cămară cu preț de acolo hotărât pentru un arbor acum 45 cr. 10) Pescuit pe Arieș dela gura Bistrii până la podul satului, și dela Piatra Cionții până la pura Sohodolului îl avem slobod totdeauna în care se află clini (= balenae) și alți pești mărunți. 11) Când so întâmplă de se schilăvește cineva în slujbă domnească, ca să nu se poată mai hrăni. 12) Avem școală în loc cu dascăl cu plată și deputat de lemne, bucate, sălaș, dela cinstita Cămară.

5) Ce sânt moșiile întregi și câte pământuri arătore și de coase se cuvine după ele, precum ce să fie iugarum, și în acela câte ferdele de Beziu se poate semăna înaintea noastră nu sânt cunoscute. Pământul de agonisitură numai odată să ară la noi, dară fără 4 boi nu se poate ara. Hotarul în jumătate îi mai bunișor, de jumătate îi mai slab, batăr tot îi slăbuț, de unde numai grâu de primăvară, orz, ovăs, cânepă și crumpene se face după cum se grijește fiește care cu gunoi, ori le lasă să mai odihnească. În rături și fânate, care avem otavă niciodată nu putem face.

6) Slujba noastră după contract fiind e pe an cu ruptu, nu ca la alții în țară, ce slujbă facem toată am arătat la punctul al 3-lea așa și aceea în cât se socotește mersul și venitul în slujbă.

7) Dijme precum și mai înainte am spus de nici un fel de rod până acuma n'am dat; slujbele și toate datoriile noastre care le avem, iară le am numărat la punctul al 3-lea, afară

din care alte dăjdi și cinste nu dăm fără numai dijma domnească a porcilor și a stupilor, precum nici în partea varmeghieii acestea a munților alta nu s'a pomenit.

8) Moșii pustii nu sânt la satul și hotarul nostru.

9) Lemne de crășcădat între noi numai șindilarii au cu preț hotărât și nu în cinsfe, că în cinste precum și mai înainte am arătat numai pe lipsa epulaturilor și de focul casei cu rânduială (căpătăm). Moșiile nici cele din lăuntru, nici cele din afară ale vinde, ale cumpăra slobozi nu sântem.

† <i>Motora Petrutz jude sătesc</i>	† <i>Patița Ispas</i>	bătrânii satului
† <i>Hocman Nicolae subju le</i>	† <i>Precupa Dumitru</i>	
† <i>Motora Niculae jurat</i>	† <i>Muntean Iosif</i>	
† <i>Marc Iuonutz</i> „	† <i>Giurgiu Sandru</i>	
† <i>Marc Niculae</i> „	† <i>Morar Samoilă</i>	
† <i>Bobar Simion</i> „	† <i>Zehuts Nicula</i>	
† <i>Coteș Costina</i> <i>juzii Do-</i>	† <i>Plic Petru</i>	
† <i>Marc Iuonut</i> <i>meniului</i>	† <i>Cotișel Iacob</i>	
† <i>Bordea Niculae</i>	† <i>Haidu Gligor</i>	
† <i>Secuia Gligor</i> <i>bătrânii</i>	† <i>Cozma Marian</i>	
† <i>Milton Gavrilă</i> <i>satului</i>	† <i>Burgar On</i>	
† <i>Borla Constandin</i>		

Câmpeni, 17 Iunie 1820

(L. S.) *Adam Bartok*

(L. S.) *Mihael Kelemen*

Ibid., Alsófehérmegye, XIII, pp. 1—92).

IX

C Â R N A

În 9 Iulie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Cârna din comitatul Albei de jos prin conscriptori Veres Mozes și Farkas Sándor e de față din partea episcopiei catolice din Belgrad Pávay József.

Dintre biraiile și locuitorii satului etc.

1) În satul nostru Urbarium nu este.

2) Cu cinstitul Căptalanie, care satul nostru biruiește se

avem ori se fi avut vre-o toemeală despre făcutul slujbii noi nu știm, nici aceea nu putem ști că slujba care o facem acum de când s'a început, fără atâta știm și am auzit cumcă slujba mai demult tisturile curții de multe ori a schimbat-o și înmulțit-o.

3) Care avem moșie mai multă cu puterea noastră, dacă avem 4 boi cu 4, dacă 2 cu 2 boi facem câte 2 zile ori cu palma 3 zile de slujbă într'o săptămână. Care avem moșie mai puțină. precum e și moșia, alții fac cu palmile câte 2 zile ori cu boi 1 zi, alții cu palmile câte o zi într'o săptămână. Dăm fără asta 3 găini, ori dacă curtea așa poștește pentru o găină putem da câte 10 ouă.

4) 1. A 3-a parte a hotarului fiind bun, toate felurile de bucate putem prăsi, dintr'o ferdelă de sămănătură se face 2 clăi, o clăie sloboade 3 mierțe și 2 ferdele de grâu. 2. Iară în asta parte a hotarului bun fân se face. 3. Orașe de târguri precum Vințul, Orăștia, Sebeșul și Bălgradul și Zlagna, unde putem vinde ce avem și cumpara ce ni lipsa, sânt aproape fără Zlagna, la toate aceste orașe pe cale bună putem merge. 4. Loc de păscut unde tot felul de marhe putem ține în păduri avem destul. 5. Adăpătoare avem bune. 6. Lemne de lucru și de foc avem destule. 7. În vii bun vin se face. 8. În păduri când se face ghinde fără cheltuială putem paște porcii. 9. Pe apa Murășului care-i aproape putem hăznui. 10. Avem bun pomet și grădini de legume. 11. Mori avem în sat. 12. Dijmă fescușească nu dăm. — Maleficiumuri sânt acestea: a) A 3-a parte a hotarului fiind rău, cu dealuri și cu pietriș, de multe ori din bucatele sămănate, nici lucru nu ni se plătește. b) Apa Murășului câte într'un an se varsă și bucatele ni le strică și ierburile ni le noroiește.

5) O moșie iobagească întreagă din câte și din ce fel de pometuri și rături cosite să stea nu știm. De pe măsura de Beciu iară nu știm nimica. În rături otavă nu se face. O parte de hotar îi bună, o parte de mijloc, o parte rea.

6) Despre făcutul slujbii am răspuns; numai venitul ni se ști în slujbă.

7) La cinstitul Căptălan îi dăm dijmă din toate bucatele cele cu paie, din cucuruz, din must, fără aceea dăm dijmă

și din miei, din porci, și din stupi, care-i peste 10 cu 2 cr. plătim.

8) În satul nostru nici un heiu pustiu nu este.

9) Pădurile numai așa putem haznui, cumcă lemnele a vinde numai la Vinț slobod se ducem. Curtea slobozie nu ne-a dat, dară când ne-am lipsit pământurile și fânețele la unul și altul în sat am zălogit. Satul acesta pecete n'are.

Slujba satului pe an: dau 240 găini, fac cu vitele 3224 zile, cu palma 4108 zile, dar nu în totdeauna cu vitele ci și cu palma.

<i>Ispas Iuonuț birău †</i>	<i>Ronea Iosiv †</i>	
<i>Șofron Iuon jurat mare †</i>	<i>Stan Vasilie †</i>	<i>Roș Jacob †</i>
<i>Suci Inon " " †</i>	<i>Zoba Iuon †</i>	
<i>Roș Iuon †</i>	<i>Ispas Solomon †</i>	

(*Ibid*, VII, pp 227—362(= 262).).

X

CINADE

În 8 Iunie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Cinade (Săsească) din comitatul Albei de jos, prin conscrip-torii; Szalántzi Kristof și Dosa Farkas de față edin partea proprietarilor dregătorul László Iános.

Dintre biraiile și locuitorii satului etc.

1) Urbarium n'avem nici n'a fost.

2) Contractus cu curtea n'avem fără ne-am pomenit, din vremea de mult în slujba asta ne facem cum îi suca de asta.

3) Noi care ținem moșii nu toți într'o potrivă facem slujba, că unii care au moșii mai multe fac slujbă mai multă, care au mai puțin mai puțină slujbă fac, că omul cel de putere face cu marhe într'o săptămână 2 zile, cu palme 4 zile, zileri fac cu marhe 1 zi cu palma 2 zile, în darea sfântului Martin colonii dau 8 ferii de must, zilerii o ferie și jumătate. În Crăciun dau iobagii 4 ferdele de ovăs, o găină, 10 ouă; zilerii dau 2 ferdele de ovăs, 1 găină, 10 ouă. Dru-

munii fără slujbă nu facem. Căratu de grâu și de fân după colaltă le cărăm, se știu zilele acelea din săptămână în slujbă. Culesul de cânepă, topitu', melișatul, cernutul, prișitu nu se ști în slujbă, fără Pe aceasta toarcem 4 fonți de călți și țesem 10 coți de pânză pe an. Sântem (siliți) să ținem un dă-răbanț (la curte) la care noi iobagi plătim o ferie de must, zilerii dau în 3 ani o bundă păcurărească.

4) Haznă la hotar acem. 1) Hotaru e în trei fordulașuri. la care un fordulaș de ogor, altul de grâu curat, mestecat, secară, cucuruz și alte bucate. După o ferdelă de sămănătură de toamnă secerăm 2 clăi, claea sloboadă 2 ferdele; arăm pământul cu 4 boi. 2) Riturile cele de coasă pe rând se ia hazna, fân se face bun pe ele, pe unele cosim uneori și otavă. 3) Târguri aproape Sibiul, Ocna Sibiului, Blajul, Șeica Mare și Șeica mică, unde putem vinde bucatele. 4) Imaș la vite destul și bun, vacile și oile pe ogoare trăesc bine. 5) Adăpător încă avem. 6) Pe epulaturi și păduri ne dă curtea fără plată lemne destule și fără de asta la tot iobagul într'un an 8, la zileri 4 care de lemne. 7) Noi avem bunișoare vii, unde se face vin bun și (streinii) îl cumpără aici în loc și scump, și pentru dusul vinului căpătăm bani în tot anul. 8) Domnul nostru pe hotarul nostru are pădure în care câteodată se face ghindă, unde pe plată și noi putem trăi. 9) La noi dijmă fescușască nu-i. 10) Grădini de legumi avem și unii au și pomi împrejurul curții. 11) Când s'a cărat sarea și cu căraușitul (ei) am căpătat bani. 12) Topitoare de cânepă avem destule. 13) Curtea are și moară aici în loc și lezne putem măcina.

Rândul răutăților: 1) Hotarul e o parte costis și la deal și nu putem căra gunoi și uneori ploaia îl spală. 2) Pădure n'avem slobodă, da ne dă curtea când epulim și de foc căpătăm, da nu ne ajungem și cumpărăm pe bani, pe lucru, cum putem în tot anul. 3) Adăpătoare avem, da când este secetă trebuie să le mănăm (vitele) în sat la fântâni și adăpăm.

5) Cât pământ arător și de coasă să aibă unul cu moșie întreagă adevărat nu putem ști; măsura Beciului nu o cunoaștem, și de iugăr nici pomană n'am auzit; pe rituri uneori cosim și otavă.

6) Pe al 3-lea pont am răspuns mal cu samă; mersul și venitul la slujbă se știe în sus.

7) La noi dijmă urbarială este precum dăm din toate bucatele de paie: din must, din cucuruz, din fusaică, din cânepă, din miei, din stupi iau domnii a 10-a, penfru oile cele sterpe de un cap 6 crețari.

8) Locuri pustii la noi nu sânt.

8) Din pădure nu putem crăsădui: pădurea domnului care nu-i la hotarul nostru încă nu putem hăznui; vânzarea și cumpărarea locului șohan n'a fost slobod în satul nostru.

<i>Herman Ianos birău</i>	<i>Românul Simion Hosatan (?)</i>
<i>Terder Mihaly jurat</i>	<i>Nemet Ianos</i>
<i>Aszu Simon „</i>	<i>Fillcer Marton</i>
<i>Buia Istvan „</i>	<i>Kadar Simon</i>
<i>Szabo Ianos</i>	<i>Buia Ianos</i>
<i>Bătrân Szabo Ianos</i>	<i>Iuon Marsinean</i>
<i>Derling Marton</i>	<i>Vonu Nistor</i>
	<i>Opre Nistor</i>

Slujba satului pe an : torc cânepă 600 fonți, țes 1500 coți de pânză, dan taxă 44 fl. 10 cr., must 193 ferii, ovăs 370 ferdele, găiri 135, onă 1350, pui 135; cu marhele fac 10677 zile și cu palma 21374 zile.

Cinadea săsească, 15 Iunie 1820.

(L. S.) *Szalantzi Kristof* (L. S.) *Dosa Farkas*
(*Ibid.*, Alsófehérmegye, IV pp. 115—160).

XI.

C R I C A U

În 17 Martie 1820 începându-se conscripția urbarială în satul Cricău din com. Albei de jos prin conscriptorii Bánffi Ferencz și Korodi F. Samuel și au fost de față: Fiszușul Regesc prin Balog Marton birăul curții fiscalești și Száva Sándor-tesaur. conc. practicans, văd. Grof Teleki Imbre prin Kassai Imre, văd. Grof Teleki Iószef prin Bocskor László prefect, Gr.

Telehi Samuel prin birăul său Szamoilă Peter, Gr. Teleki Mihail prin Szekely Moses, Gr. Teleki Pal prin Darko Danel dregător, Gr. Teleki Adam prin Mate György dregător, Csiszár Miklós prin Beregszászi Ferencz.

Dinlre birăiele și locuitorii etc.

1) Nu știm satu acesta să aibă Urbariu.

2) N'avem contractus făcut, fără facem slujbă după obicei.

3) De pe partea Fiscușului în șapte forme se face slujba după cum se țin pământurile de pe moșii: 1) În partea cea dinăi se țin acei, care în toată săptămâna cu 4 boi fac 2 zile; la pădure cu boi 2 zile; dacă samănă, la cărat de gunoi cu 4 boi fac 1 zi. — 2) În de al doilea parte se țin acei, cari fac slujbă în săptămână acar cu 4 boi, macar cu 2 boi, macar cu palma câte o zi, precum e porunca dela curte. La căratul grăuluf și a fânului până se gată toată cărătura ține slujba; până ține cărătura se știe și slujba de săptămână. — 3) În de al treilea parte se țin acei care având 2 boi, macar cu boi, macar cu palma îi mână la slujbă și 2 zile în săptămână. — 4) În de al patrelea parte se țin acei, care n'având boi fac câte 2 zile cu palma în slujbă de o săptămână. — 5) În de al cincia parte se țin acei care cu 2 boi fac câte 1 zi în săptămână. — 6) În de al șeasa parte se țin acei care fac în slujbă câte 1 zi cu palma în săptămână. Slujba aceasta se face după pământuri câte țin la câmp. — 7) În de al șeptelea parte sunt acei care după alcăzaș de cum se fac slujba de pe un an cu ruptu, dintre aceștia este unul care-l chiamă Rus Onu, acesta face pe tot anu cu ruptu 8 zile cu palma, peste asta încă plătește 4 zloți și 30 de florini (? crețari) de argint în cassă. — Peste slujbele acestea de peste săptămână fac în tot anu 3 clăci, de 3 zile cu palma în vie și la secerătură; într'această muncă capătă tot omul 3 țipăi și 1 ponter de vinars pe zi. Peste aceasta, tot omul dă încă o găină de Crăciun și 10 oană. Fără de slujbele acestea toarce toată fomeia de iosag câte 2 fonți de cânepă. De pe arie se cerne grâu fără de slujbă cu muerile noastre. — De pe partea Grofoi Doamni Teleki Imbroaie: 1) În partea cea dinăi se țin acei cari în toată săptămâna acar cu 4 boi fac 1 zi, acar cu palma fac 3 zile precum poruncește curtea. —

2) În partea cea de a doua se țin acei cari slujesc cu 2 boi și fac cu boii 2 zile, măcar cu palma 3 zile într'o săptămână. — 3) În partea cea de a treia se țin, care neavând marhe de jug fac în toată săptămâna 3 zile cu palma. — 4) În partea cea de a patra se țin, care marhe de jug neavând fac în toată săptămâna cu palma 2 zile. — 5) În partea cea de-a cincia se țin, care neavând marhe fac în toată săptămâna cu palma 1 zi. Dar este încă un om, care se cheamă Parea Niculaie, care face cu ruptu în tot anu 12 zile cu palma. De rând cu căratu grâului și a fânului și a clăcilor, oauele și și găinile Crăciunului, torsu, și cernutu grâului și pe partea Grofoi fac oamenii, precum se face de spre parte fiscului, cu acea chilinire, cumcă la culesul viilor până când se ține să mână, da slujbele de pe săptămână să știi în slujbă. Lucru cănepii se lucră peste slujbă.

Dinspre partea Grofoi Doamni Teleki Jozsefoie. Slujba în toate celea în tot o formă se face cu a celora coloni care sânt pe partea Doamnei Imbroaie, cu acea de schilinire, cât și pe partea aceasta este un jeler, care se chiamă Recateo Filip, care pe an face cu ruptu 15 zile cu palma. Alte daniște să dă într'o forma aceea care s'a semnat mai sus.

Dinspre partea Grofului Teleki Adam slujba în toată forma se face precum îl fac colonii Doamnei Gr. Teleki Jozsefoaie, cu acea deschilinire, cât pe partea aceasta slujba a 4-lea formă scrisă la Domnu acesta nu se face.

Dinspre partea Grofului Teleki Laszlo. În două forme fac slujbă colonii Mariei sale, în forma cea dintâi, aceea care acar cu palma, acar cu boi îi mână fac în toată săptămâna 1 zi de lucru. În forma cea de a douălea se știi acei, care numai cu palma fac în toată săptămâna 2 zile. Alte daniște și slujbe se dă și se face precum îl fac și dau și ceilalți care sânt mai în sus semnați.

Dinspre partea Grofului Teleki Pál oameni cu marhe nu sânt, și acești coloni fac slujbă în toată săptămâna cu palma câte 1 zi. Alte daniște dau precum plătesc a Domnilor celorlalți oameni.

Dinspre partea Grofului Exelenției sale Teleki Samuel se face slujbă în toată săptămâna cu 4 boi o zi; dacă să mână

cu palma fac 3 zile. Alte daniște se plătește precum se dă celorlalți Domni, care sânt mai în sus scrise.

Dinspre partea Grofului Teleki Mihály. Fiind numai un om, acesta slujește cu marhă de putere o zi. Dacă se mână cu palma, atunci face 2 zile. Alte daniște dă precum dau oamenii altor domni.

Dinspre partea Doamnei Csiszár Miklosoaie. Când se mână la slujbă cu marhă de putere fac în toată săptămâna 1 zi, când se mână cu palma, fac 2 zile. Alte daniște dau precum dau oamenii celorlalți Domni.

Dinspre partea Domnului Balog Sigismund. Oamenii cu boi fac de putere în toată săptămâna câte 1 zi, când se mână cu palma fac 2 zile: gyalogașii fac în toată săptămâna 1 zi. Alte daniște și slujbe fac și dau precum se dă dinspre partea Telekișască.

Slujbele care sânt semnate diinspre partea fișcului, mai de demult era și mai grea, da din acelea în anul 1804 ceva s'a mai iertat, mai pe urmă în 1817 iară s'a mai slobozit și de atunci se face slujbă în forma aceasta, precum se face acum. — Oamenii dinspre partea Telekeștilor și altor posesori, din vechiște așa s'au pomenit de a rându făcut slujbă.

4) 1) Sânt la hotar 3 fordulașuri, care de rându dintâiu, în care iubește tot feliul de bucate. 2) Riturile sunt feliuri bune, se pot cosi de 2 ori, și arareori când sânt ploi multe, să tâmplă câte odată, cât care sânt lângă vale le varsă valea și se noroiește. În bună vreme se face fân cu vlagă. 3) Locuri de a vinde bucatele în prejur sunt aproape, ca de 2 ciasuri de mers, cale mai departe nu-i, în toată săptămâna în alte zi se face mărturie la Bălgrad, la Ighin, la Teiuș, la Benic și la Aiud. — 4) Este de chilin continit de boi, fără aceasta la poduri și în hotaru cel de ogor este pășune de vaci, și peste acestea se pot ține capre și oi, fiind pășune și pe sama acestora de din destul. 5) Locuri de adăpat vitele și afară pe hotar și în sat sânt bune și destule, încă și în vreme de secetă. 6) Au săteni pădure de foc, care li destulă și peste aceasta în tot anul se poate, au lemne și de haizașuri și de tot fel de lucru. 7) Au oamenii vii destule, unde se face vin bun, și mai tare stau după lucru viilor; altminterile dacă ar avea rând să poată lucra pentru bani, și în

prejur sânt vii destule și pentru bani ar putea lucra. 8) Jir în pădure când dă Dumnezeu se face destul. 9) Arândă pentru dijmă la fiscus nu se plătește. 10) Grădini de pomi și de legume sânt. 11) Căratul sării de s'ar porni iară, de mare folosire și hazna ne-ar fi. 12) În vecini fiind locuri de vii multe, care oameni vreau și au rând a lucra pentru bani în toată vremea capătă lucru și se pot face bani. 13) Cine vrea poate face la pădure cărbuni și poate arde var. 14) Locuri de a topi cânepa sânt destule. 15) Mori în sat în loc sânt destule așa că acestea nici n'au câte odată ce măcina. Afară de acestea se capătă pe hotar piatră de zidit și sunt locuri de a face cărămizi bune.

Răutățile sânt: Cât că pământurile cele de arat cu 4 și 6 boi se pot numai lucra, cu 2 nici decât nu se pot ara. Și cu 2 boi în vreme de tină nici cu caru gol pe hotar abia de se poate umbla, în sat încă și mai rău.

5) Cât să fie locuri de arat și de cosit după o moșie întreagă nu o știm. Nici de măsura Beciului cât trebuie să fie până acuma n'am auzit; și nu știm precum cât se face și ce să fie un iugăr nu putem chibzui; în locurile de cosit otavă se face. Hotaru nostru 3 părți sânt bune și o parte cu ceva mai slab.

6) Mai în sus la întrebarea cea de-a 3-lea despre slujbă am răspuns în ce formă facem slujbă; mersu și vinitu, când ne-au mânat totdeauna s'a știut în slujbă.

7) Dijmă dăm la Domni din toate bucatele de seceră, așa din cucuruz, din vin, din miei, din cânepă, din in, și aceasta daniste din *velişte* așa am pomenit și și noi și și vecini noștri din prejur așa le dau. — Dijmă pe sama fiscului de chilin a da la satu nostru șohan nu s'a pomenit. Alte daniște, care pe întrebarea cea de-a 3-a am răspuns și am șirat n'am dat și n'am făcut.

8) Nici case, nici moșii în satu nostru pustii nu sânt, numai pe locu fiscului doi rupturi.

9) Din pădurea satului de lipsa noastră avem lemne destule și încă pe bani putem vinde. — A vinde moșiile și pământurile după moșii pe hotar, nici de-a cumpăra în satu nostru șohan slobod n'a fost. Pădurile Domnilor nici pe hotaru nostru, nici afară dintr'al nostru hotar șohan n'am hăznuit.

Coloni și zileri din acest sat. prestează la Possessoratus pe an : cu boi 2928 zile, cu palma 4267 zile ; plătesc 101 găini și 983 ouă, afară de acestea dau totdeauna dijmă din bucate, vin, miei și cânepă, dar fiindcă aceasta atârna dela producțiunea anuală possessoratus nu știe să fixeze cantitatea din acestea.

<i>Rus Petru</i> †	<i>Moldovan Iacob</i> †	<i>Surs Vasilie</i> †
<i>Rusan Niculaie</i> †	<i>Morces Toader</i> †	<i>Rus Dumitru</i> †
<i>Trutza M haîlă</i> †	<i>Muntean Inđrei</i> †	<i>Muntean Dumitru</i> †
<i>Marsinedn On</i> †	<i>Samoilă Petru</i> †	<i>Jaçsa Sântion</i> †
<i>Jaçsa Jacob</i> †	<i>Faur Dumitru</i> †	<i>Popa Petruz</i> †
		<i>Raica Chirila</i> †

Care cercetarea urbarială s'a făcut etc. satu pecet n'are..
Cricău, 24 Maiu 1820.

(L. S.) Banffi Ferencz (L. S. Korodi F. Samuel.
(*Ibid.*, Alsófehérmegye, IX, pp. 157—212).

XII.
D A I A

1.

*Urbarii Possessionis Incltyti Domenii Albensis Episcopalis
torum eorum que Facultatum*

	NOMINA SUBDITORI	Filii	Aetas	Equi	Boves	Vaccae
1	Simion Stycaul . . .	Makarie	faniulatur	in		
	Geory filius	Nicola	9	2	2	1
2	Toma Trifan . . .	Petru	1	2	5	3
3	Petru Chisbac . . .	Demian	9	2	6	4
4	Many Cioban . . .	—	—	2	—	—
5	Stan Stine . . .	—	—	—	2	2
6	Many Groza . . .	Ioan	5	—	1	1
7	Iacob Macarie . . .	—	—	—	1	1
	Istrate frater	—	20	—	—	—
8	Avram Crisbac . . .	—	—	—	2	—
9	Ioan Salaji . . .	Petru	4	1	2	2
10	Costandin Ciuca . . .	—	—	—	1	1
11	George Ciore . . .	—	—	—	2	1
12	Costandin Stefan . . .	Geory	16	3	5	2
		David	10	—	—	—
		Stefan	6	—	—	—
		Toma	4	—	—	—
13	Toma Oprean . . .	Stan	13	1	4	1
		George	10	—	—	—
14	Cioban Dusa . . .	—	—	—	—	2
15	Stan Ciub . . .	Ioan	12	—	—	—
		Vasilie	18	—	2	1
		Petru	6	—	—	—
		Stefan	4	—	—	—
16	Simion Filip . . .	Flora	6	1	—	—
17	Gavrilă Rechilie (?) . . .	Petru	4	—	—	—
18	Many Ciuca . . .	Todor	6	—	2	1
19	Demian Chitsor . . .	Onea	8	1	—	—
20	Ioan Pavel . . .	Andre	11	1	2	2
		Lazar	8	—	—	—
		George	5	—	—	—
21	Petru Ciora . . .	Nicola	18	—	—	1
22	Ioan Trifan . . .	Ioan	20	—	1	2
23	Andres Cioban . . .	Stefan	12	—	—	—
		Iacob	9	1	—	1
1	Inquilinorum . . .	Petru	16	2	6	6
	Ioan Arsin . . .	Opre	10	—	—	—
		Iuan	2	—	—	—

ROMÂNEASCĂ

*Dallya et Urbario anni 1715 desumpta Conscriptio subdi-
et in Possessione Dallya*

Juveni	Oves	Porci	Alveariae	Sessio	Agri versus Szellity	Cub.	Agri versus Sebes	Cub.	Agri Draseo	Cub.	Foenetae	Curus	Conditio
Sassebes													Iudex Loci
2	30	4	—	1	3	8	3	10	3	9	3	9	
4	25	7	20	1	4	11	4	10	4	10	3	9	
20	—	4	5	1	4	12	4	10	4	11	3	9	
—	12	—	—	—	2	7	2	7	2	4	3	9	
2	12	5	5	1	3	6	3	6	3	6	3	9	
1	4	1	—	1	3	6	3	4	3	4	3	9	
2	2	—	—	1	2	3	2	3	2	3	3	9	
1	4	1	1	1	2	4	3	5	3	5	3	9	
—	10	1	4	1	3	6	3	5	3	7	3	9	
1	5	2	4	1	3	10	3	9	3	9	3	9	Iudex subditorum
—	10	2	1	1	2	4	2	4	3	3	3	9	
2	27	2	—	1	3	8	3	9	4	11	3	9	
1	15	3	—	1	3	6	3	7	2	5	3	9	
—	6	—	—	1	2	1 1/2	3	3	—	—	1	1	
7	2	—	—	1	2	4	2	3	3	4	3	9	
—	—	—	—	1	2	4	2	3	3	4	3	9	
—	—	—	—	1	2	4	2	3	3	4	3	9	
6	—	—	—	1	2	4	2	4	2	4	3	9	
2	20	2	3	1	2	4	2	4	2	4	3	9	
—	—	1	1	1	2	4	2	4	2	4	3	9	6 capre.
—	6	2	3	1	2	4	2	4	2	4	3	9	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	5	—	—	1	2	4	2	4	2	4	3	9	
—	40	6	15	15	3	6	3	6	3	6	3	9	

1. *Servitia Subditorum et Inquilinorum*

Ex unanim subditorum et inquilinorum ominam relatione dispositione dumtaxat Provisoratus irregulariter servire tenentur intelligendo etiam de diebus dominicis,

2. *Taxa subditorum in Festis*

Die Nativitatis Domini singulae Domus singulas Gallinas ad Provisoratus portare tenentur.

3. *Decimae*

Ex quibus cunque Leguminibus ut & Agnellis s. v. Porcis & Apibus decimae exiguntur, de coetero extra decimum numerum res reperta quator denariis redimuntur.—Ab extraneis voibus ad hoc territorium pulsus decimus agnellus in Fiscum cadit infra qu... unius quator denariis redimitur, pro Pogo autem pro singulis ovibus singulii denarii salvuntur.—Pariter ex propriis singulorum Pastorum agnellis olim decimum Provisor sibi appropriavit.

4. *Educillium*

In tribus Festis maioribus unum vase ducillare tenentur si vero allatum vinum non fuerit 7 florenos hungaricales pro sica popina apud Provisoratum deponunt.

5. *Agri*

Primus est in territorio Pasystie versus Drasso, cui vicinus est et ab altera finis agrorum Pagi huius coepit cubulos 100; In *Valle Voy* versus Sebes ab una proquinquus est ager Petri Csora, ab altera autem parte Ioannis Arszin coepit cub. 70; In *Facze Nedy* versus Szélistye ab inferiori Petri Krisbak a superiori antem Simonis Sztyan coepit cubulos 140.

6. *Seminaturae authumnales & vernaes*

1) Triticum cubuli 143 1/2.

2) Avenae cubuli 26.

7. *Foenilia*

In Loco Lunka dicto versus Sebes cui vicina sunt a tribus partibus prata subditorum a quarta autem Territorium Kutfalviense profert currus 100.

8. *Sessionis Nobilium*

- 1) Sessio Dnorum Alvinczianorum cum suis ad pertinentiis.
- 2) Samuelis Miskolczy sessio jobbagyonalis dain sationi subjectis.
- 3) Duorum Poparum Petri et Ladislaw cum quibusdam adpertinentiis.

9. *Mulctae*

Ex his Fiscus duas, Provisoratus vero tertiam partem tenent.

(Copie după original din 1820)

2

În 27 Iunie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Daia (românească) din județul Albei de jos, prin conscripției: Barcsaj Gergely și Csoka Iosef sânt de față dintre proprietari Dalyai György și Episcopia din Bălgrad prin dregătorul ei Vallya Samuel.

Dintre biraiele și locuitorii satelor etc.

- 1) Să fi avut satul acesta Urbariu nu știm, n'am auzit.
- 2) Nici o tocmeală cu domnii n'avem, fără facem slujbă cum am făcut mai de mult și cum ne-am pomenit.

3) Acei care mai mare moșie biruesc fac în toată săptămâna 3 zile de slujbă cu palma ori cu boi pe putere 2 zile, care biruesc mai mică moșie fac cu săptămâna acar cu boi. acar cu palma 2 zile, precum se vine lipsa curții. Sânt și de aceea care pe săptămână fac numai o zi. Asupra acestea dăm: 3-3 găini ori pentru o găină 12 ouă. Cu nimica afară de astea să nu se știe în slujbă nu ne asuprim.

- 4) Bunătățile satului nostru sânt astea: 1) În hotaru nos-

tru sânt 3 fordulașe, din care o parte îi foarte bună, 2 părți îi de mijloc, se face mai cu samă grâu mestecat bun, secară; în mai mică măsură și grâu curat, se face bun cucuruz, alac, ovăs și orz bine. O ferdelă de sămănătură de toamnă face 1 jum. clae de grâu, sloboade o clae 2 ferdele. 2) Răturile de coslt avem în loc la luncă pomenit, pe care de am opri de marhe și otavă am putea cosi, avem și fănațe la Gloduri care numai odată se cosesc și fân se face cam bunișor. 3) Orașe târguitoare sânt astea: Bălgradul, Sassebeșul, Mercurea, unde ales la Sassebeș pe tot felul de produse ce avem lesne putem căpăta bani, cu venitul și mersul o jumătate de zi; drumul îi bunișor. 4) Pășune chilinească de boi, batărăș că n'avem, dară fiind mare hotarul de ogor, o parte din ogor pe sama boilor totdeauna îl oprim, și acolo se pasc; de vaci de junci și de altfel de marhe mărunte inimaș este bogat. 5) Loc de adăpat avem în loc cam bun. 6) Satul nostru are și pădure chilinească, de unde fiind cam mulți căpătăm în mai mică măsură lemne de foc, de pari de vie, de epulat. 7) Are satul nostru și vie la „luțe” și vin se face cam bun. 8) În satul nostru dijmă fiscușească nu-i. 9) Locuri de topit cânepă avem cam bunișoare. 10) Mori batarăși, că aici n'avem, dară Sassebeș aproape fiind acolo putem măcina lezne.

Răutăși alte n'avem fără acelea că hotarul nostru în 4 și 6 (boi) îl muncim.

5) Cât să fie o moșie întreagă nu știm. Hotarul nostru o parte îi foarte bun, dară 2 părți sânt de mijloc. Nu știm nici aceea cât să facă o măsură dela Beciu și 1 iugăr; otavă batarăș că o pasc boii, da rare ori și puțină facem.

6) Mai în sus la 3-a întrebăciune despre slujbă am răspuns. Hotarul nostru cu 4 și 4 boi lucrăm. Venitul și mersul totdeauna s'a știut în slujbă.

7) În satul acesta nu dăm dijmă nici la fiscușul nici la alți străini domni, fără dăm numai la domnii noștri dijme din 10 una, așa au dat și moșii noștri, așa dau și în satele dimprejur la domni. Noi dăm la domni dijme dintr'astea: din grâu curat și mestecat, din secară, din cucuruz, din cânepă și din sămânță de cânepă, din în, din fusaică, din miei, din must, din porci, din stupi, din bostani. Alte celea nu dăm

numai acelea, care le-am pomenit în sus la întrebăciunea 3-a.

8) În satul acesta moșii pustii nu sânt.

9) Puțină pădure având de atâta nu ne ajunge, cum că să vindem din ele. Din pădurile domnilor afară din hotarul nostru căpătăm și lemne precum avem lipsă. Fără a vinde moșiile dela domni șohan n'am avut slobozie. — Pe urmă putem spune și aceasta că satul nostru pecete n'are.

Slujba satului pe an: cu boi fac 4680 zile, cu palma 5708 zile, dau găini 321, sau în locul lor ouă 3852.

Simion Ispas birau

Vasilie Styave (?)

Marian Brad birău mic

Filimon Styave (= Schiau?)

George Istrate jurat

Iuon Groza

Iosif Eradu „

George Styave (?)

Irimie Crisboc „

Vaslie Mihi

(*Ibid.*, Alsófehermegye. VIII pp. 243—282.

XIII.

DRÂMBARIU

În 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Drâmbariu din comitatul Albei de jos prin conscriptorii Barcsay Ianos și Zudor Ferencz e de față din partea episcopiei din Bălgrad șpanul curții Stanciu Nicolae.

Dintre biraiele și locuitorii satului etc.

1) Să fi avut satul nostru Urbarium nu știm, nici n'am auzit.

2) Nici contract, nici legătuială n'avem, fără slujim după ruptoare, care ruptoare s'a început mai înainte cu vre- 30 de ani, pe care vreme nu știm pentru ce slujba cea de mult s'a schimbat. — Slujba cea de mult a fost mai ușoară ca cea de acuma, pentru aceea că atunci făceam slujba cu simbraș, da acuma facem de putere.

3) Slujbă am făcut precum îi moșia, unii au făcut cu pământ, alții cu boii. Pedestrii, alții fac într'o săptămână câte 3 zile, alții câte 2 zile, alții câte o zi adecă pe cum sânt moșiile; cu boi și cei cu 3 zile ca și cei cu 2 zile cu 4 boi

adecă de putere, fără cine n'are 4 boi acela face cu simbraș, și cei care slujesc câte o zi pe săptămână nu merg cu boi. — Sânt fără aceștia și heiușii împărătești cu rânduiala lor, până acuma n'au dat alte cele, fără au plătit pe un an de zile de fum câte 2 zloți, dacă să aibă și moșie la câmp fără heiu casei. Fără slujba aceea în acest an n'am dat altele fără de fum câte 3 găini, acar câte 48 ouă pe un an întreg.

4) Hotarul nostru 3 fordulașuri din care jumătate îi bun întreg, jumătate îi de mijloc. Face tot felul de bucate. O clăie din 25 znopi sloboade 2 și 3 ferdele. Se agonisește cu 4 vite.

a) Târșuri îndemână avem la Bălgrad, la Tiuș, la Ighiu, la Vinț, la Sassebeș, în orașele astea toate cele putem vinde și căile mai toate bune. b) Pământurile de cosit bun fân fac și dacă n'ar vărsa Murășul am face de multe ori și otavă: nu-i mult dar cât îi bună iarbă face. c) Pășune de boi avem în fundul prundului, la vaci, la oi, la porci cari ținem este destulă pe miriște. d) Locuri de adăpat avem îndemână și destule. e) Pădure sub grijă domnească avem la *Heieritza* și la *Lupaie de foc*, da de satul nostru îi cam mică. Lemne de epulat am căpătat totdeauna dela domni fără plată. 7) Vii avem la *Foraș* și la *Podișoare* și fac vin bun. g) Pometuri și grădini de straturi nu sânt mari, da sânt bune. h) Fără dijmă domnească cu alte dijme nu ne asuprim. i) Apa Murășului trecând pe lângă satul nostru de am avea modru și răgaz am putea crăscădui. k) Locuri de a topi cânepa avem aproape și destul de bune. l) Mori în satul nostru nu avem da în Bălgrad, în Oarda și în alte sate care sânt aproape de noi putem măcina destul. — Răutăși: a) Murășul adeseori ieșind mari pagube ne face în pământuri de bucate și în fânățe. b) Pădurile nu fiind destule de foc precum îi de mare satul nostru.

5) După o moșie întreagă cât se cade să fie aceea nu știm, nici cât e o măsură dela Beciu. Otavă uneori putem cosi, când nu strică apele.

6) Rândul slujbii mai înainte am spus. Calea până am mers și am venit dela . . . ni (?) s'a știut, fără s'a întâmplat uneori că o ploaie de ni-a opăcit de n'am putut lucra, și opăceala aceea nu ni s'a știut totdeauna în slujbă.

7) Dijmă domnească dăm din toate bucatele: din grâu

curat și mestecat, din secară, cucuruz, ovăs, alac, orz, in, cânepă și din semințe de cânepă, din curechiu, din stupi, vin, miei și porcei. Alte dijme nici la Împăratul, nici la alții, la nimenea nu dăm. Dijmă domnească dau și alte sate care sânt în vecinătate cu noi.

8) În satul nostru moșii pustii nu sânt nici decât.

9) Pădurile noastre, cam subțiri, ni destul pe sama noastră, nu vindem, și fiind sub grijmă domnească nici nu-i slobod să vindem; precum nici vânzarea moșiilor n'a fost slobod la noi nici odată. — Pădurile domnești despre alte hotare încă nu le hăznuim.

Slujba satului pe un an: fac cu boi 3640 zile, cu palma 4316, dau 252 găini sau rescumpărând fiecare găină cu 18 ouă; 14 heiuși împărătești plătec 28 fl. și 2 zileri heiuși 3 fl.

Numele martorilor jurați:

Magda Simion birău

Suca Iancu

Dumitru Petrașca jurat mare

Cânde Vasilie

Mihailă Petrașca

Dinu David

George Iancu

Marginean Nistor

Freng Vasilie

Magla Cândin

(*Ibid.*, Alsóféhermegye)

XIV

GALDA DE JOS

În 6 Iulie 1820 continuându-se conscripția urbarială în satul Galda de jos din com. Albei inferioare prin conscriptorii Losonczy Banffy Ferencz și Rabogányi Korodi F. Sámuel e de față însuși proprietarul domeniului Magyar Gyerő-Monostori Baró Kemény Lászlo.

Dintre biraiile și locuitori etc.

1) Satu nostru Urbarium nu are.

2) Dinspre rându slujbei nu avem contractus și scrisoare făcută cu Domnul cel pământesc, numai facem slujbă după obiceiul cel vechiu pe cum l'am pomenit: și această slujbă

de când s'a început nu o ştim numai ne-am pomenit așa cu ea pe cum o facem.

3) Slujba Domnilor în trei forme le facem: În partea cea dintâi se țin acei coloni, cari după măsura moșiilor, cari anume după casele lor fac cu palma în slujbă de una săptămână câte 3 zile. Și aceștia când se mână la slujba Domnilor cu boi, atunci pe putere cu 4 boi fac în slujbă de una săptămână câte 2 zile; acei coloni cari au numai 2 boi aceia fac în slujbă de una săptămână cu 2 boi câte 3 zile.— În partea cea de a doua se țin acei coloni, cari iară după măsura pământurilor lor, care anume după casele când se mână la slujba Domnului cu palma, atunci fac în slujbă de o săptămână câte 2 zile cu palma, da când se mână la slujbă cu boi pe putere cu 4 boi fac câte o zi, cu 2 boi fac 2 zile. În partea cea de a treia se țin aceia cari fac în toată săptămâna în slujbă de o săptămână câte 1 zi de lucru cu palma. Peste slujbele acestea oamenii cei cu boi tot felu de bucate de seceră le cară înlăuntru și gyalogașii pun în stoguri și stau în ajutor până ce gata cărătura de totulul tot; da slujba din acea săptămână până când ține căratu totdeauna se știe în slujbă din acea de săptămână. În vremea de culesu viilor, până când gătăm de cules trebuie să stăm la cules, da și atunci slujba din acea săptămână până când ține culesu viilor, totdeauna se știe în slujbă. Muierile de pe aria surii cernesc grâu.—Toată găzdoia care ține casă trebuie să toarcă 4 fonți de cânepă și țese câte 15 coți de pânză și dă 4 cocoși și 10 ouă.

4) La hotar avem 3 fordulașuri în care sămănăm pe rând, într'unu băgăm și sămănăm holdele cele de seceră, în celălalt sămănăm cucuruz, în al treia furdulaș facem ugor și gătăm pământu de sămănat pe cel an care vine; la hotaru nostru se face bine tot felu de bucate de seceră și cucuruz, dar mai tare sămănăm grăul cel mestecat și cucuruz și când se face de mijloc se face pe una ferdelă de sămănătură de toamnă 2 clăi din 26 de snopi claia. O claie dacă se îmblătește dă 2 ferdele de grăunțe, dar mai de multe ori 2 și jumătate. Hotaru nostru cu 2 boi nici într'o parte nu se poate-ara. -- Locurile care le avem de cosit toate sânt pe șes Apa Murășului nici decăt nu le varsă, dar valea care trece

prin satui nostru, când 'sânt ploii multe se tâmplă ararecri câte o puțină parte din ele le varsă și strică în putine locuri ierburile. Pe locurile cele de coasă se face și otavă și se poate cosi. Fânul care se face pe ele îl mănă vitele și cu fân de acela ținem vitele noastre. — 3) Mărturii împrejurii noastre la vecini în toate zilele peste toată săptămâna sânt: pe cuni Luni la Benic, Marți la Bălgărad, Miercuri la Tiuș, Joi la Aiud, Vineri la Ighiu, Sâmbătă iar la Bălgărad. Locurile acestea spuse sânt aproape la noi și pe șes putem duce în ele tot felii de vânzare; care-i mai departe și acela într'o jumătate de zi putem a umbla. — 4) 'Avem pe sama boilor cei de jug continit sau oprit de boi de chilin. Da tot omu a cărui marhă paște în oprit sau continit, acesta trebuie să facă la Domnul cel pământesc după toată părechea de boi o zi de lucru cu palma la coase și lucru acesta pentru aceea se face, cât mai de demult au avut săteni de cătră Benic un darab de loc de oprit de boi, da acesta fiind loc cam slab — a făcut Domnul cel pământesc cu săteni milă — și te-ar locul cel domnesc a rupt în schimb opritu acesta, care avem acuma și fiind locul acesta cu mult mai bun de cât cel de cătră Benic, pentru aceea facem și noi săteni după alcuzas acuma, după toată părechea de boi o zi de lucru cu coasa, au pe cum îl pofteste Domnul cel pământesc. De vaci și de alte marhe mai mărunte avem pășune destulă. Pe hotarul nostru se face iarbă de bun felii și se hărănesc vitele noastre bine cu ea. — 5) Dealungu prin hotaru și satu nostru trece pârău Galdzi de sus și în valea aceasta avem apă bună și destulă de a adăpa vitele noastre. — 6) Pădure bine că n'avem, dar tot omu are împrejurii căsi și pe lângă vale sălci și unii și de chilin au sălci puse, așa de multe cât de pe ele gardurile împrejurii casii le fac, — și viile de le pâruesc din ele. Lemne de foc pe bani și pentru bucate dela vecini avem de unde cumpăra și încă pentru lucru putem a căpăta; care loc e mai departe cu mersu și vinitu putem aduce un car de lemne acasă într'o zi. Lemne de a face casele noastre ne ajută Domnul cel pământesc. — 7) Vie în care se face vin bun și noi și Domnul nostru cel pământesc avem. Și vecinii dela Benic au pe hotaru nostru, pe locurile cele domnești vii bune, — în viile acestea când avem rând de lucru

nostru și pentru bani am putea lucra și ne-am putea câștiga banii de lipsa noastră. — 8) Grădini cu pomi și legume avem. 9) Căratul sării dacă s'ar porni iară, fiind satul nostru aproape de drumul țerii, de mare haznă și folos ne-ar fi. — 10) Imprejurul nostru la vecini, precum la Ighiu, la Șard, la Cricău, la Benic, la Bălgărad, sânt vii multe unde se face vin bun. În viile acestea oamenii cari au rând a lucra pentru bani în toată vremea capătă lucru. — 11) Locurile de a topi cânepile avem bune și destule. — 12) În sat în loc are Domnul cel pământesc 4 mori, sânt nu numai pe sama noastră, da încă și pe sama vecinilor sânt destule de a măcina.

Răutățile sânt: În hotaru nostru cu 2 boi nici decât nu se poate ara în vreme de secetă și cu 6 anevoie să ară. Povară cu 2 boi nu prea putem purta cu caru. Fiscușu are dijmă în satu nostru. — De foc nici păduri, nici trestie nu avem.

5) Cât să fie locu cel de arat și de cosit de pe moșia întreagă pe la noi rupt șohan nu a fost. Despre măsura Beciului până în ziua de astăzi nu am auzit nimica. Nici de pe iugăr nu o știm cât să fie. — Pe locurile cele de coasă otavă se face și se poate cosi. — Hotarul nostru 2 părți li de frunte, se face în el grâu cel curat, cel mestecat și secară bună și alte feliuri de bucate se iubesc în el foarte bine. A 3-a parte-i cam pietros.

6) Mai în sus la întrebarea cea de a 3-a am răspuns precum îi facem slujbă la Domnu, când ne-a mânat la slujba Domnilor, totdeauna mersu și vinitu s'a știut în slujba din aceea zi.

7) A nouălea pe la noi nu se dă, numai dăm dijmă la Domnul cel pământesc din tot feliu de bucate care avem, de seceră și de sapă, din miei, din iezi de capre, din stupi, din vin și din tot feliu ce se face și crește din pământ. Și pentru aceasta precum le știm Domnu cel pământesc în tot anu plătește arândă la Fiscușu și pentru aceasta dăm noi dijma Fiscușului la Domnul cel pământesc. Precum știm vecinii noștri dau dijme la Domni lor cei pământești. Alte cele daniște nici în bani nici în alt fel de bucate n'am dat la Domnul cel pământesc, numai aceea care pe întrebarea cea de-a treia am spus și le-am înșirat.

8) În satul nostru nici căși pustii, nici moșii pustii nu sânt.

9) Neavând satul nostru pădure cu lemne nu ne putem cerescedui; nici în hotaru satului, — pădurea au bercu Domnului care-i puțin și foarte mic — nici pădurile cele care are afară de hotar nu le-am haznuit și a haznui șohan slobod n'a fost. Pe așa căsile în sat și moșiile după căși la hotar a vinde la alții, au a cumpăra dela alții Domnul cel pământesc șohan n'o lăsat și pe acel lucru slobozie nu ne-a dat.

Colonii și zileri din satul acesta prestează la Domnie pe an: cu 4 boi 2444, cu 2 boi 416, cu palma 7421 zile. Femeile torc 368 fonți de cânepă, țes 1410 coți de pânză, dau 368 pui-cocoși, pentru coponi, ouă 920. Cern grâul de pe aria șurii. Dijmă plătesc din toate bucatele de seceră, din cucuruz, din vin, din cânepă, din in, din miei, din iezi de capre, din stupi. Da fiindcă acestea atârna dela producția anuală, Domnul nu le poate fixa cantitatea.

Nicula Von bir. sat. †	Bágy Petru †	Cretz Niculae †
Kila Mihailă gornic †	Styan Peter †	Gliga Gyui †
Sors Vasilie †	Sors Vomutz †	Sors Juon peste Vale †
Marc Ștefan †	Teleki Mitru †	Mladin Zeyk †
Sonea Von †	Trif Iosiv †	

Care cercetare urbarială s'a făcut etc.

Galda de jos, 12 Iulie 1820.

(L.S.) Losontzi Banff Ferencz Rabogányi Korodi F. Samuel (L.S.)

(Ibid., vol. IX. pp. 65—116).

XV.

GALDA DE SUS

1.

*Copia Urbaril Possessionis Incltyti Domenii Eppalis A Caróllensis Felső gáld ex Urbario Anni 1715 desumpta
Conscriptio Subditorum & eorumque Facultatum
in Possessione Felsőgáld*

(Vezi Tabloul în pag. următoare)

	NOMINA SUBDITORI	Filii	Actas	Equi	Boves	Vaccæ	Juvenei
1	Bolsa Iuon	Gheorghe Rusan Costandin	8 6 5	} 2	—	3	2
2	Bolas Iuon	—	—				
3	Bulgare Iuon	Achim	5				
4	Mihul Gyorgy	Mihail	6	1	—	2	—
5	Cresa Moise	Ionuț	3	1	2	2	3
6	Vanca Petru	Filip	4	1	—	3	4
7	" Gyorgy	—	—	—	—	2	3
8	Doja Craciun	Nicola uxor	—	2	—	2	2
9	Nistor Gyorgy	Gherman "	—	3	—	10	6
10	Vanca Iuon	—	—	—	—	—	—
	Pasztul (?) filius	Petru	3	—	1	3	1
11	Flor Gyorgy	—	—	—	—	—	—
	Szavul filius	Craciun Pasztul	15 7	} 1	2	3	—
12	Bolsa Ilie	—	—				
13	Vanca Nicola	—	h a b i t a t c u n t				
	Summa	12	—	12	7	37	27
<i>Viduas et Orphanos</i>							
1	Micsiu Iuon	Moise Balog Simion	14 9 7	} 1	—	4	5
2	Nistor Filip	Simion Chirița	7 5				
	Summa	5	—				
	<i>Inquilinor :</i>		—	1	—	6	7
1	Goia Dumitru	Demian	20	} 4	—	2	1
	Petru filius	Simul Mihailă	4 2				
2	Goia Mirion	—	—				
	Nicola filius	Achim	17	—	—	—	1
3	Crisan Moisi	—	—	—	—	—	—
	Achim	—	20	} 1	—	2	1
	Macavei	—	15				
	Matsinic	—	8				
4	Crisan Mirion	Todor	7	} 5	—	1	2
		Flora	5				
		Iuon	3				
5	Crisan Cozma	—	—	—	—	2	—
6	Molnar Petru	Marian	9	} 7	—	1	—
		Rusan	7				
7	Lunca Iancu	Mihail	1	—	—	—	—
8	Flora Iuon	Nicola	18	} 12	1	2	—
		Petru	12				
	<i>Viduae</i>						
1	Bolsa Petru	Macavei Vasil	14 9	} 1	—	2	1
	Summa	14	—				
			—	2	2	11	5

Oves	Porci	Alveariae	Sessio	Agri versus Benadok	Cubuli	Agri versus Crakiya	Cub.	Foenetae	Curus	Vinae	Fossores	Urnae	Conditio
4	2	1	1	1	$3/4$	2	$2\frac{1}{4}$	2	4	3	12	40	Iudex subditorum
4	3	2	1	1	$3/4$	2	$1\frac{1}{4}$	2	2	3	13	45	
—	—	4	1	1	$3/4$	1	1	2	1	1	4	18	
16	2	—	1	1	$3/4$	1	$1\frac{1}{4}$	1	5	2	7	40	
—	1	—	1	1	$3/4$	1	$1\frac{1}{4}$	3	3	2	3	25	
—	2	—	1	1	$3/4$	2	$2\frac{1}{4}$	3	5	1	3	13	
—	1	—	1	1	$3/4$	1	3	1	3	1	3	15	
—	4	—	1	1	$3/4$	1	3	3	3	2	5	40	
100	12	—	1	—	—	1	$3/4$	4	10	2	6	30	
—	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
20	2	1	—	—	—	—	—	2	6	—	—	—	Vietor
—	2	2	1	1	$3/4$	1	$3/4$	3	5	2	6	40	Piscator
Vanca György													
144	36	14	10	9	$6\frac{1}{4}$	13	$17\frac{1}{4}$	26	44	19	62	268	
12	1	2	1	—	—	1	1	3	6	3	12	65	
4	4	—	1	—	—	1	1	1	1	1	3	11	
16	5	2	2	—	—	2	2	4	7	4	15	76	
—	4	—	1	2	$3/4$	1	1	2	1	1	1	1	Piscator
6	1	—	—	1	$3/4$	1	1	1	1	1	2	10	Piscator et Iud. Locl
—	5	2	1	1	$3/4$	1	$1\frac{1}{4}$	3	1	2	3	10	Piscator
5	2	1	1	—	—	1	1	2	2	1	2	10	Porcarius
—	1	—	1	1	$3/4$	1	$1\frac{1}{4}$	1	2	1	4	20	
—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Molitor
—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
15	2	—	—	—	—	habitat cum Gheorghe Flora						—	
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	30	Habitat cum Bocşa Iuon
26	18	3	6	5	3	5	$5\frac{1}{4}$	9	7	7	16	81	

1) *Servitia*. Subditi per quinque dies sua praestare tenentur servitia. Inquilini vero non nisi bis septimanales suos labores continuare debent.

2) *Taxae in Festis*. Die Nativitatio Domini integer Pagus decem Gallinas ad Provisoratum defert.

3) *Decimae*. Ex quibuscumque Leguminibus ut & Agnellis s. v. Porcibus & Apibus decimae exiguntur, de coetera extra decimum numerum res reperta quator denariis redimuntur.

Ab extraneis ovibus ad hoc teritorium polsis decimus Agnellus in Fiscum cadit, infra quem unusquator redimitur, pro Pago autem pro singulis ovibus singuli denarii solvuntur.

Pariter expropriis singularum Pastorum agnellis olim decimum provisor sibi adpropriavit.

4) *Educilium*. In tribus festis majoribus unum vas educillare tenentur și vero allatum vinum non fuerit, 7 fl. ungaricales pro sicca popina apud provisorarum deponunt.

5) *Mola Frumentaria*. Ex stat hic ad Fluvium Pagi ad hui tempore Principis Apafy mola cum una rota allisque requisitis bonis contracta, sola strentura aliquali reparatione indiget. Ex hoc tertiam partem Provisoratus, quartem viro Molitor participat. Propter recentem Molitorem super per proventu annuali certa informatio non constat.

6) *Silvae*. Habetur hic silva ad huius Pagis Incolas spectans quae quad genera arborum, decimasque s. v. Porcorum ita scitra, habet uti in superiori pago Benedek promotatum fuit. Tempore copiosi Glandicum proventus circiter mille s. v. Porci ibidem faginari possunt, et his decimum quemque Porcum pro sc. Fiscus applicat . . . idem voco non repersis quibus 10 Denariis redimitur.

7) *Alpes*. Constat haec Silva duabus Alpibus Magulicza & Scorobaja vocatis, aptae non ad modum loca ad depuendos Greges, ideoque rara ab istis frequentari solerit.

8) *Fluvii Piscatilles*. Praeter fluit hic fluviu in se continens varii generis Pisces uti Truttas olim & nunc sub mulita incerta.

■ Presenten copia ex suis veris originalibus de verbo ad verbum sine augmenta vel diminutione aut aliquali mutatione descriptam, colletamque et correctam originali in omnibus conformem esse, fide nostra mediante testamur.

Sig. Diod 23 Iuli 1820

(L. S.) Málnási László

(L. S.) Sárpataki Sigmond.

(*Ibid.*, vol. X, pp. 1—53)

2

În 8 Maiu 1820 începându-se conscripția urbarială în satul Galda de sus din cercul Ighiu în com. Albei de jos, care e cu totul proprietatea episcopiei din Bălgrad — prin conscripătorii Málnási László și Sárpataki Sigmond, au fost de față din partea episcopiei: Bárány Péter prefectul domeniului și Váradi Mihály șpanul moșiei din Galda de sus.

Dintre biraiele și locuitorii satului etc.

1) Noi de când ne-am pomenit cu a noastră știre Urbanium n'am avut, fără am auzit, din bătrâni, că ar fi fost, dară din neglijența lor s'ar fi ziderit, s'au perdut.

2) Înainte cu 8—9 ani în tot anul am avut Contractus nou după care toată gazda a avut ruptoare pe an, câți stânjini, câți pari de vie, și iară cu ruptu câte slujbe să facă cu palma la vie, dară văzând noi făcătura ce ieste și slujba în tot anul se ridică, ne-am urât, cu slujba aceasta fără capăt. și ne-am rugat de Domni, de tisturile noastre să ne facă o ruptoare să știm pe tot anul de aici incolo cu ce sântem datori, de unde după rugarea noastră au venit aici exactorul, odor-birău și șpanii cel de aici și cel dela Ponor adunându-se aceștia, au adunat biraiele satului și sătenii toți și au făcut ruptoare despre slujbe, și măcar cam fără voia noastră au

ridicat-o cam sus, da de atunci tot așa slujim, dar noi nici despre aceasta, nici despre cea mai de de-mult Contractus n'avem.

3) Slujba cea de acuma s'a adus înluntru precum am spus și mai sus, acum de vre-o 8—9 ani și mai toată gazda face 2 zile pe săptămână, care are boi cu boi, care n'are boi cu palma; sânt puținei și de acei care fac o zi în săptămână. Afară de această, la culesul viilor, de ar ținea culesul și așezatul vinului o săptămână ori și mai mult, cât facem peste cele 2 zile care se cade pe săptămână, celelalte le facem tot peste slujbă și ni se știu în slujbe. Peste aceasta dă toată gazda ori 36 de ouă ori pentru 12 ouă o găină. Mai pe urmă când are curtea de dus bucate cu grăunțe, de-a duce la Bălgrad dăm și saci, dar aceștia ni se dau înapoi și când se lipcește curtea la culesul viilor de vase, dăm și vase, dară după cules și acestea ni-se dau înapoi. Alte cele din ce am spus nu dăm, nici nu slujim; sânt și unii amăriți care nu sânt harnici a face slujbe ci sânt slobozi pe taxe, dintre aceștia, care dă mai mult de 6 zloți pe an dară sânt și de aceia care pentru neputințele lor nu plătesc nimica.

4) 1) Pe întrebarea cea 1 și a 2-a nu avem ce spune, dar a 3-a. În vecinătatea satului nostru sânt locuri de târg, anume Benic, Ighin, Tiuș și Aiudu și putem merge la ele pe drumuri bune, unde de avem ceva de vândut lezne le putem vinde și de avem lipsă de ceva putem pe ușor cumpăra, dintre aceștia locuri cu târguri, unele sânt hotărîș cu satul nostru, da care sânt mai departe, încă nu sânt mai departe de un mil²⁾ de pământ și de vrem să mergem mai departe sânt mai departe sânt alte locuri cu târguri. 4) Pășunea ni foarte slabă, pentrucă îi în păduri, face iarbă pădureață, pentru aceasta numai marhele acestea cu coarne și caprele ce ținem acasă o mănâncă, da oile le tocim la hotarul vecin. 5) Apă

1) Notă la întrebarea a 4 în ungurește: La întrebarea aceasta, fiindcă în instrucțiunea dată se poruncește întrebarea după puncte despre bunătați și răutăți, precum am întrebat și noi, dar deoarece în acest sat unele bunătați nu numai că nu sânt, ci acelea se află între răutăți înșirate, așa că nu am scris nimic nici între bunătați, nici între răutăți, lăsând puținele goale.

2) Méröföld în ungurește.

de adăpat avem foarte bună, că valea ce curge prin sat îi e prea bună și-i apă destulă. 7) Pădure avem și de olate și de foc în hotarul nostru și nu-i departe, că într-o zi poți merge se tai și lemnele și să le și aduci; și lemnele acestea nu sânt în pădurea cea oprită domnească fără în pădurea cea slobodă, fiindcă aceea nu-i prea bună. 7) Și în hotarul satului nostru străinii nu au numai curtea, dară cine vrea să facă bani cu lucru sânt împrejurul nostru locuri unde cine vrea poate lucra pe bani, și și mergem când avem răgaz, anume la Bălgrad, că acolo pentru tot felu de lucru plata-i bună. Ghindă nu se face numai în pădurea cea domnească, dară acolo numai pe plată putem ține porcii noștri, jir avem destul și pentru acesta nu plătim nimica. 9) Dijmă fiscălească nu-i la noi, fără la Domni dăm a zecea, mai demult n'am dat din acestea, ce am avut ca cucuruz și grân îl răscumpără satul cu 40 florinți, fără din celelalte dăm ce avem, dară acum de vre-o 40 de ani și acest obicei s'a stricat și de atunci din toate dăm dijmă pe cum o avem. 10) Pometuri bune avem și grădini de legume împrejurul caselor bune avem. 11) Locuri de trestie nu avem, dară nici nu sânt de lipsă, că lemne de foc avem destule. 12—14) —. 15) Pe această întrebăciune am răspuns mai sus [la 7]. 16—17) —. 18) Apă de topit cânepă avem destulă. 19) Morile ne sânt aproape de mai nu știm cum măcinăm.

Răutățile sânt acestea: 1) Hotarul ni foarte rău, cu dealuri multe și mari, petros și în silă se gunoiăște, pe care ni-l strică apa, iară când îi secetă se uscă bucatele, nici nu se fac alte cele, fără grâu de primăvară, secară, ovăs, alac și și cucuruz, dară acesta arar se coace. Cu 2 boi nuse poate ara.—2) Riturile ne sânt făcute tot prin pădure, pentru aceasta iarba și fânul ce se face îi pădureș și sarbed și se aduce fânul în silă din ele. — 3)-4) Precum au făcut pomenire și în rândul bunățăților, pășunea ni mai cu samă tot în pădure, și pentru aceasta și dacă ținem marhele acestea cu coarne și caprele pe acasă, da oile totdeauna le dăm la hotar străin. 5-6-7) Pe acestea am răspuns în rândul bunățăților. — 8) Apele cele mari care vin de pe coastele acele mai de multe ori ne strică casele și ne silește să le mutăm în alte locuri.

5) Câtă samă de pământuri arătore și rituri de coasă s'ar cădea să aibă și să fie pe o moșie întreagă, acea noi n'o știm și anume nici nu sânt alte pământuri arătore și rituri de coasă, fără în vremile cele mai de demult, s'au așezat numai 6 gazde în satul acesta și aceia au facut curături din păduri și după ei rămășița, copii lor a ținut samă pe ele și țin până astăzi, dară aceia n'au fost pe o măsură, într'un chip. Otavă în tot hotarul nostru nu se face. Hotarul nostru îi de care fără de rândul viitor putem zice că-i de mijloc.

3) Am spus mai sus la a 3-a întrebare cum-i slujba noastră, numai atâta mai spunem, că cine face slujbă cu boi prinde boi cât pe sama lui, care are 2 boi face slujbă cu 2, care are 4 face cu 4; mersul și vinitul numai atunci ni se ști în slujbă când ducem ceva cu ȋcarele la Bălgrad, dară când mergem cu plugul la arat, la sămănat și cu carele la cărătură atunci nn se ști.

7) Dijme am dat din tot feliul de agonisite, din vin, din grâu, din săcară, din ovăs, din alac, din mazere, din cânepă, din sămânță de cânepă, din cucuruz, din fusaică, din oi, din porci, din stupi și din acestea am dat dijmă tot din ele, fără dacă s'a întâmplat de nu a avut cineva 10 porci, ori miei, ori stupi, acela pentru tot porcul și tot mielul a plătit câte 2 crețari și pentru tot stupul 4 crețari, dar apoi din toate cele afară de poame și afară de curechiu am dat dijmă din cele ce am avut.

8) Moșii pustii sunt acestea: a) A lui Doia luon a cărui o fi heiu casi de 3 măsuri de Beciu, pământuri arătore de $\frac{12}{8}$ iugăr, Rit $\frac{14}{8}$ iugăr, vie 1 iugăr. b) A lui Dregan luon Albu heiu căsii $\frac{1}{4}$ măsuri de Beciu. pământuri arătore $\frac{3}{8}$ iugăr, vie $\frac{1}{8}$ iugăr. c) Grădina lui Durmis luon, aceasta o ține popa cel unit, heiu casi o fi $1\frac{1}{2}$ măsuri de Beciu.

9) Noi pădurile nu le-am folosit numai pe sama noastră, fără din acelea ne-am și crescăduit, am dus lemne și la Benic și într'alte sate și așa vrem cu pădurea și acum; așa pădurile cele domnești, care au fost la alte hotare nu le-am folosit, nici n'am avut lipsă să mergem la alte hotare, că în hotarul nostru am avut destulă pădure și de foc și de olate și avem și acum. Despre partea vânzării moșiilor până acum în satul nostru n'a fost sucă să se vândă heiurile caselor.

Adaos: Satul Galda de sus slujește anual curții: 1040 zile cu boi, 9848 zile cu palma, sânt și de aceea care din cauza neputinții lor sânt dispensați de slujbă plătind o taxă mai mică de 69 florinți și 30 crețari, dar când e mare silă de lucru ca: tăiatul lemnelor sau culesu viilor, atunci și acești slujbași cu taxa sânt chemați să facă câteva zile în slujbă. Afară de aceasta satul acesta dă vre-o 4752 ouă sau în locul acestora 396 găini!.

Galda de sus, 11 Mai 1820.

<i>Szimina Todor birăul sat. †</i>	<i>Popa Niculaie †</i>
<i>Marsinan Simlon jurat †</i>	<i>Denian Iuon †</i>
<i>Popa Vasilie †</i>	<i>Vonca Simion †</i>
<i>Brundusa On †</i>	<i>Balog Iuon m, k.</i>
<i>Goia Chirila †</i>	<i>Balas Manea †</i>
<i>Vonca Iuon †</i>	<i>Balasu Jacobu m. p.</i>

(L. S.) *Málnási Laszló* (L. S.) *Sárpataki Sigmund.*

(*Ibid.*, vol. X, pp. 1—52).

XVI

GÂRBOVA DE JOS

(Ungurească)

I

Alább irt adom ezen tulajdon subscription alatt költ leveletem arról hogy ezen 1796 évben Aprilis 16-án megkeresvén engemet itten Alsó-F-V-megyében Buzás Bocsárdon magam lakó Udvaromban ugyan az irt V-megyében M.-Orbon commoráló Popa Jakob kéré én tölem azon Hurubát Magyar-Orbón melyben lakott eddig Magda Todor mellyet által is bocsátotték nékie eszteni-deig ily egyezés alatt u. m. hogy adjon 18 napi kézi munkát ily rendel: 6 napi kapálást, 6 napi aratást, 3 napi kaszálást és 3 napi törökbuza szedést, — mely dolgról adom ezen tulajdon subscriptionmal megerősített írásomat. Buzás Bocsárd a fennti datum.

Subscrisul dau această scrisoare a mea despre acea că în 1796 Aprilie 16 m'a căutat în curtea mea din Bucerdea vinoasă, județul Albei de jos, Jacob Popa din Gârbova ungurească, în care până acuma a locuit Todor Magda, pe cara i-am cedat-o pe an în înțelesul următor: Să-mi facă 18 zile cu palma așa: 6 zile la săpat, 6 zile la seceriș, 3 zile la coasă, și 3 zile la cules de cucuruz, — despre care lucru dau scrisoarea aceasta întărită cu subscrierea mea.

Grof Bethlen Farkas m. p.

Copie întărită după originalul văzut.

Magyar Orbó, 10 Maiu 1820.

(L. S.) B. Kemény László

(L. S.) Prentich Antal.

Ezen folyó 1819 évben Bőjtelő Havának 2 napján a Magyar-Orbón lakó szolgáló embereimet u. m.: 1) Dants Vasilie, 2) Crăciunaș Niculaie, 3) Dants Vonutz, 4) Szuts Mihailă, 5) Păduran Vasiliat, 6) Dants Simiont az hetenként tett 2 napi szolgálattyyokat magam tetszéséből válloztattam s bocsátotta hogy esztendőtt által tegyenek kézi munkát 9 héti szolgálatot külön külön egy ember u. n. 1) A kétszeri Törökbuza kapáláson 3-3 hetet. 2) Aratáskor 2-2 hetet. 3) Kaszálláskor 2-2 hetet. 4) Törökbuza szedéskor 1-1 hetet. 5) A téli napokon 1-1 hetet. Mely idők alatt tartoznak 3-3 napt a magok kenyereken dolgozni, azontul adok én napjára 3-3 czipót. Melyekről adom ezen írásmat.

In 2 Februarie 1819 următorilor slujbași ai mei din Gârbova ungurească: Vasilie Dantz, Nicolae Crăciunaș, Onutz Dants, Mihaila Suciu, Vasilie Pădurean, Simion Dants, le-am schimbat slujba de 2 zile pe săptămână, așa că anual să slujească fiecare 9 săptămâni și anume: 1) La săpatul al doilea de cucuruz câte 3 săptămâni. 2) La secere câte 2 săpt. 3) La cosit câte 2 săptămâni. 4) La culesu cucuruzului câte 1 săpt. 5) In timpul iernii câte 1 săptăm. In timpul acesta lucră câte 3 zile cu pânea lor, pe celelalte zile le dau câte 3 tipăi pe zi. Despre cele de sus dau această scrisoare a mea.

Buzás Bocsárd a fent irt évben és napon.

Grof Bethlen Farkasné.

sofia Contelui Farkas Bethen.

Copie întărită după originalul văzut.

Magyarorbó, 20 Maiu 1820.

(L. S.) B. Kemény László.

(L. S.) Prentich Antal.

Alább irtak igaz hitünk szerint bizonytságot teszlünk a felöl, hogy midön volnánk itten Diodon egyikünk Nemes lako udvarházánál jelenének meg mi előttünk egy néhai Mgos Zejk Daniel maradékai tisztje Szakáts István, másfelöl Alsó-Orboi providus Denian Ariton és egy más között jó akaratyokból ily egyezést kötöttek:

1) Altal engedi a most következendő Szt. Györgynaptól számlálva esztendőre 1° azon telkét a Mgos Udvarnak Arendába mely vagyon Alsó-Orbón egy felöl Marián Lika másfelöl Szüts Mitru szomszédtságokban, a rajta levő épülettel egy gyümölcsössel együtt melyek a Mgos Udvar tulajdonai és nem az arendator industrialei oly formán: hogy ha azokban valamit deteriorálna, azt megfizetni tartozik, meliorálni pedig csak az udvar engedelmével szabad, és csak az így tett meliorációkat tartozik néki az Udvar akkor mikor az arenda elbomlana megfizetni.

2) Az Alsó-orbói határon in pământurile cele lungi az Allodialis törökbuza földekből 2 helyen 1 vékára való török buzának való helyet.

Subscriși dovedim că pe când eram în casa unui nobil în Stremț s'a prezentat înaintea noastră Stefan Szakats dregătorul urmașilor lui Daniil Zejk și Ariton Denian providus în Garbova de jos și s'a încheiat între amândoi următorul contract:

1) li dă în arândă de la Sf. Gheorghe, pe 1 an de zile: 1) Acea moșie internă din Gârbova de jos între vecinii Luca Marian și Mitru Suciu, împreună cu clădirile și grădina de pomi, cari sunt proprietatea curții, arândașul dacă va strica ceva din ele trebuie să le plătească, a drege numai cu învoirea curții poate, și numai astfel îmbunătățiri e datoare curte să le plătească, când arânda se va desface.

2) Două locuri de câte 1 ferdelă de cucuruz din pământurile alodiale pentru cucuruz în hotarul Gârbovei de sus numit în pământurile cele lungi.

3) Szubt Obrese egy 4 vékás allodialis buza földet.

4) A Megykeréki révnél 2 szekérre való Allodialis széna rétet.

5) Termésből való Dezmát az Udvar nem kíván.

Melyet ezen esztendei használásokért kötelezi magát:

a) Hogy a mire és mikor kívántatni fog ökörrrel egy, tenyérrrel pedig 2 napot jó móddal megtészen.

b) A buzahordáson, szüreten, mig az tart föttig jelen leszen.

c) A kendernyövésen, és minden kender munkán megjelenik, 2 font kendert, vagy 3 font szöszöt és 10 sing vásznat fonni fog.

d) Egy tyukot és 10 tojást ad.

Ha ezen Arendától vagy egyik vagy másik fél el akarna állani, tartozik azt a másíknak 3 hónappal Szt. György nap előtt megjeleneni, különben azt csak azon esetben szílnhetne meg ha az Arendator ígéretének eleget nem téssen.

Melyilyetén egyezés, hogy minden mi előttünk a megírt módon ment végben arról igaz hitünk szerint bizonyítjuk.

3) Subt Obreja un loc alodial de 4 ferdele de grău.

4) La vadul Meşcreacului un fânaş alodial de 2 care de fân.

5) Curtea nu cere dijmă din produse.

Pentru folosirea acestora se obligă :

a) La ce şi când se cere face 2 zile de lucru cu palma şi 1 zi cu boii.

b) Până se termină căratul grăului şi culesul viilor va fi de faţă.

c) La culesul şi tot lucrul cânepi e de faţă, toarce 2 fonţi de cânepă sau 3 fonţi de câlţi şi şese 10 coţi de pânză.

d) Dă o găină şi 10 ouă.

Dacă oarecare dintre părţile contractante vrea să desfacă arânda aceasta, trebuie să înştiinţeze partea cealaltă cu 3 luni înainte de Sf. Gheorghe; altcum arândă numai atunci încetează, când arândaşul nu-şi îndeplineşte obligaţiunile.

Ca această învoială s'a făcut în felul scris aici, a-deverim.

1820 Aprilis 9-én.

Imets László m. p.
főbíró.

Korodi F. Samuel m. p.
N. Alsó F. V. megye hites bírāja

Copia consună cu originalul, aceasta o întăresc cei doi conscriptori urbariali.

Magyar-Orbó, 1820, Május 10-én.

(L. S.) *B. Kemény László* m. p. (L. S.) *Prentich Antal* m. p.

(*Ibid.*, vol. XI, pp. 427—472).

4

În 10 Maiu 1820 începându-se conscripția urbarială în Gârbova ungurească prin conscriptorii B. Kemény László, și Prentich Antal au fost de față dintre proprietari: Grof Teleki Adam prin dregătorul său Bodo Gyorgy. Doamna lui Grof Bethlen Farkas prin dregătorul ei Kovács Sámuel, B. Bornemissza Iosef prin dregătorul său Ferentzi László, Ex-sa Bèldi István prin dregătorul său Virágosi Iános, Ex-sa soția lui Zeyk Daniel prin dregătorul ei Szakáts István.

Dintre biraiile și locuitorii satelor etc.

1) în satul nostru nu-i, da șohan nici n'a fost Urbarium.

2) Afară de oamenii Zejkoi și a Grofoi Bethlen Forko-soaie, noi ceștialalți n'avem și nici n'am avut Contractus despre slujbă, nici altfel de alcezaș în scris, fără noi precum facem acum slujbă tot așa le-am făcut cu pomenirea noastră, Oamenii ai Doamnelor amintite ce contractus au, acela ei dădându-l înainte dintr'acela se vede ce slujbă fac; a Domniilor Bornemissza, Bèldi, Miske oameni s'au așezat cu cuvânt cumcă peste anul întreg care cât se facă cu palmile: 6 inși 12, 5 (în ung. 2) inși 5 și unul 6 săptămâni: așa a Domnului Miske un om face într'o săptămână cu puterea lui cu boi 1 zi, unul cu palma 2 zile, care slujbă așa l-am pomenit făcând.')

3) Noi afară de oamenii Doamnei Grofoi Bethlen Forko-

1) Vezi Contractele mai sus sub No. II, III.

soie, Zejkoie și a Domnilor Bornemissza Iosef, Bèldi István, și Miske Iosef celelalte slujbe facem în 4 măsuri în cea:

1-iu. Care cu puterile lui iese afară cu boi, acela într'o săptămână face 2 zile ori cu palma 3.

2-lea. Cel care la câmp atâta 'biruiește, ca unul cu boi, dar ele n'are boi, într'o săptămână face cu palma 3 zile.

3-lea. Acel care numai a 3-a parte biruiește la câmp, ca unul cu boi, acela face 2 zile.

4-lea. Care numai în sat biruiește, face în săptămână 1 zi. Oamenii Doamnei Grofoi Bethlen Forkosoie dela anul cel trecut înapoi, înainte de aceia cei cu palmele au făcut slujbă într'o săptămână tot omul 2 zile¹⁾. Altmintrilea noi toți, care știre la Domnii săi au dat și dă peste an 3 găini, 10 ouă, și 3 fonți de cânepă se toarce din cânepă 'domnească. Tre numai sânt în sat care dă *numai câte o găină*. Cu toții afară de acestea n'am dat și nici nu dăm.

4) Bunătăți acestea le avem: 1) Pământurile sânt bune, roditoare, subț 2 fordulașuri sămănăm grâu curat, mestecat, secară, ovăs și alac și toate acestea rodesc. — 2) Riturile iară sânt bune, fân bun se face când avem răgaz și de două ori putem cosi. — 3) Târguri avem la Vințul de sus, la Aiud, Benic, Tiuș și Bălgrad, unde ce avem de a vinde, de ce ne lipsim, putem căpăta și a cumpăra, nu sânt departe, care îi mai departe de noi, totuși în 3—4 ceasuri ne putem duce și la toate pe cale bună. — 4) Loc de pășune și de boi de jug și pe sama vacilor și de mai mărunte vitele noastre avem destule. — 5) Loc de adăpat este bun și aproape. — 6) În hotarul nostru are satu pădure de chilin, nu departe, de foc, pari și nuiete, unde pe drum bunișor putem merge. Are Maria sa Grof Teleki Adam în hotarul nostru o pădure domnească a Domnului, din care oamenii Dumisale lemne de ipulaturi capătă fără de bani, da și a celorlalți Domni oamenii cu bani capătă lemne de epulaturi cu îngăduință și știre. — 7) Aici dijmă domnească este în sucă; am dat și dăm dijmă la Domnii noștri: din cucuruz, grâu, secară, ovăs, alac, cu un cu-

1) Întrebați și oamenii Doamnei Bethlen F. mărturisesc și ei că înainte de anul trecut au făcut slujbă numai cu palma în săptămână 2 zile (nota în ung.).

vânt din ce bucate numai ni se face din zece clăi dam una ; din 10 miei unu, când nu se împlinește a 10-a cu 6 kr., iară din vin din 10 fierii una dăm. — Omul Doamnei Zejkoaia după Contractusul ce-l are dijmă nu dă nici dintr'un fel. — 8) Puține pometuri după munca noastră loc de curechiște, unde se sporim și legume avem. — 9) Puțin loc de trestie iară avem.—10) Var aici se poate stinge (ung. arde).— Ape de a topi este bugăt și bune. — 12) În mijlocul satului este moară într'aceasta n'avem scădere.

Răutate aceasta avem: Pământurile nu cu 2 fără cu 4 și cu 6 bol se pot ara.

5) O gazdă de o moșie întreagă de către Samă de pământ și fânaș să aibă și măsura dela Beciu decât este nu știm. Despre otavă la bunătați subț a 2-a no. am răspuns, cuncă când avem răgaz cosim și otavă. Ce-i despre hotaru întreg putem spune că 2 părți îi bună, a 6-a parte îi de mijloc și a 6-a parte de hotar îi slab.

6) Din sus la 3-a punct despre slujbă răspuns am dat. Altmintrilea mersurile și viniturile în slujbă ni se iau. Da a Grofului Teleki Adam oameni, când se trimit de 2—3 zile de loc, acelea mersul și vințul nu se ia în slujbă.

7) Din sus la bunătați subț al 7-lea n-ruș am dat răspunsul nostru.

8) Este în satul nostru o moșie pustie de o ferdelă, fără nici un ipulet. care moșie de vre-o 7—8 ani s'au pustiit, murind gazda de acolo, la care moșie nime—pentru că-i puțină și pe lângă aceea îi rea — nu s'au apucat până la zlua aceasta, precum stă și acum pentru aceea puțină pustie. După această moșie afară la câmp nu este moșie (în ung.: pustia se află în vecinătate cu Sîrb Mitru și Demian Simion).

9) Noi pe lipsa noastră luăm hazna pădurii, dară dintr'aceea cheresceduială nu facem. Afară de hotarul nostru Domnii noștri pădure n'au. Altmintrilea moșille să le vindem ori să le cumpărăm șohan nouă nu ni s'au îngăduit, nici nefiind acelea ale noastre. La satul nostru pecete nu este.

Pe baza mărturisirilor făcute pe an fac și dau slujbă și prestație :

		ZILE	
		Cu boi	Cu palma
După 1-a măsură dela	7 inși cu toată puterea	728	2184
" 2-a	" " 20 " " palma . .	—	3120
" 3-a	" " 7 " " " . .	—	728
" 4-a	" " 7 " " " . .	—	364
Pe baza contractului alăturat dela	6 inși .	—	324
" " "	" " 3 " .	—	66
" " "	" " 9 " .	—	528
	și în fine " 1 " .	—	104
În total . . .		780	7418

Din 174 găini și 600 ouă, torc 180 fonți de cânepă din cânepa domnească.

Martorii jurați :

<i>Craciunas Niculae l. Vasilie birău</i> †	<i>Stan Vasilie</i> †
<i>Marian Vasilie birău mic</i> †	<i>Stan Marian</i> †
<i>Crăciunas Niculaie l. Iuon jurat</i> †	<i>Demiân Simion</i>
<i>Demian Iacob</i> " †	<i>Dants Vasilie</i> †
<i>Muntean György</i> " †	<i>Sîrb Iuon</i> †

Care cercetare urbarială s'a făcut etc.

Gârbova ungurească, 11 Maiu 1820.

(L. S.) *B. Kemény Láslo* (L. S.) *Prentich Antal*

(*Ibid.*, vol. XI pp. 427—472).

XVII.

GÂRBOVA DE SUS

În 9 Iulie 1820 începându-se conscripția urbarială în satul Gârbova de sus prin conscriptorii lablantzai Samuel și Gazda Iosef sânt de față: Grof Bethlen Imre prin Imreh Mikloș, Fiscul regesc prin Száva Sándor, Zeyk Daniel prin Szakáts István, Miske Iosef prin Tot Iános, Domnul Vajna prin Tyivoran Atyim.

Dintre biraiile și locuitorii satului etc.

1) Nu avem Urbarium și nici n'am avut șohanită.

2) Fiindcă nu avem Urbarium și nici altă tocmeală cu Domnii facem slujbă după obiceiul de strămoși rămas.

3) Slujbele la noi nu sânt într'un chip, și sânt dintre acesta unii slujim la Domnii noștri câte 3 zile pe săptămână cu palma, care avem boi ne mână cu boi 2 zile. — Unii cu palma pe săptămână câte 2 zile, cu boi una. — Al treilea rând pe săptămână cu palma o zi. — Al patrulea rând cu ruptu cum ne putem tocmi cu Domnii noștri, și slujba asta din strămoși și din tocmeală cu Domnii am apucat-o și noi. — Dăm peste slujbă la Domni toată gazda (: fără de ai lui Domnu Miske lăsef, care pe rugarea noastră ne-a iertat :) câte o găină, 2 pui de coponit și 10 ouă. — Toarcem când 3 când 4 fonți de cânepă și țesem câte 10 coți de pânză.

4) Bunătăți sânt acestea : 1) Avem fânațe bune, apa nu le ینهacă. Numai odată se cosesc, dără de a ینگراشا marhă se face fân bun. — 2) Orașu-i aproape, unde toate celea ce avem de vânzare le pntem vinde: sânt Aiudul, Benicul, Tiușul și Felvinșul, care este mai departe în 3 ceasuri putem merge pe cale bună și făcută. — 3) Pășune nu numai de boi, și și de vaci, junci, oi și alte marhe mărunte avem de le este și ینگنتea coasei destulă. — 4) Adăpătură de marhă avem destulă. — 5) Avem delniță de pădure după tot fumul, fără de asta avem pădure slobodă destulă de foc la care putem merge lesne și pe cale bună. — 6) Dijă fiscușească n'am dat șohan și nici acuma nu dăm. — 7) Pometuri, curechiști, grădini de legume avem. — 8) Sânt vii bune în vecinătatea noastră la Aiud unde după lucru putem câștiga bani. — 9) Dobandă de var avem, că acela la noi în sat îl ardem și care în vecini la Aiud îl putem vinde și și de aici din loc îl cară. — 10) Ape de a topi cânepă avem bune. — 11) Și în loc și în vecinătate aproape sânt mori destule. — Piatră de epulaturi avem bună, care o cărăm la Aiud pe bani.

Răutățile sânt acestea: 1) Bine că avem 2 fordulașuri, dară dealurile de povoie s'au spălat și pentru aceea hotarul îi cam slab. — 2) Lemne de epulaturi nu avem.

5) Câte pământuri și rături are un om care-i pe o moșie întreagă, ori cât trebui să aibă nu știm. Nici aceea ce-i

măsura aceea de Beciu. Jumătate din hotarul nostru îi de mijloc, jumătate slab.

6) Noi slujba noastră am făcut-o la Domni într'acest chip la domnul Grof Bethlen Imre Ex-sa 4 oameni pe săptămână cu palma câte 3 zile; 4 oameni pe săptămână cu palma 2 zile; 3 oameni cu palma pe săptămână o zi; doi cu ruptu peste an câte 10 zile cu palma [cu totul 1216 zile]; — al Domnului Zeyk Daniel 6 oameni fac pe săptămână cu boi câte 1 zi cu palma 2 zile; unul face pe săptămână cu palma 1 zi; unul cu ruptu peste an 24 zile [cu totul 700 zile]; — al Domnului Pogány János 3 oameni fac câte 3 zile pe săptămână cu palma; doi pe săptămână câte 2 zile cu palma [= 676 zile]; — al Domnului Vajna Daniel 9 oameni pe săptămână câte 3 zile cu palma; un om câte 2 zile cu palma [1508 zile]; al Domnului Miske József 2 oameni pe săptămână câte 2 zile cu palma; 4 câte 1½ zi pe săptămână cu palma [= 520 zile]; al Domnului Józsika Miklós 3 oameni pe săptămână câte 3 zile cu palma [= 468 zile]; — al Domnului Rhedei Adam 1 om pe săptămână câte 3 zile cu palma [= 156 zile]; — al D-lui B. Bánfi Elek 1 om pe săptămână 3 zile cu palma [156 zile]; — al Fiscului 1 om pe săptămână câte 2 zile, dară o răscumpără cu 12 zloți [= 104 zile]; — ai D-lui Császár Sigmond 2 oameni pe săptămână 2 zile cu palma [208 zile]; — ai D-lui Brentsán Károly 2 oameni pe săptămână câte 2 zile cu palma [= 208 zile]; — al D-lui Pogány Ferentz 1 om cu ruptu pe an 72 zile, unul 36, unul 18 zile fac pe an cu palma [126 zile]; — ai D-lui Szabó Pál 5 oameni câte 3 zile pe săptămână cu palma [= 780 zile]; — al Doamnei Borsos Martonoaie 1 om pe săptămână câte 2 zile cu palma [= 104 zile]; — al Domnului Tót András 1 om câte 2 zile pe săptămână cu palma [104 zile]. Mersul și vinitul totdeauna ni s'au știut în slujbă.

7) Noi nici domnească nici fiscușească dijmă n'am dat șohan din nimica. Nici Domnii să fi plătit la Fiscus pentru dijmă nu știm.

8) Sânt la noi 6 uricuri [— telek ung.] pustii. Două ai Grof Bethlen Imre Ex-sa de 4 ani sânt pustii, din care oamenii au murit și le-au dat Domni la alți oameni de le dobândesc pe lângă tocmeală. — Sânt 3 ai D-lui Szabó Pál ca de 4 ani

și de pe acestea au murit oamenii ; le dobândește Domnul — Una a D-lui Pogány János ca de 6 ani și de pe aceasta omul a murit ; n'o dobândește nime, fără stă pustie.

9) Noi așa am hăznuit pădurea până acuma că dintr'aceea ne-am și cheresceduit. Dară pădurile cele domnești din alte hotare șohan nu le-am hăznuit, că nici n'am avut. Să vindem uricurile la așa Domni șohan nu ne-au slobozit.

Satul face slujbă 7034 zile, dă 56 găini, 112 pui, 560 ouă țese 560 coți de pânză și toarce 196 fonți de cânepă.

<i>Banca Mitru †</i>	<i>Popa Constandin †</i>	<i>Nistor Toader †</i>
<i>Szima Iosiv †</i>	<i>Toderits Mitru †</i>	<i>Tyivorau Atyim †</i>
<i>Popa Mitru †</i>	<i>Toderits Demian †</i>	<i>Sima Eftimie †</i>
<i>Suts Iuon †</i>	<i>Beldean Gavril †</i>	<i>Suts Sav †</i>

Care cercetare urbarială s'a făcut etc.

Gârbova de sus 9 Iulie 1820.

(L. S.) *Jablantzai Sámuel*

(L. S.) *Gazda József*

(*Ibid.*, vol. XI pp. 115—166).

XVIII

GARBOVIȚA

În 22 Iunie 1820 continuându-se conscripția urbarială în satul Gârbovița din com. Albei de jos prin conscriptorii : Prentich Antal și Văsărheiyi Peter au fost de față din partea colegiului reformat din Aiud Baritz Ianos profesor și doctor în medicină și Gyarmati Ianos judele de crte.

Dintre birăiele și locuitorii satului etc.

1) Aici nu-i Urbarium și acela noi nici n'am pomenit.

2) Precum spusesem și din sus neavând noi Urbarium slujbă noi după șuca cea de mult o facem precum am 'ăcut dela pomenirea noastră.

3) La noi nefiind nici Urbarium, nici altfel de alcălm, după șuca de demult facem slujbă în 7 măsuri. Întâia măsură : Care cu 4 boi cu puterea lui iese afară, acela face peste săptămâna cu boi 2 zile și cu palma o zi. A doua măsură :

Altul cu puterile lui cu boi face într'o săptămână 2 zile cu boi. A treia măsură: Care cu câte 2 boi iese afară face peste săptămână cu 2 boi 2 zile cu palma o zi. A patra măsură: Este altul de iese cu câte 2 boi dară face într'o săptămână cu 2 boi 2 zile, da cu palma una: face. A cincia măsură: Care vite n'are, este altul de face într'o săptămână cu palmile 3 zile. A șasea măsură: Altul care peste săptămână cu palma face 2 zile. A șeptea măsură: Sânt iar de aceia care peste săptămână cu palma face câte o zi.— Toți după anumite măsuri care se țin după mărimea moșii a lui. Dară când vremea cea slabă și cu aceea împreună a iosagului agonisitura aceea au poțtit cumcă slujba cu palma să se facă, atunci acel care ar fi fost și îi chititan cu boi să facă slujbă, zilele lui cu boi, într'atâtea de zile cu palmile s'au luat și se ia, — adecă 2 zile cu boi, dacă face 2 cu palmi îi plătit. — Când apoi seceră, care 12—13 zile cărătură, care 3—4 zile și culesu viilor vine, care ține 7—8 zile, atunci pe lucrurile acestea în vig ne țin, dară zilele noastre spre săptămâna ce se cuvine ni se ia în samă, celelalte nu, dară pe acelea zile ni se dau afară câte 3 țipăi peste zi la tot omul; pe lângă asta am avut și avem șucă de am dat și dăm peste anul întreg tot omul câte o găină, de nu o poate rescumpără cu 10 ouă. Afară de acestea n'am dat și nu dăm alte celea.

4) Bunătăți avem acestea: 1) Pământurile în hotarul nostru într'o parte întreagă sânt bune, sămănăm grâu, cucuruz, și grâu de primăvară, secară, alac și ovăs; avem 3 fordulașuri se rodesc de mijloc, dară dintre acestea îi mai roditoare aiacu. 2) În hotarul nostru riturile într'o parte întreagă ne sânt bune, care de eșitul apelor sânt slobode și pe sama vitelor fân de mijloc se face. 3) Târguri avem la Aiud, la Teiuș, unde într'o zi putem merge și veni acasă pe cale bună; într'acestea locuri ce avem a vinde le putem vinde, așîșderea de ce avem lipsă putem căpăta și cumpăra. 4) Pășune și pe sama vitelor noastre de jug și pe sama vacilor, juncilor și de mai mărunte vite este destulă. 5) Loc de adăpătură pe sama vitelor noastre este bugăt, bun și curgătoare, tocmai prin sat și hotar. 6) În hotarul nostru pădure de foc numai de 2 ceasuri de loc dela satul nostru avem, unde lezne și pe cale bună putem merge. De ipulaturi ugyan nu este în

hotarul nostru, dară având cinstitul Colegium între hotarele Aiudului, Feleudului și a Măjinei pădure și de ipulaturi, dintr'aceea ca dela stăpânul nostru pe lipsile noastre căpătăm lemne și de ipulaturi fără de bani, unde dacă plecăm des de dimineață încă în ziua aceea pe amezi și putem veni acasă cu lemnele, așa nici în aceasta n'avem scădere. — nu numai, fără avem și acea haznă că putem duce și stânjini la Aiud pe sama diecilor pe bani, pedestrașii pot tăia pe bani. 7) Precum spuserăm numai acum sub n-rul 6-lea între hotarele acelea în pădure când se face ghinde și unde se și face, cinstitul Colegium porcii noștri înaintea altor străini sloboade la ghinditură pentru bani. 8) Aici dijmă domnească fiind în sucă și cinstitul Colegium nu dădând arândă la Fiscușul, așa dară noi am dat și dăm la Cinstitul Colegium din cucuruz, grâu, secară, alac, ovăz, cu un cuvânt din toate sămănăturile ce avem. Și din cânepă, din 10 clăi, una; și din vin din 10 ferii una; din miei iară din 10 unul, din stupi iară din 10 unul, când apoi al 10-lea miel nu-l avem, tot mielul îl răscumpărăm cu 2 crețari, stupul cu 3 crețari. 9) Pometuri avem bune pe lângă casele noastre, așa și locuri de curechiște și de legume. 10) Și var care vrea poate face. 11) Apă a topi cânepă avem bugăt. 12) Și în loc este moară, dară nu de parte de noi și la Geoagiul din sus este, într'aceasta n'avem scădere. 13) Aiudul ne fiind deparfe cine voie să meargă acolo ori cu caru ori ca pedestru la lucru poate căpăta lucru pentru bani.

Răutăți avem acestea: 1) Pământurile într'o parte întreagă sânt mai slabe, într'o parte rele, care nu cu 2 fără cu 4 și 6 boi se pot ara. 2) Și rituri într'o parte sânt mai slabe, și într'o parte rele, și de 2 ori șohan nu se pot cosi, nici aceea parte care la bunătați a 2-lea N-ruș l-am zis bun.

5) O gazdă de moșie întreagă câtă samă de loc de arat și de cosit se aibă, și măsura dela Beciu de cât să fie nu știm. Despre otavă din sus am dat răspunsul. Ce-i despre hotarul nostru întreg putem spune că o parte de hotar îi bun, o parte îi mai slab, o parte îi rea.

6) Din sus la al 3-lea punct despre slujbă răspunsul nostru l-am dat, altminterile noi numai în hotarul Aiudului făcând

slujbă și mai departe nu ne mănând la vremea slujbii, de aici totdeauna am putut sosi și putem sosi.

7) Pe această întrebăciune la Bunătăți la al 8-lea N-ruș răspunsul l-am dat.

8) Aici moșii pustii nu sânt.

9) Din sus la bunătăți sub al 6-lea N-ruș despre pădure răspunsul nostru l-am dat; altminterile moșiile ale vinde ori cumpăra șohan nu ni s'au îngăduit prin Domnii noștri. Satul nostru pecete n'are.

Slujba satului Gârbovița pe un an:

		ZILE DE LUCRU	
		cu boi	cu palma
După măsura 1-iu cu toată puterea cu 4			
boi dela 2 oameni		208	104
După măsura 2-a cu toată puterea cu 4			
boi dela 1 om		104	—
După măsura 3-a cu 2 boi dela 3 oameni		312	156
" " 4-a " 2 " " 8 "		832	—
" " 5-a " palma " 6 "		—	936
" " 6-a " " " 7 "		—	782
" " 7-a " " " 7 "		—	364
Cu totul . . .		1456	2288

Dă satul 36 găini, iar care n'are pentru o găină dă 10 ouă, altceva nimic.

<i>Dan Göyrgy</i> †	<i>jurat. sat</i>	<i>Stentzel Marian</i> †
<i>Dan Toader</i> †	" "	<i>Țarcă Moise</i> †
<i>Czin Simion</i> †	" "	<i>Dan Toader</i> †
<i>Stencel Samoilă</i> †	" "	<i>Țarcă Constandin</i> †
<i>Bolyii Iacob</i> †		<i>Țarcă György</i> †

Care cercetare urbarială s'a făcut etc.

Gârbovița 22 Iunie 1820.

(L. S.) *Prentich Antal* (L. S.) *Vásárhelyi Peter*
(*Ibid*, vol. XI, pp. 473-504).

XIX

GEOAGIUL DE SUS

În 25 Maiu 1820 începându-se conscripția urbarială în satul Gioagiul de sus din comitatul Albei de jos prin conscriptorii B. Kemény László și Prentich Antal au fost de față: Grof Kendeffi Adam prin dregătorul său Pávay Gábor, Báró Wes-selényi József prin asesorul comitatens Papp Miklós, soția lui Kendeffi József prin dregătorul său Láda János, soția lui Zeyk Daniel prin Szakáts István, Farkas Sándor în persoană ca proprietar, B. Kemény Polixena, soția lui Sotyori Samue! prin omul său Nagy Zsigmond, Szabó Pál prin asesorul comitatens Papp Miklós.

Dintre biraiile și locuitorii satului etc.

1) La noi Urbarium nu este.

2) Neavând noi nici Urbarium nici contract dinspre slujbă, așa noi dela pomenirea noastră am făcut și facem slujbă în 5 măsuri. În cea dintâi: Acel care iese cu puterea lui face cu boi spre săptămâna o zi, ori cu palma dacă se poștește dela Domni trei zile. Intra 2-a: Care cu 2 boi iese adecă cu simbras [czimbora ung.] acela face spre săptămână 2 zile ori cu palma iară 3 zile. 3) Care afară la câmp moșie atâta are ca unul cu boi, dară boi de jug n'are, acela cu palma face într'o săptămână 3 zile. 4) Altul cu palma 2 zile. 5-a) Iară altul cu palma face într'o săptămâna o zi. — Un om este al Măriei sale Groful Kendeffi Adam anume Bellean Mirion, care nă-răvindu-se numai cu gura pentru a răscumpăra slujba neavând la câmp nici un pământ, numai heiu casei plătește peste an zece zloți. Altmintrileă toți dăm la Domnii noștri, tot omul peste an câte o găină și zece ouă, așa și câte 3 fonți de cânepă să toarcă din cânepa domnească.

3) Djn sus la al 2-lea întrebăciune răspuns despre slujbă dădurăm.

4) Bunătăți acestea sânt: 1) Pământurile nis bune, iară cărând pe ele gunoiu și mai bune se vor face. Sub 3 fordu-lașuri putem sămăna grâu curat, mestecat și secară, toate acestea binișor rodesc, de cel mestecat din toate îi mai roditor. 2) Rîturi ce avem, n'avem frică de eșitul apei să facă

pagubă și și fân facem în dânsale pe sama vitelor noastre, e fel bun, dară de 2 ori nici odată nu putem cosi. 3) Târguri avem la Benic, Ighiū, Bălgrad, Tiuș și Aiud, așa cât peste săptămâna întreagă tot la târg putem umbla, și ce avem a vinde le putem vinde, iară de ce ni lipsă căpătăm și putem cumpăra, pe lângă asta nu sânt departe și la toate pe cale bună umblăm, 4) Pășune pe sama boilor de jug, da și pe a vacilor, jnncilor și mai de mărunte vite a noastre este destulă. 5) Pe sama vitelor noastre și loc de adăpătură este bun și aproape. 6) Pădure pe hotarul nostru avem de epulaturi, de foc, din care ceresceduleș nu facem, da lipsile noastre acasă le împlinim, așa că din aceasta scădere nu avem; nu-i departe și pe cale bunișoară putem umbla. 7) Fel bun de vin fac dealurile noastre. 8) Ghinditură esfe. 9) Aici nu este dijma fiscului, fără am dat și dăm la Domnii noștri dijmă din cucuruz, din grâu, din secară, cu un cuvânt ce bucate numai se fac din 10 clăi dăm una; din miei iară dăm din 10 unul; din vin din 10 ferii una; din cânepă, fusaică, stupi, adecă din toate ce numai de acestea se fac din 10 una. 10) In sat pometuri bune, de haznă, locuri de curechiște și legume avem, încă și puțin hemeiu în hotarul nostru se prăsește. 11) Aici stinsul varului și făcutul cărbunului îi în șucă, prin care multă haznă avem. 12) Apă bună și de folos a topi cânepa este. 13) In loc sânt mori, da 14) sânt și mori de piuă de folos, 15) Poiețile de sare lângă Bălgrad la Partus, baie de fier la Trăscău fiind de noi nu departe, la acestea lesne ne putem duce și o aflăm aproape.

Răutate aceasta este: Că pământurile noastre nu cu doi fără cu 4 și cu 6 boi numai se pot ara.

5) Pe aceasta întrebăciune cea din întrebare, adevărul a răspunde nu știm. Dinspre treaba otavei și din sus spusese-răm, că otavă nici odată nu cosim. Ce-i despre hotarul nostru întreg, cu ce samă să fie putem zice că două părți de hotar îi bun, una îi rea.

6) Din sus la a 2-a întrebăciune am dat răspuns în ce chip facem slujbă. Mai încolo când ne-au mânat de 4 și mai multe zile vre-un drum mersurile acelea și veniturile nu s'au luat în slujbă.

7) Pe această întrebăciune la bunătăți al 9-lea N-rus răspuns am făcut.

8) Aici în satul nostru sânt moșii pustii: 1) A lui Roșian luon, care de vre-o 3 ani stă pustie lăsând moșia numită Roșian luon, da în acest an nemeș Kontzei Jakab au pus mâna pe ea și el biruiește cu pământurile cele de afară împreună ce se țin de ea. 2) A lui Ciora Vasilie lui Jacob care înainte de asta cu câțiva ani prinzindu-se la cătane de atunci stă pustie, neluând-o nime subț mână, dar apoi în acest an Repede Mihailă lui Vasilie au luat în biruința lui cu pământurile cele din afară împreună ce se țin de ea. 3) A lui Sandu Maftei, care înainte de asta cu 4 ani murind cu muierea împreună, până în acest an au stat pustie, dar în acest an Domnul Szabó Pái au luat-o sub biruința dumisale cu pământurile de afară împreună. 4) A lui Texa Macavei, care a murit înainte de aceasta cu 4 ani, și de atunci stă pustie până într'acest ceas, după care moșie este și la câmp o țăr de pământ; pustie stă, pentru atâta că de ea până acum nime nu s'a acățat.

9) Dinspre pădure la Bunătăți sub al 6-lea N-rus am răspuns, la care încă aceasta adaugăm, cumcă dela Domnii noștri și pe aceea am avut și avem îngăduială, milă, cât, când și când putem duce lemne și de vândut pe bani. Afară de hotarul nostru Domnii noștri n'au pădure. Pe urmă putem spune, că noi moșiile să le vindem sau să cumpărăm, șohan Domnii noștri aceea n'au îngăduit. Pe urmă și aceea putem spune că satul nostru pecete n'are.

Conform acestor mărturisiri satul Gioagiul de sus face slujbă:

ZILE DE LUCRU		
	cu boi	cu palma
După măsura 1-a cu toată puterea dela		
9 oameni	468	1404
După măsura 2-a cu 2 boi dela 5 oameni	520	780
„ „ 3-a câte 3 zile cu palma		
dela 27 oameni	—	4412
După măsura 4-a câte 2 zile cu palma		
dela 54 oameni	—	5616
După măsura 5-a câte 1 zi cu palma dela		
58 oameni	—	3096
Cu totul	988	15308

Dă 153 găini, 1530 ouă și toarce 459 fonți cânepă din cânepa domnească.

Popa românesc își răscumpără slujba cu 40 ferii de vin la Grof Teleki Domokos, iar Beldean Mirion își răscumpără slujba cu 10 zloți la Grof Kendeffi Adam.

Numele martorilor jurați:

<i>Daramus Tanase, birăul satului</i> †	<i>Medrea Chirila</i> †
<i>Birza On</i> † <i>jurat. sat.</i>	<i>Bota Vasilie</i> †
<i>Repede Petru</i> † „ „	<i>Gruitza Toader</i> †
<i>Texa Sav</i> † „ „	<i>Beldean Toader</i> †
<i>Onila Dumitru</i> † „ „	<i>Rosian Gyorgy</i> †
<i>Otza Sav</i> † † „	<i>Rosian Iuon</i> †
<i>Balog Iuon</i> †	<i>Bocanits Simion</i> †
<i>Texa Gligor</i> †	<i>Onitza Iuon</i> †
<i>Vlad Niculae</i> †	

Care cercetare urbarială s'a făcut, etc. Géoagiul de sus, 25 Maiu 1820.

(L. S.) *B. Kemény László* (L. S.) *Prentich Antal*
(*Ibid.*, vol. XI, pp. 291—312).

XX.

GIOMAL

1.

Urbarii Possessionis Domini Episcopalis Albensis Diomál
ex Anno 1715 Urbario desumta Conscriptio Subditorum
et eorumque Facultatum in Possessione Diomal

(Vezi Tabloul în pag. următoare)

	NOMINA SUBDITORI	Filii	Aetas	Equi	Boves	Vaccae	Juveni
1	Marcus Chirilă . . . György filius uxor	—	—	—	—	2	—
		Ioan	3				
		Todor	1				
2	Metes Simion . . .	Gavrila	25				
		Costan	12				
		Vasilie	8				
		Iuon	5				
		Andre	3				
3	Trutza Mihailă . . .	Iosif	uxor	—	—	2	4
4	Petrasc Iuon . . .	Todor	uxor	2	4	—	4
		Simion	10				
		Flore	7	1	—	—	—
5	Dants Mihály . . .	Nicola	7	1	—	—	5
6	Trutza Iuon . . .	—	—	—	2	3	1
7	" Dumitru . . .	—	—	—	2	4	1
8	" Iacob . . .	—	—	1	5	5	5
9	Popa Nicolae . . .	Iuon	8	—	1	2	1
10	Rad Mihailă . . .	Costandin	12				
		Blagul	8	1	1	—	—
	(Mekes)	Gligor	5				
11	Metes György . . .	Vasilie	20				
	studens	Mihailă	18	1	2	2	—
		Philimon	15				
		Thodor	12				
		Nicolae	7				
12	Marky Niculaie . . .	Todor	8				
		Iuan	7	—	—	1	1
		Simion	2				
13	Szots Mihailă . . .	—	—	1	—	1	2
14	Popa Petru . . .	—	—	1	1	1	—
Summa . . .		24	—	9	18	23	22
<i>Inquilurorum</i>							
1	Sirb Nicola	Simion	7				
		Chirila	47	1	—	2	1
	Thodor Uxor	Costandin	2				
2	Stank Mihaila . . .	Chirila	5	1	1	4	2
		Iuon	2				
3	Ioseff György . . .	—	—	—	1	—	—
Summa . . .		5	—	2	2	6	3

Oves	Porci	Alveariae stupi	Sessio	Agri versus ?	Cubuli	Agri versus Gyegy	Cub.	Foenetae	Currus	Vinae	Fossores	Urnae	Conditio
—	—	—	1	3	2 ₁	2	1 ₁	1	2	1	6	6	Iudex loci
2	2	4	1	2	2 ₁	3	3	3	3	5	10	60	
8	2	—	1	3	4	3	3	1	2	5	15	100	
5	2	—	1	3	3	3	3	1	1	3	6	60	
8	1	—	1	3	3	2	2	1	1	2	5	30	
—	2	—	1	3	3	2	1 ₁	1	1	2	7	60	
3	1	—	1	3	3	2	1 ₂	1	1	2	6	40	
—	6	—	1	9	4	2	2	1	1	2	12	100	
—	—	1	1	4	3	2	3	1	2	2	5	60	
—	—	1	1	3	4	2	3	2	2	2	16	10	
—	4	1	1	3	4	2	3	1	1	2	10	100	Iudex subditor
—	1	—	1	3	3	3	3	1	1	1	2	20	
7	—	2	1	2	2	—	—	1	1	1	6	60	
—	4	—	1	3	3	2	3	1	2	2	6	60	
33	25	9	14	41	44	30	32 ₁	17	21	32	112	910	
—	4	1	1	1	1 ₁	2	1	1	1	1	4	40	
—	2	—	1	3	4	2	3	1	2	2	5	40	
6	2	1	1	1	1 ₂	1	1 ₂	1	1	1	4	40	
6	8	2	3	5	7	5	5 ₂	3	4	4	13	120	

Fugitivi. — 1) Szöcs Iuon habitat in Comitatus Thordensis Pago Szocsva super terra D. Ioannis Thoroczky.

Sessiones desertae. — 2) Reperiuntur hic Subiutis in difficultatibus Provisoratus specificatorum per D. Comitem Alexandrum Teleki abduorum Subditorum una eum vincis quas quidem de facto erga praestationem decimorum colunt reliquas vero ad pertinentias subditi inter se diviserunt.

Servitiae. — 3) Per integram Septimorum subditi, per duos vero dies Inquilini servire debent.

Taxa Subditorum in Festis. — Die Nativitatis Domini singulae Domus, singulas Gallinas ad Provisoratum portare tenentur.

Decimae. — 5) In quibus eunque Leguminibus ut et Agnellis s. v. Porcis et Apibus decimae exiguntur, de extero extra decimum numerres reperta 4 denariis redementur.

Ab extraneis ovibus ad hoc Teritorium pulsus decimis agnellus in Fiscum cadit, infra quem unus quator denariis redimitur pro Pago autem pro singulis ovibus singuli denarii solvuntur.

Pariter expropriis singulorum Pastorum agnellis olim decimum Provisor sibi adpropriavit.

Educilium. — 6) In tribus Festis maioribus unum vas educillare tenent și vero allatum vinum non fuerit Septem florenos Hungaricales pro Siccae(?) Paepinae(?) apud Provisoratum deponunt.

Silvae. — 7) Habent hi exiguum licet iis propriam esse asserunt silvam alias 300 s. v. Porci pro Saginatione interteneri possunt ex quibus decimas more solito Provisoratus colligit.

Agri Fiscales. — 8) In territorio Maguri locoque Dobre vocato gt. unus ager capens cubulos decem super quo totidem etiam sunt inseminati.

Foenilia Fiscaliae. — 9) In praescripto loco Dobre vocato est Foenetum quoque pro ferrenscuri: 6.

Tam ager modo nominatur, quam Foenile inter hos & Felső Gyogyi-enses in contra versia sunt, quorum decisionis causa ex parte Inclyti Regii Gubernii illarum metarre (?) ambulationem jam resolutum esse perhibetur.

* * *

Presentem Extractum in haec porte vero suae originali Conformem esse fide nostrae mediante testamur. A. Carolinae die 17 Maiu 1820.

(L. S.) *Carolus Seelman mp. I. R. Ctis A. Carolini senator.*
(L. S.) *Georgius Szoboszlai mp.*

2

Tabella Conscriptionis Pagi Diomal (1750)

Pagus hic in loco montoso, modicequ. declios & Territorio mediocriter fertili situs est. Ad commercium minime apto Loco. Incolae vivunt industrialali Labore agriculturaqu., Vinearum & Pomatorumqu. beneficio se se alere solent. Producta sua in oppidorum Nagy Enyed & Carolina emporiis, singulis Miliaribus, quin fructus et longius distantibus in Pagis passim pro frumentis quoqu. distrahere solent. Duas enumeret Territorium hujus calcaturas alternatim in aratura usurpandas, sexquordinarie jugalibus arabiles & magis in planitie existentes agri triennio redeunte in locis vero declivioribus jacentes, (diluyente aqua pluviali fimationem) quavis alternatione fimatione indigentes; Foeneta vero calcaturas variantibus hic non alternantur rerum quolibet anno scinduntur. Cubulus Seminatur autumnalis in Anno mediocriter fertili profert in Stratiune gelimas 6 & unaquequ. gelimarum in (?) granis Merretas N-ro 3 largitur; sicut & Vernalis Seminaturae cubulus (Milij, Hordei, Speltie (?) Kukuruz & Seminatura, ob angustiam Loci, non existente hic in usu) gelimas 6 & singulae Merretas 3 largiuntur. Urna musti hic prognati mediocris qualitatis, pretis mediocri, in anno mediocriter fertili a Xgr. 15 venit. Silvas Pagus hic pro sua necessitate sufficientes habet; Pascua vero

non habet sufficientiae sed in contertiunorum Pagorum potissimum Diod & Magyar orbo Territoria (quia sit aratus territorio hujus Locus) coguntur pecora transire; taliterq. per aestatem pascuantur.

Possident in hoc Pago Extranei numeroqu. ab infraspecificandi:

3

Alább neveinket irtak adjuk tudtokra mindezeknek, a kiknek illik hogy e folyó 1820-ban Január 18-án midőn volnánk Nemes Alsó-fehérvármegyében Felgyogyan jelenének meg mi előttünk a Dionáli Comunitás képében Metes Vasilie, Popa Niculaie, Popa Sandru, Petrask Mihaila, Trutza On és Sirb Todor, ki kijelenték, hogy M-ságos Károly-Fejérvári Episcopale Dominiumnak tartozó szolgálat tétel helyet a mindjárt megirandó punctumok tellyesítésére kötelezi magát a nevezett Comunitás, ugy mint:

1) A mult esztendei restantiakat ha valamik volnának, mindenek felett lefizetni tartoznak, ezen esztendőre in redemptionem Robottae 400 i négyszáz Rf-kat fizetni, ugy hogy abból a Mlságos Udvar szükségére megkívántott megvásárolván Fejérvárra vecturázni tartoznak.

Subscripii dăm de ştire tuturor celor ce li se cuvine, că în 18 Ianuarie 1820 s'a prezentat înaintea noastră în Geoagiul de sus în numele sătenilor din Geomal: Vasilie Metes, Niculae Popa, Sandru Popa, Mihailă Petrasc, On Truța și Todor Sirb, cari se obligă a îndeplini următoarele condiții ca iobagi ai episcopiei din Alba Iulia:

1) Se obligă a plăti restanțele anilor trecuți dacă sunt; pe anul acesta să dea 400 fl. ca răscumpărare pentru robotă și ceea ce se cumpără din bani acestea pentru nevoile curții trebuie să ducă cu carele la Alba Iulia.

[illegible]

2) A diomáli erdőben 50 öll fát és 50 kaláts fát vágni és azokat Fejérvárra le vinni kötelesek; a Gáldi erdőben pedig 100 öll fát vágni és azokat Gáldra az udvarházig leszállítani.

3) Minden marhás Gazda tavaszi szántáson 2 napot, nyarláson 2 napot, forgatáson 2 napot, vetésen 2 napot, úgy széna vagy buza hordáson megint 2 napot tenni tartozik.

4) A nagy Öklösi szőlőt az új szőlővel edjűtt maga rendes idejében homlitással edgyutt megmivelni, megszürni es behordani kötelesek lesznek.

5) Kolozsvárig vagy annyi messzeségű helyik 6 szeke-
ret vectura alá adni.

6) Szüret idején 5 hetek alatt minden héten 4 kádár-
rokat adni tartoznak, a kiknek Pénteken és Szombaton külön-külön 3-3 czipó fog adattatni.

7) Két darabontat, 1 bérest vagy 1 sütöt adni kötelesek.

8) 100 tyukot, 1500 tojást a Mlgos Udvar számára adminisztrálni kötelesek.

9) Aratás idején az egész Comunitás 400 kalangya buzát köteles aratni.

10) A birói kaláka, korcma és Dézma az Uradalomé.

2) Să taie din pădurea Geomalului 50 stânjini de lemne și 50 de grinzi (?) și să le ducă la Alba Iulia; să taie în pădurea Gălzii 100 stânjini de lemne și să le coboare la curtea din Galda.

3) Fiecare gazdă cu vite trebuie să facă 2 zile la aratul de primăvară, 2 zile la ogor, 2 zile la prășit, 2 la sămănat, tot așa câte 2 zile la căratul fânului și a grâului.

4) Să se îngrijească la timpul cerut de tăate lucrările viilor vechi și nouă din Ocolișul mare și să calce și să aducă mustul.

5) Să dea 6 care pentru cărăușie la Cluj sau alt loc de aceeaș depărtare.

6) În timpul culesului viilor 5 săptămâni, pe fiecare săptămână să dea 4 călcători, cari Vinerea și Sâmbăta vor primi fiecare câte un ți-pău (pâne).

7) Să dea 2 darabanți, 1 biriş și 1 om pentru coptul pânei, etc.

8) Pe sama curții să administreze 100 găini și 1500 ouă.

9) Tot satul în timpul secerișului e dator să secere 400 clăi de grâu.

10) Claca judelui, crâșma și dijma e a curții.

Mely fennebb irt punctumok a Comunitás által leendő telyesítés végett a fennebb is irt Metes Vasilie, Popa Sandru, Trutza On és Sirb Todor és Petrask Mihaila kezességet vállalának oly Conditio mellett, hogy tartoznak a fenn irt punctumokat a Comunitás által mind hiba nélkül tellyesíteni, külömben a Mságos Udvarnak valami kára következnék az irt kezeseken a tisz. Mságos Udvar magának eleget vehessen usque ad complementum cum selectu.

Mely ezen diomali Comunitásnak illetén maga lekötélézése, hogy mindenekben a fenn irtak szerént ment végben, arról adjuk mi is ezen tulajdon nevünk aláírás és szokott pecsétünk alatt költ levelünket igaz hitünk szerént.

Felgyógyon az irt napon és esztendőben.

(L. S.) *Pávai Gábor* mp.

mind ketten nemes személyek.

Copie autentică după original, ceea ce dovedesc cei mai jos subscriși. Giomal, 16 Main 1820. . .

(L.S.) *B. Kemény László.*

Că satul va îndeplini punctele de mai sus, garantează numiții săteni: Vasilie Metes etc. cu condiția ca sătenii să satisfacă fără greșală toate punctele de sus, la caz contrar curtea având pagube e în drept să se despăgubească liber din avutul amintitilor garanți.

Ca toate cele de sus s'au întâmplat precum e scris aici adevărim cu subscrierea și pecetul nostru din scrisoarea aceasta.

(L. S.) *Nagy Sigmond* mp.

(L.S.) *Prenlich Antal.*

În 16 Mai 1820 începându-se conscripția urbarială în satul Giomal din comitatul Albei de jos prin conscriptorii Baró Kemény László și Prentich Antal au fost de față: Episcopul romano-catolic din Transilvania prin dregătorul său de curte Varadi Mihaly și nobilul Pap Miklos ca proprietar aici în sat.

Dintre biraiile și locuitorii satului etc.

1) Noi aici Urbarium n'avem, fără atâta am auzit că mai demult când aici 24 de gazde au fost, Urbarium ar fi fost și că toată gazda spre săptămână cu palma 2 zile au făcut.¹⁾

2) De la pomenirea noastră noi tot pe lângă Contractus am făcut și facem slujbă a căruia contractus parie fiind la noi, din acea să vede slujba noastră și și ce sesetze (dijmă) dăm²⁾.

3) Precum și din sus răspusesem alt Urbarium nu-i, da despre noi de ar și fi la curtea pișpecului Ex-sa noi nu după Urbarium, fără pe lângă Contractus am făcut și facem slujbă dela pomenirea noastră, precum din sus la al 2-lea punctum și dădusem răspuns.

4) Bunătăți acestea le avem: 1) Pământurile sânt pe niște coaste, sub două fordulașuri; din sus sămănăm grâu de primăvară, alac și ovăs de rodesc de mijloc, n'avem la ce le gunui că ploile ce vin tare ni ar spăla. 2) Rîturi avem și mai bune și mai rele și fân pe ele facem de mijloc. 3) Târ-i guri avem la Aiud, Tiuș, Benic și la Bălgrad unde de avem ce vinde le putem vinde, iară și ce avem lipsă căpătăm și putem cumpăra pe lipsile noastre, nu sânt departe și afară din satul nostru pe cale bună mergem. 4) Pășune pe sama boilor noștrii de jug, așa și pe sama vacilor juncilor și la mai de mărunte vite este. 5) Loc de adăpat ieste și nu-i de departe. 6) Păduri avem de la Ex-sa de foc, de pari și de nuiele, lemne de ipulețuri iar căpătăm pe lipsurile noastre în cinste, într'asta n'avem scădere și pădurea nu-i departe și pe cale bunișoară putem umbla. 7) În vecinătatea satului nostru sânt dealuri de vii, mai cu samă ne ducem acolo pe la lucru vli, prin care căpătăm lucru și cu asta căpătând bani

1) Vezi no. I Urbariul din 1715.

2) Vezi no. III.

mult ne ajutorăm. 8) Aici nu este dijma Fiscului, fără noi dăm dijmă la curte: din cucuruz, din grâu, din alac, din ovăs, cu un cuvânt ce numai sămănăm, dintr'acelea din zece clăi dăm una, așa și din cânepă; din miei iară din zece unul și când al zecelea nu se poate plini 'cu câte 2 Xrj (crețari) îl plătim; din porci iar din zece unul, și și despre asta plătim cum spusesem din sus; din stupi iar dăm, când nu putem împlini cu câte 4 crețari îl plătim. 9) Pometuri, locuri de curechiști și legume de acelea avem. 10) La satul Orbo cel mic (Gârbovița) se face var, care îi foarte aproape de noi și piatră duc dela noi, cumpărându-l cu bani. 11) Aicea ugyan noi moară n'avem, da avem în vecinătate așa că în asta n'avem nici o scădere.

Răutăți acestea le avem: Pământurile noi nu cu 2 fără cu 4 și cu 6 boi le putem ara; cu riturile noastre când și când ploile aceia pagubă fac, că le noroiesc, și atunci niciodată nu cosim.

5) Pe o moșie întreagă de câtă samă de pământ și fânaș să fie la slujitor și delnița de pământ de câte ferdele a Beciului să fie noi nu știm despre otavă putem spune că de 2 ori șohan nu cosim. Și despre hotarul nostru întreg răspundem că o parte de hotar îi de mijloc, două părți fiind pe coaste, râpe îi slab și cam sec.

6) Răspuns la al 2-lea punct am făcut.

7) Despre dijmă la bunătăți sub no. 8 răspuns am dat.

8) Aici moșii pustii nu sânt.

9) Hazna pădurii o luăm pe lipsile noastre, de cheresce-duială din aceea nu facem. Având stăpânul nostru Excelenția sa și alte păduri afară de hotarul acesta, când ni se lovește așa lipsă și cerem lemne de epulaturi și de acolo căpătăm în cinste și luăm hazna și acelei păduri cu știrea curții. Așa cât moșiile să le vindem șohan nouă nu ni s'au îngăduit, nici n'au fost în slobozenia noastră aceea de a le putea vinde. La satul nostru pecete nu este.

Numele martorilor jurați:

<i>Popa Iov</i>	<i>birăul satului †</i>	<i>Popa Anton'e †</i>
<i>Metes Iuon</i>	<i>jurat „ †</i>	<i>Popa Sandu †</i>
<i>Bertsă Niculaie</i>	<i>„ „ †</i>	<i>Topa Sandu †</i>

Stana Mihaila jurat satului †
Sirb Toader „ „ †
Burduf Constandin „ „ †
Rad Iuon †

Marcus Vasilie †
Stma Toader †
Stef Mihallă †
Mărcus Iuon †

Care cercetare urbarială s'a făcut etc.

Giomal, 17 Maiu 1820.

(L. S.) *Báró Kemény Laszló* (T. S.) *Prentich Antal*
 conscriptori exmiși pentru acest scop

5

Anno 1820 die 16 Mai
 Diomálon Mlságos Baró Kemény László Ur és Tekintetes Prentich Antal Ur mint Urbarialis Conscriptor Urak előtt

Protestatio

En Diomáli Pap Miklós nemes Alsófehérvármegyének edeik hites adссора, magam és osztályos több atyámfiainevekben és kipekben az Mlgos Baró és Tekintetes Conscriptor Urak előtt per formam solemnis protestationis Contradictionis et Inhibitionis tesztek illetén előre való jelentést is törvényes tiltása.

Nemes Alsó Fehérvármegyében Diomalon az Nemes Pap familia századoktól fogva birtokos levén, mivel az Mlságos Püspökség Kilinei és szolgáló emberei az Törvények és igazság ellenére Szökeimben sok méltatlanságot

Protest

Eu Nicolae Pop din Giomal, asesor al județului Albei de jos, în numele meu și al rudenilor mele fac această înștiințare înaintea domnilor conscriptori.

În județul Albei de jos, în Giomal, familia nobilă Pop de veacuri e proprietară, fiindcă zilerii și iobagii Exsale Episcopului în contra legii și a dreptății multe neplăceri îmi fac în vile mele, și pentru că Impăratul a po-

követnek el, mostan Ural-kodó kegyelmes császári királyi Fejedelmünk pártfogaltatásunk iránt parancsolván, el nem mulasztok mind azt el követni a mit Törvény és igazság rendi magukkal hozták. Mostan tehát midőn az Urbarialis regulatoria való Conscriptio a mai napon itten el fog kezdődni, tehát ezeket kívánom felfedezni.

1) Hogy a mi familiánk birtoka Diomálon ezen az Mságos Baró és Tek. Urakkal közlendő conscriptioban meglévén nevezve, úgy az is hogy azok némely része Diomáli Fisco-E-ppalis Colonosok által biratván, meg azokat nagy kérünkkel se vehetük; mostan tehát

2) A midőn Nemesi birtokunknak egy része némely Diomáli Fisco E-ppalis szolgáló emberei által biratik, attól tartunk ne hogy azon Colonosok a mi további megkárosltásunkal, Nemesi birtokunkból kizeken levő Nemes földeinket az azokat birató Diomaliok a Conscriptio es az adó terhe alá zavarni törekednének.

A közép Orbo felé fordulóban

a) *In Gropi* nevű helyen Sirb Simion és Markus luon

runcit ca să ni se țină parte, și nu întârziu să fac tot ce-mi dă legea și dreptate. Incepându-se astăzi aici conscriptia urbarială fac destăinuirile ce urmează.

1) Pentru că moșia noastră familiară din Giomal e numită în conscriptia ce se va comunica domnilor conscriptori, precum și aceea că o parte din ea o țin colonii din Giomal ai episcopiei, și cu toată rugarea noastră stăruitoare n'am putut să le luăm înapoi; așa dar

2) Fiindcă o parte din moșia noastră nobiliară a ocupat-o iobagii din Giomal ai episcopiei, ne temem că acești iobagii, păgubindu-ne și mai departe, cari țin părți din moșia noastră nobiliară, să vor pune în conscriptie și sub dare și acestea locuri.

In fordulașul dinspre Gârbovița

a) *In Gropi* locul de coșit și de cucuruz între Si-

között törökbuza és kaszáló helyünket.

b) *In Zepogyie* Petrask Mihaila és Metes Antonie buzaföldek között valami 6 vékás földünket.

c) *La fântâna satului* nevű helyben Motolya Ana Buha Niculaiené másfelől a reá rugo szőlők végei.

d) Egy szőlőnket *La Mazarissty* nevű helyben a familia Allodialis szőlője, másfelől Sirbéstiek szőlője.

e) *La Grozile* egy kászólonkat, melynek szomszéd a egyfelől Buhaestiak másfelől a nemes Pap familia Allodialis réttye.

A Felgyógy felől való fordulóban.

f) *După Șes* nevű helyben 12 vékás föld, melynek szomszédi Dregan Ilie, másfelől Metes Danila földiek.

g) *După Deal* 4 vékás buzafölde egy felől Lup Antonianak Alb luontól cserében birató föld, másfelől a Diódra menő utak.

h) Ugyanott más buza-földünket 8 vékást egyfelől Trutz On, másfelől Sirb Simion szántóföldiek.

i) *La Bunulya* egy darab buzafölde, egy felől a familia

mion Sirb și luon Mărcuș.

b) *In Zepode* pământul de 6 ferdele între pământurile cu grâu ale lui Mihailă Petrasc și Antonie Meteș.

c) *La fântâna satului* de o parte Ana Motolea soție lui Nicolae Buha, de altă capătulul viilor cari lovesc în pământ.

d) O vie la *Măzăriști*, via alodială a familiei, de altă parte via Sirbeștilor.

e) *La Grozile* un fânaț vecin de o parte cu Buhaeștii, de alta cu livada alodială a familiei nobile Pop.

In fordulașul din spre Geogiul de sus

f) *După șes*, un loc de 12 ferdele, vecin cu Ilie Drăgan, de altă parte cu Danilă Meteș.

g) *După Deal*, loc de grâu de 4 ferdele, deoparte locul lui Anton Lup luat în schimb dela luon Alb, de altă parte drumul ce merge spre Stremț.

h) Tot acolo un loc de grâu 8 ferdele între arăturile lui On Trutz și Simion Sirb.

i) *La Bunulea*, un loc de grâu, deoparte e locul alo-

Allodialis földe, másfelől a reá rugó földek végei.

k) *La rîpa kutsului* nevü helyben, egy felől Sirb On, másfelől a mellette járó közönséges ut.

l) *La kutsu* nevü helyben buzaföld, egy felől Alunyi kutsului, másfelől Kalea mare nevü közönséges ut között.

m) *In Gruju Popi alias lui Ozdrille* nevü helyben egy buzaföld egyfelől Sirb Gavrilă maradéki, másfelől Piltz On szántóföldeik között.

n) Egy rétét *In Karbunare* egyfelől a familia Allodialis réttye másfelől Stef. Mihaila kaszálója között.

Mint hogy tehát a nemesi birtokunkat az Urbarialis Conscriptioban beli elegyíteni meg nem engedhettyük.

Valamint az Mságos és Tek. Conscriptor Urakat ezennel eltiltjuk azon Nemes adpertinentiak conscriptiojától, úgy a diomáli egész falusi közönségét mint peres társainkat és sok esetekből való ellenségeink eltiltjuk, hogy semmi féle Nemes javainkat conscriptio alá ne adják, protestálván minden kárról, költségről és fáradtságról.

Mely protestantionkat Nagyságod és Tek. Ur mint Urbarialis Conscriptor Urak

dial al familiei, de alta capătul pământurilor ce-l lovesc.

k) *La rîpa cutsului* între On Sirb și drumul ce trece pe lângă el.

l) *La cutsu*, un loc de grâu de o parte alunii cutsului de altă parte drumul numit calea mare.

m) *In gruiu popii alias lui Ozdrilă* un loc de grâu, deoparte rămășița lui Gavrilă Sirb, de alta On Piltz cu pământurile lor.

n) O livadă în *Cărbunarea*, de o parte e livada allodială a familiei, de alta fânașul lui Mihailă Ștef.

Astfel nu îngăduim ca averea noastră nobiliară să se amestece în conscripția urbarială.

Pin aceasta oprim pe domnii conscriptori să conscrie moșia noastră, ca și pe iobagi să nu dea la conscripție din averea noastră, protestând în contra oricărei pagube, spese și osteneala ce rezultă din aceasta.

Protestul acesta domnii conscriptori să-l împrotocoleze și să ni-l înapoieze pen-

improtocolalyak és nekünk a szokott hitellesség alatt kiadják jussunk védelmére törvényesen megkívánjuk rursus ac demu prestando et Inhibendo.

Mely protestatiot hogy a maga valóságából szóról szóra irtuk legyen, arról ezennel igaz hittet bizonytságot teszünk.

tru apărarea dreptului nostru.

Protestul acesta l-am produs din cuvânt în cuvânt, ceea ce dovedim.

Diomálon, Május 17-én 1820.

(L.S.) *B. Kemény Ladislau.*

(L.S.) *Prentich Antal.*

conscriptori urbariali

(*Ibid.*, XI, pp. 343—390).

XXI

H Ä P R I A

În 14—20 Iulie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Hăpria românească din comitatul Albei de jos prin conscriptorii Iablontzai Samuel și Gazda Iosef e de față în persoană proprietarul satului Grof Bethlen Pal.

1) În satul nostru nu-i urbariu, nici n'a fost.¹

2) Noi slujba de acum o facem după obiceiul rămas, nu după urbariu ori contractus, cu deosebire că înainte cu 16 ani am făcut mai multă slujbă, da atunci Domnul nostru măsurând cu inginerul hotarul ne-a scăzut slujba. La aceasta se adaugă faptul că slujba de acum se face după măsura, cum și-au luat pământ atunci.

3) Sluiba noastră constă că conform biruinții moșiilor facem pe săptămână unii cu boi cu toată puterea o zi, cu palma când îi lipsă 2 zile. Care au moșie mai puțină, fac cu toată puterea o jumătate de zi, cu 2 boi o zi și cu palma o

zi. Fiecare gazdă dă o găină, 10 ouă, toarce câte 2 fonji de cânepă și țese câte 10 coți de pânză.

4) Bunătăți astea: 1) Hotarul nostru de bucate are 3 fordule, se face grâu curat, mestecat și secară, $\frac{1}{3}$ îi bun, cu 2 vite nu se poate ara. 2) Răturile cositoare sânt bune și ferte de vărsarea apei, se face fân bun, dar fiind pe dealuri otavă nu putem cosi. 3) Orașe avem în vecini Bălgradul, unde într'un ceas ușor putem merge, mai departe sânt Sebeșul, Vințul, Ighiul, Tiuș, Benic, unde putem vinde orice cu preț bun, la toate putem merge pe drum bun. 4) Adăptătoare pentru vite sânt bune, 5) Lemne de foc avem în pădurea hotarului nostru, care nu-i împărțită după moșie fără o folosim deobște. Lemne de epuleț nefiind domnii ne ajută. 6) Dijmă fescușească nu dăm. 7) Pometuri, grădini de curechiu și legume avem bune, în deosebi pometul ni spre mare folos pentru traiul vieții noastre. 8) Bani putem câștiga la poiețile de sare din Partos, care nu-i departe prin ducerea sării pe plute și de pe ele în poieți. 9) În vecinătatea noastră sânt vii bune la Bălgrad și Sebeș unde putem lucra pe plată bună. 10) Topitoare de cânepă avem bune. 11) La noi este moară, dar și în vecini la Bălgrad, Sebeș și Oarda sânt mori destule. 12) Vii care fac vin bun și rodesc bine avem, așa că aceștea sânt venitul nostru de căpetenie.

Răutăți acestea: 1) Două părți din hotarul nostru neguinoit nu produce îndeajuns. 2) Pășune pentru boii de jug avem puțină, avem foarte puțină pășune pentru vitele noastre peste tot, pentru aceasta numai foarte puține vite putem ținea.

6) Slujba am spus-o noi mai sus la a 3-a întrebare. Mersul și venitul nu trebuie să ni se știe în slujbă, că toată o facem în hotarul nostru.

7) Noi a noua n'am dat niciodată, fără dijmă urbarială dăm domnilor de pământ, că domnul ar plăti arândă la Fiscus aceasta noi nu știm, dară dăm dijmă din 10 una în natură din grâu, cucuruz, secară, orz, alac, ovăs, cânepă, în, hrișcă și dacă sămănăm alte bucate și din acelea, apoi din vin, miei și stupi.

8) În satul nostru nu-i nici o moșie pustie.

9) Fiindcă pădure n'avem multă, nu putem negustori din ea, da câte odată ce ne întrece peste lipsa casei le vindem

pentru lecuirea altor lipsuri. Pădurea domnului nostru în afară de hotarul nostru n'o putem folosi. Vinderea și cumpărarea moșiilor n'a fost obiceiul niciodată, pentru că domnul nu ne-a îngăduit.

Slujba satului pe un an :

Fac cu boi pe săptămână 70 zile, pe an 3640 zile, cu palma pe săptămână 140 zile pe an 7280 zile, dau 118 găini, 118 pui, 1180 ouă, torc 236 fonți de cânepă și țes 1180 coți de pânză.

Iosiv Roșu

Iuon Marian

Samuîlă Chirilă

Dusif Coste

Petru Cimpoiăș

Petru Marian

Vonu Mitrofan

Dumitru Chirilă

(*Ibid.*, Alsófehérmegye, VIII pp. 1—48).

XXII

I G H I U

În 5 Iulie 1820 făcându-se conscripția urbarială în orașul Ighiu din comitatul Albei de jos prin conscriptorii Beregszászi Ferentz și Biro Daniel sânt de față din partea episcopiei din Bălgrad șpanul Sipos Antal și alți proprietari în persoana sau prin dregătorii lor.

1) Nu știm nici un urbariu.'

3) Cinstita curte a pișpecului are aici 76 oameni slujitori, cari mai înainte cu 20 de ani toți au plătit numai taxă, după aceea fără nici un contract facem slujbe cine are boi cu boi, 10 fac pe săptămână câte 2 zile peste tot anul face slujba lor 1040 zile, 13 gyalogași fac cu palma pe săptămână iară câte 2 zile peste tot anul 1352 zile, 36 inși fac pe săptămână câte o zi, peste an cu toți 1872 zile cu palma. — Sânt 17 taxeri, cari din îngăduința curții fără nici un contract plătesc taxă anuală unul 20 zloți, 5 câte 5 zloți, unul 10 zloți, unul 8, unul 7, doi câte 7, trei câte 4, unul 2 fl. cu toți 105.

szloji. — Domnul Kis Iozî are 5 oameni slujitori dintre care 1 face cu 4 boi de putere pe săptămână o zi peste tot anul 52 zile; 4 gyalogaşi cu palma fac pe săptămână câte 2 zile, peste an 416 zile. — Rămăşiţele lui domnul Nalatzi Istvan are aici 5 oameni slujitori, dintre care 2 inşi fac pe săptămână cu 4 boi câte o zi, peste tot anul 104 zile; 3 gyalogaşi fac cu palma pe săptămână câte 2 zile peste tot anul 312 zile. — Văduva doamna Căpitaniţa Demeny Lasloaie are 12 oameni slujitori aici, dintre care unul face de putere cu 4 boi pe săptămână câte o zi, peste an 52 zile, iar 11 gyalogaşi fac cu palma pe săptămână într'o formă câte 2 zile, cu toţii peste an 1141 de zile unul cu altul. — Domnul Rétsei Iosef are 6 oameni slujitori aici, dintre care 3 cu 4 boi fac pe săptămână de putere o zi, peste tot anul 156 zile; 3 gyalogaşi fac pe săptămână cu palma câte 2 zile, peste tot anul 312 zile. — Doamna Bradi Farcosoaie Gilen Ana are aici 6 oameni slujitori, cari toţi fac într'o formă pe săptămână cu palma câte 2 zile, gyalogaşii peste an 624 de zile. — Maria Sa Groful Redei Laszlo are 4 oameni slujitori, dintre care 2 inşi fac pe săptămână câte 2 zile, iară 2 fac pe săptămână câte o zi cu palma, peste tot anul cu toţii fac 312 zile. — Domnul Gilen Dani are aici 6 oameni slujitori, care cu toţii într'un chip fac pe săptămână cu palma câte 2 zile, peste tot anul 624 de zile. — Domnul Ianosî Ferentz are aici un om slujitor, care face pe săptămână câte 2 zile cu palma, peste un an închis face 104 de zile.

4) 1) Hotar de a face bucate avem bun, că face grâu de toamnă, de primăvară, orz, alac, ovăs, crumpene şi tot felul de legume aşa şi cucuruz; avem în hotar trei fordulaşuri, cele de grâu le hăznuim pe rând, cele de cucuruz în tot anul le hăznuim, şi cu 4 boi putem ara fieşte unde în hotar. 2) Rături de cosire, avem bune, şi într'un darab putem face şi otavă. 3) Locuri cu târguri avem bune şi îndemână destule, sânt aici în loc în toată săptămâna, avem târg; mai aproape îi Benicul 1 ceas, Tiuşul 2 ceasuri, Aiudul 6 ceasuri, Bălgradul 2 ceasuri, Sassebesul 4 ceasuri, Vinţul de jos 5 ceasuri, Zlagna 6 ceasuri de departe pe jos şi cu care, care târguri tot felul ce avem de vânzare le putem vinde şi ne crescăduim şi căpătăm bani din care plătim darea împăratului, aici în loc în toată săptămâna fiind târg ne cherescăduim.

4) Pășune de boi oprit avem bun, pe lângă asta de vaci, boi, capre și porci putem ține, care avem, că avem pășune de a îngrășa marha e cel mai bun. Ingrășa marhe numite avem bun, unde marha lesne se poate îngrășa. 5) Apa de adăpat și în oraș și afară de oraș avem bune, avem vale de apă bună, care curge prin oraș, avem mori de făină destule și bune. 6) Și de sălașe și de foc avem pădure destulă slobodă din care putem vinde în orașul nostru cu preț bun și lipsa casei și darea Împăratului o putem plăti. 7) Și ghinde și jir când umblă vremea de acelea se face, porcii noștri le mănâcă fără plată. 8) Dealuri de vii avem bune și vin se face mai bun așa cât noi totdeauna mai cu preț îl vindem, decât alte locuri vecine. 9) Pomel avem bun, când dă Dumnezeu prune le putem vinde cu preț bun. 10) În hotarul nostru avem baie bună de piatră și cu aceasta se poate câștiga cine are car și boi cu căratul, afară de aceea cine are vreme poate merge și cu carul și cu palma la lucru pe bani. 11) Aici dijmă nici Împărătească, nici fiscusească nu-i. 12) Cănepă se face bună și ape de topit avem destule. 13) Piatră de var avem bună și lemne încă avem și când ne-ar ajunge lipsa am putea și cu aceasta a ne câștiga bani. — Stricăciune: 1) Din hotarul nostru o părticică este mai slabă, așa că bucatele nu se fac, aceasta parte o fi a 10-a parte. 2) Valea Țelnii umplându-se de prun, când vine valea mare și când plouă mult eșind afară din țermuri face pagubă în bucate, care sânt aproape, așa și valea Bucerzii neavând țermuri buni face pagubă de multe ori.

5) Aici la noi n'a fost obiceiul locul casei a-l socoti, și pentru aceea nu știm câte dărburi de pământ și de rături se țin de aceea fiindcă pământuri noi nu știm, nici nu știm câte măsuri de Beciu merge într'unul; în rături încă putem la șes câte odată a face otavă.

6) Noi într'o formă pe săptămână am făcut slujba, care a avut 4 marhe a făcut cu 4, care a avut 2 cu 2, care n'a avut marhe a făcut cu palma, precum am spus la punctul al 3-lea. Iară oamenii pișpecului altmîntrilea fiindcă la Bălgrad și la Daia fac slujbă pe săptămână, mersul și venitul lor nu se ști în slujbă, la ceilalți domni și posesori măcar în ce loc fac slujbă li se ști mersul și venitul în slujbă.

7) De când ne-am pomenit noi așa am dat, că la domniîr locului din tot felul de bucate care le facem a 10-a în paie-le dăm, din 10 oi cu miel 1 miel; a pișpecului oameni, din porci, care are 10 dă câte 1 porc, care n'are 10 dă de tot porcul 2 cr., alte danii n'avem șucă să plătim; aici dijmă împărătească nu este fără dăm dijmă urbariească.

8) Locuri ori moșii pustii nu sânt.

9) Noi de obște pădurea am folosit-o cum ni-a plăcut și pe sama noastră și pentru vândut, din care în orașul nostru putem face bani; iară vânzarea caselor și a moșiilor între noi a fost oprită de domnii locului. — Așa dară pe un an întreg fac cu boi 1404 zile, cu palma 7069 zile, bani de taxă 105 zlofi, găini 228, ouă 2606.—La satul nostru pecetea nu este.

Maris Niculae †

Iancu Onu †

Stratei Matei †

Danila Gyorgy †

Pinte Niculae †

Danila Nutz †

Ciora Matei †

Popa Vonui †

Urde Iacob †

Leon (?) Onu †

Cionca Niculae †

Iancu Niculae †

Andrei On I. Dumitru †

Daniel Miklos †

(*Ibid.*, Alsófehérmegye, X pp. 197—260.)

XXIII

INTRE-GALDE

În 29—31 Maiu făcându-se conscripția urbarială în satul Intre-Galde din comitațul Albei de jos prin conscriptorii Málnási Laszlo și Sárpataki Sigmund e de față din partea episcopiei din Bălgrad dregătorul din Galda de sus Gal Iosef.

1) Cu știre noastră Urbarium adevărat cu scrisoare șohan n'am avut, nici slujba noastră n'a fost după urbariu aleasă.

2) Slujba noastră în tot anul a fost și s'a făcut după nă-

1) La această dată e înnoit numai cel vechiu din 16 Ianuarie 1819.

răveală, în tot anul cu curtea am făcut contractus de rându slujbii, care aici îl și arătăm (e din 30 Ianuarie 1820 ¹⁾). Dară de rândul contractușului acestuia, aceea pricină avem cumcă în tot anul precum s'a făcut contractusul slujba ni s'a ridicat, acum de câțiva ani, dară pentru aceea sântem chitilen a o primi, pentru că sântem departe de Bălgrad și nu putem face slujbă pe toată săptămâna, fără caută să ni se ia slujba cu ruptu.

3) Precum am spus mai sus slujba ni după contractus, din care se vede, că și într'acest an dăm o sută de mii de șindile, tăiem și coborâm cu satul la curtea din Galda de sus 100 de stânjini de lemne, la seceră toată gazda face 7 zile, la moara de firez ducem 150 de trunchi de scânduri, facem 10.000 de pari de vie, ar trebui să ducem 5000 de cercuri dară ducem de câte au lipsă, dăm 12 rude de car, 12 tăn-jeli, 12 juguri, 12 părechi le loitre, 2 ferdele de rășină, o găleată de alune, 20 gălete de ovăs date de la curte le să-mănăm, îl secerăm, îl îmblătim și cât iese de acolo îl ducem la curte; dăm și un văcar și simbria aceuia o plătim cu satul. Râtul care l-am cosit până acuma îl cosim, îl strângem și îl facem claie. Facem și pe sama curții cei din Galda de sus cărbuni câți lipsesc. Dăm și ținem pescari, văsari și vânători și acestea slujbe le aruncăm pe sat, care precum îi puterea și pe cât moșie ține. Dară și fără asta plătim crășmă seacă și pentru asta dăm 50 de zlofi, care pentru aceea îi plătim, că altmintrilea ne-ar sitiri curtea să aducem noi vin aicia la crășmă și fiind aicia la noi calea foarte rea nu l-am putea aduce fără pagube și pentru aceea răscumpărăm crășmă cu șoma aceea care spuserăm. Fără asta peste tocmeala cea din contractus acuș ne scot la hăsăit (ung. : hajsza) și în acest an am fost de 5 ori, câte 4 și 5 zile. Și mai pe urmă iară peste tocmeala cea din contractus la culesul viilor scot de la toată casa un om și ședem câte 3—4 zile și mai mult ¹⁾).

4) Bunătățile locului sânt acestea: 1—2) — 3) Târguri mai de aproape avem la Benic și la Tiuș și acolo ce avem ni le putem vinde și de ce avem lipsă putem cumpăra, dară calea și acolo pe cumcă și de-am vrea să mergem pe airile ni

1) După contract trebuie să mai deie și 1000 ouă și 50 găini.

foarte greu, că nici din sat nu putem eși cu carul. 4) Pășune și de marhele cele mai mari și de cele mai mărunte îi destulă, dară când să îngrășăm marhele, le băgăm și prin rîturile cele de coasă, că macarcă în pădure se face iarba destulă de mare, dară numai îi sarbedă și pădureață. 5) Ape de adăpat avem și bune și destule. 6) Lemne și de foc și de olate avem destule, numai sînt pe locuri rele și pe stîinii cei de piatră și le coborâm în silă. 7—8) Ghinde nu avem, dar jir se face uneori, dar nici jir nu se face atîta se putem tocmi porci pe el. 9) Dijmă fiscușască la noi nu-i, numa domnească. 10) Grădini de legume avem împrejurul caselor și și pometuri dară arareori se fac poamele. 11)—12) Sare nu cărăm, fără altmintrilea ne crescăduim cu săpatul, cu seceră cu coasa mergem și lucrăm pe bani că lucru căpătăm la alte sate și mergem cu îmblăcii de ne hrănim. 13)—15)—16) Lemne avem destule și am putea face cărbuni da nu le știm treaba. 17)—18) Apă de a topi cânepa avem destulă și bună. 19) Morile încă ni sînt aproape putem măcina. — Răutățile sînt acestea: 1) Măcar fordulașe avem două, dară pentrucă în hotarul tot stîni de piatră îl spală părăiele, fără aceea îi neguros, friguros, pică brumă de vreme, pentru aceasta și de am putea agonisi ceva ne păgubim de multe ori, fără asta, hotarul ni tot dealuri, nu se poate gunoi, nici nu se face alte celea în el numai grâu de primăvară și ovăs, adecă hotarul nostru tot cît îi putem zice că-i de coadă, de arat cu 2 boi nu se poate ara fără cu 4 și cu 6. 2) Rîturile fiind tot între păduri sînt sarbede, șohan de 2 ori nu sînt de ale cosi, pentru aceasta nici fân destul șohan n'avem, fără caută să cumpărăm de airilea și fân cît se face pe la noi părăiele, care se coboară de pe dealuri îl duce. 3) Pe asta am fost dat răspuns mai sus. Și de rîndul pășunii în rîndul bunăților am fost dat răspuns.

5) Cât trebuie să fie o moșie întreagă noi nu putem ști. În rîturi otavă nu cosim; că nu se face.

6) Mai sus spuind noi aceea, cumcă noi precum ni ruptura pusă în contractus facem toată slujba cu ruptu pentru aceea aici n'avem ce răspunde.

7) Dijmă la curte am dat și dăm din tot felul de bucate anume: din grâu, ovăs, alac, cânepă, sămânță de cânepă,

din miei, porci, stupi și acestea toate le dăm din ele, fără. care se întâmplă de n'are 10 miei, porci și stupi acela plătește pentru tot mielul ori porcul câte 2 creșari, pentru toată coșnița de stup 4 creșari, alte daniște, care le mai dăm mai în sus la a 3-a întrebăciune le-am fost înșirat.

8) Aici în tot satul nostru moșii pustii nu sânt numai una a lui Catalina Vasilie și aceea a rămas pustie că a murit oamenii toți din ea și acum moșia care-i după casa aceea o ține satul și și darea cea împărătească (după ea) o plătește satul (din venitul de după ea).}

9) Din păduri ne-am putea și crescădui, că lemne avem destule și nu ne oprește nime să nu vindem lemne, dară locurile sânt rele și nu le putem scoate nici într'o lature din hotar, alte păduri domnești care sânt la alte hotare nu le-am folosit că n'am avut lipsă de ele. Ce-i de partea vândutului vetrilor de case, acea sucă n'am avut până acuma. }

Flora Chirilă birău †
Popa Iuonut jurat †
Necreala Pavel „ †
Besa Simion „ †
Nistor Irimie „ †

Heșegan Iuon †
Flora Dumitru †
Topor Vasilie †
Marian Vasilie †

(*Ibid*, Alsófehértó, X, pp. 446—468).

XXIV

INURI

1

Ez alább nevemet leirt té-
 szek bizonyoságot arról ezen
 írásom áltai hogy Nemes
 Alsó Fehér vármegyében Al-
 vincz várossában ezen folyo
 1786 Május 14-én Mlságos
 B. Losontzi Banfi Ferencz és

Subscrisul prin aceasta a-
 deveresc cumcă în 14 Maș
 1786 Baronii Francisc Banffy
 și Grigorie Inczedi au che-
 mat în Vințul de jos pe io-
 bagii lor din Inuri: Toma
 Jabla, Adam Jabla, Ioan Vlad,

B. Inczedi Gergely ö Mlgok magok a N. Alsó Fehér v. megyei Borso Mezei jobbágyaikat u. m. Zsabla Tomat, Zsabla Adamot, Vlad Ioan-nest, Nyisztor luont, Vlad Medrát, idősebb Zsabla Pé-tert, Ifjabb Zsabla Petruť, Zsabla luont, Zsabla Mihályt, Ivan Markot, Ivan Mihályt és Vlad Petruz magak elei-be hozatván, mivel mind-nyájan az irt iobágyok a mások helyére lakás végett által menni szándékoztak. tehát fenn tisztelt ö Mságok a fenn irt és jelen levő job-bágyokkal, s ezeknek képeik-ben a többivel is, mentenek ilyen állandó és megmásol-hatatlan egyezésre:

1) Tartozzék ezután min-den iobágy az Urbarium be-jövételeig egy héten gyalog szerszel két napot, ökkörrel egy napot praestálni.

2) Ezen kívül tartozanak a Dezmát megadni nem kü-lömben a Karátson tyukját és tojásait.

Mely compositio és egye-zés a két felek között a fenn irt mod szerént ment legyen véghez arról igaz bizony-ságot teszek.

Alvinczen, Május 14-án, 1786.

(L.S.) *Zilai Sebes Gábor* mp., szolgabíró.

(Copie din 1820 după original).

Iuon Nistor, Medrea Vlad, Petru Jabla cel bătrân, Pe-truť Jabla cel tânăr, Iuon Jabla, Mihail Jabla, Marcu Ivan, Mihail Ivan și Petruť Vlad, cari cu toți voiau să se mute pentru locuință pe locurile altora; între domnii de sus și iobagii prezenți, și prin aceștia în numele celor-lalți s'a făcut următorul în-țeles stabil și neschimbat:

1) Până la introducerea urbariului fiecare iobag e dator să facă cu palma 2 zile pe săptămână, cu boii 1 zi.

2) Afară de aceasta tre-buie să dea dijma, găina de Crăciun și oazele.

Că înțelesul acesta între cele două părți s'a făcut în modul de mai sus, despre aceea fac mărturisire dreaptă.

În 5 Iulie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Inuri din comitatul Albei de jos prin conscriptorii Veress Mózes și Farkas Sándor sânt de față proprietari prin reprezentanții lor.

1) Acest sat să aibă urbarium noi nu știm.

2) Noi care sântem oamenii căptălaniei [din Bălgrad] despre făcutul slujbii n'avem nici o tocmeală, dară slujbă facem cum ne-am pomenit. Care oameni sântem a doamnei Inczedoai (Gergely) facem slujba după tocmeala făcută în anul 1786, despre care tocmeală avem și carte scrisă.

3) Noi cari sântem oameni căptăleniei facem slujbă precum ținem moșie mai multă ori mai puțină, alții cari au boi de jug cu boi fac câte 2 zile, alții câte o zi în săptămână care n'au boi, alți câte 3, alții 2, alții câte o zi de slujbă fac cu trupul. Fără ăstea slujbe dăm peste an câte 3 găini ori de va pofti curtea o găină putem răscumpăra cu 10 oua. Care slujim pe doamna baronița Intze doaie, după tocmeala care am zis, care are boi face într'o săptămână numai o zi, care n'are boi cu palmile face câte 2 zile. Fără ăstea dăm o găină de Crăciun și 10 ouă.

4) Hazna hotarului îi asta: 1) Loc de pășune și pe hotar și în pădure avem destul, printre ăstea putem ținea vite și oi destule. 2) Adăpător avem bun și aproape. 3) Lemne de epulaturi și de foc avem destule, pădurile nu sânt departe și calea îi bună. 4) Între pădurea care nu-i împărțită între posesori, când se face ghindă fără plată îi slobod a paște și porcii. 5) Avem pometuri și grădini de legume. 6) Orașe precum Bălgradul, Vințul și Sebeșul sânt aproape, fiind cale bună putem lesne a vinde ce avem și a cumpăra ce ne lipsește. 7) Fiind Partoșul aproape, căratul sării, dacă avem răgaz putem serzui și bani. 8) Pe Murăș care-i aproape putem și haznări. 9) Morile unde să măcinăm sânt aproape. — Răutate este, că satul nostru tot pe dealuri stă, povoiul pământurile ni-l spală și brezdește și în holde ne face pagube și fiind 2 forduloaie numai bucate primăvara sămănate prășește.

5) O moșie iobăgească întreagă câte și din ce fel de pă-

mânturi să steie nu știm, nici aceea nu știm cei măsura de Beciu și iugar nu. În fânațe nu se face. La hotarul nostru 2 părți îi de mijloc, o parte îi rea.

6) Despre făcutul slujbii am răspuns. Mersul și venitul ni se socotește în slujbă.

7) La domnii noștri pământești din toate bucatele cele cu paie, din cucuruz, din must, din cânepă, din sămânța de cânepă, din fusoi, din in, din curechiu, din miei, din stupi și din porci dăm dijme. Alte daturi fără care mai în sus am zis nu dăm.

8) În satul nostru heiuri pustii nu sânt.

9) Fiind pădurile destule și aproape de multe ori putem cu carul duce la Bălgrad lemne și vinde pe bani. Domnii noștri nu ne-au slobozit să vindem pământurile, dară câte odată din lipsă, câte un pământ tot am zălogit.

Slujba satului pe an: dau 194 găini, 160 ouă, fac cu vitele 2496 zile, cu palma 3796 zile; oameni cu vite nu totdeauna fac slujba cu vite.

<i>Groza Aron</i>	<i>birău</i>	†	<i>Țimpe One</i>	<i>bătrânii sat.</i>	†
<i>Javla Marc</i>	<i>jurat</i>	†	<i>Mihoc Iuon</i>	" "	†
<i>Ivan Simion</i>	"	†	<i>Oprutze Simion</i>	" "	†
<i>Datt Andres</i>	†		<i>Oprutze Mihai</i>	" "	†
<i>Vlad Gligor</i>	†		<i>Dragosin Vasi ie</i>	" "	†

(*Ibid.*, Alsofehérmegye, XII, pp. 127—164).

XXV

MESENTEA

În 10 Iulie 1820 continuându-se conscripția urbarială în satul Mesentea din cercul Ighiu în comitatul Albei de jos prin conscriptorii Málnási László și Sárpataki Sigmond au fost de față dintre proprietari: Baro Kemény László prin dregătorul său din Galda de jos Palfi J. apoi Biro Miklos și Daniel Ullich.

Dintre biraiile și locuitorii satului au fost etc.

1) Urbarium nu avem nici n'am avut șohan.

2) Despre treaba slujbei nu avem nici o năvăală, nici Contractus cu domnii noștri, fără așa slujim cum ne-am pomenit din bătrâni.

3) Pe cum spuserăm și mai înainte treaba slujbi noastre n'o putem adevăra, dară slujba dintr'atâta stă: Oamenii B. Kemény László fac pe săptămână 3 zile cu palma; a celorlalți Domni oameni unii fac pe săptămână 2 zile cu palma și cu 2 vite iar atâta, alții pe săptămână o zi cu palma, alte daniști nu dăm, dară mai de demult toată gazda a dat la domnul lui o samă de ouă și găini, dară acum numai de pe partea baronului Kemény Laszló toată gazda dă patru pui de copon și 10 ouă și aceștia torc pe an și 4 fonți, dară ceialalți numai 2 fonți torc; fără asta oamenii lui B. Györfi Jozi pe vremea cărăturii și pe vremea culesului viilor fără slujbă ajută, dară cărătura nu ține mult, că într'o zi și în alta până la amiază se isprăvește; culesul viilor 4—5 zile ține; și articușu acesta îl au și oamenii lui B. Kemény Laszló, dar și încă, că pe săptămâna aceea în care se întâmplă culesul li se socotește și slujba.

4) Dobânda locului este: 1) Hotar de grâu avem două, și de cucuruz unu, adică la olaltă 3 fordulașuri; se face grâul cel curat, cel săcăreț, săcară și cucuruz și tot felu de sămănătură de primăvară. Treaba hotarului, o parte îi de frunte, o parte îi de mijloc, a treia parte îi de coadă; cu 2 vite nu se poate ara nicăiri, da gunoi și cu 2 vite poți căra, îi locșes, ține gunoitura. 2) Riturile ni-s bune, tot pe loc șes și apa încă nu ni le prea strică, fără când se întâmplă să verse Murașul atunci se noroiesc, și riturile noastre altminterile se face fân bun și când scapă de primejdia vărsăturii, de două ori se pot cosi, sânt bune și de îngrășat de marhe. 3) Locuri de târg avem aproape și destule de acar în care zi putem merge la târg, calea încă îi bună măcar cu carul măcar pe jos. 4) Loc anume de păscut îi puțin, cât nici nu ni-ar fi destul pe sama marhelor, fără pe ogoară se face pășune de ni se hrănesc marhele, și încă și când era mai multe marhe în satul nostru ne ajungeam cu hotarul nostru, dar acum marhe încă n'avem multe. 5) Apă de adăpat avem destulă și aproape. 6) Pădure nu-i cum să avem noi, nici în hotar nu se găsește din tot de tufar încolo, și acela îi domnesc,

dară nici să facă iezătură la moară nu-i destul, de tot nu-i ca o grădină de rând. 7) Domnii de aici își pot lucra viile în puterea lor, nu prea lucrăm pe bani, dar nici nu prea avem rând să lucrăm pe bani că o halfă de oameni ne-am îndatorit și odată și de altădată și abia avem răgaz de a plini mitele (= interesele). 8) — 9) Dijmă fiscusească este la noi, dară aceea o răscumpără domni cu bani și apoi din toate bucatele dijma o dăm la Domn. 10) Pomi avem buni și roditori, cu venitul de pe poame ni se ajutură casele mai cu samă; loc de legume împrejur de case încă avem, tocmai pe sama noastră destul, dar hemeiu în hotarul nostru nu se face. 11) — 12) Din căratul sării bani nu căpătăm, că nu dau de sus, și alte negoțatorii încă nu-i la satul nostru, din ce s'ar putea face bani. 13)—14)—15) În vecini sânt vii destule unde s'ar căpăta lucru pe bani dar nu mergem, că nici nu prea avem rând. 16)—17)—18) Ape de topit de cânepă avem destule. 19) Moară încă avem satul nostru poate măcina cât îi trebuie. 20) La noi vinul și pometul ni camăta cea de bani, când rodesc bine și viile și pomii.

Pagubele locului nostru acestea sânt: 1—2) În rături numai atunci avem pagube când se varsă Murășul, dar într'alte avem scădere mai mare că-i puțin. 3—4) Pășune precum am adus aminte și mai în sus îi puțină, dar tot ni se adaoge că se face pășune și în hotarul cel slobod. 5) Pădure am spus că n'avem nici o tufă fără împrejur acesta îi loc tot pădureț și ne câștigăm și noi. 6—7) —

5) După o moșie întreagă câtă samă de moșii este la câmp noi aceea n'o putem socoti. În rături pe cum am spus și mai în sus putem face otavă totdeauna.

6) De treaba slujbii mai în sus am fost spus, fără asta mai spunem, cumcă calea ni se ști totdeauna în slujbe.

7) Precum am spus și mai în sus aici dijmă fiscusească este, dară o răscumpără Domni cu băni, apoi dijmă din toate bucatele cele cu paie o dăm la Domnii noștri. A noua n'am dat șohan. Din miei și din stupi dăm la precitorul (perceptor) cel de arândă, dar numai pentru un miel un kr (crețar) și pentru o coșniță de stup iară un crețar.

8) Moșie pustie în satul nostru numai una este, așa că de vre-o 5 ani un om ce-l chema Vasii Iacob a murit din ea,

și de atunci tot așa pustie stă, da tot ține sama un om de-
il chiamă Vasil luon lui Chirilă adecă el stăpânește moșia..

9) Precum am spus în oare câte rânduri noi pădure nu
avem de fel și nici pădurile cele domnești aici pe hotarele
vecinilor nu le putem dobândi, da nici n'au ceilalți numai B.
Kemény László pe hotarul Ceții, da așa în loc pogan de nici
pe sama domnească mai nu pot aduce ce trebuie; să se vândă
moșiile în satul nostru n'a fost șohan.

Satul întreg cu totul face slujbă pe an: 104 zile cu 4 boi,
206 zile cu 2 boi și 1560 zile cu palma și fiindcă proprie-
tarii ceialalți au iertat alte danii ce erau, afară de B. Ke-
mény László, căruia slujbașii săi îi dau 12 pul de coponit și
30 ouă; torc 58 fonți și mai fac unele slujbe ne hotărâte la
cărat și la culesul viilor.

Meseniea, 11 Iulie 1820

Miron Toader birăul satului †

Vasii Pista birău mic †

Miron Toader †

Vasii Von †

Vasii Filimon †

Vasii Maștei †

Chirilă Onu †

Chirila Filimon †

Care conscripție urbarială s'a făcut etc.

(L. S.) Mátnási László

(L. S.) Sárpataki Sigmona

(Ibid.)

XXVI

M E T E Ș

1820 Junius 24-én Nemes
Alsó Fehérmegyében Metes-
den az Urbarialis Conscriptio
kezdődven Beregszászi Fe-
renc és Biró Daniel exequens
Magistratualis Conscriptorok
által s minek utána azt be-
végeztük volna a Considen-
seket megszolitottuk hogy
az Instructio szerént, nevek
után keresztet tégyenek de

In 24 Iunie 1820 în satul
Meteș s'a început conscrip-
ția urbarială prin conscrip-
torii Francisc Beregszászi și
Daniil Biro, și după ce am
isprăvit-o am provocat pe
reprezentanții satului, ca con-
form instrucțiunii, să facă
cruce după numele lor în-
scris, dar nevoind am încu-
noștiințat pe Dnul Prefect,

telyességgel nem akarván engedelmeskedni és megkezesztetni, a melynek következtetésében minek utána Mságos Gróf Fő Ispány urunk ö Ex-jának bejelentettük, ennél fogva Julius 6-án a fenn tisztelt Gróf Fő-Ispány urunk ö Ex-ja személyesen ki szálván tiszti gyűlést tartott minek utána világosságra jött, a Considensek hamisan letett hitek abból is hogy a Contributionis Tabellában inferált 462 Jugerumok summából 358⁴/₈ attak fel a többbit eltagadták annál fogva Mságos Gróf Fő-Ispány Ur ö Ex-ja parancsolatja következtében új considenseket eskettünk be a kikkel a fenn irt Julius 6-ik napján el kezdvén újjólag a Conscriptiot, jelent volt a Püspökség részéről Ispánya Sipos Antal ur.

Az újjalog Constituált helységbeli birák és lakosok az alább irtak jelen voltak kik meghiteltetvén a következő szerént tették vallomásaikat:

- 1) Nu ştîm nici un Urbarium.
- 2) Nu avem nici o năvăală nici Contract despre slujba noastră cu Domnii ori cu curtea.
- 3) Ştim că slujba noastră de săptămâni numai de 20 de ani încoace a crescut, fiindcă mai înainte de aceasta, care a avut dintre noi 4 boi de jug, cu tot 4 marhele făcea pe săptămână slujbă 2 zile, şi cu palma 3, așa şi cu 2 boi, iar câte 2 zile şi cu palma 3 zile. Dară slujbă mai mult facem la Bălgrad în toată săptămâna [pe partea ungurească e şi: mer-

care în 6 Iulie a venit în sat, şi ținând o adunare cu oficianții, a descoperit că reprezentanții jurați ai satului au mărturisit falș, din cele 462 de jugăre scrise în Tabela de contribuție au spus numai 358⁴/₈ jugăre, restul l-a negat, de aceea d-nul Prefect a jurat din nou alți oameni din sat şi în 6 Iulie s'a început din nou conscripția, fiind de față din partea episcopiei spanul Antal Sipos.

Biraiile şi locuitorii satului mai jos scrişi, s'au constituit din nou şi au mărturisit precum urmează:

șul și venitul nu ni se socotește în slujbă; fiecare gazdă dă 3 găini și 30 ouă].

4) În hotarul nostru a treia parte din hotar rodește bine, iar altă parte din hotar este mai slabă, fiindcă nu-l putem birui cu gunoi, altă parte mai pietros, care nu rodește nimic, dară hotarul nostru în toată partea îl putem ara cu 4 boi și întru arătură sămănăm grâu curat de primăvară, cucuruz, ovăs, orz, care toate se fac bune, fără acestea pe rând le folosim, fiindcă este în fordulașuri împărțit. 2) În râturile noastre se face bun fân de marhe, dar de 2 ori nu-l putem cosi, fiindcă pe coaste sânt râturile, pentru aceea otavă nu facem. 3) Locuri de târguri avem foarte bune și aproape M.-lgen cale de 1 ceas, Bălgrad de 3 ceasuri, Vințul de vre-o 4 ceasuri, Zlagna 3 ceasuri, în care târguri toate celea de lipsă cumpărăm și vindem; la târgurile acestea putem merge și cu caru. 4) Pășune de boi avem destulă, bună, fără aceea e la munte pășune bună, unde vaci, oi, capre putem ținea. 5) Apă de adăpat marhele avem foarte bună și izvoare în sat, apa Ompoiului curge pe lângă sat și alte văi mai mici, avem la apele noastre mori de făină destule. 6) Și de epulaturi și de foc avem lemne destule din care când am avut vreme am dus de am vândut, dară acum din luna lui Iunie curtea Pișpecului ne-a oprit și pădurile supt luare de samă le-au luat, și de la vânzarea lemnelor ne-a oprit, încă așa că în toată luna numai în anumite zile să putem aduce și Domnu Prefutus Barany Petru încă ne-a spus cumcă când va veni Urbarium înlăuntru, după mărimea locului ne vor da pădure slobodă, iară a vinde lemne ni-o fi slobod, numai pădurea care este mică nu ne lasă s'o stricăm. 7) În pădurile noastre când dă Dumnezeu vreme bună se face jir destul, care păduri batăr că sânt oprite, totuși jirul cu porcii noștri l-am mâncat și cu alte marhe fără plată. 8) În locurile noastre dijmă împărătească sau fiscălească nu este. 9) Avem în grădinile noastre și pomi și mai ales pruni din a căror roduri uscăm prune și cu acelea iarna trăim, care întrec facem vinars și vânzându-l facem potori. 10) Cânepă încă se face la noi și ape de topit avem bune. 11) Din stupi încă putem face haznă, când umblă vreme bună de ei, că avem locuri care le plac lor, din a căror miere și ceară pu-

tem face și bani. 12) Oi număr mare, porci și mai mare-marhe putem ținea fiindcă avem hotar din care marhă dacă vindem putem face bani.

Răutăți: 1) Din pământurile arătore a 3-a parte este pietros, altă parte a treia de ploile de pe dealuri când vin mari bucatele toate ni le strică uneori și cei mai mici cu gunoii nu putem ajuta numai cu stâna oilor, fiindcă sânt pe coaste.

2) În bucatele care le avem pe munți de multe ori bruma (le) strică și a le aduce acasă cu mare osteneală le aduce (m).

5) La noi nici odată n'a fost în obicei locu sau moșia întreagă din ce stă și pentru aceea nu știm câte darabe de rituri și de pământuri trebuie să fie, fiind de acelea moșii la noi nu ne aducem aminte, și pe măsura Beciului nu știm cum să numărăm cât ar încapa într'aceea; otavă în hotarele noastre nu putem cosi, că riturile sânt tot pe dealuri și pe coaste.

6) Fiește care de chilin, care avem 4 boi de jug facem pe săptămână cu 4 marhe 2 zile, care are 2 zile face cu 2 marhe pe săptămână, care n'are marhe face cu palma pe săptămână câte 3 zile, neluându-se în sus mersul și venitul, și așa pe tot anul cei cu boi fac 104 zile fiește care de chilin, cei cu 2 boi iară de chilin unul 2 zile, cei cu palma pe săptămână unul 3 zile, fiindcă în satul nostru sunt cu 4 boi 4 oameni, fac pe un an 416 de zile, cu 2 boi oameni sânt 13 și slujba acestora face 1352 de zile, cu palma oameni sânt 39, a acestora slujbă pe an face 6084 de zile.

7) Din pomenirea noastră așa am pomenit cum că în satul nostru din toată sămănătura noastră am dat dijma la cinstita curte a Pispelui ales din grâu, din săcară, din ovăs, din orz și din cucuruz așa și din vii până le-am lucrat (în ungurește: fiindcă nu aducea folos, am părăsit-o) acum sămănăm cucuruz; și dăm a 10 oaie din 10 oi cu miei dăm 1 miel, din 10 porci dăm unul, la cine nu se plinește 10 plătește câte 2 creșari pentru unul, iară cine are 10 stupi dă unul, de nu sânt, caută să plătească 4 creșari, iară când se face ghinde ori jir atunci plătim un porc cu câte 4 creșari. Alte date nu pofteste numai dijmă împărătească nu dăm fără Urbariasă precum îi scris mai în sus.

8) Pe locurile noastre și în satul nostru nu sânt locuri pustii.

9) Pădurile satuii cu toții așa le-am hăznuit cumcă dintre aceea ne-am și cresceduit și ne câștigăm, dară acum luând curtea subț grijă pădurile, puținel căpătăm. Uricile și moșiile ale vinde între noi slobod n'a fost. Oamenii cei cu boi fac pe an slujbă 1768 zile, gyalogași cu palma fac iară pe an 6084 de zile; găini 195, ouă 1850 avem încă a da. Satul nostru pecete n'are.

Numele martorilor jurați :

<i>Bogdan Iuon †</i>	<i>Dad Toader †</i>
<i>Bucur Toma †</i>	<i>Parastie Iuon †</i>
<i>Stan Toma †</i>	<i>Crăciun Petru lui Toader †</i>
<i>Ursa György †</i>	<i>Gavrilă Simion lui Vu . . . †</i>
<i>Sid (?) Petru †</i>	

Care conscripție Urbarială s'a făcut etc.

Meteș, 6 Iulie 1820

(L. S.) *Beregszászi Ferencz* (L. S.) *Biró Dániel*

(*Ibid.*, X, pp. 109—140)

XXVII

MIHALȚ

În 22 Iunie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Mihalt din comitatul Albei de jos prin conscriptorii : Szalantzi Kristóf și Dósa Farkas, de față sânt dregătorii curților.

Din biraiile și locuitorii satulul etc.

1) Urbarium n'avem, nici n'am avut șohan.

2) Contract cu curțile n'avem fără slujbele acestea le-am pomenit și moșii acestea le-au făcut și noi le-am făcut și le facem acum.

3) Noi a tuturorora posessori oameni facem slujba noastră, despre avutul moșiilor; care au mai mult fac într'o săptămână cu 4 boi de putere câte două zile; de cum cu palma trei zile; care au mai puțină moșie fac de putere cu marhe o zi, cu palma două zile în săptămână, care n'au moșii fără

fac în toată săptămâna o zi cu palma. Căratul, cernutul, plivitul, smulsu, topitu, melițatu cănepei în slujbe nu se știu, toarcem ori călți ori cănepă pe adecă trei fonți și țesem zece coți de pânză în tot anu toată gazda, 5 pui și 10 ouă dăm în tot anu toată gazda.

4) Rândul bunătașilor: 1) Hotarul în trei fordulașuri îi împărțit din care două fordulașuri dară schimbat, de grâu de toamnă sămănăm a treia, care e mai mic în tot anul cu cucuruz să sămănă. Hotarul cinci părți îi bun a șasa parte mai slab, se face grâu curat, mestecat, săcară, cucuruz și a te bucate ce sămănăm, după o ferdelă de sămănătură de toamnă. secerăm două clăi, claea slobode două și jumătate ferdele, arăm cu patru boi. 2) Răturile între fordulașuri pe rând cosim și se face fân bun în ele, avem de în tot anul cosim și facem în tot anul otavă în ele și de apă nu se nevoiesc. 3) Târguri aproape: la Bălgrad, la Teiuș, la Aiud, la Blaj unde putem vinde marhăle cu bucate pe bani gata. 4) Oprit de boi pe sama boilor și a vitelor de jug destul și bun avem, la celelalte vite și oi pe ogoare destulă mâncare avem. 5) Adăpătură la Murăș care pe lângă oprit curge. 6) Pe sama epuleturilor ne dă curtea fără plată lemne destule. 7) Și vii cam puținele avem și se face vin cam de mijloc în ele de-am erchezui în viile vecinilor am putea face bani pe lucru. 8) La noi dijmă fescușească nu este. 9) Avem pe hotar fântână sărată, dela care luăm harnă multă. 10) Locuri de topit cănepă, Murășul, Secașul și Târnava. 11) Mori încă avem în-delete. — Rândul răutăților: 1) Păduri slobode n'avem, și lemne de foc scump și departe luăm. 2) Nici crâșmă nici altecele din ce am putea face bani n'avem, că de opt ani trei rături ce ne-a fost dat curțile să luăm haznă pentru șase boi și un cal ce am luat pe sama Împăratului am dat la Cosma Mihăilă și Barna Nicolae, oameni din sat pe 560 de zloți și de nu l-or înturna Curțile banii aceia noi știm de bună samă cumcă toate zilele sărăcim.

5) O moșie întreagă după o casă cât face nu putem ști, la măsura de Beciu și iugărur nici pomană n'am auzit, pe rături ce avem în tot anul cosim otavă.

6) Pe întrebarea aceasta am răspuns la a treilea, mersul și venitul se știu în slujbe.

7) La noi dijmă domnească este, precum dăm din toate bucatele cu paie, din must, din cucuruz, din cânepă, din sămânță de cânepă, din nuci și din stupi, din zece una dăm domnilor.

8) În sat moșii pustii nu avem.

9) Pentru că n'avem păduri de aceea nu putem creschedui. Pădurile afară din hotar nu le putem hăznui. Locurile să le vindem și să cumpărăm nu sântem slobozi.

Banches Petru birău

Silvestru Simion

Brez Petru jurat

Brânză Nicolae

Comșa Nicolac „

Cârnatz Petru

Cerghizan Mihailă „

Brez Nicolae lui Vasilie

Cerghizan Simion „

Totoian Petru

Brez Filimon

Selcan Simion

Brez Nicolae a Todorii

Cetzan Petru

Cârnatz Mihailă

Ordean Onu.

Indrea Nicolae

Slujba satului pe anul întreg :

Fac pe an cu boi 3712 zile, cu palma 12,466 zile, dau pui ori găini 764, ouă 1515, torc 450 fonți de cânepă și țes 1500 coți de pânză.

Mihail, 26 Iunie 1820.

(L. S.) *Szalantzi Kristóf.*

(L. S.) *Dósa Farkas.*

(*Ibid.*, Alsófehérmegye IV pp. 1—40).

XXVIII

OIEJDEA

În 5—6 Iulie 1820 făcându-se conscripția urbarială în orașul haiducesc Oiejdea din comitatul Albei de jos prin conscriptorii: Málnási László și Sárpataki Sigmund, sânt de față

dintre proprietari: S. R. Imperii Eques, Dindar Iános și Petrik Iános.

Dintre biraiele și locuitorii orașului etc.

1) Urbarium n'avem.

2) Despre treaba slujbii contractus n'avem, dară precum ne-am pomenit slujim tot așa slujim, măcar ceva s'a mai îngreuiat slujba de cum era înainte.

3) Treaba slujbii într'atâta stă cumcă unii și cu marhe și cu palma 2 zile fac pe săptămână, cu marhe cu câte sunt cu atâtea lucră și pe seama lui, sânt unii care iară fac 2 zile pe săptămână, dară nu numai cu palma, este unul și de aceea care face numai 1 zi în săptămână, în tot anul toată gazda dă 1 găină, 15 ouă. La cărătură care până se isprăvește, fără de slujbă fac o căraușie lungă, culesul de cânepă și băgatu în apă, de topit și dinșulatul, iară îi fără slujbă dară încă torc câte patru fonți și țeș câte 10 coți de pânză.

4) Dobânda locurilor așa se cuvine: 1) Pământuri arătoare avem bune sânt toate la șes și se pot gunoi lesne, se pot pune de frunte. Avem trei fordulașuri, două de grâu unul de cucuruz, se fac bucatele măcar ce seameni, grâu curat, săcăreț, secară și alte primăveri, dar cu 2 boi nu se poate ara.

2) Este o parte de rături de când crește apa se cam noroiesc, dar când s'ar face șanț, nu s'ar face mai nici o pagubă, fără când s'ar întâmpla o apă mare dintr'o samă. O parte de rături pentru că ese apă câte odată e mai rogozos, dară două părți face iarbă fel bun și otavă facem mai totdeauna, este o țină de lature acolo nu se face otave, marhe avem cam multe, ales despre partea cătanelor e multă marhă de după ce gătăm de cosit nu prea avem răgaz să așteptăm să se facă otavă de coasă, caută să o paștem și primăvara noi tot mai mult ținem pe iesle decât alții, tot ca să se facă pășune. 3) De târguri nu-i hibă, acar în toate zilele putem merge și calea e bună. 4) De cu primăvară pășunea vitelor ne sânt raturile până când le oprim, dacă le scoatem de acolo avem un dărab de loc anume de păscut, acela îl împărțim dară cât pe sama boilor vara cât pe sama oilor, loc așa mare ca să putem îngrășa (nu putem zicc că avem), dar tot capătă de mâncat cât că la hotar străin nu mergem

cu marhele (lipsa) tot cam de acolo ni se trage că cătanele nu merg la podvoade și fiind și marhe multe așa culeg înmăcareea dinaintea marhelor noastre de în hotarul nostru nu-i formă de a le putea îngrășa. 5) Ape de adăpat avem și bune și destule, că este și în vale, dar și când ar seca din vale avem fântâni. 6) Pădure avem o țiră dar puțină scofore (?) că nu se poate împărți numai în 2 laturi și numai tot la 5—6 ani se poate împărți câte o lăturoae de acelea și împărțim, se cuvine la o gazdă un car de tufar, 7—8—9) Dijmă fescușească aici nu-i dar dijma o dăm la domnii noștrii. 10) Poame pentru aceea nu prea avem că nu punem. Pomi cine au pus și poame au destule, că poamele se fac de tot felul, loc de legume în aretul caselor noastre avem destul și legume încă se face destulă pe sama noastră. 11—12) Mai de mult din căratul sării căpătăm bani, dar acuma de oare câțiva ani nu dau sare să cărăm și nici bani nu căpătăm. 13—14—15) Imprejurul nostru lucru s'ar căpăta destul la vii și la secere pe plată bună, numai noi de am avea rând să putem merge. 16—17) Sătenii nu au nici un venit, este o moară cu 2 pietri a orașului dară dobânda din aceea o iau cătanele măcar iazu trece și peste locurile noastre și încă câteodată și pagubă încă ne face. 18) Ape de topit cânepa avem bune și îndemână. 19) Moară și aici pe loc încă avem, dară pe aici prin vecini încă sânt, putem măcina lesne.

Pagubele locului sânt acestea: 1—2) A treia parte a răturilor când sânt vărsături de apă le cam spală. 3—4) Pășunele ne sânt cam (înguste) de nu se pot îngrășa marhele. 5) Păduri și locuri de trestie nu avem, cumcă precum am spus și mai în sus numai 5—6 ani căpătăm câte un car de tufari. 6—7).

5) Aici la un om care șede pe o moșie întreagă sânt în 3 fordulașuri 15 darabe de pământ, dar pământurile nu sânt toate pe o formă de mari, dară socotindu-le la olaltă merg în ele 20 de gălete de sămănătură de toamnă. Rături sânt 4 dăraabe pe care când se face iarbă de mijloc se fac 4 care de fân, otavă nu prea putem face.

6) Despre slujba câtă samă facem mai în sus am avut pomenire, acuma numai atâta se mai adauge, cumcă făcând siujba aici în sat calea ni se ști.

7) Dijma cea domnească o dăm la domnii noștri din tot felul de bucate, din grâu, din secară, cucuruz, ovăs, din orz, adecă din toate cele ce semănăm în pământurile noastre. Din miei, porci și din stupi până acum, de la noi dijmă nu au luat nici cu bani nici nu le-am răscumpărat.

8) Moșii pustii în satul nostru nu sânt.

8) Treaba pădurii precum mai în sus am spus, nici pe seama noastră nu-i de ajuns că în 5—6 ani abea căpătăm câte un car de tufar, de cum să putem vinde. Din pădurile cele domnești iară de aceea nu ne putem folosi că sânt foarte departe, împrejurul nostru nu sânt de și domnii noștri cum-pără de la alții. Vânzarea între noi până acum nu a fost nici odată.

Slujbe pe an: cu 4 marhe fac 676 zile sau în locul acestora cu palma 1352 zile; cei fără vite cu palma fac 1434 zile; dau 24 găini 360 ouă, torc 42 fonți de cânepă, țes 210 coți de pânză, fac un drum lung, peste slujbă slujesc la cărat și la lucrul cânepii.

Popu Von birău †

Fleșer Duumitru †

Crișan Anghel jurat †

Cioban Iuon †

Pop Iacob „ †

Pădurean Filimon †

Vlad Vasilie „ †

Rusan Ierimie †

Sântimbreaan Constantin

(*Ibid.*, Alsofehérmege, IX pp. 41—64).

XXIX

OLTENI

În 15 Iunie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Olteni din comitatul Albei de jos prin conscriptorii: Prentich Antal și Vásárhelyi Péter, e de față din partea văduvei: Exelenția Sa Köblös Sámuel, Topovovätz János.

Dintre biraele și locuitorii satului etc.

1) La noi Urbarium nu-i nici n'am pomenit șohan.

2) Oamenii doamnei Kobloșoae fiindcă nici urbarium nici

altfel de alcăm nu au slujbă de când s'au pomenit au făcut și fac și astăzi cumcă când s'au rânduit și se rânduesc la slujbă cu palma, este săptămână ca aceea de fac două în alta și mai multe zile, înalta o zi a făcut tot omul, uneori trec și mai multe săptămâni de nu fac nici o zi, asta tot așa s'a făcut și se face și astăzi așa; cu un cuvânt slujba cât să fi fost și cât se fie nu s'a hotărît lor, găine și ouă nu dau. — Domnii Vaj George și Siga având un om de slujbă, acel om înainte de aceasta cu 20 de ani a făcut cu palma într'o săptămână 3 zile, de atunci încoaci până în ziua de astăzi peste an plătește taxa la prea cinstiții domni 10 zloți, 10 pente de fier și 500 rude de cercuri, chitiliu să ducă unde s'ar porunci, așa în dijmă doi miei, alta nu.

3) În sus la al doilea punct despre slujbe răspuns dădurăm.

4) Bunătăți acestea le avem: 1) În râture unde facem fân pe seama vitelor noastre acela e fin bun. 2) Târguri avem la Aiud, Tiuș și Câmpeni, unde ce avem a vinde le putem vinde, așijderea de ce avem lipsă putem toate cumpăra, unde putem merge pe cale bunișoară, da ales la Aiud pe bună. 3) Pe seama vitelor noastre de jug precum și pe seama vacilor, juncilor și de mai mărunte vite ale noastre, loc de pășune este bugăt. 4) Loc de adăpătură la vitele noastre este bun și aproape. 5) În hotarul nostru pădure de foc și de epuleturi avem destulă și nu departe, unde lesne și pe cale bunișoară putem merge. 6) Avem și bunișoare pometuri, loc de curechiște și de legume. 7) Aici la noi dijmă domnească este în sucă bunăoară; a doamnei Măriasa a Köblösoae oameni au dat și dau dijmă: din grâu, alac, ovăs, din 10 clăi una. Din miei din 10 unu, alta afară de acestea nu. — A domnilor Vaj om de acestea nu, că el numai ce s'au spus din sus taxă plătește. 8) Cărbuni facem destul și ne ajutorăm mult și cu aceia. 9) Apă de a topi cânepă este. 10) Și aici în loc este moară, da sunt și în satele acestea, aproape de noi, așa cât într'asta n'avem scădere. Răutăți acestea le avem: 1) Două fordulașuri avem ugyan, da pământurile fiind pe niște coaste nici nu le putem gunoi, că și altmintrelea cele ape de ploi le-ar spăla, așa dară pământurile ne sunt slabe și nu prea roditoare. Sămănăm ugyan grâu și de toamnă, dar mai cu seamă de primăvară și asta o aflăm

cu ceva mai roditoare și cu roditura cea mai bună de abea ne dă claea două ferdele, ovăs și alac arareori sămănăm, că acestea nici nu se prea fac, fiindcă locu-i rece. — Da încă ce greutate avem mai mare despre pământuri, precum spusăram și din sus, că sânt pe coaste și numai cu plug schimbat le putem ara, și acelea cu 4 boi și cu 6 boi. 2) Pe răturile noastre de două ori nici odată nu putem cosi. 3) Bunătate de ghindă n'avem.

5) Nici aceea câtă samă de pământ de arat și de cosit să aibă un om de o moșie intragă, nici aceea cât face o ferdela de Beciu nu știm. Despre otavă dădurăm răspuns mai sus la al doile punct. Ce-i despre hotar putem spune că a patra parte e slabă, a patra și mai slabă și două părți sânt rele.

6) Din sus la al doilea punct am făcut răspuns despre slujbă.

7) Din sus la bunătăți la al șaptelea numărșugăt am dat răspuns.

8) Este o moșie pustie a lui Oltean Vasile, cu vecinătatea lui Oltean Todor lui Jacob și a lui Oltean Mihailă, înainte de aceasta cu 20 de ani și a stat pustie, că gazdele de acolo au murit și de ea nime nu s'au apucat, fără acuma 2 ani Oltean Mihailă le-au cuprins și le hăznuește.

9) Din sus la al patrulea punct a Bunătăților la al 5-le numărșugăt am dat răspuns despre pădure. Altmintrelea moșiile a le vinde ori cumpăra șohan nu ni s'a îngăduit prin domniile noastre nouă, nici nu fiind acelea ale noastre.

Oltean Todor lui Iacob birău †

Oltean Mihailă †

Bulico Iuon jurat †

Oltean Todor Mogoșan †

Valean Todor Mocan †

Horga Iuon †

(*Ibid.*, Alsófehér. XI pp. 1—20).

XXX
PÂCLIȘA (Urbariul din 1715)

	NOMINA SUBDITORUM	Filii	Aetas	Equi	Boves	Vaccae	Juveni	Porci	Alvaria	Sessio	Agri versus Szellstye	Cubuli	Agri versus Secs	Cubuli	Focnetae	Currus	Vinea	Fossorcs	Urna	Oves	Conditio
1	Luca Iuon	—	—	—	—	1	1	—	3	1	1 1'	3 4	2 2	2 2	1	6	40	5	Iudex Loci		
2	Bogdan Costan . .	Filip	12	1	—	1	1	1	—	1	2 2	2 3	2 2	1	4	30	10				
3	Vasii Iuon Gyurka Iacob frater		18	1	2	3	1	3	3	1	3 4	5 5	3 3	3 3	3 30	30					
4	That Iuon	Petru	8	—	—	1	—	2	2	1	1 1'	1 1'	—	—	1	2	15	11			
5	Ghiurka Avram . .	Thodor	9	—	2	—	—	1	2	1	1 1'	2 3	2 3	1	3	25	15	Vinitor			
	Viduarum et orphanorum	3	—	2	4	6	3	7	10	5	8 10	13 16'	9 10	7 18	140	71					
1	Flora Constandin . .	Iacob	7	—	—	1	—	—	—	1	1 3/4	1 1'	1 1	—	—	—	3				
2	Luca Gligor	Petru	18	—	—	1	1	—	—	1	1 1	1 1'	1 2	1	2	20	5				
3	Setsoran Flora . .	—	—	—	—	1	—	1	—	1	1 3/4	1 1	1 1	1	2	15	—				
	Inquillinorum	2	—	—	—	3	1	1	—	3	3 2'	3 3'	3 4	2	4	35	8				
1	Muntyan Todor . .	Opre uxor	—	1	2	2	2	1	1	2 1	2 1'	—	—	—	1	3	30	—			
2	Marzsinan Trucza . .	—	—	—	—	2	1	—	—	1	1 1	1 2/4	1 1	2	—	—	10				
3	Muntean Flora . .	Petru	10	1	2	2	1	3	—	1	1 1'	2 3	2 2	1	4	30	15				
4	" " iunior.	Petru	13	—	2	1	1	—	—	1	1 1'	1 1'	1 1	1	3	20	5				
5	Strasan Iuon	Flora	6	—	—	2	1	—	—	1	1 1	1 1	1 1	1	2	15	6				
6	Skorcza Opran . .	Opra	8	1	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	13				
		5	—	3	8	9	6	5	1	6	6 5'	7 1'	4 1'	5 5	6	12	95	49			

Fugitivi.—Kartsoba Thodor moratur in Comitatus Alben-sis Pago Boros Botsárd.

Sessiones dcsertae.— Sinar Avram sine adpinentiis.

Servitia.—Ex unanimi subditorum & inquilinorum iuxta dispositiones duntaxat Provisoratus irregulariter servire tenentur intelligendo etiam de diebus dominiis.

Taxa Subditorum in Festis.— Die Nativitatis Domini singulae Domus singulas Gallinas ad Provisoratum portare tenentur.

Decimae.— Ex quibus — cumque Leguminibus ut. Agnellis s. v. porcis & apibus decimae exlguntur, de caetero extra decimum munerum res repertae quator denariis redimuntur.— Ab extraneis ovibus ad hoc teritorio pulsus decimus agnellus in Fiscum cadit infra quem unus quator denariis redimitur, pro Pago autem pro singulis ovibus singuli denarii solvuntur. Pariter ex propriis singulorum pastorum agnellis olim decimum provisor sibi adpropriavit.

Educillium. — Habetur in tribus Festis majoribus siccum vero septem florenos et septuaginta tribus demariis salvitur.

Sylvae.—Harum pro Lignis focalibus possident.

Sessioncs Nobilium. — Aliae extraneorum non reperiuntur exceptis duobus agris Nikola Duma in duobus territoriis: Szelistye & Secs existentibus capit cub. 4. — In territorio Secs Koszta curata drito Mihossaciana Familiae capit cub. 6.— In eodem loco szcremiorum capit cubulos 1 $\frac{1}{4}$.

(Copie din 1820 după original).

In 1 Iulie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Pâclișa din comitatul Albei de jos prin conscriptorii: Barcsai Gergely și Csóka Iozef de față e din partea Episcopiei ardelene din Bălgrad măgăzinarul domeniului: Tamás Iános.

Dintre biraiele și locuitorii satului etc.

1) Să fi avut satul acesta urbarium n'am auzit și nici nu știm.

2) Nici o tocmeală cu domnii nu avem fără facem slujbele cum au făcut mai de mult și cum ne-am pomenit.

3) Noi cine biruin mai mare moșie punem într'o săptămână cu putere două zile cu boi, acar cu palme 3 zile. Iară cine au mai mică moșie cu săptămâna acar cu boi acar cu palma cum se vine lipsa curții două zile. Sânt și de aceia cari într'o săptămână numai o zi fac cu palme. Sânt pe urmă în satul nostru și heiuși (hajos) împărătești care măcar că biruesc și pământuri în câmp megiș alte slujbe nu fac fără plătesc anul 2 zloți. Supra aceasta dăm cu anul 3 găini, acar pentru o găină 12 ouă. Cu alte cele nu ne îngreunăm,

4) Bunătăți sânt acestea: 1) În hotarul nostru sânt trei fordulașuri dintre care 2 sânt tot anul subț sămănătură și din acestea fordulaturi o parte e bună, 2 părți sânt mai slabe. Se face bine secară, grâu de primăvară, cucuruz, mai slab se face și ovăs și alac. O de sămănătură de toamnă din 25 de znopi dă o claie și toată claia sloboadă 2 ferdele. 2. Orașe de târguit unde pe tot felul de product lesne căpătăm bani sânt: Bălgradul care de la noi cu mersul și cu venitul e un ceas și drumul e foarte bun. Vinițul, este batăr că de la noi e numai de două ceasuri, arareori mergem acolo. 3) Pășune de marhe avem pecum pe sama boilor. așa și pe sama vacilor, juncilor și pe alt fel de marhă mai mică, destulă și bunișoară. 4) Loc de adăpat în părâu care curge prin satul nostru avem destulă. 5) Lemne de foc din pădurea satului la *Zăpodie* și la *Stâne* avem destule. Dintre acestea batărăș că lemn de epulat nu căpătăm, dară curtea și nevoile acestea din pădurea domnilor o îndestulesc. 6) Avem și puține poame și vii la Sornitură. Aici străini nu biruind lucrători la alții nu dăm, fără al nostru îl muncim noi. 7) Dijmă nici fescușului nici la alți străini domni nu dăm nici a noua, fără dăm dijmă la domnul nostru dintr'acestea cari mai în jos vom pomeni în punctul al șaptelea. 8) Grădine de po-met, de legumi în mai puțină samă avem cam bunișoare. 9) Mori batăr că aici n'avem dar la Bălgrad, care de aici e foarte aproape, lesne putem măcina. 10) Iară loc de topit cânepa

avem bune. Răutășile satului sânt acestea: 1) Hotarul nostru e de muncit numai cu 4 și cu șase boi. 2) Rături de cosit n'avem.

5) Cât se fie o moșie întreagă nu știm. Dinspre partea notarului putem spune cumcă o parte e mai bună, două mai slabe. Câtă să fie o măsură de la Beciu și un iugăr um n'am auzit, nu știm. Loc de rături nu având nici otavă nu facem.

6) Dinspre partea slujbelor mai în sus intra treia întrebăciune am răspuns, am făcut slujbe cu 4 și cu 6 boi. Mersul și venitul când am mers la Daia de secere nu s'a știut nici vremea când a plouat și am petrecut fără lucru, dară când am pus slujbele la Bălgrad totdeauna s'au știut în slujbe.

7) În satul nostru nici fescușului nici la alți domni străini nici dijme nici a noua nu dând, la domnul nostru dăm dijme dintr'acestea: din grâu, din secară, cucuruz, cânepă, sămânță de cânepă, miei, porci, must, fâsaică, curechiu, bostani. Altă dare nu dăm fără care întrebăciune a treia punct am numărat și am răspuns.

8) În satul nostru moșii pustiite nu sânt.

9) Pădurea până acum așa am hăsnălit cumcă dintrăcea lemne de foc am și vândut destul din pădurea satului. Are domnul pădure și întralt hotar care din partea domnilor am putea hăsnăli, dară fiind drumul foarte rău nu mergem șohan după lemne acolo. — Vânzarea moșiilor dela domni șohan n'am avut slobod. Pe urmă putem spune și aceia cumcă satul nostru pecete n'are.

Slujba satului pe an: Cu boii fac 1664 zile, cu palma 3628 zile, dau 218 găini sau în locul acestora 2618 ouă.

Josa Avram birău †

Tata(?) Avram jurat †

Sava Iacob „ †

Sdrum(?) Ion „ †

Doș Petru „ †

Riba Antone †

Tat Iuon †

Tit Nicolae †

Iosif a lul Nistor †

Gredan Iuon †

(*Ibid.*, Alsófehér, VII pp. 179–228).

XXXI

P O I A N A

În 20 Iunie 1820 începându-se conscripția urbarială în satul Poiana din comitatul Albei de jos prin conscriptorii magistraten și Beregszászi Ferentz și Biró Daniel sânt de față Ex-sa Episcopul romano-catolic prin șpanul său Sipos Antal.

Dintre biraiele și locuitorii satului etc. (v. Benic).

1) Nu știm nici un Urbarium.

2) N'avem nici un contract sau nărăveală cu curtea.

3) Mai de demult ne-a fost mai ușoară slujba că am făcut-o cu ce-am avut boi doi înși am prins câte doi boi la un car și am făcut 2 zile pe săptămână. Dară de 20 de ani ni s'au mai îngreuiat slujba că mergem de putere, care avem cu câte 4 boi 2 zile într'o săptămână, cu palma încă am făcut mai de demult 2 acum facem 3 pe săptămână cu mâncarea noastră.

4) 1) La satul nostru a 3-a parte-i bun, roditor, a 3-a e mai de mijlocire, a 3-a parte pietros și mai nu-i poți lua hazna, dar tot cu 4 boi putem ara și lucra pământul, și într'o arătură sămănăm grâu frumos de primăvară și să face bune holde, și cucuruz și acela se face bun când toamna avem vreme bună; hotarul pedig cât îl avem îl împărțim în 2 laturi pentru aceea avem 2 fordulașuri și așa hăznuim hotarul. 2) Târguri avem destule: Zlagna 3 ceasuri departe, Ighiu de 2, Bălgradul de 4, Vințul de jos iară de 4 ceasuri departe, în târgurile pe numite toate celea ce avem de vânzare putem vinde și cumpăra. Marhele ce avem de trecut, acele le vindem în târgurile pe numite și la fiește care târg putem merge cu carul. 3) Oprit de boi, chiliniș, da megiș avem pășune destulă și putem ținea vaci, oi, capre dela care facem unt și vindem, din marhe care este de întrecut îl vindem și plătim darea Impăratului. 4) De adăpătura marhelor avem apă destulă, curgând Ompoliul lângă satul nostru pe care apă și mori avem de a face făină destulă. 5) Și de epulături și de foc avem pădure destulă, până acuma din voința curții am avut slobozenie cine a putut să vândă lemne.

la străini; fără de aceasta când s'a făcut jir și ghinde fără de plată l-am hăznuît cu porcii și cu oile, așa în pădurile curții care s'au ținut de mult oprit ca și într'a satului. 6) Aici dijmă împărătească ori fiscușească nu este. 7) Pomet avem, care, poamele când se fac le uscăm și așa le mâncăm, uneori facem și vinars din prune și-l vindem pe bani; avem grădini lângă case în care sămănăm cucuruz și așa le hăznuim. 8) Cânepe se fac bune și avem și apă de topit bună. 9) De ținut stupi avem locuri bune și cine se trudește după ele să ție face bani din miere și din ceară, pentru că totdeauna are căutare bună. 10) Și din pădurile curții cele oprite, care are lipsă capătă lemne de epulaturi, cât îi lipsa omului pe lângă rugare. 11) Dintre noi mai toți avem lângă riturile noastre câte o țină de pădure de goron de lucru.

Răutăți: 1) La pământurile noastre cele arătoare o parte îi pietros și când ploi mari le spală sămănăturile apa care pică din ploi și fiindcă pământurile sânt pe dealuri mari, nu putem căra gunoi, fără cu stâna oilor dregem ce putem. 2) Riturile pe care a face fân noi am obicinuit, fiindcă se face mult lapte de căne între iarbă, pentru care nu este la toți fân bun, dară totuși când este în vreme bună strâns fânul, tot îl mănă marhele bine. 3) Fiind locurile noastre lângă apa Ompoiului de multe ori fiind multe ploi și crescând Ompoiul mare, cu Ompoiul pășim pagube în pământurile cele de cucuruz. 4) Precumcă hotarul nostru și de-a stânga pe dealurile înalte, pe acelea dealuri roditele noastre cu calea cu mare osteneala noastră cu sâniile ne trebuiește al purta încă mai ales abia aducem o claie cu o sanie odată.

5) Aici n'a fost obiceiul locului caselor să se numească pentru aceea nici nu se știe câte holde de pământ ar fi după casele lor, pentru că numele acesta este necunoscut între noi. Mai ales cumcă nu știm câte măsuri de Beciu ar merge în ele. În riturile noastre precum mai sus am arătat otavă nu cosim.

6) Noi toți de obște în toată săptămâna facem slujba noastră obicinuită la Bălgrad, care are 4 boi [cu 4 boi], care are 2 boi cu amândoi, ba în toată săptămâna 2 zile cu palma, adică în toată săptămâna 3 zile, dintr'aceasta slujbă facem cu tăierea lemnului și cu ducerea; și aici în loc sânt între noi plătitorii.

de taxe de 6, fiește care pentru slujbă toți 6 plătesc la cinstita curte 50 de zloți, pe acești plătitori de taxa aceasta înaintea noastră chemându-i, așa au arătat cumcă ei cu cinstita curte nici un contractus pentru plata acestei taxe nu au, dară aici în locurile noastre este obicei precum, care colonus ar fi neputincios de a sluji, slujba lor s'o plătească cu bani, precum și noi acuma plătim biruind morile noastre.

7) Așa am pomenit ca din grâu, cucuruz, ovăs și din alte bucate ce sămănăm în pământurile noastre se fac, a zecea, dijmă dăm la cinstita curte. Bucatele în paie, cucuruz cu tulei, fără de aceasta dăm din 10 oi cu miei un miel, din 10 porci un porc dijmă, unde nu sânt zece, tot capetul plătim cu câte 2 crețari. Pe lângă aceasta dăm din cânepă, din curechiu și din mazere, când se face a zecelea la cinstita curte. Pentru o coșniță de stupi plătim 4 florini (!?) [crețari]; iară din toată casa dăm trei găini pe an, ori pentru o găină 12 ouă. Altă dijmă împărâtească ori fescușească nu plătim, așa nici la curte nu dăm alte dijme, n'am dat până acuma din sus scrise mai mult.

8) În satul nostru uricuri de case pustii nu sânt.

9) Noi cu toții pădurile de pe locurile ori din hotarul nostru cele slobode, afară de lipsa casei am hăznuit și am și vândut până acuma, dară din pădurile cele domnești și din alt hotar n'au fost niciodată slobod a hăznui, nici moșiile nu ne-au fost sucă să le vindem, nici să cumpărăm, că curtea pe aceea a pus mare grijă. Din satul nostru pe tot anul am făcut slujbă. Face slujba noastră toată într'un an: 8 oameni cu boi 832 zile, 31 de gyalogași, 4836, 6 taxași plătesc taxă 50 fl. Plătește tot omul pe an din găini 136, măcar răscumpără găinile cu 10—10 ouă.

Numele martorilor jurați:

<i>Lupsa Zaharie birăul sat.</i> †	<i>Lupsa Todor lui Alexandru</i> †
<i>Hebian Gyorgy chis birău</i> †	<i>Stefan Iuon a Lupși</i> †
<i>Lazar Iuon</i> †	<i>Bucur Achim(?)</i> †
<i>Petrai Filip</i> †	<i>Irimie Todor</i> †
<i>Ducut Todor</i> †	<i>Vantsa Anghel</i> †
<i>Lupsa Todor lui Iacob</i> †	<i>Bucur Iuon</i> †
	<i>Vintzan Filimon</i> †

Care conscripția urbarială s'a făcut etc.

Poiana, 21 Iunie 1820

(L. S.) *Beregszászi Ferentz* (L. S.) *Biro Dániel*

(*Ibid.*, vol. X, pp. 623—652.

XXXII

Ş A R D

În 1 Iulie 1820 începându-se conscripția urbarială în satul Şard din comitatul Albei de jos prin conscriptorii Beregszászi Ferentz és Biro Daniel sânt de faţă : Grof Teleki Samuel prin dregătorul său Váradi Sándor, Grof Eszterházi Iános prin dregătorul său Magyarosi Iozsef, Episcopul romano-catolic prin Sipos Antal.

Dintre biraiiele şi locuitorii satului etc.

1) Nu ştim nici un Urbarium.

2) N'avem nici o tocmeală cu domnii noştri.

3) Excelenția sa Grof Teleki Samu are aici 13 iobagi, care mai înainte cu 36 de ani făceau pe săptămână cu palma câte 4 zile; cine a avut boi cu câte 4 boi 3 zile. De aici mai încoace mai ușurându-ne slujba acum facem pe săptămână cu palma câte 3 zile, cu marhe 2 zile, cine are 4 boi cu 4, cine are 2 cu 2. Acum este un om cu 4 boi face slujbă într'un an 104 de zile; gyalogași fac 1602 zile; pe an dă 1 găină și 10 ouă tot omul; afară de acestea lucrăm la cânepă fără slujbă, într'un an muierile noastre torc 5 fonți de cânepă și țes 10 coți pânză. Ex-sa Grof Eszterházi Iános are aici 13 iobagi, care fac pe săptămână care are 4 boi cu 4, cine are 2 cu 2 boi câte 2 zile. Iară și gyalogași cu palma fac câte 2 zile pe săptămână. Oamenii sânt cu boi 5 fac slujbă într'un an 520 de zile, gyalogași cu palma fac 832 zile. Dă o găină și 10 ouă tot omul chiliniș.— Ex-sa Püspöcü Ardealului are aici 26 de iobagi din care 21 fac pe săptămână cine are 4 boi cu 4, cine 2 cu 2 câte zile. Iară gyalogași cu palma pe săptămână câte 2 zile. O parte fac la Bălgrad, parte de slujbă

aici, aici nu se şti din mers şi venit. Sânt oameni cu 2 boi a căroră slujbă de an face 728 de zile, 14 gyalogaşi fac pe an cu palma 1456 de zile. Sânt care din îngăduiala curţii, fără nici un contractus, plătesc cu acest rând : Unul plăteşte 60 zlofi, doi inşi câte 10, unul 4 zlofi 30 creţari, unul 6 zlofi pe an şi încă de chilimiş pe an 3 găini şi 36 de ouă. Maria sa Grofoaia Teleki Iosefoaie are aici 3 oameni slujitori, dintre care unul face pe săptămână cu 4 boi câte 1 zi, fără sânt 2 gyalogaşi care fac cu palma pe săptămână câte 2 zile. Aşa dară cei cu boii face pe an 52 zile. Pălmaşii fac pe an 208 de zile. Găini şi ouă din iertarea curţii nu dau.— Domnul Sárdi Laszló are aici 5 oameni slujitori, dintre care unul cu 4 marhe face pe săptămână câte 2 zile, pe tot anul 104 zile. 4 gyalogaşi fac pe săptămână câte 2 zile, peste tot anul slujba lor de 416 zile; tot omul dă pe an 1 găină şi 10 ouă — Domnul Füresi Daniel are aici 3 oameni de slujbă, din care unul pe săptămână cu palma câte 3 zile face, 2 inşi fac pe săptămână câte 2 zile, peste an cu totul fac 364 (?) zile, tot omul dă pe an 1 găină şi 10 ouă. Domnul Rétsei Károly are aici 3 oameni slujitori din care 2 inşi fac cu câte 4 marhe pe săptămână câte 2 zile, peste tot anul 208 de zile. Al treilea prost nou fiind, lucrătoriu de fier, cu câte 2 zile plăteşte slujba, şi cu câte zile aceea nu ştim. Tot omul dă pe an 1 găină şi 10 ouă. — Domnul Harsányi Samuel are aici 4 oameni slujitori, din care 1 cu 4 vite face pe săptămână câte 2 zile. Unul cu 2 vite iară câte 2 zile, unul cu palma pe săptămână câte 3 zile, unul cu palma câte 2 zile pe săptămână. Acei cu boi peste tot anul fac 208 de zile, a gyalogaşilor slujbă face pe an 250 zile, tot omul dă pe an 1 găină şi 10 ouă.— Domnul Váradı Pál are aici un om slujitor care face pe săptămână cu 4 boi câte 2 zile, care face peste tot anul 104 zile, dă 1 găină şi 10 ouă.— Domnul Benedek Mihaly are aici 3 oameni slujitori, dintre aceştia unul cu 4 boi face pe săptămână câte 2 zile, 2 gyalogaşi pe săptămână fac câte 2 zile, peste tot anul fac ei 208 de zile şi afară de aceasta sânt datori a face o cale până la Cluj cu vitele, dau pe an câte 1 găină şi 10 ouă.— Rămăşiţele Domnului Bud Adam au 1 om slujitor, care face pe săptămână câte 2 zile, peste tot anul 104 zile, dă 1 găină şi 10 ouă.

— Domnul Gulya László are aici 7 oameni, care fac slujbă, 2 fac 2 zile cu câte 2 boi, 5 pedestrași care fac pe săptămână 2 zile; așadară slujba celor cu boi face pe an 208 zile, acelor cu palma 520 zile; dăm 1 găină și 10 ouă; alte cele nu dăm. — Domnul Kovásznai Lajos are aici 3 oameni slujitori, din care 2 fac pe săptămână câte 2 zile, și pe un an 208 zile, 1 face 1 zi, pe an face 52 zile; dăm 1 găină și 10 ouă pe an. — Domnul Szabó Pál are aici 2 oameni slujitori gyalogași, care amândoi pe săptămână câte 2 zile fac, peste tot anul 208 zile; dăm pe an 1 găină și 10 ouă. — Maria Sa Castelania Astonomia [=Astronomia Institutum din Bălgrad] are aici 3 oameni, care toți fac pe săptămână cu palma 2 zile, peste an 312 zile; dăm 1 găină și 10 ouă. — Domnul Kis József are 1 om care face pe săptămână cu 4 boi câte 2 zile, peste an 104 zile, 1 găină și 10 ouă pe an, afară de acestea peste an face o cale la Cluj sau la Oșorhei, da cale ni se știe în slujbă. — Domnul Szalántzi Criștof are aici un om, care face pe săptămână câte 2 zile cu palma, într'un an 104 zile, dăm 1 găină și 10 ouă pe an. Facem o cale la Cluj și la Oșorhei, da ni se știe în slujbă.

4) 1) Pământurile arătore avem bune, tot feliul de sămănătură, grâu de toamnă, de primăvară, orz, alac, ovăs, cucuruz, linte, mazere de câmp, fasole, picioici se rodesc bine. Avem 3 fordulașuri pe sama sămănăturilor și le hăznuim pe schimbate cele de grâu, iar cele de cucuruz și în toate locurile noastre putem ara cu 4 boi. La hotar a 3-a parte-i de mijloc, aceea pentrucă n'are valea ȣermuri. 2) În riturile noastre cositoare se face fân bun; otavă încă, pe partea riturilor care sânt pe șes putem face, iară pe coaste nu. 3) Oprit de boi, chilin de păscare n'avem, dară mégis pășune de marhă avem destulă, așa cumcă afară de marhele de jug, putem ținea vaci, oi, capre și porci. 4) Pe hotarul nostru păduri sânt, care păduri Domnii noștri le țin oprite, dară totuși în tot anul toți Domnii dau la oamenii lor lemne de foc de două ori. 5) Locuri de adăpat avem bune, curând prin satul nostru ape bune și mare, pe care avem și mori de a face făină, destul că de rândul măcinatului nu ducem lipsă. 6) Locuri cu târguri avem cele mai bune și aproape: Ighiul un sfertar de ceas, Bălgradul de 2 ceasuri departe pe jos,

Sassebeșul 4 ceasuri, Vințul de jos 4 ceasuri, Zlagna 5 ceasuri, Aiudul 4 ceasuri loc de a-l umbla; în târgurile sus numite noi putem crescedui cu marha, vitele ce avem de a vinde le putem vinde și face bani și ce avem lipsă pe sama noastră le putem cumpăra. 7) Pe locurile noastre și în vecinatele orașe cine are boi cu boi, cine n'are cu palma în toate zilele dacă ar putea la lucru să meargă ar putea face bani. 8) Locuri de vii destule avem și vinul cel mai bun se face într'insul, așa cumcă noi totdeauna mai scump putem să vindem decât vecinatele sate. 9) Aicia Impărătească sau fiscusească dijmă nu-i. 10) Cănepă bună se face, apă de o a putea topi bună avem și destulă. 11) Pometuri destule avem, cu prunele ce se face putem face și bani cari vindem, care nu, fierbe vinars și vânzându-l facem bani de ne plătim darea. 12) Pietri de epulaturi în hotarul nostru avem destule și putem căpăta și cine vrea să epuliască lesne putem și pe sama noastră căpăta și face ce vom vrea.

Răutășile: 1) În pământurile cele arătoare în valea Bucerzi, fiindcă n'are țermuri buni împrejur, așa și valea Craivei, care cură din hotarul lor neavând iară țermure multe pagube ne face în hotarul cel de grâu vărsându-se când sânt ploi. 2) În Iăuntru (în sat) valea, fiindcă umblă mai sus decât ulița și într'o parte izvoare având, așa mari tini se fac, cât uneori abia purtăm carul cu 2 boi gol, pentru care multă scădere avem, mai vârtos toamna când cucuruzul e ca să-l aducem. 3) În hotarul nostru afară de Măria Sa Püspöcu pădure n'are nici unul de lucru, așa dară lemne de epulaturi, fiindcă Pispicioia nici la oamenii lor nu dau pe bani, așa dară lemnele de epulaturi cu mare cheltuială și osteneală le surzuim (= ung. szerezni).

5) Aici șohan obiceiul n'a fost a numi locul caselor, din aceasta puține știm, și de câte holdede de pământuri și rîturi se cuvine nu știm, fiindcă de pe măsura pământurilor pomenire n'am avut, nu știm, câte măsuri de Beciu merg într'insul; despre rîturi mai în sus am spus și otavă putem face.

6) Precum mai în sus am spus cine are marhe cu marhe face pe săptămână 2 zile, care are 4 boi cu 4, cine are 2 cu 2, cu palma uni pe săptămână câte 3 zile, unii 2 zile pe săptămână, unii pedig câte o zi fac pe săptămână. Oamenii

Pișpecului pedig cumcă fac slujbă la alte hotare mersul și venitul nu se ști în slujbă.

7) Din pomenirea oamenilor așa am pomenit cumcă la Domnii locurilor am dat din tot zece unul: din grâu, ovăs, din tot feliul de bucate câte facem în paie, din 10 oi cu miel dăm 1 miel, care n'are oi 10, oaia cu miel plătește pentru toate oile câte 2 crețari, fără numai a Grofului Eszterhazi Ex-sa plătesc câte o groșiță de oaie, fără aceștia a Măriei Sale Pișpecului oameni dau dijmă și din porci câte 2 crețari de un porc. Alte daniște dela noi nu iau, nici dijmă Impărătească sau fiscușească nu dăm fără Urbariască la curte și la Domnii noștri.

8) N'avem nici un loc de pustii.

9) Noi păduri de acelea n'avem din care se putem cerescedui. Domnii noștri n'au din hotarul nostru afară pe alt hotar păduri, nu le-am hăznuit nici nu le stăpânim. Așa nici cu aceea n'au fost slobod să vindem moșiile, nici să cumpărăm, că Domnii locului n'au suferit. La satul nostru pecete nu este. Așa slujba noastră se face pe an cu boi 2340, cu palma 7154, bani de taxe zloși 80 crețari 30; găini 142, ouă 1546. Torc cânepă 65 de fonți, țeș pânză 130 de coți,

Numele martorilor jurați:

<i>Mehere Petrutz birăul satului †</i>	<i>Flora György †</i>
<i>Iacob Avram †</i>	<i>Zgîra Petrutz †</i>
<i>Fodor Onui †</i>	<i>Achim Onu †</i>
<i>Mehere Sandru †</i>	<i>Arion Toma †</i>
<i>Milas Niculai †</i>	<i>Turlea On †</i>
<i>Gusat Indrei †</i>	<i>Medris Niculaie †</i>
<i>Țuțuian Samoilă †</i>	

Care conscripție urbarială s'a făcut etc.

Șard, 1 Iulie 1820

(L. S.) *Beregszászi Ferentz*

(L. S.) *Biró Daniel*

(*Ibid.*, vol. X, pp. 261—312)

XXXIII

SĂSCIORI

În 9 Iunie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Săsciori din comitatul Albei de jos, prin conscriptorii: Grof Bethlen Pál și Veress Mihály, sânt de față proprietarii în persoană sau prin reprezentanții lor.

1) Nu știm ce-i aceea [urbarium], nici n'am pomenit să fi fost, nici acum nu este în satul nostru.

2) Nici o carte de tocmeală nu-i, dară, după obiceiuri facem slujba, precum am pomenit și acuma.

3) Noi a doamnei Bartsai [Abrahám] Măriei sale părteni, care sântem iobagi și biruim o moșie întreagă, pe an deplin punem slujbă 68 de zile cu palmile, făcând zilele acestea pe rând. Și plătim în plinirea slujbii sub nume de taxă 14 florinți vonaș în bani. Noi care sântem sub nume de zileri slujim peste an 3 zile, și pentru plinirea slujbii sub nume de taxă plătim 4 florinți vonaș pe lângă asta. a) Prin satul nostru mergând apa Sebeșului și fiind pe asta două mori sântem titileni la morile acestea tot felul de lucru a le împlini [fără cioplitura de meșter]. b) Și mai lucrăm viile cele domnești pe cari se face 150 de ferii, și vinul cel domnesc și cel de dijmă până la Cioara [care de aici e de 3 ceasuri] a-l duce, dară ne având toți care și boi în aceasta ne ajutură domnii. c) Și sântem [datori] de a da într'un an plinit dela toată gazda 1 găină și 10 ouă. d) Precum se face în an cârepa la toată casa se împarte 2, 3, 4, fonți de cânepă pentru a toarce. — Noi care pe partea scaunului Sebeșului sântem și biruim o moșie întreagă, slujim într'un an întreg 6 zile cu palmile pe lângă mâncare și beutură, pentru slujba plinirii, sub nume de taxă plătim 8 fl. vonaș pe lângă asta. a) Prin satul nostru curgând apa Sebeșului și pe aceasta fiind o moară domnească, la asta tot felul de lucru sântem datori a împlini [fără a meșterilor] și vama ce se adună din moara aceasta, până la Sebeș [fiind un ceas dela noi] al duce. b) Și o vie domnească fiind ca de 40 ferii a lucra și la cules, și vinul acesta și dijma până la Sebeș al duce. c) Și sântem

datori a da dela toată casa o găină și 10 ouă și o porție de fân a da.

4) Binele ce le avem este: a) În hotarul nostru care-l să-mănăm cu bucate ¹/₂₀ parte de hotar, tot felul de bucate se face destul și e cu roadă bună. Fără de astă parte, hotarul nostru e slab fără de gunoi slabă agonisitură se face, dară pe lângă asta hotarul nostru pe plăcerea gazdelor se agonisește fără nici o opreliște întotdeauna, în hotarul acesta pământurile noastre cu 2 marhe nu se poate ara. b) De a târgui și a vinde în multe locuri și bune avem, cum e Sasșebeșul, dela satul nostru 1 ceas, Miercurea în 3 ceasuri putem merge, în Bălgrad întratâta vreme, până la Vinț 2 și jumătate ceasuri. În orașele acestea ce avem de a negustori vindem cu bani gata și drumurile până la orașele acestea sunt bune și pe lângă acestea în satul nostru în toată săptămâna târg se face, unde marhele se vând cu preț bun, și pentru târgul acesta din satul nostru la domni nu plătim nici o taxă. c) Pășune de marhe avem cam puțin, dară despre amândouă părți, domnii satului nostru munții care îi au ni dau la săteni pe lângă o plată nu prea mare, unde e pășune foarte bună, pe lângă marhele noastre mai primim marhe și dela alte sate pe cum plata munților o câștigăm pe această cale cu ușurătate. d) Adăpătoare avem destule și bune. e) Lemne de epuleturi ne dau domnii noștri destule. f) Dealurile viilor sânt cu roade și se face vin bun și nu să lucră cu greutate, cheltuelile care se lipsește la o casă tot din vin le agonisim și le câștigăm și în viile acestea putem lucra pentru bani toate zilele. Pentrucă fiind în satul nostru mulți fel de meșteri și gazde cu putere bună, viile le lucră în bani. g) Dijmă împărătească în satul nostru nu-i. h) Pomet în hotarul satului nostru e puțin, pentrucă îl cuprindem tot cu vii, altmintrelea s'ar face și pomet, grădinile de legume care le avem sânt bune. i) Poeți de sare fiind în Partoș, unde 2 jum. ceasuri e, acolo putem bani câștiga în toate zilele, cărând sare pe luntre și din luntre în poețile cele de sare, dar pentru că putem câștiga bani și mai aproape nu ne prea ducem acolo. k) Prin satul nostru curge apa Sebeșului, pe care stângini împărătești să slobod în jos, pentru acest lucru la oameni plătesc cu bani gata, și dintru aceasta câștigăm bani pe traiul nostru. l) În

vecinătatea noastră fiind vii multe, cu lucru și de acolo câștigăm bani în toate zilele. *m)* Topile de cânepă avem destule. Mori avem destule în hotarul nostru, care se umble și iarna și vara, în toată vremea. *n)* În hotarul nostru alegem aur. *o)* În hotarul nostru de oale pământ se află bun, pentru care sânt mulți olari care se crescheduesc cu oale. Meștersugubugnării la noi e cu mare haznă, că lemnele din care se fac buți și vasele se aduc pe apă lesne, și munții nu sunt departe. — Scăderile pe lângă acestea sânt acestea: *a)* Pământurile cele arătoare fără gunoi nu se agonisește, pentru că sunt foarte pe mari dealuri, și ploile cele mari fac pagube mari în ele . . . *l)* Fânațele noastre sânt puține și pe ele nu se face iarbă bună, e fel rău de iarbă. *c)* Lemne de foc sânt puține, pădurea o biruim cu toții.

5) Nu știm cât se fie o moșie întreagă, nici aceia cât e o măsură de Beciu, otavă în râturile noastre nu se face, din hotarul nostru întreg, câtă parte să fie mai bun, câtă mai slab nu știm socoti, pentru că nu-i tot de a lucra. Dară fără vii și a 1/20 parte de hotar de bucate, celălalt e slab.

6) Slujba noastră la întrebăciunile a treia am răspuns, pentru că slujba noastră pe an o facem cu ruptoare și pentru asta când mergem la alt sat de hotar, acolo mersul și venitul nu s'a știut în slujbă, pentru că nici n'a fost departe.

7) În locul acesta al nostru din nouă nu dăm nimica, dară la domni din 10 dijină domnească dăm dintr'acestea: din vin, din toate sămănăturile, din secară, din orz, din ovăs, din alac, din cucuruz, din cânepă, din miei, din capre, din stupi, din acestea le dăm fiecare care se lovește și obiceiul acesta și în alte sate este. Alte danii nu sânt și nu dăm.

8) În satul nostru moșie pustie nu este.

9) Pădure și fără de aceea având puțină, acelea nu le hăznuim. și a domnilor noștri păduri care sânt în vecinătatea hotarului nostru, nu le hăznuim în alte forme, numai când ne dau în cinste și ne cinstesc cu acelea. — Moșiile n'a fost slobod a le vinde, nici nu s'a pomenit acelea obiceiuri, nici nu-i, și nu-i slobod.

Slujba satului pe an afară de cea de la mori și viile domnești: 1393 zile cu palma, dau taxă 917 floreni vonaș și 13 cr. (care fac 778 Rfl. și 3 cr.), 225 găini, 2250 ouă, 125.

porții de fân, torsul cânepii nefiind într'o formă în fiecare an, nu se poate calcula.

<i>Onea lui Pavel Matui birău</i> †	<i>Onea lui Ion Cerna</i> †
<i>Onea lui Simtione Aleman jurat</i> †	<i>Pal Moga</i> †
<i>Iacob Aleman jurat</i> †	<i>Onea Fulea</i> †
<i>Demian Moga</i> „ †	<i>Ilia Frast (?)</i> †
<i>Ilia Radu</i> „ †	<i>Danil Sine</i> †
<i>Onea Tyiar (?)</i> „ †	<i>Ștefan Toma</i> †
<i>Achim Dogar</i> „ †	

(*Ibid.*, Alsófehérmegye, VII, pp. 657—735)

XXXIV

SCĂRIȘOARA

În 4 Iulie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Scărișoara din comitatul Albei de jos prin conscriptorii : Kelen Mihály și Bartok Ádám, e de față fihușul prin Farakas Lános.

1) După slujba care facem acum n'avem urbarium.

2) Slujbele ce facem astăzi, altele sânt după legătură, altele după obiceiuri. Legătura e cam de vre-o 30 de ani, obiceiurile altele de 20 și mai de aproape 13 ani s'au început. Înaintea acestor legături și obiceiuri am avut cu tot Dominiul împreună urbarium, care este scris la Câmpenari, după care s'a aruncat pe tot satul o sumă de bani pentru slujbă.

3) De urbariumul care l-am avut și de obiceiuri, ce am știut am spus, acum le numărăm slujbele noastre de către domnul pământesc și după legături și după obiceiuri : a) Răscumpărăm zilele de lucru cu taxe care avem boi cu 5 zloți și 12 cr. care nu avem pe jumătate cu 2 zloți și 36 cr. cei mai săraci numai cu 30 cr. pe an. b) Facem în tot anul stânjini de lemne când mai mulți când mai puțini, precum se aruncă pe noi, pentru care stânjini mai înainte bani de argint am căpătat pentru unul 34 cr. după aceea cum s'zu moto-

cosit banii 1 zlot și 20 cr. și mai încoaci 1 zlot. *c)* Slobozim stânjini pe slipuri cu slujbe pe o săptămână căpătăm plata pe o zi 7 cr. *d)* Mănăm pe apă lemne până la Offenbaia unde le scoatem și le punem în stânjini, căpătăm plată de mânatul pe apă, pe zi 20 sau 15 cr. La scos căpătăm de stânjin de fag 12, de brad 8 cr. *e)* Ducem șlic dela [Offen] Baia la Zlagna. În acest an am căpătat dela o majă 40 cr. în bani de argint, în hârtie am căpătat mai mult, *f)* Ducem șindile dela Câmpeni la Zlagna, pentru 300 căpătăm 42 cr.

4) Bunătăți acestea avem: *a)* Târguri și de țară și de săptămână cu care mai ales trăim, avem la Câmpeni de o zi și jumătate, la Abrud cale de două zile, la Beiuș în Țara Ungurească cale de 4 zile, cu mersul și venit socotit. *b)* Adăpătoare avem bune și aproape. *c)* Delnițe de pădure după moșii rupte ori pădure anume sătească nu avem, dară lemne pe cât ni lipsa căpătăm din pădurile Domeniului și de foc și de epuleturi fără de plată în cinste. *d)* Dijmă împărătească adică fescușească în hotarul nostru nu este nici n'a fost. *e)* Pușini dintre noi se crescheduesc cu tăiatul și slobozitul pluteilor. Mai toți cu văsăritu, unii le fac vasele alții le duc și le vând, care aici prin țara noastră, care prin țara ungurească, cu care câștigăm bucate și bani. Pentru lemne de plute plătesc care le duc pe apă la Offenbaia la Cămară taxa pădurii. Pentru lemnele de văsărit plătim la Cămară pentru un arbur anțerț 30 sau 42 cr. *f)* Ape de topitul cânepilor avem bune. *g)* Mori avem bune și destule, ale noastre, ale colonilor pe lângă taxa domnească pentru 1 roată pe apă: de frunte 2 zloți, de mijloc 1 zlot și mai slabă 30 cr. plată. Nefolosiri avem acestea: *a)* Pământurile de arat sânt slabe, costoase, pietroase, numai cu 4 și mai cu samă cu 6 boi lucrătoare, numai cu o călcătură (fordulo), dară tot rămân o parte nesămănite la odihnă care atunci le cosim și facem fân pe cât putem în ele, fiindcă numai într'o arătură sămănăm, ogor nu facem și de sămănat încă târziu le putem ara, pentrucă zăpada târziu se duce și uscă locul, sămănăm grâu, secară de primăvară, mai mult orz mai puțin ovăs, cânepă, în și prăsim crumpene, dară, acelea pentru aerul rece, și zăpada de vreme, grindine, nu sânt roditoare ca la țară și de multe ori ne lipsesc. — Fânașele pe aceea urmă sânt

costoase, pietroase și pentru vreme încă anevoie facem fânul. Mai cu samă cu pământurile sânt aproape de casele noastre, unde avem mai departe strângem agonisitura în loc, îmbălăm acolo, acolo petrecem marhele, dregem locurile cu gunoi și înconjurăm bucatelor și notrețului. b) Pășune de obște nu avem, de unde din ce se opresc fânațele până la slobod, mânămarhele la munții Cămerii la pășune pentru care plătim ca și alții din Domeniumul acesta taxă la Cămară.

5) Cât se fie o moșie întreagă și câte pământuri și rături ori fânațe se cuvin după ele precum și aceea cât e măsura de Beciu se cuprinde într'o holdă, nu știm. Otavă pe fânațele noastre nici odată nu putem cosi. Hotarul peste tot este slab, dară după întrebare arătăm cum că socotindu-se în 7 părți, dintre acestea una e mai bunișoară, 2 de mijloc și 4 părți de tot de coadă.

6) Noi răscumpărăm slujba domnească cu taxe, la alt lucru care facem pe lângă plată nu prea avem ruptoare, cu boi nu ne mână, că nici n'avem locuri și căi de umblă cu caru. Când mergem pe plată la lucru Cămerii, pentru mers și venit acuma nimic nu căpătăm, dară mai de mult am căpătat când ne-am dus la făcutul stânjinilor doisprezece cr.

7) Dijmă după urbarium am dat numai din stupi și din porci, și acuma așa dăm din 10, mai în jos de 10 răscumpărăm cu bani, dară precum înțeleses alții din varmeghia noastră la țară dau dijmă și din bucate la domnii locului.

8) Moșii pustii la noi nu sânt.

9) Lemne de creschedat căpătăm din muntele Cămerii pe lângă taxe, precum și la rândul bunătăților am arătat. Slobozenie a vinde și a cumpăra moșiile nu avem.

<i>Bunz Sintion birău</i> †	<i>Virtș Toma</i> †
<i>Mocan Marian birău mic</i> †	<i>Moriș Lazar</i> †
<i>Pasca Iuonuț birăul Domin.</i> †	<i>Mathei Ignat</i> †
<i>Pasca Todor jurat</i> †	<i>Neag Filip</i> †
<i>Purcel Todor</i> „ †	<i>Giurgiu Pavel</i> †
<i>Moca George</i> „ †	<i>Purcel Pasc</i> †
<i>Franc Niculae</i> „ †	<i>Methei Sântion Ciucuduș</i> †
<i>Purcel Iuon</i> „ †	<i>Mathei Avram Zdront</i> †
<i>Pasca Popa Todosie</i> †	

Slujba anuală : plătesc taxă 1648 floreni, 24 cr.

Slujba aceasta au făcut-o în anul trecut 1819:

Stânjini au lăsat pe jilip 411 stânjini pentru
care au căpătat 58 fl. 48 cr.

Pentru stânjini mânați pe apă la Offenbaia
pentru care au căpătat 18 „ —

Pentru 45 de măji șlic duse la Zlagna á 1 fl.
8 cr. pentru care au căpătat . . , . . 51 „ 52 .

Pentru 25.000 șindile duse la Zlagna pentru
care au capătat 58 „ 30 „

(*Ibid.*, Alsófehérmegye, XIII, pp. 203—282).

XXXV

SOHODOL

În 20 Iulie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Sohodol din comitatul Albei de jos prin conscriptorii : Kapronczai Sándor și Szentpáli Sámuel, e de față din partea fescușului : Kornya Péter.

1) Urbarium avem și mai de mult și mai pe urmă iscălit, mai alt contractus care cum va fi fost și când sau adus în-lăuntru vor arăta aceasta Urbariul și paria contractului de după aceea.

2) Înaintea contractului celui de acum am avut și alt Urbarium, care de cumva a fost va arăta paria Urbariului celui de demult și obiceiul legăzaturii cel de acum când s'a început acela contractului celui de pe urma făcutului Parie va arăta.

3) Noi fiindcă avem Urbarium lângă acela am făcut și facem slujba.

4) Acestui sat bunătați stau în acestea : 1) Pământurile cele arătoare is neroditoare, pietroase, iernatice cum cât de multe ori zăpadă și brumă holdile necoapte ni le află și le face de nimica, pentru ploile cele iuși se spălatăcesc, pentru dealuri cei ridicați cu anevoe să pot gunoi și agonisi și și acestea atâta sânt de puține cum cât numai un fordulaș avem și întracela

numai de primăvară putem sămăna. 2) Rături avem prea puține și și acelea pietroase, mușchioase și sânt supuse ploilor celor iuți și sânt departe și în locuri rele și niciodată nu se pot cosi de două ori. 3) Despre locuri de târg nu avem răutate că le avem și mai aproape și mai departe. 4) Locuri de pășune de lipsa noastră is prea puținele, cum cât pentru ce că pășunea numai pe sama vitelor celor de jug sânt de ajuns, pentru rândul celorlalte vite sântem chitileni munții Halleri ale alcăzui de pășune așa precum putem aceea alcăzui și muntele Domeniumului dar acesta mai lesne că Cămara prețul acestuia mai lesne ne-a făcut ruptoare. 5) Despre rândul pădurii și trestii locuri, mai în sus în rândul bunătăților am răspuns. 6) Alt modru de a ne câștiga bani nu avem, numai creschedatul cel mai în sus spus din țara ungurească cu bucate și cel cu îmblăci. 7) Din nu avința morilor nu avem răutate; fără 8) însemnată răutate avem dintrăcea cumcât mai dinainte vreme între noi crâșmaritul ne era slobozit, dară acuma numai însuși Cămara ține crâșmele, dintr'aceea acela cuvinitura [=következés] este cum cât și scump mai mult mai rele beuturi căpătăm ca între alte a altuea Domeniumului supuse sate se pot căpăta, și 9) Și dintru acela că mai de mult ni-o fost slobod a ne aduce sare pe lipsele noastre dela Ocnele Turzii, care de noi numai de jumătate ? departe și cu mult îndemână ni-o fost și vamă nicăiri nu am plătit, cu un cuvânt cu mult mai puțină cheltuială ne-o stat, dară acuma fiindcă dela Turda nu putem căpăta sântem chitileni la Murăș Uioara a umbla pentru sare de noi îndoit îi departe și pentru trecutul pe brodul Murășului încă dăm vamă, cu un cuvânt de două ori ne vine mai mult.

5) Câte pământuri de arat și de coasă, câtă să aibă un colon care șede pe o vatră întreagă nu știm, nici aceea că ce fel de arător și de coase pământuri are, fără aceea știm că hotarul nostru $\frac{1}{3}$ parte îi mai de haznă. Cât se fie un Jerduș (= hold) de pământ și o măsură de Beciu nu știm. Otavă în cele de cosit nu putem cosi.

6) Noi lângă Urbariumul nostru slujba am răscumpărat așa: care a avut vite de jug plătește într'un an 5 zloți și 12 cr., care n'au vite de jug tot însu chiliniș plătește pe an

2 zloți și 36 de cr., Fără de aceasta lângă legăzatul contractului nostru cu acestea sântem tertenzi (= tartozunk): 1) Tăiem stânjini pe sama cohaelor crăești și pe sama tisturilor Cămerii, pe lipsa Cămerii, cât mai mult și cât mai puțin, a căruia pentru tot stânjinul plătește Cămara 43 de cr. Cu făcutul acestuia, cu mersul și cu venitul petrecem o săptămână. Stânjinii cei care 2) În hotarul Bistriei *La valea mare* și în hotarul Vidriei le facem, noi le slobozim în apa Arieșului și le ducem în jos la Offenbaea și acolo le prinzind afară din snou le cărăm în stânjin, cu acestea 4 săptămâni petrecem și plătește cămara la tot insul după cum are putere știind: la cei mai tari 20 cr., în valută pentru dus, la cei mai slabi 12 cr. Pentru prinsul stânjinilor acestora și pentru căratul în stânjini plătește Cămara pentru tot stânjinul 20 cr. în valută. 3) Ducem Șlicuri (= ércz) dela Offenbaea la Zlagna, care călarie în 3 zile le ducem cu mers și cu venit și pentru toată marea acestuia plătește Cămara 1 zlot în bani umblători. 4) Ducem șindile călarie dela Câmpeni la Zlagna în 3 zile și plătește Cămara pentru tot târhatu de cal de șindilă 36 de cr. 5) Pe sama ocnelor Turzii ne ducem a cosi pe hotarul Turzii pentru care plătește la tot insul chiliniș cu 24 de cr. pe toate zilele în valută. 6) Câteodată din stânjinii cei care-s la Câmpeni ducem pe salașurile tisturilor lemne la tisturi și pentru aceasta plătesc pentru tot stânjinul 20 cr. în valută. 7) Când este lipsă pe înnoitul epuleturilor dela Câmpeni și stânjini de piatră cărăm la epuleturile Cămerii, pentru care pentru tot stânjinul plătește Cămara 2 zloți, fără aceasta pentru vânat și pescuit, plătește arândă acela care pe calea licitațiunii le ia în arândă dela Cămară.

7) Intre noi nu fiind obiceiul datul a 9-lea și a 10-a a Domnului pământesc dijmă urbarială am dat și dijmă regală nu am dat niciodată. Și și pe datul al 10-lea domnul pământesc a da a 10-a dintr'alte celea nu ne-a silit, numai din stupi și din porci și și acestea le-am răscumpărat așa cumcă cât cine a avut până în 10 a plătit pentru toți zece 2 zloți și care au avut mai în jos de 10 și au plătit și plătesc pentru tot stupu și pentru tot porcul 3 cr. în bani umblători dare pentru stupi, acela care are și mai în sus de 10 stupi, pentru cel mai din sus de acela nu a plătit nimic

și nu plătește. Dară pentru porci și care a fost mai în sus de zece încă a plătit. Fără de acestea, alte daniști subț această față n'am plătit niciodată la Cămară,

8) În satul nostru nu este nici o moșie pustie.

9) Pădurile pentru răutatea drumurilor nu le putem hăznuia așa să ne putem face creschedat din ele și nici pădurea în alt hotar a Cămerii pentru depărtarea și răutatea drumurilor nu le hăznuim. Vânzarea și cumpărare vetrilor mai demult între noi a Cămerii coloni s'a răbdat, dară aceea acuma nici între noi nu-i slobod.

Slujba anuală:

(Ung.: 1819 au fost în sat 571 de fumuri care au plătit și cei cu vite și cei fără vite taxe: 1869 fl. și 48 cr. Fumurile nu sânt stabile; într'un an sânt mai multe într'altul mai puține, deci și taxa din 1819 se schimbă; văduvele dau taxă anuală câte 36 cr.

Cămara a plătit pe 1819 sătenilor pentru 930 stânjini à 48 cr. 744 fl.

Cămara a plătit pe 1819 la 400 săteni pentru dusul stânjinilor la Offenbaia 120 fl.

Cămara a plătit pe 1819 pentru 100 măji șlic dus la Zlagna dela Offenbaia a 1 fl. 80 cr. . . . 113.20 fl.

Cămara a plătit pe 1819 pentru 1000 șindile à 2 fl. 18 cr. au dus 40.000 92.—

Urbariul amintit este alăturat la conscripția urbarială din Câmpeni.

Sortan Iuonuț birău

Furdui Iuon birău mic

Birău George birău domenial

Furdui Toma

Giurgiu Todor

Giurca George

Gionca Simion

Nicoară Gligor

Stan Avram

Gligor Todor

Nopen Onea

Berinde On

Furdui Samoilă

(*Ibid.*, Alsófehér, XIII pp. 93—202).

XXXVI

S P R I N G

În 16 Iunie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Spring din comitatul Albei de jos prin conscriptorii Pallos Laszlo și Nagy Andras sânt de față proprietari în persoană sau prin reprezentanții lor.

Dintre biraiele și locuitorii satelor etc.

1) În satul acesta cu știrea noastră urbarium n'a fost nici nu este.

2) În satul acesta slujba îi deschilinită; colonii lui Grof Lazar Iosef și a Grofai Bethlen Adamai care fac slujba pe putere cu 4 ori cu 6 vite pe săptămână slujesc câte 2 zile, cei care au numai 2 boi slujesc 3 zile pe săptămână. Colonii cei cu moșie mai puțină și sânt cu boi de putere în săptămână slujesc o zi, cu 2 boi cri în simbre 2 zile. Dară dacă se rânduiește la lucru cu palmile, coloni cei care fac 2 zile cu boi de putere cu palmile lucră 2 zile; colonul care ține moșie mai puțină și lucră cu boi de putere o zi, cu palmile 2 zile; colonul acela care are 2 vite de jug și se rânduiește cu palmile face 2 zile; slujba aceasta și colonii altor domni, care fac slujbă pe săptămână, iară așa o fac pe obiceiul cel de demult. Sânt în satul acesta două părți, care pe lângă contractus colonilor ne-a lăsat pe taxă Grof Toldologaie (Laszlo) și Szentkirályi Iosi, a căror coloni pe lângă contractus care s'a închis aici¹⁾, din ziua aceea plătesc taxe și lucră niște vii domnești; colonii Grofai Tholdogai²⁾ de chilin dau taxe pe an câte 35 ferii de must și lucră viile cele domnești dela Șpring. Colonii lui Szentkirályi Iosi dau câte 30 ferii de must, cu toții 4 ferii de oțet de poame, samănă toată gazda o mierță de sămânță de cânepă și o cupă de in și acestea ei le și lucră; viile cele domnești dela Șpring le lucră; fac un drum până la Sân Benedic și când vin domnii

1) Contractul din 25 Octomvrie 1808, conținutul lui e reprodus aici după spusele colonilor lui Szentkirályi.

2) Contractul e din 24 Iulie 1801, conținutul lui e reprodus aici după spusele iobagilor, deci nu l'am mai copiat deosebit.

la Şpring sânt chitilen a da ce trebuie la conhe. Aşa ştim că şi colonii lui Siming Elek sânt lăsaţi pe taxe care de chilin dau câte 40 ferii de must pe an şi carele lor îl şi duc până la Sîn Martin (Dicio-), aceasta e numai tocmeală de cuvânt că contractus nu se arată. Are Grof Lazar losi un ziler ce-l chiamă Popa luon, care plăteşte pe an taxă 5 zloţi, altul Sandul Şerban care dă 2 zloţi, al 3-lea Suciu Vasilie şi asta dă 2 zloţi; şi acestea aşa se iau şi în ziua de astăzi.

3) Slujbă cu contract şi cu obiceiuri pe săptămână cât se facă am răspuns, dară mai este fără de slujba cea de rând şi alte slujbe, ca colonii lui Grof Lazar şi Grof Bethien Adamoi şi ai Baronului Radak Imre având iosag în hotar ori hotariş, cu bucatele cele cu paie, la fân, la cucuruz, la culesul viilor până la sfârşit a fi într'ajutor şi la cărăuşit de chilin pentru care ajutor domnii slujba de pe săptămâna viitoare ni le ştie în sus.—Şi fomeile noastre au slujbe anumite: a) De câte ori îi lipsă (fără care sânt pe taxe) a cerne în curţi sânt chitilene; b) Torc 2 fonţi de lână şi iară atâta de cânepă; c) 7es şi câte 10 coţi de pânură ori de pânză; fără acestea dăm toată gazda pe un an câte o găină şi 10 ouă, despre acestea când şi în ce chip s'au introdus, numai atâta ştim cumcă îi sucă şi obiceiuri de demult, care şi noi aşa ne-am pomenit.

4) Bunătăţile satului sânt acestea: a) Hotarul nostru în partea de jumătate îi bun, îi împărţit în 2 fordulaşuri, tot felul de bucate cu paie şi cu grăunţe iubeşte, de ogor se lucră cu 4 boi tari sau cu 6 mai de rând. b) Pășune slobodă avem destulă, unde vitele mai mărunte le putem paşte bine, ales oprit de boi avem destul şi bun, precum la pământurile arătore şi la fânaşe, aşa nici la păşunea marhelor unda apii nu poate face pagubă pentruce sânt pe coaste. c) Oraşele cele mai aproape sânt acestea: Bălgradul, Sebeşul, Mercurea şi mai depărţişor Sibiiul, unde negoţ de vândut cu preţ îl putem vinde şi cele de cumpărat le putem cumpăra. d) Are satul nostru aproape de sat 3 darabe de păduri: 1) *La pădurea satului în tufele roşii*, de oparte pădurea Doştatului de altă parte pământurile cele arătore a Şpringenilor sânt vecini, întinsul 15 iugere. 2) *La Făieş* iară pădurile Doştatului şi a lui Szentkirályi Jósi şi pământurile cele arătore ale să-

tenilor, întinsul 6 iugere. 3) *La Prigoane* pădurile lui Grof Redei și a satului Vingard și pământurile sânt vecini, 8 iugere. e) Vin ni se face bun și acela la orășeni din loc îl putem vinde cu preț bun. f) Pomi pădureși avem din care putem face destul oțet. g) Când dau sare dela Ocna de purtat căpătăm bani gata. h) Ape de băut, de adăpat, de topit cânepa avem. i) Are satul nostru în capul satului din sus lângă drumul Ungureiului și pe lângă părau un fânat de 2 iugere pe care putem cosi și otavă. k) Din bucate numai la domnii noștri dăm dijmă domnească. l) Prunet și grădini de legume avem bune. m) Dacă vrem să lucrăm cu carul, ori cu palmele pe vreme de lucru, pentru plată în toată vremea putem munci. n) Ni ie mare ajutorare aceea, că Mărginenii hainele noastre cele de iarnă dela casele noastre ei le poartă la piuă și făcute gata iară ni le aduc acasă pentru puținică plată. — Răutățiile sânt acestea: a) Hotarul în partea de jumătate îi slab. b) Uneori viile ni le strică negura. c) În hotarul nostru îi numai o morișcă pe care nu putem în toată vremea a măcina, și fără de aceea aceasta pe sama satului nostru nu-i destulă, pentru aceea, precum îi calea bună ori rea de 2 ori de 3 ceasuri departe trebuie să macinăm. d) Din miei dăm 2 dijme, la fescuș dăm dijmă fescușască, la domnii noștri dijmă domnească.

5) Cât se tragă o moșie întreagă, nu știm, despre măsura dela Beciu n'avem nici o cunoștință, dară cu măsura noastră coloni cât pământ biruiesc și pe fânațe cât se poate cosi și otavă mai jos vom spune.

6) Care colon câtă slujbă a făcut și face am dat răspuns, așa dară aici numai aceea răspundem, că noi pe hotar străin slujbă de săptămână rare ori facem, și atunci mersul și venitul ni se cuprinde în slujbă.

7) În satul acesta dijma ar fi Impărătească (pentru că dijma aici îi fescușască), dară pentru aceasta domnii plătesc arânda la fescuș, numai din oi dăm a noua (9-a) la fescuș. La domnii noștri precum din miei, așa din grâu, din secară, orz, ovăs, alac, din in, cânepă, cucuruz și din vin dăm a 10-lea spre obiceiul cel de demult și așa știm că datul acestora în cinstita varmeghia aceasta și în alte sate s'au dat și se dă;

noi dijma care o dăm la fiscuș o răscumpărăm cu bani.

8) În satul nostru nu sânt moșii pustii.

9) Să tăiem în voie sau să ne crededum din pădurile cele domnești n'am fost și nu sântem slobozi, dară când am cerut din pădurile de pe hotar ori și de pe altul lemne de epuleturi, dacă am cerut am căpătat. Heiurile ale vinde nici până acuma, nici acuma nu este slobod.

ung.: Șlujba anuală, fără acelor cu taxe: cu 4 vite fac 2340 zile, cu palma 3640 zile, oamenii cu vite nu slujesc în fiecare săptămână cu vitele. Taxaliștii cu contract dau 325 ferii de must, colonii lui Sinien (?) Elek 320 ferii de must, cu totul 645 ferii de must. Bani gata taxă 9 fl., torc 124 fonți cânepă, și 124 fonți lână, țes 620 coți de pânză; dau 68 găini și 680 ouă.

<i>George Rotar birău</i>	<i>Gligor Comșa</i>	<i>Iuon Gligor</i>
<i>Iuon Cotârla mare jurat</i>	<i>Antonie Ciucur</i>	<i>Vasilie Cizmar</i>
<i>Nanea Cotârla jurat</i>	<i>Toma Marc</i>	<i>Vasilie Demian</i>
<i>Vasilie Marc jurat</i>	<i>Mihaila Rotar</i>	<i>Puru (?) Seliștean</i>
<i>Ișpas Solomon</i>	<i>Nicula? Teușan</i>	

(*Ibid.*, Alsófehér, V pp. 25–74).

XXXVII

S T R E M Ț

În 29 Iunie 1820 începându-se conscripția urbarială în satul Stremț din comitatul Albei de jos prin conscriptorii Prentich Antal și Vásárhelyi Peter au fost de față dintre proprietari: 1) văd. Baro Kemény Sándor: Eperjesi Iuliana, 2) Ex-sa văd. Miksa István, 3) Ex-sa Oberstleintenant Eperjesi Mihály, 4) Málnási László, 5) Szoboszlai Sigmond, 6) Vasz. Sigmond, 7) Szentpáli Sámuel, 8) Pallos László, 9) Sárpaták Sigmond, 10) Bod Samuel toți în persoană, 11) Grof Mikes Sigmond prin dregătorul său Kövér Sámuel, 12) Rămășițele răposatei Grof Teleki Borbara, soția lui Zeyk Daniel președintele Tablei regești prin dregătorul Szakáts István, 13)

Ex-sa Szentpáli Elek prin Ex-sa Zeyk Imre, 14) Ex-sa Eperjesi György prin Ex-sa Eperjesi Mihály.

Dintre biraiile și locuitorii satului etc.

1) Aici nu-i Urbarium, da nici n'am pomenit.

2) Neavând noi Urbarium nici Contractus despre slujbe afară de a Doamnei Zeyk rămășițe oameni, care slujesc pe lângă contractus noi ceilalți slujbă dela pomenirea noastră am făcut și facem și acuma în 4 măsuri: 1) Care iese cu puterea lui, acela cu boi face pe săptămână 2 zile. 2) Acel om care n'are vite, da afară pământuri ca unul cu boi are, face spre săptămână cu palmile 3 zile. 3) Altul cu palma într'o săptămână 2 zile. 4) Altul iară cu palma spre săptămână face o si: când apoi lipsa așa poștește, cât și omul cel cu boi, să facă slujbă cu palmile, atunci el cele 2 zile cu boi face cu palmile 3 zile și așa îi plătit, afară de aceasta toată gazda peste an dă la Domnul său câte o găină și 10 ouă, alta afară de acestea nu.

3) Despre aceasta din sus la al 2-lea punct răspuns dădurăm.

4) Bunătăți acestea le avem: Pământurile în hotarul nostru în jumătate parte sânt bune, în jumătate sânt mai slabe; avem 3 fordulașuri; sămănăm grâu curat, mestecat, săcară, alac și ovăs și toate acestea rodesc, dar dintre acestea mai bine rodește grâul cel amestecat. 2) Și riturile ne sânt bune în jumătate parte, în jumătate sânt mai slabe, dară tot fân bun se face, de 2 ori nu le putem cosi, că fiind lângă pământuri de arători, cât se gată secera și cărătura, odată se sloboade miriștea, așadară și noi cu boii ne băgăm și trebuie să le paștem. 3) Târguri avem la Aiud, Tiuș, Bălgrad, Ighiu și Benic, unde dintre acestea care îi mai departe în 3 ceasuri ne putem duce și la toate locurile acestea pe cale bună; la anumite târguri ce avem a vinde le putem vinde, iar de ce ni lipsă putem cumpăra pe lipsile noastre. Cu un cuvânt în săptămâna întreagă putem umbla dintr'una într'alta. 4) Pășune și pe sama vitelor de jug și pe sama vacilor, jun-cilor, vișteilor și de mai mărunte marhă avem bugăt. 5) Loc de adăpătură pe sama vitelor este bun, destul și aproape. 6) Aici dijmă fiscușească nu se dă, nici nu s'a dat, fără am dat și dăm la Domnii noștri. Dijmă din cucuruz, grâu, săcară,

alac și ovăs, cu un cuvânt din toate acelea bucate ce numai sămănăm din 10 clăi una; din vin din 10 ferii una; din miei iară din 10 unul; în anii aceștea trecuți când ne-au fost cuprins scumpetea aceea, adevărat este că Domnii noștri atunci luând aceea în socot dijma pe anii aceia [ne-au iertat și n'au luat dela noi. 7) Pometuri avem ca cele de folos, din care pomi foarte multe ajutoare am avut și avem, că acelea pentru bani gata le-am vândut și le vindem; căpătând noi dintr'acele frumoase sume de bani, pe lângă aceia la cine vindem pomii noștrii, de chilin ne alcăzîm și le ducem lor cu carele noastre, iar pentru bani gata; avem curechiște și locuri de legume. 8) Și aici în loc, da și în satul mai din sus, nu departe de noi este piatră, care are ispravă și vrea să care piatră pentru bani, în orașul care îi aproape de noi, poate căra și căpăta dintr'aceia bani. 9) Domnii noștri în hotar au loc de trestie, de unde ne dau nouă la coperit de case și de a lega via. 10) Precum aici așa și în orașele care sînt în vecinătatea noastră nu departe, care ar vrea să meargă la lucru cu carul ori cu palma, poate căpăta lucru pe bani. 11) Dealuri de vii sînt bune și vin bun se face. 12) În satele acestea la Geoagiul din sus, la Giomal și la Gârbova de mijloc, care sînt în vecinătatea noastră, făcând var, căpătăm mai ușor pentru lipsa noastră. 13) Apă de a topi cânepa avem bugăt. 14) Aici este moară în aceasta n'avem nici o scădere. 15) La Gioagiul din sus unde peste un sfărtai de ceas ne putem duce, este piuă și acolo ducem noi pănura a o albi.

Răutăși acestea sînt: 1) Pădure n'avem. 2) Pămînturile nu cu 2 ci cu 4 și cu 6 boi numai se pot ara.

5) Cât și ce fel de pămînt de arător și rît să fie și să aibă o moșie întreagă, și de câte ferdele de la Beciu, aceea noi nu știm. Despre otavă din sus am răspuns, că de 2 ori nu cosim. Ce-i despre hotarul nostru întreg putem spune că jumătate hotar e bun și jumătate e mai slab.

6) Din sus la al 2-lea punct dădusem răspunsul nostru; altmîntrelea, care se mîna de aici și în alt iosag la slujbă, mersul și venitul lor se știu în slujbă.

7) Din sus la bunătași al 6-lea n-o despre dijmă am dat răspunsul nostru.

8) Este o moșie a lui Szathmari, care îi în vecinătatea

grădini d-lui Szoboszlai Siga și casa lui Toth Gyura, această moșie după ce Szathmari s'au îndatorat și dus slugă, au stat puțină vreme pustie dară domnu Părintele de aici cel unguresc (reformat) Dobai Iosef au luat această moșie sub stăpânirea dumisale, de astăvară în zălog, după care este afară și pământ.

9) Ce-i în întrebăciunea aceasta la a doua parte putem spune, că nouă șohan nu ni s'au îngăduit prin Domnii noștri moșiile să le putem vinde sau cumpăra.

Ce-i despre pădure, precum dădusem răspuns la răutăți sub l-iul N-ruș, că pădure n'avem și aici spunem: că satul, da și mai tare om de chilin, să aibă pădure slobodă, afară ruptă, nu este și n'avem, măcar că în hotarul nostru este destulă pădure; mai de mult așa am trăit cu pădurea: cum că Domnii între dâșii în tot anul câte un dărab au împărțit, și atunci și la sat cu funia i-a rupt pădure, din care a ajuns la fiecare om destulă; aceasta tot așa s'a rânduit până înainte de aceasta cu 14 ani. Domnul Grof Mikes Sigmond, Doamna Zejkoaie, Doamna Baronița Kemény Sendroaie, B. Kemény László, — Domnii Eperjeși Mihaly, Szentpáli Elek, Eperjeși Gyorgy, Imets László, Szaboszlai Sigmond, Szentpáli Samuel și Eperjeși Ferentz pădurile le-au cuprins și sub pistoria Dumniilor le-au luat, așa că prin aceasta ceialalți Domni de acolo afară au rămas, cu care lucru stricându-se suca și rânduiala pădurii ce ziserăm din sus, și despre Domni și despre noi (= supușii Domnilor exchiși dela pădure), chitilen sântem acelor Domni oameni dintr'alt loc a cumpăra lemne pentru lipsile noastre, așa și Domnii ¹⁾).

Acelor Domni oameni, care sânt cu pădurile cuprinse capătă și pe lucru și în cinste lemne de foc, dar tot nu sânt așa ajuturați ca mai înainte, ca mai înainte, când a fost rânduială cea mai înainte cu pădurea, cu un cuvânt noi pădure slobodă n'avem. Pecete la satul nostru nu este.

1) Domnii lipsiți de păduri, ca și câțiva din cei cu păduri înaintează conscriptorilor exmiși câte un protest.

<i>Slujba satului pe un an :</i>	ZILE DE LUCRU	
	cu bol	cu palma
După măsura 1-a cu toată puterea, cu boi dela 24 de oameni	2496	3744
După măsura 2-a cu palma dela 38 de oameni	—	5928
După măsura 3-a cu palma dela 32 de oameni	—	3328
După măsura 4-a cu palma dela 2 oameni Dela 2 oameni a Doamnei Zeyk rămășițe	—	104
cu contract	104	208
Cu totul	2600	13312

Dela 96 de oameni 96 de găini și 960 ouă, afară de acesta
cei doi oameni cu contract a Doamnei Zeyk rămășițe torc 6
fonți de câlți (= szösz) și țes 20 coți de pânză.

Numele martorilor jurați:

<i>Toth Chirila birăul satului †</i>	<i>Dobus Peter †</i>
<i>Coman Iuon jurat †</i>	<i>Affrim Momui †</i>
<i>Cioplănta Iuon jurat †</i>	<i>Rus Simion †</i>
<i>Coman Simion †</i>	<i>Suts Simion †</i>
<i>Sîrb Simion †</i>	<i>Dobus Simion †</i>

Care mărturisire urbarială s'a făcut etc.

Stremț, 29 Iunie 1820

(L. S.) *Prentich Antal* (L. S.) *Vásárhelyi Péter*
(*Ibid.*, vol. XI, pp. 535—586)

XXXVIII

ȘUGAG

În 13 Iulie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul
Șugag din comitatul Albei de jos prin conscriptorii: Veres
Mozes și Farkas Sándor, proprietarii sânt de față prin repre-
zentanții lor.

Dintre biraiele și locuitorii satului etc.

1) Satul acesta să aibă urbarium noi nu știm.

2) Nici aceea nu știm cum că domnii despre făcutul slujbii să fi avut o tocmeală cu carte scrisă, dară fiind așa, pentru că noi lângă mai puținică slujbă în taxe bani plătim, știm aceea cumcă Domnii locului slujba și taxa precum s'a mutat vremea ori banii le-a schimbat și slujba de acuma și taxa care plătim acuma, numai de când am pomenit s'au început.

3) Noi care slujim la scaunul Sebeșului, știm cumcă mai de mult strămoșii și noi care am pomenit iobagii 8, zilerii 4 florinți de vonaș am plătit pentru slujbă. Dară taxa asta de 20 de ani de când umblă banii aceștea de hârtie s'a mutat și astăzi iobagii 10, zilerii 2 zloți de taxă plătim peste an alte daturi nu dăm. — Care sântem a doamnei Bortsoie (Barcsai Abraham = Grof Bethlen Susana), dacă ținem și mai mulți o moșie, tot insul după o moșie lucrăm cu palmele peste an 68 de zile și plătim 12 zloți. Slujba aceasta în vremea lui Bartsai Petru s'a început, mai de mult a fost mai rău, pentru că dacă țineam mai mulți o moșie, toți câte 6 săptămâni au slujit; dăm fără slujbă o găină și 10 ouă. La moara Săsciorului caută să ducem câte 6 darabe de lemne, fără acestea sântem datori a da 20 de cercuri și în via dela Săsciori 20 de pari de brad. — Care slujim pe domnul Székely Ianos și pe doamna Grofoaia lui Vass Samuel, iară dacă ținem și mai mulți o moșie toți ins slujim 6 săptămâni cu palma, fără asta oamenii domnului Székely dăm 1000 de șise, o găină și 10 ouă de 4 ani în toți anii în 2 rânduri ne mână în curte pe dorobanție câte o săptămână.

4) Hazna hotarului îi asta: 1) Pentrucă noi cu marhe trăim pe sama vitelor avem păscuiine destulă, păscuime căpătăm pentru plată și în alte hotare destulă. 2) În râturi bun fân se face. 3) Adăpători avem bune. 4) Lemne de foc avem destule și lemne de sălaș din făgăduiala domnilor căpătăm destule. 5) La fiscuș dijmă nu dăm. 6) Bani putem serzui și cu cărățul stînjiniilor care le duc la Bălgrad și cu aceea cumcă la Mărgineni putem cosi și lucra pe plată bună. 7) Orașe de târguri precum Mercurea, Sebeșul, Săsciorii sânt aproape. 8) Morile sânt aproape. — Maleficium sânt astea: a) Hotarul nostru nu-i împărțit în fordulașuri, fiind aproape și în vecinătate cu munții dela Țara Românească, dară și fără aceea

pentru că pământurile sânt pietroase și rele, bucate nu se fac, numai câte o țină secară de primăvară, orz, alac și ovăs putem prăsi, pentru că în toți anii bucatele cu bani cumpărăm. b) Fânațele când plouă mult se noroiesc. c) Pomet și grădini de legume avem puține. d) Hotarul întreg îi rău.

5) O moșie iobăgească de ce fel și din câte pământuri și rături caută să fie nu știm, nici aceea nu știm ce-i măsura din Beciu. Hotarul nostru întreg nu-i bun.

6) Despre făcutul slujbii am răspuns. La oamenii doamnei Bartsaie și a domnului Székely mersul și venitul în slujbă nu se știe.

7) Numai iobagii cei săsești dau dijmă din bucatele cele cu paie; din miei dăm tot insul care-i peste 10, iobagii cei săsești cu 5, ceialalti cu 4 groșițe plătim.

8) La noi heiuri pustii su sânt.

9) Din păduri nu putem creschedui domnii slobozenie nu ne-au dat, dară tot când am avut lipsă pământurile și răturile au zălogit.

[ung.: Slujba satului pe un an: Cu palma 1668 zile, dau taxa 700 fl., 27 găini, 270 ouă, 216 darabe de lemne pentru moară, 720 cercuri, 720 pari de vie și 4000 șișe (? sisca: sendely)].

Dumitru Mihailă birău

Luca Cernat jurat

Tone Gros săteni și bătrâni

Iuon Bogdan " " "

Ignat Cernat " " "

Iuon Sore " " "

(*Ibid*, Alsófehér, VII, pp. 165—192).

XXXVI

T I B R U

În 20 Iunie 1820 continuându-se conscripția ȋrbarială din cercul Ighiu în comitatul Albei de jos prin Conscriptorii Malnași Laszló și Sárpataki Sigmond sânt de față dintre proprietă: Fiscul regesc prin Thesauralis Conceptus Practicans:

Száva Sándor, Grof Teleki Adam prin dregătorul său din Cricău Maté György.

Dintre biraiele şi locuitorii satului etc.

1) Urbarium n'avem.

2) De rândul slujbii cu Domnii noştri cei pământeşti nu am avut şohan nici o nărăveală, nici contractus, fără am făcut slujbă cum am pomenit din bătrâni, fără oamenii fiscului, că slujba aceloră mai de mult a fost mai grea, dară acuma de vre-o 4 ani mai pe urmă, de vre-o 3 ani s'a mai uşurat, despre celelalte părţi aşa îi slujba cum a fost mai de mult.

3) Slujba care şi acuma facem, când s'a început, despre aceasta am dat răspuns la a 2-a întrebăciune, ce se cuvine despre partea daniilor şi slujbii, ele le vom rândui într'acest chip: Dintre oameni, slujbaşii fiscului, unii fac în toată săptămâna 2 zile măcar cu 2 boi măcar cu palma; fără la arat şi la cărat cei cu boi fac slujbă cu atâţia boi cu câţi lucră pe sama lor; la altfel de lucru, care merge într'o zi cu 4 boi i se ştie 2 zile pentru ziua aceea, şi pe săptămâna aceea îi plătit. Alţii sânt dintre slujbaşii fiscului, cari fac 1 zi pe săptămână, măcar de are boi, cu boi, măcar cu palma, şi despre partea acestora socotindu-se aceea, că la arat şi la cărat, care are mai mulţi de 2 boi face slujbă cu atâţia boi cu câţi lucră pe sama lui. Partea aceasta, slujbaşii cei cu boi sânt tot în slujbă până să gată cărătura şi la culesul viilor toată gazda până se gată culesul mână un om, care stă de rost la cules şi de ajutor. Mai încolea toată gazda în tot anul face 3 zile cu palma, cu nume de clacă, şi atunci dintre clăcanii aceştia tot omul capătă 3 ţipăi pe zi şi câte 1 ponter de vinars, afară de aceasta toată gazda dă pe an câte 1 găină şi 10 ouă, şi toarce 1 font şi 2 şi când toarce mai mult 3 fonţi [de cânepă]; mai pe urmă când cerne şi spală cânepa, dacă nu lucră toată ziua, aceasta încă merge peste slujbă. — Slujbaşii Grofului Teleki Adam, unii fac pe toată săptămâna cu palma 2 zile, ori de are boi cu boi, ori de face cineva dintre aceştia ziua cu 4 boi, acela face 1 zi pe săptămână. Sânt şi de aceia, care măcar cu palma, măcar cu boii fac numai 1 zi pe săptămână şi dintre aceştia tocmai să aibă mai mulţ de 2 boi, dară nu-l sileşte să meargă cu mai mulţi fără numai cu 2; afară de aceasta şi cei care fac 2 zile şi cei

care fac una, dacă au boi, la cărătură stau de rost și fac un drum lung atâta cât îi de aici până la Sibiu și din drumul acesta să știu numai zilele cele de peste săptămână aceea, celelalte merg peste slujbă. Mai fac și 2 drumuri scurte, anume cât îi de aici până la Aiud și acestea amândouă sânt peste slujbă; face fără aceasta toată gazda în tot anul 3 zile cu palma în chip de clacă și atunci capătă tot omul 3 țipăi și câte o fele de vin ori un ponter de vinars. Și torc câte 3 fonți și dau câte o găină și 10 ouă. Iară bucatele curții le cern peste slujbă; mai pe urmă slujbașii cei cu boi, la cărătură, și împreună toți câți sânt la culesul viilor stau, și dau ajutor dela toată casa câte un om, și atunci nu se știe mai mult fără slujba de pe săptămâna aceea, celelalte zile merg toate peste slujbă, într'acest fel merge lucru și a gya!ogașilor acelora care stau la cărătură pe rând până ține cărătura. — A Grofai, a Telek Imroaie slujbași fac slujba în trei feliuri de chip: O parte face pe săptămână 3 zile cu palma, când o fac cu 2 boi câte 2 zile, ori merg cu 4 fac una. Altă parte pe săptămână face și cu palma și cu 2 boi câte 2 zile, fără care merge cu 4 acela face numai o zi. A treia parte fac pe săptămână cu palma câte o zi de lucru, ori ziua aceasta care face și cu palma o face cu 2 boi, dar apoi aceștia nu se pot sili să o facă mai cu multe vite. Peste slujba aceasta și cei cu boi și pedestrașii fac pe tot anul câte un drum lung și pentru aceea nu se știe mai multă slujbă fără numai aceea care s'ar cădea pe săptămâna aceea, când face drumul. Afară de aceasta fac toți pe an câte 3 zile cu palma în chip de clacă și atunci capătă tot omul de mâncare 3 țipăi. Mai încolo la cărătură și la culesul viilor dela toată casa trebuie să steie câte un om până se gată, și atunci nu se știe mai multă slujbă fără numai pe vremea aceea până țin lucrurile acestea. Fără aceasta culesul, topitul (scosul), „sgyirsulatu“, torsul și țesutul cânepii de ar fi măcar câte toate sânt peste slujbă, și încă și plivitul legumelor. Mai încolo de toată gazda o fele de muștar, câte o găină și 10 ouă, apoi și bucatele cele domnești se cern peste slujbă. — Slujbașii lui Grof Teleki József încă slujba o fac în 3 feliuri de chip și fac tot aceea ca și a Grof Teleki Imbroaie. — Și așa fac a Grofului a lui Teleki Pál. — A lui Grof Teleki Samuel exelen-

ției sale slujbași, încă fac câte 2 zile pe săptămână, fac câte 3 zile cu palma într'un an clacă; la cărătură stă de rost până să gată și la cules și atunci nu se știe mai multe slujbe, fără câte se cade pe aceea vreme, dau o găină și 10 ouă. Are și un zilier (inguilimus) face pe an 6 zile, 3 de clacă cu palma, la cărătură și la cules stă de rost până se gată; dă o găină și 10 ouă. A lui Grof Teleki Mihai excelenței sale unul face pe săptămână 2, celălalt 1 zi cu palma, fac amândoi pe an câte 3 zile de clacă cu palma, la cărătură și la cules stau de rost; torc câte 3 fonți; dau o găină și 10 ouă.

4) Bunătățile acestea sânt: 1) Măcar că avem hotar numai de un furdulaș și și acela o parte numai de mijloc, două părți se poate socoti de a treia. Dară biruind Domnii noștri toți la Cricău un furdulaș de hotar ni se adaugă din hotarul Cricăului și acesta îi mai bun ca hotarul nostru, dară în hotarul nostru numai atâta bunătate este, că nu sânt dealuri mari și s'ar putea gunoi altminterile, fără avem acea scădere că în sat calea îi rea și nu avem putere s'o dregem și să facem un pod de lemn, (dacă am) putea împlini acestea ne-am putea gunoi hotarul și gunoiul ar sta pe el, dară acuma tot nu sămănăm alte celea fără grâu de primăvară și acela nu se prea face. 2) Riturile care sânt în hotarul nostru acelea fac iarbă bună și destulă. afară de aceasta ne ajutorăm și cu fânul acela care îl facem în riturile cele dela Cricău, și încă mai bun fân se face în hotarul nostru, la munte, care are putere să ție marhele acolo să-l gunoiască, dară câțva așa în loc rău îi cât nu-l putem aduce acasă, dară tot otavă nu putem face șohan. 3) Locuri cu târguri împrejurul satului nostru sânt destule și aproape, și ele nu sânt mai departe ca cât mergi de 2 ori de 3 ceasuri, anume Benicul, Tiușul, Igbiul, Bălgradul, Aiudul, unde putem merge din satul nostru pe drumuri bune și acolo ce avem de vândut pe ușor le vindem, ce avem să cumpărăm pe ușor le cumpărăm. 4) Pășune avem destulă și bună, dară îi cam depărțitor, cumcă pe vremea lucrului nu putem mână marha totdeauna acolo, dară de altminterile de tot felul de marhe îi pășune destulă, cumcă dară de am putea odihni marha pe ea s'ar îngrășa. 5) Apă de adăpat avem în sat destulă și bună. 6) Lemne de olate și de foc avem de ne întrec, calea precum îi în pădure nu-i

prea bună, dară tot într'o zi, încă și iarna putem umbla încă așa de într'o zi le și tăiem și le aducem și acasă. 7) In satul nostru vii mari domnești, care s'ar lucra pe bani, să căpătăm bani cu lucru de acelea nu sânt. 8) In hotarul nostru că nu se face nici ghinde nici jir, dară hotarul Tibrului nu-i despărțit și-i împreună cu a Cricăului și a Craiovii, în cele hotare se face jir și l-am putea folosi, că nu sântem oprîți și unele gazde îl și folosesc, când se întâmplă de toc-mesc Domnii porcari. 9) Dijmă fiscălească la noi nu-i în sucă, fără tot omul dă la Domnul lui dijmă domnească. 10) Poame în pomii noștri se fac destule și și legume se fac în grădinile noastre, fără curechiu, că de acela nu prea prăsim. Hemei în hotarul nostru nu se face. 10)—11)—12)—13)—14)—15) In vecinătatea noastră sânt destule vii, unde putem lucra pe bani totdeauna. 16) Piatră de var nu-i la noi; cărbuni am avea din ce face, dar noi acel meșteșug nu-l lucrăm, nici nu-l prea știm. 17)—18) Cănepă putem topi că apă avem destulă în sat. 19) In satul nostru mori n'avem dar sânt în Benic aproape de noi și putem măcina destul. 20) In pădurile noastre destulă fiară sălbatecă este iepuri, lupi, vulpi, capre și care sânt învățați a vâna, pușcă și fac bani că le vând.

Răutăți sânt acestea: 1) In hotarul nostru precum răspunseserăm mai sus 2 părți sânt rele, numai (o parte) de mijloc: îi pietros și îi departe de sat și pentru aceea în silă se gunoiește. Furdulaș încă avem numai unul și nici acela nu-i prea roditor și pentru aceea tot cam de primăvară sămănăm grâu, de toamnă arareori și acela unde-i îl mai și gunoim. 2) Rîturi ne-ar mai și fi câte avem, dar pentrucă dela munte nici cu teleaga nu-l putem aduce acasă, de multe ori ne suruluim (= ung. szorulni), și încă pentrucă ne sânt unele locuri între păduri îi și cam mușchios fiind dară precum spuseserăm și mai sus ne ajutorăm cu rîturile dela Cricău. 3) — 4) In pășune numai atîta scădere avem că nu-i aproape, și când vrem să lucrăm n'avem unde paște, altmîntrelea pășunea care îi departe în pădure, și iarba se face în ea, apa nu o înecă. 5 — 7) — 8) A unora dintre noi casele și viile de când fuseseră anii aceia cu ploi au prins a se surpa tare.

5) Nu știm câte moșii ar trebui să fie după o case d.

câmp, și pe aceasta întrebăciune numai atâta știm răspunde, că în riturile noastre șohan otavă nu se face.

6) De rândul slujbii cum îi și cât îi slujba noastră am răspuns mai în sus, aici numai aceia o mai adăugăm că mersul și venitul ni se știe în slujbă.

7) Dijmă fiscălească nu dăm la Domnii noștri fără dăm domnească, și asta o dăm tot unul ca altul din tot feliul de bucate cum le avem, fără din miei nu se ia dela toți într'un chip, că din cele părți iau din zece una, și de n'are cine zece deplin dă de tot mielul o groșiță câți are. Da din partea lui Grof Teleki Adam iau de toată ce-i stearpă 3 bani, și de toată oaia cu lapte 3 creșari. Dela a Grof Teleki Imbroaie iau de toată stearpă 3 și de toată oaia cu lapte 6 creșari, fără și aceștia unde se află zece deplin iau din 10 un miel.

8) În satul nostru sânt 3 moșii pustii; două în partea lui Grof Teleki Adam, dintre care una de vre-o 10, cealaltă de 3 ani; a treilea, care îi în partea lui Grof Teleki Pál numa, de astă iarnă s'a pustiit, și pentru aceea s'au pustiit, că oamenii care au șezut în ele au sărăcit și acuma stau pustii nu ia nime nici o haznă din ele.

9) Pădurea n'o folosim numai pe sama noastră, fără din aceea și vindem câtă vrem și putem duce de vinde. Pădurile, care le au Domnii la alte hotare, nici n'am fost lipsiți de ele, dară nici nu le-am folosit. Ce-i despre partea vânzării moșilor, această sucă n'a fost în satul nostru până acuma.

Ragaszték: Nem lehetvén megkülömböztetni a szolgálatoakat oly formán, hogy ki ki hány tenyérrel, hány 2 ökrös és hány 4 ökrös szolgálatot teszen, — a minthogy ez a 3-dik kérdésre tett feleletek szerint az aeconomiai környül állások szokták meghatározni, s egyebbaránt is nem lévén ugyanazon egy ember állandólag marhát tartó, s másfelől némelyek

Adaos: Nu se poate deosebi slujba așa că fiecare câte zile face cu palma, cu 2 boi, cu 4 boi, pentru că acestea, cum s'a observat și la punctul 3, le determină împrejurările economice, de altfel unul și acelaș om nu ține statornic vite, alții în decursul timpului își fac rând de vite, — dar îndeosebi că un iobag câte zile de lucru face cu 2 boi, ori cu 4 boi,

idő közbe is marhára tesznek szert — de főképpen azt hogy hány 2 ökrös és hány 4 ökrös szolgálatot tegyen egy colonus azt bizonyosan meghatározni nem lehetvén, csak a tenyeres szolgálat jegyzetett föl, mely szerint az egész falu teszen 6900 tenyeres szolgálatot; adnak 81 tyukot és 810 tojást. Fonnak 195 fontot, adnak 13 kupa mustár magot. Az utazásokat, kendernyövéseket, mosásokat, tilolásokat, szövéseket, buza rostálást és kertbeli gyomlálást a fassiók szerint meghatározni nem lehet.

nu se poate hotărî precis, deaceia se înseamnă numa lucrul cu palma. Satul face anual 6900 zile cu palma, dă 81 găini, 810 ouă; torc 195 fonți, dau 13 cupe sămânță de muștar. Căraușiile, culesul cânepii, topitul, spălatul, șesutul, cernutul grâului și plivitul grădinilor nu se poate preciza după mărturisirile de sus.

Tibru, 20 Iunie 1820.

Numele martorilor jurați:

<i>Rusan Todor birăul salului</i> †	<i>Rus Filip</i> †
<i>Rusan Simion</i> jurat †	<i>Barb Andrei</i> †
<i>Jaxa Moise</i> „ †	<i>Trutza Maftel</i> †
<i>Lencreman Iuon</i> „ †	<i>Rusan Precup</i> †
<i>Rusan Zaharie</i> „ †	<i>Lidiats Simion</i> †

Care mărturisire urbarială s'a făcut etc.

(L.S.) *Málnási László.*

(L.S.) *Sárpataki Sigmond.*

(*Ibid.*, vol. X pp. 117—156).

XL

T I U Ș

În 5 Iulie 1820 începându-se conscripția urbarială în Tiuș din comitatul Albei de jos prin conscriptorii Iablantzai Samuel și Gazda Iosef sânt de față în persoană: Ex-sa soția lui Kerekes Pal, Szaboszlai Sigmond, Szabo Samuel, Demjén Antal, Jáno Aron, apoi Grof Teleki Laszlo prin prefectul său Balog Sigmond, Ex-sa Zeyk Daniel prin dregătorul său Szakats Istvan, Grof Kornis Imbre prin birăul Mány György.

Dintre biraiile și locuitorii satului etc.

1) N'am pomenit să fi avut șohan Urbarium și nici acum n'avem.

2) Slujba noastră este deschilinită, unii fac după obicei: de strămoși rămas, alții după tocmeală cu Domnii avută.

3) Slujba noastră aceasta-i: Cumcă unii după obicei de strămoși rămas face pe săptămână cu boi câte 2 zile, cu palma 3 zile. Unii după tocmeala cu Domni făcută cu boi 1 zi, cu palma 2 zile.— Unii cu palma 1 zi.— Fără de acestea dăm câte o găină de Crăciun și 10 ouă toată gazda. Avem sucă de toarcem câte 3 fonți de cânepă și țesem 10 coți de pânză, fără a Grofului Kornis Imre oameni din slujbă încolo nu dau nimica, a Doamnei Vajna Antaloaie oameni torc numai 2 fonți de cânepă și dau câte 5 ouă.

4) Bunătățile sânt acestea: 1) Avem 3 fordulașuri de hotar, două se samănă cu grâu și unul cu cucuruz. 2) Riturile ne sânt bune, jumătate se pot cosi de două ori, jumătate fiindcă uneori le îneacă apa sânt mai slabe și numai odată se pot cosi, de altminterile se face fân bun. 3) Aici în Tiuș în orașul nostru, fiind că se face mărturie Miercurea, câte ceva ce avem le putem vinde. Dară fără asta toată săptămâna în orașuri aproape putem merge la târguri Luni la Benic, Marți la Bălgrad, Joi la Aiud, Vineri la Ighiu, Sâmbăta iară la Bălgrad. Care-i mai departe 3 ceasuri și la toate putem merge pe cale bună. 4) Pășune de tot felu de marhe avem destulă, de se ajung și înaintea coasii. Putem ținea boi, vaci, oi și alte marhe mai mărunte. 5) Adăpare de marhe

avem destulă și aproape. 6) Dijmă fiscusească n'am dat șohan și nu dăm nici acuma. 7) Grădini de curechiu și de alte legume avem bune. 8) Vii bune și mari avem în vecinătatea noastră. 9) Ape de a topi cânepa avem bune. 10) Aici în loc avem mori destule.

Răutășile acestea sânt: 1) Pădure și locuri cu trestie n'avem, nici de foc, nici de ipulaturi. 2) Hotarul a treia parte-i de mijloc, a treia slab.

5) Câte și ce feliu de pământuri și rîturi trebuie să aibă un om cu moșia întreagă nu știm. Precum nu știm nici aceea din cât stă o ferdelă de Beciu. Hotarul nostru $\frac{1}{3}$ parte este bun, $\frac{1}{3}$ parte de mijloc, $\frac{1}{3}$ parte mai slab.

6) Slujba n'o facem într'un chip: a Domnului Sebesi István 2 oameni fac pe săptămână cu palma câte 3 zile, când au avut boi 2 zile cu boii; doi câte 2 zile pe săptămână cu palma, când au avut boi cu boi câte 1 zi; doi câte 1 zi pe săptămână cu palma; — a Domnului Miske Iosef: 4 pe săptămână câte 3 zile cu palma, când a avut boi cu boi 2 zile; — a lui Grof Kornis Imre 1 om pe săptămână câte 1 zi cu 2 boi, cu palma 2 zile; — a Domnului Kerekes Pál 2 pe săptămână câte 3 zile cu palma, când au ținut boi cu boi 2 zile; 6 pe săptămână câte o zi cu câte 2 boi; — a lui Jano Aron 1 om pe săptămână 3 zile cu palma; — a Domnului Tövissi Peter un om cu palma câte o zi pe săptămână; — a Domnului Demjén Antal un om cu palma pe săptămână câte o zi.

7) Noi din tot feliu de roade la Domni dăm dijmă urbanitesească nu la alții, din grâu, cucuruz, ovăs, alac și din vin care are vin din 10 una, pentru dijma aceasta Domnii la Fiscuș arândă nu plătesc.

8) Sânt în satul nostru 7 oricuri pustii, din care a Grof Teleki Laszlo sânt 2, sânt pustii ca de 10 ani, pentru că nu s'a aflat om la ele, le dobândește Domnul locului; a Domnului Kerekes Pál sânt 3, care sânt pustii de 13 ani, pentru că au fugit oamenii de pe ele și nu s'au băgat alții și azi sânt și stau pustie; — a Domnului Miske Iosef sânt 2, una am pomenit-o pustie, alta este pustie ca de 20 ani, pentru că s'au pustășit casele și oamenii de pe ele, și azi sânt pustii și nu le dobândește nime.

9) Fiindcă n'avem pădure cu aceea nici nu ne putem cereşcedui, şi pădurile cele domneşti din alte hotare nu le dobândim, că nici Domnii n'au în hotarele din vecini păduri. Urbariile a le vinde şi a le cumpăra sucă şohan n'a fost şi acel lucru Domnii n'au lăsat.

Slujba satului acesta pe un an :

ZILE DE LUCRU		
	cu boi	cu palma
Dela 2 oameni ai lui Sebesi István câte 3		
ziile pe săptămână	—	312
Dela 2 oameni ai lui Sebesi István câte 2		
zile pe săptămână şi 2 oameni câte 1 zi pe		
săptămână	—	312
Deja 4 oameni ai lui Miske Iosef câte 3		
zile pe săptămână	—	624
Dela 1 om al lui Kornis Imre câte 1 zi		
cu boi	52	—
Dela 2 oameni ai lui Kerekes Pál câte 3		
zile pe săptămână	—	312
Dela 1 om al lui Jano Aron câte 3 zile		
pe săptămână	—	156
Dela 1 om al lui Tövissi Peter câte 1 zi		
pe săptămână	—	52
Dela 1 om al lui Demjén Antal câte 1 zi		
pe săptămână	—	52
Cu totul	52	1820

Dă pe an 21 găini şi 210 ouă; torc 63 fonţi de cânepă şi
ţes 210 coţi de pânză.

Bretoi Simion †

Mateica Mihaila †

Bogetzan Maştei †

Bretoi Gavrilă †

Rad Iuon †

Micle Filip †

Care mărturisire urbarială s'a făcut etc.

(L. S.) Jablantzai Sámuel

Suls Von †

Mány Gyorgy †

Dobos Ratz Simion †

Bretoi Toader †

Cletz Simion †

Crişan Niculaie †

(L. S.) Gazda Iosef

(Ibid., vol. XI, pp. 21--52)

XLI

TELNA

În 7 Iulie 1820 continuându-se conscripția urbarială în satul Telnă din cercul Ighiu în comitatul Albei de jos prin conscriptorii Málnási László și Sárpataki Sigmond sânt de față dintre proprietari: Grof Teleki Sámuel prin dregătorul său din Telnă Demeter László, Grof Teleki Domokos prin dregătorul său Nagy József, văd. Grof Teleki József prin dregătorul ei Csomos István, Grof Teleki Pál prin dregătorul său Darkó Dániel.

Dintre biraiele și locuitorii satului etc.

1) Urbarium n'avem, nici n'am avut șohan.

2) Nici contractus, nici năvăeală cu Domnii noștri de rândul slujbii [n'avem], fără am slujit și slujim cum ne-am pomenit din bătrâni.

3) Când și cum s'a început slujba aceasta a noastră care o facem acuma, noi aceea cu adevărat nu știm, fără slujba noastră stă din aceasta: 1) Dintre slujbașii lui Grof Teleki Samuel Exelenției sale și dintre a Grofului Teleki József unii slujesc în toată săptămâna 3 zile ori cu palma ori cu 2 boi, ori cu patru 2 zile. Alții fac cu palma ori cu câte 2 boi două ori cu 4 boi o zi. 2) În partea lui Grof Teleki Domokos tocmai așa slujesc precum spuseserăm mai în sus, fără este 1 care face numai o zi pe săptămână cu palma. 3) Din partea lui Grof Teleki Mihály este unul care face pe săptămână ori 3 zile cu palma, ori 1 zi cu patru boi. Ceilalți nu slujesc toți într'un chip, unii fac câte 3, unii fac câte 2 zile cu palma, dară mai este unul care face câte o zi, și aceștia dinpreună fac toți cu palma. 4) A lui Grof Teleki Pál slujbași, unii fac pe săptămână câte 3 zile cu palma, ori pentru acestea 3 zile o zi cu 4 boi și alta cu 2 boi ori dacă merge unul cu 4 boi 2 zile i se ști slujba pe 2 săptămâni, sânt și de aceia care fac ori 2 zile cu palma ori 1 cu 4 boi pe săptămână. Este unul și de aceia care face mai 1 zi pe săptămână. — Dintre părțile acestea slujbași toți la culesul viilor stau de rostul până se găță, dela alte case unul, dela alta

doi și atunci nu se știe mai multă slujbă pentru aceea, fără câtă s'ar cădea pe acea vreme până ține culesul; la unele curți culeg și câte 2 ferdele de poame pădurețe de oțet și câte 2 cupe de alune; fără aceasta tot feliul de lucru a cânepii îl lucră peste slujbă; dă toată gazda 1 găină și 10 ouă.

4) Bunătățile locului acestuia sânt acestea: 1) Avem 2 fordulașuri de holde și unul de cucuruz și așa 3 împreună, de rând de bunețe 2 părți a hotarului sânt de mijloc, o parte ne cade rea de totului. Unde sânt mai bune pământurile se face grâul cel curat, cel mestecat și săcara; dară noi sămănăm mai cu samă grâu de primăvară și de cel umblător. Dintr'o ferdelă de sămănătură se fac 2 clăi, și dintr'o clăie iese 2 ferdele; mai pe urmă în hotarul nostru cu 2 boi nicăirea nu se poate ara. 2) Riturile de vărsăturile apelor ne sânt mântuite, nici nu sânt de a îngrășa tot feliul de marhă, fără care fân nu-i bun de marhele cele mai mari îi bun de oi, de rândul de roditoare o parte este de frunte, altă parte îi de mijloc, într'o parte de sakatsi(?) nu putem sosi nimica, iară de 2 ori nu cosim șohan. 3) Târguri avem destule împrejurul nostru, cumcă de am vrea în toate zilele am putea merge la târg anume la târg la Ighiu, la Benic, Tiuș, Aiud, la Bălgrad. Și putem merge în ele măcar cu carul, măcar cu talpa pe drumuri bune. 4) Pășune de tot feliul de marhă avem destulă, și încă pentru ea toată gazda dă 1 ferie de must la Domnul său. 5) Apă de adăpat avem destulă și bună. 6) Lemne avem destule și de olate și de foc aproape de într'o zi le putem aduce acasă, și încă calea nu-i prea bună, nici nu putem merge cu caru da cu tinselițe putem aduce destule lemne. 7) Aicia străinii nu țin vii, da Domnii de aicia atâtea vii au de nu le pot răsbi, și dacă am avea rând în toate zilele am putea lucra pe bani. 8) Ghinde nu avem da jir avem destul când se face în pădurea cea slobodă. 9) Dijmă fescușacă în satul acesta nu-i. 10) Poame se fac destule și și grădini de legume avem, și s'ar face legume bine în ele, da noi nu sântem învățați a prăsi de acelea. He-meiu încă se face pușinel, dară nu-i nici de-o dobândă. 11) —. 12) Cu purtaru (?) sare acuma nu dau sare la Partuș să facem bani, fără acei arândași este care vinde sare aducem uneori și căpătăm câte un potor. 13) Altă fabrică la noi nu-i,

fără aceea din vecini la Ighiu este o baie de piatră, acolo am putea merge să lucrăm pe bani, dar nu prea sântem învățați a merge pe acolo. 14) —. 15) În vecinătatea noastră sânt vii vestite, acolo măcar când căpătăm bani cu lucru. 16) Piatră de var și lemne de al arde și de cărbuni sânt la noi, dară noi nu sântem învățați a face de acelea, nici nu avem răgaz. 17) Apă de a topi cânepa avem destulă. 19) Mori încă avem destule și aproape. 20) În hotarul nostru este piatră de zid, putem vinde de aceea dacă o ducem, este și de tocile și de pietri de moară. 21) Și satul îi cam de laturi, nu vin cătane aicea, nici în cortel nici nu se abat pe aicea. 22) Bani nu facem din nimica ca din vin, că-i vestit de bun, și din marhe că ținem câte putem și din lemne că avem slobozie a vinde.

Răutățile acestea sânt: 1) Hotarul nostru precum spuserăm și mai sus, într'a treia parte îi dealuri și pe stan de piatră, nu prea putem căra gunoi pe el și pe alte locuri îi și surpat. 2) Riturile a treia parte sânt sterpe, sânt departe, putem merge pe cale dela ele și iarba se face rară. Se face în ele grosame și asta nu o mănăcă altfel de marhe fără oile, 3)—7). —

5) Câtă moșie ar trebui să aibă o gazdă întreagă noi nu știm; otavă în hotarul nostru nu se cosește de feliu.

6) Câtă slujbă facem mai în sus spuseserăm; fără de rândul mersului și venitului ști ni se în slujbă, la ceilalți se ști, dară a lui Grof Teleki Domokos merg uneori în slujbă și la Șoimuș și mersul să ști, dar venitul nu se ști pentru că îi sloboade târziu din slujbă de nu pot veni cu ziuă acasă.

7) Dijmă dăm la Domnii noștri din tot feliul de bucate cu pai și din miei și din capre, din porci, din stupi și din acestea am dat dijmă tocmai din ele, fără când s'a întâmplat de nu a avut oarecare 10 miei deplin aceia iau răscumpărat cu must socotind pentru tot mielul must de o grosiță așa și pentru porci, și pentru stupi must de câte 1 potor.

8) Moșii pustii aici în satul acesta nu sânt.

9) Pădurea numai pe sama și pe lipsa noastră am folosit-o, fără dintr'ânsa ni-am și cresceduit, și mai cu seamă tot din aceasta ne-am făcut și facem bani, și încă altfel de lemne să vindem slobozie nici n'am avut nici n'avem fără de fag.

Pădurile cele domnești care sânt la alte hotare, nu le-am folosit, dară nici n'am avut lipsă de ele. Ce-i de rândul vin-derei moșiilor aceea să se vândă moșiile nu a avut-o.

Slujba satului pe an: 624 zile cu 4 vite, 1810 cu 2 vite, 10764 zile cu palma, dă 105 găini și 1050 ouă, torc 210 fonți, adună 50 ferdele de mere pădurețe și 50 cupe de alune.

<i>Hada Niculaie birăul sat. †</i>	<i>Czirle Toader †</i>
<i>Hada Iuon †</i>	<i>Popa Iov †</i>
<i>Plugar Nutz †</i>	<i>Medra Stefan †</i>
<i>Doculina Toader †</i>	<i>Dan Toader †</i>
<i>Hada Iov †</i>	<i>Precup Toader †</i>
<i>Czirle Moise †</i>	<i>Hada Gligor †</i>

Care cercetare urbarială s'a făcut etc.

Țelna, 8 Iulie 1920

(L. S.) *Málnási László*

(L. S.) *Sárpataki Sigmond.*

(*Ibid.*, IX. pp. 627—689)

XLII

T O T O I U

Urbariui din 1715.

1

(*Vezi tabloul în paginile următoare.*)

	NOMINA SUBDITORUM	Filii	Aetas	Equi	Boves	Vaccae	Juveni
1	Dragos Luka . . .	Iuon	25	—	3	2	3
		Philip	20				
		Petru	16				
2	Iuon Bogdan . . .	Petru uxor	—	—	2	2	2
		Mihul	14				
		Georg	10				
		Thodor	10	—	2	1	—
3	Vonya Dragos . .	Mathe	25				
		Andre	20				
		Iuon	9	2	4	3	3
4	Niteim's Miha . .	Parsz (?)	4				
5	Mihaila Stoyka . .	—	—				
6	Kotora Iuon . . .	—	—	2	3	3	2
7	Opra Vonku . . .	Kretsun	10				
		Ionutz	8			—	—
		Vasilie	2				
8	Thodor Makaria . .	Petru	7				
9	Toma " . . .	—	—	2	2	1	2
10	Petru Melintiu (?) .	Junior	7				
		Georg	5			—	2
		Vasilie	2				
11	Mihul Popi . . .	—	—	1	4	2	1
12	Dumitru Marian . .	—	—				
13	Onya Bogdan . . .	Opra	11	—	1	1	1
14	Main Pavel . . .	—	—				
15	Grocza Petru . . .	Constandin	14	—	—	1	—
16	Petru Onya . . .	Cristja	7				
		21	—	7	32	27	23
<i>Inquilinorum</i>							
1	Iuon Musztacz alb .	Simeon	26	—	2	1	1
		Flora	20				
		Mihaila	10				
		Burczan	7				
2	Hetzegan Iuon . .	—	—	1	1	1	—
3	Muntyan Petru . .	Iuon	10				
4	Iuon Modoman . .	—	—				
5	Muntyan Dumitru .	—	—	1	—	1	—
6	Szimeon Muntyan .	Costandin	20				
		Gavrilla	3			—	2
7	Turkan Gyurka . .	Iankul	6				
		Mihaila	4	—	2	1	—
		Petru	2				
8	Muntyan Iuon . . .	—	—	1	2	2	1
		10	—	3	13	11	4

[illegible]

Servitia. — Ex unanimi subditorum & Inquilinorum omnium relatione iuxta dispositiones dumtaxat Provisoratiis irregulariter servire tenentur inteligendo etiam de diebus dominiis.

Taxa subditorum in Festis. — Die Nativitatis Domini singulae domus singulas gallinas ad Provisoratum portare tenentur.

Decimae. — Ex quibuscumque leguminibus ut & agnellis s. v. porcis & apibus decimae exiguntur de caetero extra decimum munerum res reptae quator denariis redimitur. Ab extraneis ovibus ad hoc teritorio pulsus decimus agnellus in Fiscum cadit infra quem unus quator denariis redimitur, pro pago autem pro singulis ovibus singulis denarii solvuntur. Pariter ex propriis singulorum pastorum agnellis olim decimum provisor sibi adpropriavit.

Educillum

In tribus festis maioribus unum vas educillare tenentur si vero allatum vinum non fuerit septem florenos hungaricales apud Provisoratum deponunt.

Sylvae. — Horum silvulae ex solis dumtaxat virgulis constant.
(Copie autentică după original din 1820).

2.

În 20 Iulie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Totoiu din comitatul Albei de jos prin conscriptorii: Barcsai Gergely și Csoka Iosef e de față din partea episcopiei din Bălgrad șpanul Sztancsuj Miklos.

Dintre birăile și locuitorii satului etc.

1) Noi în satul nostru urbarie scrisă n'am pomenit și nici nu-i.

2) Nici legăturală, nici contract n'avem fără slujim după ruptoare, care ruptoare s'a început înainte cu vre-o 40 de ani, pe care vreme nu știm slujba cea de demult de ce s'a schimbat, da despre acel lucru încă n'avem nici o scrisoare numai atâtă știm, că atunci slujba ne era mai ușoară ca acuma.

3) Slujba unii a făcut-o cu palmele, alții o fac cu boi. Pedestru alții fac într'o săptămână câte 3 zile, alții câte 2, alții câte o zi, adecă pe cum sânt moșiile. Cu boi slujesc 3 zile ca și cei cu 2 fac într'o săptămână câte 2 zile, cu 4 boi adecă de putere, fără cine n'are 4 acela face cu simbraș. Și cei care slujesc o zi pe săptămână, aceia nu merg cu boi. Sânt fără aceștia și hăiuși împărătești cu rânduiala lor până acuma n'a dat alte celea fără a plătit pe un an de fum câte 2 zloți, dacă să aibă și moșie de câmp fără heiu casei. Fără slujba aceasta n'am dat alte celea fără de fum 3 găini, acar câte 48 de ouă pe un an întreg, alte celea n'am dat.

4) a) Hotarul nostru are 3 fordulașuri, care 2 părți sânt bune și una de mijloc; fânaț de rîturi încă avem de vara varsă Murășul de multe ori, face și otavă în sus fân se face foarte bun. De câte ori Murășul nu strică de câte 2 ori putem cosi. b) Târguri avem la Bălgrad, care un ceas departe de noi, la Tiuș, la Sebeș și la Alvinț, în orașele acestea toate celea putem vinde și căile mai toate sânt bune. c) Pășunea noastră întreg sânt de frunte: *la Peri*, *la Mălăiște*, *Sigetul dela moară* și Ritul de lângă Mălăiște, care la toate vitele cu coarne, la porci, la oi sânt deajuns sânt cu miriște împreună. d) Hotarul nostru îi de a munci cu 4 boi buni. Se fac tot felul de bucate. O clae de 25 snopi grâu curat, când umblă timp bun sloboade câte 3 ferdele și uneori și mai mult. e) Locuri de adăpat avem la îndemână și destule. f) Păduri sub grija Domnilor avem la *Troaș*, la *Pârjolita*, care sub grijă bună cam chimiluit, mai destul ar fi de foc. Lemne pentru sălașuri din pădurea domnilor încă când am avut lipsă fără nici o plată până acuma am căpătat destul. g) Viile noastre fac vin bun și stau la loc de mijloc, se cheamă locul *La dealul Dumitrii*. h) Fără dijmă domnească altă dijmă la nime nu dăm. i) Pometuri și grădini de straturi foarte puține avem, fără cât îi acela-i bun. j) Apa Murășului trecând prin hotarul nostru de-am avea modru și răgaz am putea și creschedui. k) Locuri de a topi cânepă avem destul de bune. l) Mori în satul nostru n'avem, dar în Galtiu, la Oarda și la alte sate aproape de noi putem măcina destul. —

Răutăți: Murășul, și fără Murăș încă și o vale foarte multă pagubă ne face, încă și din sămănături ni-o spălat, pentruce:

acum și moșii avem mai mici, ca mai de mult; alte răutăți n'avem.

5) După o moșie întreagă cât se cade să fie, aceea nu știm, nici cât îi o măsură dela Beciu. Otavă uneori putem cosi, când nu strică apele.

6) Rândul slujbii mai înainte am spus. Mersul și venitul în slujbă ni s'o ștlut, fără numai că se întâmplă uneori că ori ploaie, ori vreme slabă, ne-au opăcit, nu putem lucra, apoi atunci ședem fără nici un lucru, vremea aceea nu ni se știe în slujbă.

7) Dijmă domnească dăm din toate bucatele din grâu curat și mestecat, din secară, din cucuruz, ovăs, orz, in, cânepă, dijmă dăm din stupi, miei, porci, alte dijme nici la Împăratul, nici la altul nime nu dăm. Dijmă domnească dau și în sate cu care stăm vecini.

8) În satul nostru moșii pustii nu sânt nici decăt.

9) Pădurile noastre cam subțire ni destul pe sama noastră, nu vindem, da fiind sub grijă domnească nici nu-i slobod să vindem, precum la noi nici vânzarea moșiilor n'a fost slobodă. Pădurile domnești despre alte hotare încă nu hăznuim.

(Ung.: Slujba satului pe un an: cu boi 3648 zile, cu palma 5772 zile, hăiușii împărătești plătesc 8 fl., dau găini 278 sau rescumpărând o găină cu 18 ouă).

Ștefan Popescu birău

Iuon Mustață

Gheorghe Danciu jurat mare

Nicolae Benga

Muntean Vasilie

Mihăilă Meliță

Iuon Bogdan senior

Petru Meliță

Mihăilă Vlad

Iuon Bogdan iunior

(Ibid., Alsofehér, II)

XLIII

VIDRA DE SUS

În 31 Iunie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Vidra de sus din domeniul fișcal Zlagna din comitatul Albei de jos prin conscriptorii Kaprontzai Sándor și Szentpáli Samuel e de față reprezentantul fiscoșesc Kornya Péter.

Dintre biraiile și locuitorii satului etc.

1) Noi contract de urbarie avem acela, care la tot domeniul din sus a Zlagnei este, lângă acesta până acuma am făcut slujbe, care când s'a într'oducăluit va arăta paria contractului celui de urbarie.

2) Noi, cumcă unde urbarium sau contractus de urbarium nu-i, în ce chip proștii fac slujbele aceea nu știm, dară având noi urbarium mai înainte, după acelea am făcut slujbele, până atunci, când cu chemarea la alt contractus am pășit, despre slujbă și despre alte prestații, cu un cuvânt astăzi nu după năvăleală se iau în sus de la noi siujbelor prestații, dară s'au mai înmulțit, despre aceea năvăleală despre ce și din ce s'a luat înlăuntru, va arăta despre aceea făcuta parie a contractului; așa am auzit cumcă mai de demult b. c. Prinț Apafi Mihai în vremea aceia ar fi fost alt urbarium acuma cumcă unde să fie nu știm, dară așa am auzit dela cei mai de demult, cumcă după urbariul acela unul dintre cei mai gazde peste an alte a slujbelor prestații n'au făcut, nici alte datorii n'a dat, dară 12 zile la Zlagna au slujit cu palma și au plătit 3 mariași.

3) Noi după cum și mai sus am spus pe lângă contractul urbariumului stăm astăzi lângă care așa facem prestațiile:

- 1) Care are marhe de jug, acela plătește pentru slujbe taxa pe an 5 zloți și 12 cr. în numele banilor curgători.
- 2) Care gazde țin marhe de jug, când la Câmpeni despre ceva ipulet este lipsă se duc a ajuta, pentru care plătește Cămara fiește cărui om, după măsura puterii ajutorului său 8 și unde 12 crețari în argint.
- 3) Tot omul fără de nici-o schimbare acar cu boi acar cu palma să fie după [facultassa] face stânjini, pentru care plătește astăzi Cămara pentru tot stânjinul 1 zlot și $8\frac{2}{4}$ crețari în valută, iară mai de mult au plătit în argint 8 grosițe.
- 4) Jilipuri facem dela pădure până la ape, pe care stânjini în ape înlăuntru îi slobozim, pentru care plătește Cămara pentru un stânjin 7 crețari în valută, cu care multă vreme petrecem; pentru facerea jilipului iară 6 crețari pe o zi în valută.
- 5) Acei stânjini pe apă îi slobozim până la Ofenbaia, după a fiește căruia putere a slujbei unde patru unde mai mulți crețari până la 8 în argint plătește Cămara pe zi.
- 6) La Ofenbaia stânjini din apă pentru prins și scos și gră-

mădit în stânjini plătește cămara în argint pentru stânjin 6 cr. 7) Șlic poartă aceia cari au cai dela Ofenbaia la Zlagna pentru a căruia masă plătește Cămara în argint 26 $\frac{2}{3}$ cr. 8) Dela Câmpeni pe cai purtăm la Zlagna șindile pentru care plătește Cămara pentru un tar de cal 30 cr. în valută. 9) Pentru vânat care dela Cămară în arândă am obișnuit a lua afară plătim fiește care din noi pe an, care vrem a hăznui vânatul, pe un an 1 zlot și 15 cr. 10) Pentru pescuit plătim la Cămară uneori mai puțin uneori mai mult. atâta adecă cât cu licitația se bate în sus. În ăst timp a fost bătut în sus la 9 fl. fără 20 cr. adecă 8 zloți și 40 cr. 11) Despre neîncetatele noastre crescedături poftitul lemn de brad din care ne-am obișnuit vase de lemn a face, măsurând la tot mijlocul de lemn mai mărișor pentru 1 darab plătim 30 cr. în valută. 12) Aceia cari dintre noi au început a face mori în dominium, pentrucă s'au îngăduit a să ridica, atunci odată fieștecare după statu și mărima locului adevărată sumă au plătit, care mai mult au plătit 15 zloți, care mai puțin 10 zloți, și acum peste an plătim pentru o roată, care-i mai slab plătește 1 zlot, iara care-i de mijloc 2 zloți, care-i mai bun plătește 4 zloți în valută.

4) Obișnuite hazne avem astea: 1) Loc de adăpat de marhe, apă pe sama lor de aproape și de îndemână prea bune sânt. 2) Lemne de foc destule sânt mai deaproape și de epuleturi lemne încă sânt, dară mai departe și nu așa de îndemână, care le căpătam înainte: 3) Dijmă fiscușască până acuma n'am plătit și nu plătim nici astăzi. 4) Târguri mai aproape sânt la Câmpeni, la Abrud, da aceste numai de vânzare nu le hăznuim, ci numai de cumpărare. 5) Mori pe sama lipselor noastre sânt în satele noastre de îndemână, la cari poftitele pietri de moară în hotarul nostru pentru plată putem căpăta aproape. 6) Cea mai mare haznă cu care modiul traiului și al lipselor ni-am obișnuit a le împlini avem facerea vaselor de lemn și aceloră în țară și în vecinata țară ungurească vânzare. — Răutăți sânt aștea: 1) Pământurile de arătură a noastre neroditoare, pietroase și ridicate pe locuri înalte și dealuri sânt anevoie de a se gunoi și griji, și ce-i mai rău fiind pietroase numai un fordulaș avem, și într'aceste alte din ovăs și din orz afară nu putem sămăna, încă și de

ploaie se spală pe locurile acestea costoase adeseori apa le mână. 2) Loc de cosit puțin este, departe și în rele locuri și acelea încă rară iarbă fac, pentru sălbătăcia locului și spălarea apei sânt lăsate afară. 3) Loc de pășunat puțin avem pentru care chitilen sântem în tot anul în cei mai de aproape și în vecinătate locuri dela biruitori a târgui și cum--păra loc de pășune așa din varmeghia Zarandului din hotarul Halmagelului, și din varmeghia Clujului dela Grof Banfi și dela Hallerești. 4) Cu marhă de jug la trăsătură nouă nici o haznă nu putem face, pentru drumurile cele rele, pentru că cu carele pe drumuri nu putem umbla. 5) Lemnul cel de vase al crescedaturilor noastre de lucru tare s'a împușinat și în rele locuri sânt. 6) Poame și alte feluri de legume nimica nu se fac, pentru că nu se pot coace. 7) Crâșmele fiindu-se prin dominium mai scumpe și mai slabe le putem căpăta ca prin alte locuri și dominiumuri supuse. 8) Sare mai demult am putut aduce din ocnele Turzii, care nouă cu mult mai mare ne-a fost de îndemână, mai de aproape fiind, iară acum sântem opriți și ne-au chichilenit după sare la Uioara a umbla, care nu ni de îndemână atâta pentru cât și pentru apa Murășului.

5) Noi cât și din cât se steie un telech de arătură și de cosit, pământ a colonușului, și cumcă o măsură de Beciu cât să fie nu știm, dară aceia știm că a hotarului nostru numai a 12-a parte putem zice îi mai bun, una a zece parte de mijloc. Otavă pentru sălbătecia locului nici odată nu putem face.

6) La această întrebare mai sus la a 3-a întrebare am răspuns slujbele făcute; mersul și venitul în slujbă până nu ni s'au știut în sus.

7) La această întrebare noi alte a răspunde nu știm numai aceasta, cumcă noi slujbă urbarialicească n'am dat numai din porci și din stupi, și și aceea răscumpărăm dela domenium, cumcă care are dela 10 în jos plătește pentru tot stupul sau porcul în bani umblători 3 cr., iară care are 10 plătește 2 zlofi. Sub chipul altor dații până acum dela noi nimica nu s'a luat prin dominium.

8) ?

9) Fiindcă noi într'ășa cu dealuri locuri sântem, unde pădure de lemn destulă este, pentru aceea cu aceasta nu ne-

putem creschedui la toate locurile sânt păduri destule și din locul hotarului afară sânt păduri și cu hotarul nu ne putem hăznui pentru că nu avem lipsă, dar nici n'am putea pentru neumblarea drumurilor fiindcă pe a noastre locuri numai cu cai călare, dar cu carul nu putem umbla. Înainte de aceasta mai demult dintre noi cari au fost coloni sub mâna curții și sânt 26 de ani vinderea și întoarcerea telechului nostru, s'au îngăduit, după aceea și aceasta s'a oprit.

Gligor Costan. birău satului Leah Niculae jurat

! m. p. cu cirilice

Gligor Iuonutz birău mic Mihetz Costan bătr. satului

Tomușu Mihail juratu domnescu Gligor Petra " "

m. p. cu cirilice

Gombos Lup jurat Ciama (?) Petru " "

Leah (?) Vila " Trifon George " "

Leah Onu Vian " Achim Toader " "

(*Ibid.*, Alsófehérmegye XIII, pp. 589—702)

XLIV

ZLATNA

În 17 Iunie 1820 făcându-se conscripția urbarială în orașul Zlatna din comitatul Albei de jos prin conscriptorii Losadi Zudor Sigmond și Rétsei B. Elek e de față ca reprezentant fiscusc Nemetzki Iános.

1) Am auzit cumcă mai de mult că a avut orașul nostru urbanium, da noi acela nu l-am ajuns, fără după acela înălțata crăiasă Maria Teresia în anul 1776¹⁾ o rescriptă milostivită slobozind la noi, astăzi pe ținerea aceleia facem slujbele.

2) Slujbele ce le cere dela noi după ținutul scrisorii celui milostivite, care am pomenit numai mai înainte — acela care avem vite de jug cu vite, care n'avem cu palma într'o formă

1) Actele aduse înainte sânt alăturate în copie la satul Presaca.

fiind să facem slujbele, într'o săptămână cu 2 zile, au mai multă au mai puțină moșie biruim zilele acelea neavând ai-
cea dominium economie de câmp cu bani rescumpărăm, o zi
de boi cu 3 crețari, o zi de palme cu un pătrar ($1\frac{1}{2}$ cr.)
rescumpărăm, cu totul o gazdă cu vite acar cu câte să fi
făcut slujbă într'un an întreg cu 5 zloți și 12 crețari, un pe-
destras cu 2 zloți și 36 crețari rescumpără slujba, acela care
n'are nici un pic de moșie afară de vatra casii, acela după
putere cum îi și vatra casii de mare dau taxă pe un an, dară
aceasta după conținutul cărții ce s'a făcut în anul 1780 sânt
siliți gazdele cu vite, tot felul de căraușie de lipsă domeniu-
mului pentru plată dela cinstiți tisturi ai dominiumului hotă-
râte după depărtare au apropierea locului a face, pedestrașii
iar sânt siliți cu palma a lucra.

3) Întrebământul pe întrebarea cea dintâiu și a doua răs-
puns despre rânduială slujbelor am dat.

4) 1) În hotăr avem 2 fordulașuri, a căroră a patra parte
îi bun, face grâu frumos de primăvară. 2) În riturile noastre
apele pagube nu fac se cosesc într'un an numai odată, o
parte a acestora bun fân face pe îngrășatul boilor. 3) Fiind
cumcă au prin oraș au prin pretura orașului ședem foarte
îndemâna cade vândutul și cumpăratul a toate felurilor ce-i
pe lipsa noastră, deasupra acestuia 3 orașuri avem aicea a-
proape: Abrudul de 5 ceasuri, Ighiu de 4 ceasuri, Bălgradul
de 5 ceasuri departe, și între aceste ce avem de vândut îl
putem. 4) Partea cea din sus a orașului are pășune destulă
pe sama vitelor de îngrășat și hevereie (heverö ung.). 5)
Adăpători avem bune și destule. 6) Pădure sătească n'avem
fără în tot anul atâta pădure ne rupe dominiumul cât pe lipsa
focului nostru și pe dresul epuleturilor îi destulă. 7) Dijmă
fiscușească nu dăm. 8) În grădini pomet și locuri de legume
altul mai puține, altul mai multe, avem bune. 9) Locuri de
trestie n'avem, fără sânt în locul acesteia locuri cu spini și
păduri destule. 10) În partea dominiumului pădure pe arsul
cărbunilor fiind destulă, dintr'acelea stânjini și cărbuni când
îi de lipsă pentru plată putem face. 11) Pe topitul cânepii
ape avem bune și destule. 12) De la Sân-Mihaiu până la Cră-
ciunul Ungurilor sântem slobod a crășmălui. 13) Mori aici
în oraș sânt destule. 14) În orașul nostru pe an se face târg

de țară de 3 ori, fără de acestea în toată săptămâna ne sânt măturii, care slujesc pe mare bnnătate a noastră.

Răutățile avem astea: 1) Trei părți a pământurilor noastre, cel de arat îi rău, neroditor, pietros, negura îl cuprinde, de multe ori îi spălat de ploile cele multe, și unde este pe loc înalt și departe îi greu a gunoi, și a lucra, și mare parte nu-i de gunoi, într'atâta cumcă după o zi de arătură de primăvară, care cu mai puține ca 4 și 6 boi nu le putem face, mai mult ca o ferdelă de grâu de primăvară nu putem să-măna și din care sămănătură mai mult decât o claie nu putem aștepta și claia mai mult decât o ferdelă de grăunțe nu sloboade și care se face de rare ori se coace, pentru aceea cumcă fiind aicea locul rece, nu-l putem în vremea în care s'ar cădea a sămăna sămănăturile, pentru aceasta bruma i pălește și câte odată și zăpada acolo o ajunge și o acopere. 2) Riturile avem foarte în locuri răi și sânt puține, fână care-l facem foarte cu mare trudă, și vara îl cărăm cu sama mai mare parte acasă, fiind partea hotarului aceuia nu de a umbla cu carul. 3) A câștiga bani aici în loc așa și în vecinătăți acar cu vite, acar cu palma să lucrăm foarte cu greu putem pentru aceea, cumcă mai în toată vremea în lucru dominiumului fiind chitilen a fi, pentru lucrurile nu ne plătim cum s'ar cădea afară numai așa precum hotărește dominium fără cuvântul nostru. 4) Partea din jos a orașului pășunea are într'atâta cumcă și vitele care am putea ținea în alte hotare ținem chitilen pentru plată a pășuni.

5) Cumcă care dintre noi câte și ce fel de pământuri și rituri să biruiască aceea știm, fără aceea cumcă cu măsura cea dela Beciu cât să fie un pământ de 2 gălete nu putem hotări, fiind măsura aceea necunoscută la noi; pe rituri otavă șohan nu facem.

6) Mai în sus pe întrebarea cea de a 2-a dând în sus treaba slujbelor acolo am răspuns pe întrebarea asta.

7) Dijmă domnească dăm la dominium din porci și stupi, cu aceea schimbare cumcă careva din noi mai puțini porci și stupi ca 10 se avem, acela cu o grosiță îl plătim, da care avem 10 porci și stupi dintr'acela sântem tartauzi a 10-lea în dijmă domnească a da la dominium sau acela cu 2 zlofi a rescumpăra, această rânduială se ține și despre porci și stupi,

care sânt din sus de 10; din alte celea dijmă din nimica nu dăm, așa și danie și cinste nu sântem chitilen a da, cu torsul, cu țesutul și cu alte celea slujbe fără rânduială nu sântem îngreunați, această rânduială se ține în toate satele dominiului.

8) Fundușuri pustii în orașul nostru nu sânt.

9) Pădurile pe creschedat nu putem hăznălui, nici în pădurile domeniumului, care sânt afară de hotar nu sântem slobozi; vândutul și cumpăratul fundușurilor nici nu este în slobozie, nici în sucă nu este la noi.

[Ung.: Orașul acesta dă pentru răscumpărarea robotei sale taxă de 2910 fl. și 10 cr.].

Scrobete Mitu

Feneser Petru

Iencan Onutz

Patrus Naie

Scrobete On

Vasilie Gligor

Muntean Georg

Iepure Simion

Magda Iuon

Hendre Rusan

Retsinte Onutz

Presecan Vasilie

Bogdan Sandru

Giurgea Mihai

Ianc Ion Sorlic

Slevai (?) Achim

(*Ibid.*, Alsófehérmegye, XII pp. 85—192).

LXV

CETATEA DE PIATRĂ (Chioara)

Regestum legitimus census seu proventus arcis Kűwár
(1566)

1.

Officiolatus waywoda Maryan: subscriptae possessiones: Kis Bwn, Nagy Bwn, Szakathwra, Wylma, Sássa, Quarum possessionum annuus census secundum suma facit fl. 42. — Praeter has est una possessio, noviter colonis consessa Szal-napathaka vocata, quae adhuc nullum censum dedit, — Ma-

ryan waywoda quoque habet unam possessionem novam Szalna vocatam quam dederat ei D-na Anna Bathory, relicta consors Gasparis Dragffy, vivo adhuc filio suo Georgio Dragffy.

Damianus Hozzw sub suo waywodatu habet possessiones: Kys-Nyres, Körthwelkü, harum pagorum census facit fl. 14.

Noviter consessa possessio, qua Bwdöspathak vocatur, adhuc a census solutione libera.

Simon Wayda habet sub suo officio possessiones: Lyshka, Lemen, Polynitza, Solymosfalwa, Kutholyadh; harum census facit fl. 21 den. 90. Est praeterea pagus, qui cum multis est communis, cui est nomen Kozla.

Tryff Waywoda habet sub suo officio: Oray, Pwkereth, Gawra, Keorthwelyes, Aranymezö, Thokman, harum census facit fl. 57.

Habet praeterea ipse idem noviter consessam possessionem: Thywlya vocatam, quam tempore Georgii Dragffy d-na Anna Bathory relicta Gaspar Dragffy eidem dederat.

Waywoda Dan habet sub suo officio possessiones: Somkwth, Somkwthpataka, Felső-Fenthös, Alsó-Fenthös, Nyires, Thölgyes, Gyökeres, Kisjeder, Nagyjeder, Bwtharcza, Várallya, Item Törökfalva, quam Georgius Bathory [sic! in loc de Draffy] sibi dederat. Harum census summarius in solo facit fl. 89 den. 50. — Est etiam pagus quidam sibi per eundem Georgium datum, quem ipse wayda colonisfecit consideri, cuius nomen est Wawrylla.

Thomas Lukáthfalwy waywoda habet sub suo officio possessiones: Maghafalw, Hozzwfalw, Feyerzek, Lwkathfalwa, Prybemfalwa. Harum census facit fl. 51.—Possessionem Danfalwa Georgius Bathory sibi dedit.

Lucas Remethey waywoda habet sub suo officio possessiones: Remethe, Kovas, Körthwelyes, Karwlya, Zakalofalw. Harum census facit fl. 35 den. 29. — Est praeter has possessiones una possessio, noviter colonis populosa facta Berkepathak vocata, quam frater suus Petrus waywoda consideri fecit.

Ioannes Bene waywoda habet possessiones: Bozontha, Koltzir, Hidegkwth. Harum census facit fl. 14 den. 50.

Georgius Kápalnaky wayda habet possessiones: Monostor-Kapalnak, Kükapalnak, Latzkonya, Kovathkapalnak, Dragamer-

falva, Gyertyhanos, Berentze, Corbonatzfalva. Harum census facit fl. 38. — Ab his non procul est quaedam possessio nobilium, quae vocatur Zwrduk-kapalnak. quam antiqui d-ni Dragffy dederant eis probanis possessionaris in Comitatu Maramarosiensi existentibus.

Tywader Botha waywoda habet sub suo officio: Charnakapalnak, Bathyzfalwa. Harum census facit fl. 8 den. 50. — Lapos fl. 10. — Bérköz fl. 10.

Possessiones in comitatu Maramaros existentes: Karathonfalwa, Nagypathak, Hernetz, Swgatag. In his possessionibus singuli jobbagiones singulis pellibus mardurinibus tenentur.

Item: Batzko, Lonka, Pahor, Fraz. Harum quoque sessionum singuli jobbagiones singulis-duabus mardurinibus pellibus tenentur. In super de silvis glandiferis, porci decionalibus tenentur.

Arcis Kröwar census Scti Georgii *olim* faciebat in toto fl. 407.

Census Scti Michaelis archangeli totidem.

Nunc vero, ut waywodae referunt, saltem facit fl. 396 den. 69.

Vina ad educillandum singulis annis extra dabantur, non numquam novem vasa vini, aliquando vero decem, una vite.

Item de porcis in glandinibus saginatis decima dabantur. De porcis vero campestris, qui *pasyth dyzno* voce nominabantur, talis consuetudo observabatur, quod etiam si centum porcos aliquis ex colonis habuisset, saltem unus porcus accipiebantur si decem totidem. Infra decem, si qui erant, singuli porci duobus nummis Hungaris redimebantur.

In apibus quoque eadem ratio observabatur. Pecuniae tam ex huius modi redempcionibus congestae officialium proventus erant.

Item: singuli libertini tenebantur pecunia seu censu quodam, qui, vulgo vocatur *karvoly pénz* et *eo*z penz quilibet itaque numerabat den. 57., quam pecuniam officialis pro suo annuo salario percipiebat.

Item: tenenebantur *stronga*, id est de singula gregeovium una ovis accipiebatur; infra numerum decem nullo dabatur, neque redimebatur.

Item: de singulis pagis maioribus trium annorum vacca. De maioribus vero bona et magna ad nactandum apta da-

batur. Illegitime tamen et praeter consuetudinem Georgius Bathory bovem solebat accipere.

Item: omnis pater familias, qui habebat vaccas, dabat butyrum uno quadrante mensurae vinariae et unum caseum.

Item: sunt ad ipsam arcem molendina: In possessione Remethe duobus lapidibus molaribus. In Hozewfalw duobus lapidibus. In Lapos similiter totidem lapidibus. Quorum nullus usus est, quando siccum tempus instat.

Item: sunt vineae ad arcem pertinentes: In promontorio Rimielis vinea una. In civitate vero una domus, quae Göbölhaza vocatur. Est praeterea ibidem unum pratum, sen fenetum, quod Göbölréthe nominatur.

Item: in promontorio possessionis Berköz sunt septem vineae, una domus et unum pratum.

Item: suo tempore cum agricultura exercetur... proventus(?) tam hiemalia, quam vernalia.

Item: proventus officialis et thelonium possessionis Berköz et Berenthew, sed thelonium possessionis Berenthen est saltem propter custodiam viarum, ne quisthelonium in Berköz erectum praeteriret ordinatum.

Item: officiales cum aliquem furem, vel praedonem poterant capere, habebant facultatem occidendi, vel si mortem non commeruisset, pecunia eos mulitare et ita dimittere.

(Publicat și în *Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle*, Budapest, XII (1905), pp. 258—260 doc. proprietatea învățatului ungar Dr. Lukinich Imre).

2

Urbariul Cetății de piatră (20 Aprilie 1566)

1. Satele de sub voievodul *Dan Butean* din Somkut: 1) *Somkut* judele e Grigorie Filip¹⁾ sânt 22 iobagi cu voievodul și judele și 17 seraci. 2) *Somkut pataka* („vila nova a 20 annis roborat) 11 iobagi, 5 „temiiores“. 3) *Ieder* 16 iobagi.

4) In conscripție se dă și numele tuturor țăranilor din satele cetății.

Cenz la Sf. Mihai și la Sf. Gh. câte 11 fl. Dar: 15 quarte de unt, 15 cași, 1 vacă pentru culină, 12 care de lemne, și stronga. 4) *Tölgyes*, 8 iobagii, cenz la Sf. Gh. și la Sf. M. câte 6 fl. Dar: 8 qu. de unt, 8 cași. 5) *Nyires*, 12 iobagi, 2 preoți, 17 seraci, cenz la Sf. Gh. și Sf. M. câte 20 fl. pădure n'au. Dar: 44 qu. de unt, 44 cași, o vacă pentru culină, 20 care de lemne. 6) *Gyen-kéres*, 12 iobagii, cenz câte 3 fl. la Sf. Gh. și Sf. M., 6 qu. de unt, 6 cași. 7) *Kis-Jeder*, 3 iobagi, cenz la Sf. Gh. și Sf. M. 1 fl. 50 den. 3 qu. de unt, 3 cași, o vacă împreună cu Gyenkéres. 8) *Also Fentös*, 6 iobagi, 6 seraci, cenz la ssff. Gh. și M. câte 5 fl., dar 8 qu. de unt, 8 cași, o vacă, 8 care de lemne. 9) *Felső Fentös*, 4 iobagi, 5 seraci, cenz câte 4 fl. la sf. Gh. și M., dar: 5 qu. de unt, 6 cași. 10) *Pusztá Fentös*, 3 iobagi scutiți de contribuții și servicii pe 12 ani din cari 6 ani au trecut. 11) *Varalya și Buteasa*, oameni se pare că au fugit, dădeau câte 3 fl. cenz. *Törökfalva* e a lui Dan Vodă.

II. Satele de sub Voievodul *Toma* din Lukasfalva; nepu-tând veni *Toma* la conscripție, îl înlocuiește fiul său *Dan* *Voda*. 1) *Lukacsfalva*, 14 iobagi, 2 zileri, cenz la sf. Gh. și M. câte 10 fl., 12 qu. de unt, 12 cași, și 12 care de lemne. 2) *Pribilfalva*, 18 iobagi, 1 ziler. cenz câte 10 fl., 14 qu. de unt, 14 cași, 14 care de lemne. 3) *Mogosfalva*, 2 libertii, 13 iobagi, cei mai mulți seraci, cenz câte 11 fl., 16 qu. de unt, 16 cași, 16 care de lemne, o vacă. 4) *Hosszufalu*, 16 iobagi, 1 lemnariu, cenz câte 11 fl., moară au cu 2 roate; dar: 16 qu. de unt, 16 cași, o vacă stearpă, 16 care lemne. 5) *Feierszeg*, 26 iobagi, cenz câte 11 fl., dar: 16 qu. de unt, 16 cași, 16 care de lemne, o vacă stearpă. 6) *Danfalu*, e sat dăruit lui *Vodă* de soția lui *Gheorghe Rakoczi* (? *Bathory*).

III. Satele de sub voievodul *Luca* din Remete: 1) *Remete* 14 iobagi (unul cu numele *Cristofor* din *Maramurăș*), 4 libertini, 1 preot și 13 seraci; cenz câte 10 fl., moară cu 2 roate au. Dar 18 qu. de unt, 18 cași o vacă stearpă, și 18 care de lemne. 2) *Koas*, 19 iobagi, unii de groaza *Turcilor* au fugit în *Ardeal*, 6 case pustii, cenz câte 10 fl., dar: 18 qu. de unt, 18 cași, o vacă stearpă și 18 care de lemne. 3) *Keörtvelies*, 7 iobagi, 2 puste, cenz câte 3 fl. dar: 6 qu. de unt, 6 cași o vacă stearpă, 6 care de lemne. 4) *Carullia*.

12 iobagi, 4 case arse de Turci, 7 puste, cenț câte 6 fl. 29 den, dar 14 qu. de unt, 14 cași o vacă stearpă, și 14 care de lemne. 5) *Zakalesfalu*. 8 iobagi, 4 „temiores“, 2 fugiți, 4 libertini, cenț câte 6 fl. dar : 8 qu. de unt, 8 cași, o vacă stearpă, 8 cară de lemne. 6) *Ujfalu*. 8 iobagi, donație lui Vodă de soția lui Gheorghe Bathory.

IV. Satele de sub voievodul *Gheorghe* din Szurduk-Kopalnic. 1) *Monostor Copalnic*. 7 iobagi, 1 libertus, 6 puste; cenț câte 2 fl. dar : 5 qu. de unt, 5 cași, o vacă stearpă, 5 care de lemne. Tot de voievodul *Gheorghe* se țin și cele 8 sate din Maramurăș, cumpărate cu o mie fl. : Karacsonfalva, Nagypatak, Hernecz, Sugathag, și Batzko, Lonka, Raho, Fraz. — 2) *Dragomerfalva*. 8 iobagi, 7 puste, oamenii fugiți în Ardeal; cenț câte 3 fl. dar : 6 qu. de unt, 6 cași, o vacă stearpă, 6 care de lemne. 3) *Rév Copalnic*. 16 iobagi, cenț câte 5 fl. dar : 7 qu. de unt, 7 cași, o vacă, 7 care de lemne. 4) *Lacz-konya*. 11 iobagi, cenț câte 3 fl. dar : 6 qu. de unt, 6 cași, o vacă stearpă, 6 care de lemne. 5) *Kovachs Capolnok*. 15 iobagi, 2 puste, cenț câte 4 fl. dar : 7 qu. de unt, 7 cași, o vacă stearpă. 7 care de lemne. 6) *Gyertianos*. 4 iobagi, 4 puste, cenț câte 5 fl. dar : 5 qu. de unt, 5 cași, o vacă stearpă, 5 care de lemne. 7) *Berencze*. 13 iobagi, 4 libertini, 3 puste. Cenț câte 7 fl. 50 den. dar : 8 qu. unt, 8 cași, o vacă, 8 care de lemne. 8) *Garbonaczfalva*. 14 iobagi. Cenț câte 10 fl. dar : 16 qu. de unt, 16 cași, o vacă, 16 care de lemne. 9) *Kozla* e a Voievodului *Gheorghe*, donație dela Bathory.

V. Satele de sub voievodul *Teodor Bota*: 1) *Chiarna Kapolnok* (Teodor e aici și Voievod și jude), 17 iobagi, 4 libertini, 4 puste. Cenț câte 5 fl. dar : 10 qu. de unt, 10 cași, o vacă, 7 care de lemne. 2) *Batizfalva*. 14 iobagi, 1 libertus, 3 puste. Cenț câte 3 fl. 50 den. dar : 10 qu. de unt 10 cași, o vacă, 7 care de lemne.

VI. Satele de sub voievodul *Ioan Benye*: 1) *Bozonta*. 5 iobagi, 1 libertus, 7 temiores (= oameni cari n'au nimic), 6 puste, din 2 puste oamenii i-au omorât Turcii. Cenț câte 8 fl. 12 qu. unt, 12 cași, 12 care de lemne și o vacă. 2) *Pusztá Hidegkut*. 9 iobagi, 1 iobag omorât de Turci. 1 ziler. Cenț câte 2 fl. 75 den. dar : 6 qu. de unt, 6 cași, o vacă, 6 care

de lemne. 3) *Koltzier*, 11 locuitori, 1 libertus, 1 ziler, cenz câte 3 fl. 75 den. dar: 7 qu. unt, 7 cași o vacă și 7 care de lemne.

VII. Satele de sub voievodul *Marian*: 1) *Kis Bun*. 15 iobagi, 3 „medii coloni“, 4 libertini, 12 puste. Cenz câte 12 fl. dar: 17 qu. de unt, 17 cași, o vacă. 17 care de lemne. 2) *Nagy Bun*. 12 iobagi, 6 „medii coloni“, 2 libertini, cenz câte 10 fl. dar: 17 qu. de unt, 17 cași, 17 care de lemne, o vacă. 3) *Zakatura*. 10 iobagi, 2 „medii coloni“, 5 puste. Cenz câte 6 fl. dar: 8 qu. de unt, 8 cași, 8 care de lemne, o vacă. 4) *Sasza*. 10 iobagi, 2 „medii colonii“, 3 puste. Cenz câte 4 fl. la Sf. Gh. și M. Unt, cași, lemne și celelalte sate. 5) *Wylma*. 15 iobagi, 12 „medii coloni“, 8 puste. Cenz câte 10 fl. dar: 17 qu. unt, 17 cași, o vacă, 17 care de lemne. 6) *Szalnaphak* („nova possessio“) e a lui Marian Vodă ca donație. 6 iobagi, 2 „medii coloni“, scutiți de cenz pe 14 ani, din care 11 ani au trecut.

VIII. Satele de sub voievodul *Trif*: 1) *Oraij*. 13 iobagi, 11 „medii coloni“, 1 libertus, 3 zileri, 8 puste. Cenz câte 12 fl, dar: 24 qu. de unt, 24 cași, o vacă, 24 care de lemne. 2) *Purkerez*. 6 iobagi, 1 libertus, 14 „medii coloni“, 5 puste. Cenz câte 7 fl. dar: 16 qu. de unt, 16 cași, 16 care de lemne. 3) *Gawra* 5 iobagi, 5 „medii coloni“, 3 puste. Cenz 5 fl. dar: 10 qu. de unt, 10 cași, 10 care de lemne și o vacă. 4) *Keorthwylyes*. 5 iobagi, 5 „medii coloni“, 3 puste. Cenz cote 4 fl. dar: 8 qu. de unt, 8 cași, 8 care de lemne, și o vacă.

IX. Satele de sub voievodul *Simion*: 1) *Lemen*: 4 iobagi, 4 „medii coloni“, 7 libertini, 1 ziler, o pustă. Cenz câte 4 fl. dar: 6 qu. de unt, 6 cași, 6 care de lemne. 2) *Lyttka*, 4 iobagii, 4 „medii coloni“, 2 libertini, 2 case pustii, cenz 7 fl. 50, dar: 12 qu. de unt, 12 cași, 12 care de lemne. 3) *Kwchaliatt*, 2 iobagi (crainul e în loc de jude), 2 „medii coloni“, 1 pustă, cenz câte 1 fl. 40 den. 2 qu. de unt, 2 cași, 2 care de lemne. 4) *Pojnjicha*, 7 iobagi, 9 „medii coloni“, 2 zileri, 3 puste, cenz 7 fl. 13 qu. de unt, 13 cași, 13 care de lemne, o vacă. 5) *Solymosfalva*, 1 „integer colonus“, 3 „medii coloni“, 1 pustă, cenz 2 fl. dar: 2 qu. de unt, 2 cași și 2 care de lemne.

X. Satele de sub voievodul *Lazar*: 1) *Aranmezö*, 12 iobagi cu moșie întreagă, 20 „medii coloni”, 2 puste, cenș câte 13 fl. Dar: 26 qu. de unt, 26 cași. 26 care de lemne și o vacă. 2) *Choijkman*, 7 int. coloni, 1 libertin, 13 „medii coloni”, 3 puste. Cenș 7 fl. 50. Dar: 14 qu. de unt, 14 cași, 14 care de lemne și o vacă. 3) *Toplycha*, 3 int. coloni, 9 „medii coloni”, 2 libertini, 3 puste. Cenș 6 fl. Dar: 8 qu. de unt, 8 cași, 8 care de lemne și o vacă.

XI. Satele de sub voievodul *Demian*: 1) (*Keortwel Rêv*), 8 int. coloni, 1 preot Ioan Pop, 1 „carpentarius”, 15 „medii coloni”, 1 libertus, 5 puste. Cenș câte 10 fl. Dar: 18 qu. de unt, 18 cași, o vacă, 18 care de lemne. 2) *Kistörö*, 3 int. coloni, 4 „medii coloni”, 2 puste. Cenș câte 4 fl. 5 qu. de unt, 5 cași și 5 care de lemne.

XII. Satele de sub voievodul *Toma*: 1) *Rastocsfalu*, 5 int. coloni, 11 „medii coloni”, 3 zileri, 3 puste. Cenș câte 5 fl. Dar: 7 qu. de unt, 7 cași, 7 care de lemne și o vacă. 2) *Wyfalu Bewâeosphak*, 2 integer coloni, 6 „medii coloni”, 2 puste, 1 ziler (satul se pare a fi scutit de cenș pe 5 ani).¹⁾ (Regest. *Arhiva Statului*, Bpesta, Urbaria et Conscriptiones, fasc. 101 nro. 45).

3

Urbariul Cetății de piatră

(Decemvrie 1603)

1. Officiolatus Czyerna Kapalnak

Petrus Bota Vayvoda:

1) *Pagus Dragomerfalva*. Sunt subditi in hoc pago ne 10.. Libertini 8. Habet portas 2½. Census S. Michaelis fl. 4 den. 50. Census S. Georgy fl. 4 den. 50. Caseos debet dare nro. 5, singulos redimendo den. 12, facit den. 60. Butyri justas. Budenses nro. 5, singulos redimendo den. 12, facit den. 60 ;:

1) Pentru alte slujbii și danii vezi aici doc. I.

tenentur vaccam triennalem nro. 1. Pisorum, milij et granorum lini à singula porta contributiones exiguntur metretae mediae Rivulenses. — Deinde ad summam, ad haec census eor. Karollypénz vocatus, sive Eöspénz exiguntur à Iudicibus et Libertinis singulis den. 60. Item debent decimam cespitalem ab universis solum modum porcum nro. 1. Decimam porcorum autumnalem debent integram. Redemptis per subditos porcorum majorum fit per den. 4. Porcellorum redemptio per den. 2. In super ab ovibus, quot quot habuerint esto centum vel plures tenentur nomine decimae ovem 1 et agnum 1. Si vero infra numerum decem habuerit quis-piam tenentur pellem unam agninam per redemptionem ac den. 25. Qui autem eo tempore acquirunt sibi oves dum decima exigitur, infra numerum decem, tenentur agnum nro. 1. Debent paeterea decimam apium et examinum, quodcunque, repertum fuerit redemptio fit per den. 2. Tenentur etiam censum porcorum kosárpénz vocatum den. 4. Arant Suae Majestati annuatim jugera tria vocata sua lingua tres „Fatzyae“ protritico pro avena totidem. In singula jugera ex arce dant tritici Rivulenses metretas tres. Singula familia tenentur dare cumulum foeni.

2) *Pagus Magura*. Sunt in hoc pago subditi cum judici n-ro 9. Libertini 1. Habet portas 1. Census S. Michaelis fl. 2 den. 50; Census S. Georgy fl. 2. Caseos tenentur 3. Iustas butyri 3. Redemptio eorum per den. 12, facit 72. Vaccam triennalem 1. Pisorum, milij et granorum lini debent ab una porta metretam media Rivulenses. Census Carolly pénz, sive Eöz-pénz a singulis Indicibus et Libertinis den. 60. Decimam porcorum debent cespitalem ab universis solum modo porcum n-ro 1. Si autem infra numerum decem habuerit singulos dedimunt per den. 4. Porcellum per den. 2. Decimam autumnalem integram. Redemptis fit à majoribus per den. 4, a porcellis per den. 2. Decimam habent agnorum et ovium atque apium similem cum pago superiori solvunt kosárpénz similiter den. 4. Arant 2 jugero id est suo vocabulo Faczyas, den. 2(?) Capietes singula tres Rivulenses metretas. Totidem arant pro avena sing. homines debent cumulem foeni n-ro 1.

3) *Pagus Czyarnakapolnok*. Sunt in hoc pago subditi cum

Iudice n-ro 22. libertini 7. Istorum omnium domus sunt combustae a Transylvanis, super sunt integra domus 13. Portas habent pagus 3. Census S. Michaelis fl. 1 den. 50, Census S. Georgy fl. 6. Iustas butyri 9. Caseos tenentur 9. Redemptio per den. 12, facit fl. 2 den. 16. Bovem triennalem 1. Pisorum milij et granorum de qualibet porta tenentur mediam metretam rivulinam. Census a Carolia Iudicibus et Libertinis den. 60. Decimam cespitalem ab universis tenentur, solum modum porcum 1. Redemptio fit per den. 4. Porcellorum autem per den. 2. Decimam porcorum authumnalem solvunt integram. Census kosárpénz vocatur sunt den. 4. Debent praeterea decimam agnorum, ovium, apium et examinum, quodcumque fuerit redemptio fit per den. 2. Arant pro tritico jugera n-ro 6. Id est Faczyas capientes octodecim metretas Rivulienses. similiter ex avena, arant singuli rusticorum, debent cumulum foeni 1.

4) *Pagus Fanaczy*. Sunt subditi in hoc pago cum iudice n-ro 16. Libertini 4. Sacerdotem habent 1. Desolatae sessiones sunt 24, quorum et homines interfecti sunt. Portae sunt n-ro 3. Census S. Michaelis fl. 7 den. 50. Census S. Georgy fl. 6. Caseos tenentur 9. Butyri iustas 9. Per den. 12 redimendo facit fl. 2 den. 16. Bovem triennalem tenentur 1. Pisorum et milij et granorum lini à qualibet porta metretam mediam Rivuliensem. Census Caroli a Iudice et Libertinis den. 60. Ad haec cespitalis decima ab universis exigitur porcus 1. Redemptio majorum per den. 4. Porcellorum per den. 2. Decimam porcorum authumnalem salvunt integram. Census kosárpénz den. 4. Debent praeterea decimam agnorum, obium, apium, examinum quodcumque fuerit redemptio den. 2. Arant pro frumento Fatzyas n-ro 6, pro avena totidem 6. Singuli rusticorum tenentur cumulum foeni 1, habet hic sua Maestas molendinum unius molaris super fluvium Czyernerfa; à Praebiter exigunt fl. 1 den. 50.

5) *Pagus Czokottys*. Est in hoc. pago porta n-ro 1. sunt homines tantum modo 2; Libertinus 1. Domus desolatae 5. Census S. Michaelis fl. 1 den. 50; Census S. Georgy fl. 1 den. 50. Caseos debent 3. Butyri iustas 3, per 12 den. facit redimendo den. 72. Vacam triennalem 1. Pisorum, milij et granorum lini de qualibet porta mensuram mediam Rivulien-

sem. Census Caroli à Iudice et Libertinis den. 60. Ad haec cespitalis decima ab universis exigitur porcus 1. Redemptio majorum porcorum per den. 4. porcellorum per 2 den. Decimam porcorum authumnalem solvunt integram. Census kó-sárpénz den. 4. Debent decimam agnorum, ovum apium examinum redemptio fit per den. 2. Arant ex frumento jugera n-ro 1, pro avena totidem Facza vocatam, singuli rusticorum debent cumulum rusticum foeni 1.

6) *Pagus Kötelesmező*. Sunt subditi cum iudice N-ro 8; Domus combustae 3. Domus desolatae 1. Porta 1. Census S. Michaelis fl. 2. Census S. Georgy fl. 2. Caseos debent. 3. Butyri justas 3. Vaccam triennalem tenentur 1. Pisorum, milij et granorum lini de qualibet porta tenentur metretam mediam Rivulienses. Census Caroli pénz solus Iudex tenet den. 60. Cespitalis decima ab universis porcis exigitur porcus 1. Redemptio majorum per den 4. Porcellorum per den. 2. Decima authumnalem porcorum solvunt integram. Census kó-sárpénz 4 den. Tenentur decimam agnorum, ovium, apium, examinum, redemptio per singuli rusticorum tenentur cumuleni foeni unum N-ro 1.

Iste officiatus sex pagorum educillat tria vasa vini in festis Nativitatis, Paschae et Pentecostes.

II. Officiatus Monostorkapolnok.

Georgius Pape et Lukaczy Vayvoda.

1) *Pagus Kapolnok (Vad — ?)*. Sunt in hoc pago subditi cum iudice N-ro 15. Libertini 5. Domus desolatae 10. Domus combustae 5. Portae 2. Census S. Michaelis fl. 4. Census S. Georgy fl. 6. Caseos tenentur 6. Iustas Butyri 6, per 12 den. redimento facit fl. 1 den 44. Vaccam mugibilem tenentur 1. Plsorum milij, et granorum lini de qualibet porta tenentur mediam metretam Rivuliensem. Census Caroli pénz den. 60. Cespitalis decima ab universis porcis exigitur porcus 1. Redemptio per den. 4. porcellorum per den. 2. Decimam authumnalem porcorum solvunt integram. Census Cosar per den. 4, redemptio fit den. 2. Singuli rusticorum tenentur cumulem foeni 1. Arant pro frumento sine Faczyas 4, pro avena to-

tidem. Habet hic molendinum sua Majestas super fluvium Kapnek duorum molarium circa molendinum habetur una curia nobilitaris deserta.

2) *Pagus Laczkonya*. Sunt subditi in hoc pago N-ro 18. Praesbiterum habent. 1. Domus combustae sunt 13. Portae 2. Census S. Michaelis fl. 4 Census S. Georgy fl. 6. Caseos debent 6 Butyri justas 6. Per 12 den. redimendo facit fl. 1 den. 44. Vaccam mugibilem tenentur 1. Pisorum, milij, et granorum lini de qualibet porta tenentur mediam metretam rivuliensem. Census Caroli solus iudex tenentur den. 60. Decima cespitalis ab universis porcis exigitur porcus 1. Redemptio den. 4. Porcellis den. 2. Decimam porcorum authumnalem solvunt integram. Census kosar pénz den. 4. Tenentur porro decimam agnorum, ovium, apium, examinum redemptio istorum fit per den. 1. Singuli rusticorum tenentur cumulum foeni 1. Arant jugera pro tritico 4. pro avena totidem.

3) *Kovaczykapalnak*. Sunt subditi cum Iudice N-ro 21. Libertini 2. Domus desolatae 2. Domus combustae 16. Portae 2. Census S. Michaelis fl. 4. Census S. Georgy fl. 6. Caseos tenentur 6. Butyri justas 6. Redimendo à 12 den. facit fl. 1 den. 44. Vaccam mugibilem 1. Pisorum, milij, et granorum lini de qualibet porta exiguntur metretae mediae Rivulienses. Decima cespitalis ab universis porcis exigitur porcus 1. Redemptio majorum den. 4 Porcellorum den. 2. Decima porcorum authumnales solvunt integram. Census kosarpenz den. 4. Tenentur praeterea decimam agnorum, apum examinum redemptio fit den 4. Singuli rusticorum tenentur cumulem foeni N-ro 1. Arant jugera pro tritico 4, pro avena totidem.

4) *Pagus Monostorkapalnak*. Sunt in hoc pago subditi cum Iudice N-ro 2. Libertini 2. Domus desolatae 7. Postae 1. Census S. Michaelis fl. 2. Census S. Georgy fl. 2 Caseos tenentur 3. Butyri justas 2. Redemptio facit den. 72. Vaccam trienalem 1. Pisorum, mily, et granorum lini de qualibet porta exigunt metretas medias rivulienses. Census Caroli den. 60. Decima cespitalis ab universis portis exigitur porcus 1. Redemptio den 4. Porcellorum den. 2. Decimam porcorum authumnalem solvunt integram. Census kosar penz den. 4. Tenentur porro decimam, agnorum, ovium, apium examinum redemptio fit den. 2. Singuli rusticorum tenentur cumulem foeni:

N-ro 1. Arant pro tritico jugera 2, pro avena totidem. Praesbyterum habent 1.

5) *Pagus Plopis*. Erat iste pagus principatus quid absque omni tributo ac censu, praeter vaccam duorum annorum verum hodie nullus subditorum inhabitat, desolatus manet. — Iste quoque officiolutus in suis consventis temporibus tria vasa vini educillat.

6) *Pagus Zardok kapalnok*. Hic pagus nobilis est. Portas habet 2. Istorum nobilium sunt 9. Habent itidem subditos 10. Visis eorundem privilegys per serenissimum Christophorum de Buthor concessis. — Isti à singulis portis solvunt extraordinarium, quodcunque Regnum deliberavit, pro praesenti.

Alioquin nulli alij censui sunt abjecti.

III. Officiolutus Berencze

Opis Bank (=Bants ?) Vayvoda

1) *Pagus Berencze*. Sunt in hoc pago subditi 29. Libertini 2. Sessiones desolatae 25. Praesbyteri 2. Portae 3. Census S. Michaelis 6 fl. Census S. Georgy 6. Caseos debent 9. Butyri justas 9. Redimeudo per 12 den facit fl. 2 den 16. Bovem tenentur 1. Pisorum, milij et granorum lini tenentur de qualibet porta media metretam rivuliensem. Census Caroli den. 4. Porcellorum 2 den. Censum porcorum authumnalem solvunt integram Census kosárpénz den. 4. Tenentur porro decimam agnorum, ovium, apium examinum redemptio fit per den. 2. Singuli rusticorum tenentur cumulem foeni 1. Arant pro frumento jugera nro. 8, pro avena totidem. Telonium sua Majestas hic habet exiguntur à curru den. 8; ab uno homine 1, ab equite 2, à vacca 1, à bove 2, ab equo 2, à currus vacuo 4 den.

2) *Pagus Pazbanaczij*. Sunt subditi cum iudice no 44. Sessiones desolatae 24. Portae 4. Census S. Michaelis fl. 6. Census S. Georgy 6. Caseos tenentur 12. Butyri justas 12. Redemptio facit fl. 2 den. 88. Bovem tenentur 1. Pisorum, mily, et granorum lini de qualibet porta exigitur metreta media rivulienses. Censum Caroli Judex solvit den. 60. Decima Cespitales ab universis porcis exigitur porcus 1. Redemptio

fit den. 4. Porcellorum. den. 2. Decimam porcorum authum-
nolem solvunt integram. Kosárpénz den. 4. Tenentur prae-
terea decimam agnorum, ovium, apium examinum redemptio
fit den. 2. Singuli rusticorum tenentur cumulum foeni 1. Arant
jugera protritico 8, pro avena totidem.

3) *Pagus Gyertyanos*. Sunt subditi cum iudice no. 9. De-
solatae sessiones 6. Porta 1. Census S. Michaelis fl. 1 den.
50. Census S. Georgy fl. 1 den. 50. Caseos tenentur 3.
Justas Butyri 3. redemptio facit den. 72. Vaccam trienalem 1.
Pisorum, mily et granorum lini de qualibet porta metretam
nodiam rivuliensem. Census Caroli den. 60. Decimam cespiti-
alem debent ab universis porcis porcum 1. Redemptio horum
den. 4. Porcellorum autem den. 2. Decimam porcorum authum-
nalem solvunt integram. Census kosárpénz den. 4. Tenentur
porro decimam agnorum, ovium, apium examinum redemptio
horum den. 2. Singuli rusticorum debent cumulum foeni 1.
Arant jugera pro frumento 2, pro avena totidem. Educillant
isti tres pagi tria vasa vini temporibus consuetis.

IV. Officiolatus de Kis Boon

(*Joannes Vajvoda*)

1) *Pagus Szakatura*. Sunt subditi una cum iudice 12. De-
solatae sessiones 4. Portae 2. Census S. Michaelis fl. 6.
Census S. Georgy fl. 6. Caseos debent 6. Justas Butyri 6,
redimendo per. 12 den. facit fl. 1 den. 92. vaccam sterilem
1. Pisorum, mily et granorum lini de qualibet porta media
metreta Rivuliens. exigitur. In aliis tributis et decimis concor-
dant cum superioribus pagis. Arant jugera pro tritico 10, pro
aveno totidem. Iste officiolatus tenetur unum hortum foeniti
defalcare et foeni in rationem praesidij conficere.

2) *Pagus Sasza*. Subditi sunt 21. Domus desolatae 6.
Praesbyterium habent 1. Portas 2. Census S. Michaelis 4 fl.
Census S. Georgy fl. 4. Caseos dant secundum Urbarium
vetus 8. Justas Butyri totidem 8. Redemptio fl. 1 den. 92.
Vaccam sterilem triennalem 1. Arant pro frumento jugera 10,
pro avena totidem 10. Singuli dant cumulum foeni 1. Falcant
pro arbitrio praefecti. In reliquis conveniunt cum superioribus.

3) *Pagus Malfalva*. Sunt subditi 5. Domus combustae 5. Porta 1. Census S. Michaelis 1 fl. 50 den. Census S. Georgy fl. 1 den. 50. Caseos dant 6. Butyri justas 6. Redemptio facit fl. 1 den. 44. Vaccam sterilem triennalem 1. Arant pro frumento jugerum 1 pro avena 1. Falcant pro arbitrio praefecti et singuli dant cumulem foeni 1. In reliquis conveniunt.

4) *Pagus Praelukafalva*. Iste pagus est nova fundacione expresqu. est omnis tributū adhuc nondum enim libertas pro nova fundacione est expleta.

5) *Pagus Nagy Boon*. Subditi sunt in hoc pago 16. Desolatae domus 17. Combustae 9. Praesbyterum habent 1. Portae 5. Census S. Michaelis 10 fl. Census S. Georgy 10 fl. Caseos debent 14, iustas butyri 14, redemptio fit fl. 3 den. 36. Bovem triennalem 1, Arant pro frumento jugera 15, pro avena 16. Falcant pro arbitrio Praefecti et singuli dant cumulum foeni 1. Habet hic sua Majestas mola unius lapides super fluvium Bonipatak. In reliquis concordant.

6) *Pagus Kis Boon*. Subditi sunt 2, Libertini 2, Praesbyter 1, Desolatae domus 12, Combustae 9, Portae 9. Census S. Michaelis 12 fl. Census S. Georgy 12 fl. Caseos dant 22. Justas butyri 22, redemptio fl. 5 den. 28. Bovem antegrum 1. Arant pro frumento jugera 15, pro avena 18. Falcant pro arbitrio et quilibet dant cumulem foeni 1. In reliquis concordant.

7) *Pagus Korbfalva*. Pagus iste in urbario veteri non reperit, quia est nova fundatio, propter quod sunt adhuc in libertate, nequ. quiquam census solvent, non dum expleta eorum libertate. Domus combustae 4. Desolatae 4. Educillat hic officiolatus sex vasa vini temporibus consvetis.

V. Officiolatus Vilma

Ionas Vajvoda

1) *Pagus Vilma*. Sunt subditi 21. Praesbyterum habent 1. Desolatae sedes 12. Combustae 19. Portae 3. Census S. Michaelis 10 fl. Census S. Georgy 10 fl. Caseos dant 16. Iustas butyri 16 redemptio fl. 3 den. 84. Vaccam sterilem triennalem 1. Arant pro frumento jugera 12, pro avena 12. Fal-

cant pro arbitrio Praefecti, et singuli dant cumulem foeni 1. In reliquis conveniunt.

2) *Pagus Szelniczye*. Subditi sunt 13. Desolatae domus 9. Combustae 12. Portae 2. Census S. Michaelis 3 fl. Census S. Georgy 3 fl. Caseos dant 6. Iustas butyri 6. redemptio fl. 1 den. 44. Vaccam sterilem triennalem 1. Arant pro frumento jugera 8, pro avena 8. Falcant pro arbitrio Praefecti et singuli dant cumulem foeni 1. In reliquis conveniunt.

3) *Pagus Gyugaztra*. Subditi sunt 4. Desolatae domus 12. Combustae 4. Portae 2. Census S. Michaelis 4 fl. Census S. Georgy 4 fl. Caseos dant 8. Iustas butyri 8, redemptio fl. 1 den. 92. Vaccam sterilem triennalem 1. Arant pro frumento jugera 5, pro avena 7. Falcant pro arbitrio Praefecti et singuli dant cumulum foeni 1. — Isti duo officiolutus educillant vasa vini sex consvetis temporibus. In reliquis conveniunt.

4) *Pagus Tehénpataka*. Hic pagus in urbario veteri non reperit quia est nova fundatio sed quia succesu temporis libertas foundationis est expleta tributo subiacet. — Sunt itaque subditi 2. Domus combustae 2. Domus desolatae 1. Porta $\frac{1}{2}$. Census S. Michaelis 1 fl. Census S. Georgy 1 fl. Vitulum dant prioribus tribus annis singulis postmodum incipiunt dare vaccam sterilem triennalem. Caseum dant 1. Iustam butyri 1. redemptio den. 24. Falcant pro arbitrio Praefecti et singuli dant cumulum foeni 1. In reliquis conveniunt. Pro aratione cum bobus careant alio servitij genere laborant ¹⁾.

VI. Officiolutus Chioltt

(*Thomas Vayda*)

1) *Pagus Chioltt*. Sunt subditi in hoc pago 13. Libertinus 1. Portae 3. Desolatae aedes 9. Census S. Michaelis 3 fl. Census S. Georgy 3 fl. Caseos dant. Butyri iustas 12 redemptio fl. 2. den. 88. Vaccam sterilem triennalem 1. Arant pro frumento jugera 10, pro avena 10. Falcant in rationem et necessitatem arcis pro discretione Praefecti. Iste pagus por-

1) Urmează posesiunile ungurești : orașul Berkez și satul Hagymas-Lapos.

cum cespitem non solvit. In aliis tributis et decimis concordant cum superioribus pagis.

2) *Pagus Buchachia*. Subditi in hoc pago sunt cum iudice 31. Desolatae aedes 8. Portae 2. Census S. Michaelis 3 fl. Caseos dant 17. Justas Butyri 17, redemptio fl. 4 den. 68. Vaccam sterilem triennalem 1. Arant pro frumento jugera $13\frac{1}{2}$, pro avena $13\frac{1}{2}$. Falcant etiam pro discretionem Praefecti ad necessitatem arcis. In aliis tributis et decimis concordant cum superioribus pagis.

3) *Pagus Berkezpataka*. Subditi sunt 33. Desolatae domus 3. Portae 2. Census S. Michaelis 6 fl. Census S. G. 6 fl. Vaccam sterilem triennalem 1. Arant pro frumento jug. 13, pro avena 13. Falcant pro arbitrio Praefecti. In reliquis tributis et decimis concordant cum superioribus pagis.

4) *Pagus Teöreökfalva*. Subditi sunt in hoc pago 39. Libertini 2. Domus desolatae 5, Combustae aedes 14. Portae 4. Census S. M. 7 fl. Census S. G. 7 fl. Vaccam sterilem triennalem 1. Arant pro frumento jug. $13\frac{1}{2}$ pro avena $13\frac{1}{2}$. Falcant pro arbitrio Praefecti. Praesbiterum habent 1. In reliquis tributis et decimis concordat cum pagis superioribus.

5) *Pagus Aranyosfalva*. Subditi sunt 5. Domus desolatae 6. Porta 1. Census S. M. 1 fl. Census S. G. 1 fl. Vaccam sterilem triennalem 1. Arant pro frumento jug. 7 totidem pro avena. Falcant pro arbitrio Praefecti. In reliquis et decimis concordat.

6) *Pagus Steserfalva*. Subditi sunt in hoc pago 5. Domus desolatae 2. Porta 1. Census S. M. 1 fl. Census S. G. 1 fl. Vaccam sterilem triennalem 1. Arant pro frumento jug. 3. pro avena 3. In reliquis conveniunt cum praecedentibus.

7) *Pagus Markosfalva*. Subditi in hoc pago 6. Libertinus 1. Portae 2. Census S. M. 2 fl. Census S. G. 2 fl. Caseos dant 4. Iustas butyri 4. Vaccam triennalem sterilem 1. Arant pro frumento jug. 3 pro avena 3. Falcant pro arbitrio Praefecti. In reliquis conveniunt cum superioribus. — Officiolatus iste educillat Aria vasa vini temporibus consuetis.

Vil. Officiolatus Varaio

Ioannes Vayda

1. *Pagus Varaio*. Subditi sunt 19. Aedes desolatae 32. Praesbiterum habent 1 Portas 5. Census S. M. 12 fl. Census 12 fl. Caseos debent 24 Butyri justas 34. redemptio 5 fl. 75 den. Bovem dant triennalem 1. Arant pro frumento jug. 11 pro avena 16. Dant singuli cumulem foeni 1. Falcant in super pro arbitrio Praefecti. In reliquis conveniunt.

2. *Pagus Purkurcczy*. Subditi sunt In hoc pago 10. Desolatae aedes 12. Combustae domus 4. Portae 3. Census S. M. 7 fl. 40 den. Census S. G. 7 fl. 40 den. Caseos dant 18. Justas Butyri 18, redemptio 4 fl. 32 den. Vaccam sterilem triennalem 1. Arant pro frumento jug. 6 pro avena 9. Singuli dant cumulum foeni 1. Falcant pro arbitrio Praefecti. In reliquis conveniunt.

3) *Pagus Panza*. Subditi sunt 15. Libertinus 1. Domus desolatae 5. Combustae 3. Praesbiterum habent 1. Portae sunt 2. Census S. M. 5 fl. Census S. G. 5 fl. Caseos dant 10. Butyri justas 10, redemptio fit per 2 fl. 40 den. Habet sua Majestas hic molendinum unius lapidis super fluvium Barczo vocatam. Vaccam debent ster. trien. 1. Arant pro frumento jug. 6, pro avena 8; falcant pro arbitrio Praefecti et singuli dant cumulum foeni 1. In reliquis conveniunt cum superioribus.

4) *Pagus Czynlya*. Sunt subditi 7. Domus desolatae 17. Combustae 2. Portae 2. Census S. M. 12 fl. Census S. G. 12 fl. Caseos dant 14. Justas Butyri 14. redemptio fit 3 fl. 36 den. Vaccam sterilem triennalem 1. Arant pro frumento jug. 6, pro avena 9. Singuli dant cumulum foeni 1; falcant pro arbitrio Praefecti; in reliquis conveniunt.

5) *Pagus Keortvelyes*. Subditi sunt 20, desolatae aedes 8 Combusta 1. Portae 2. Census S. M. 4 fl. Census S. G. 4 fl. Caseos dant 8. Justas Butyri 8. Redemptio fit 1 fl. 92 den. Vaccam ster. trien. 1. Arant pro frumento jug. 6. pro avena Singuli dant cumulum foeni 1; falcant pro arbitrio Praefecti. In reliquis conveniunt. Habet hic sua Majestas molendinum unius lapidis super aqua Keortvelyes.

Accessit huic officiolatus novus pagus. 6) *Diospataka vo-*

catus cujus libertas pro nova fondatione iam successu temporis expleta est. — Sunt itaque in hoc pago subditi 5. Desolatae domus 7. Combustae 2. Porta 1. Census S. M. 2 fl. Census S. G. 2 fl. Vaccam ster. trien. 1. Non arant. Dant singuli cumulum foeni 1. Falcant pro arbitrio Praefecti. In reliquis concordant cum superioribus. — Iste officiolatus educillat consvetis temporibus 3 vasa vini.

VIII. Officiolatus de Remete.

(*Petrus Vayvoda*)

1) *Pagus Remete*. Subditi in hoc pago sunt 25. Libertini 4. Domus desolatae 54. Portae 3. Census S. M. 10 fl. Census S. G. 10 fl. Caseos dant 24. Justas butyri 24, redemptio fit 5 fl. 76 den. Bovem dant triennalem 1. Arant pro frumento jug. 10 pro avena 10. Falcant pro arbitrio Praefecti tantum. Praesbyterum habent 1. Sua Majestas hic habet molendinum duorum lapidum super fluvium Lapos. In caeteris tributis et decimis concordant.

2) *Pagus Keölczye*. Subditi sunt 14. Domus desolatae 26. Portae 3. Census S. M. 4 fl. 50 den. Census S. G. 4 fl. 50 den. Caseos debent 12 Butyri justas 12. Redemptio 1 fl. 88 den. Bovem solvunt triennalem 1. Arant pro frumento jug. 7. pro avena 7; falcant solum modo pro arbitrio Praefecti. In reliquis tributis et decimis concordant.

3) *Pagus Karulya*. Subditi sunt 17. Praesbyterum habent 1. Domus desolatae 22. Portae 4. Census S. M. 6 fl. Census S. G. 6 fl. Caseos dant 16. Justas Butyri 16. Redemptio 3 fl. 84 den. Vaccam ster. trien. 1. Arant pro frumento jug. 8 pro avena 8. Falcant tantum modo pro arbitrio Praefecti. In reliquis conveniunt.

4) *Pagus Szakalosfalva*. Subditi sunt cum iudice 12. Libertini 4. Praesbyterum habent 1. Domus desolatae 9. Domus combustae 5. Portae 2. Census S. M. 4 fl. 50 den. Census S. G. 4 fl. 50 den. Caseos dant 14. Justas butyri 14. redemptio 3 fl. 36 den. Vaccam ster. trien. 1. Arant pro frumento jug. 4. pro avena 4. falcant solummodo pro arbitrio Praefecti.

Educillat officiolutus iste 4 vasa vini. Licet dum officiolutus iste septem pagos habebat, educillabat vasa sex verum, cum duo ex his pagi in subsidium arcis sint destinati, septimusque nobili cui de in vayvoda Lucae Kis sit donatus, educillae hodie quator tantum vasa obligati sunt.

IX. Officiolutus de Bozonta

(*Ioannes Pogaczcs vayvoda*)

1) *Pagus Kolczyer*. Subditi sunt cum iudice 22. Praesbyterum habent 1. Domus desolatae 7. Portae $1\frac{1}{2}$ Censui S. M. 5 fl. 77 den. Censui S. G. 5 fl. 77 den. Caseos debent 7. Justas butyri 7 redemptio 1 fl. 68 den. Vaccam ster. trien. 1. Arant pro frumento jug. 7 pro avena 7. Falcant solummodo pro arbitrio Praefecti. In reliquis conveniunt per omnia cum pagis superioribus.

2) *Pagus Hidegkut*. Subditi sunt 7. Combustae aedes 5. Desolatae domus 1. Porta 1. Censui S. M. 2 fl. 77 den. Censui S. G. 2 fl. 77 den. Caseos dant 6. Butyri justas 6. redemptio 1 fl. 44 den. Vaccam ster. trien. 1. Arant pro frumento jug. 5. pro avena 6. Falcant tantummodo pro arbitrio Praefecti. In reliquis conveniunt.

3) *Pagus Bozonta*. Subditi sunt 5. Domus Desolatae 8. Combustae 10. Portae $1\frac{1}{2}$ Censui S. M. 6 fl. Censui S. G. 6 fl. Caseos dant 12. Butyri justas 12. redemptio 2 fl. 88 den. Vaccam ster. trien. 1. Arant pro frumento jug. 8 pro avena 10. Falcant pro arbitrio Praefecti. In reliquis conveniunt. Educillat iste officiolutus tria vasa vini temporibus consuetis.

X. Officiolutus Somkut

(*Thomas Vayvoda*)

1) *Pagus Somkut*. Subditi sunt 67. Libertini 4. Desolatae domus 25. Combustae 5. Praesbyterum habent 1. Portae 8. Censui S. M. 18 fl. Censui S. G. 18 fl. Caseos dant 34. Justas Butyri 34. redemptio 8 fl. 16 den. Bovem dant trien-

nalem 1. Arant pro frumento jug. 21 pro avena 27. Falcant solummodo pro arbitrio Praefecti. Habet sua Majestas hic molendinum duorum lapidum super aqua Borzo. In reliquis conveniunt.

2) *Pagus Somkutpataka*. Subditi sunt 48. Desolatae aedes 16. Portae 4. Census S. M. 10 fl. Census S. G. 10 fl. Caseos dant 24. Butyri justas 24; redemptio 5 fl. 76 den. Bovem trien. 1. Arant pro frumento jug. 16 pro avena 18. Falcant pro arbitrio Praefecti. Praesbiterum habent 1. In reliquis conveniunt.

3) *Pagus Alsofentheös*. Subditi 13. Totus pagus combustus est subditi in silvis habitant. Portae 2. Census S. M. 5 fl. Census S. G. 5 fl. Caseos dant 8. Butyri justas 8. Falcant pro arbitrio Praefecti. Habet hic sua Majestas molendinum super aquam Borzo unius lapidis. In reliquis conveniunt.

3) *Pagus Felsőfentheös*. Subditi 11. Libertinus 1. Totus pagus a Tataris combustus est et Transylvanis. Portae sunt 3. Census S. M. 4 fl. Census S. G. 4 fl. Caseos dant 7, Butyri justas 7; redemptio 1 fl. 68 den. Vaccam ster. trien. 1. Arant pro frumento jug. 6 pro avena 6. Falcant pro arb. Praefecti. In reliquis conveniunt.

5) *Pagus Pusztafentheös*. Subditi sunt hic nulli pagum de reliquerunt. Alias hic fuit porta 1. Officiolatus iste educillat tria vasa vini temporibus consvetis.

5) *Pagus Sapanpatak*. Subditi sunt 5. Desolatae aedes 2. Porta 1. Census S. M. 1 fl. 50. Census S. G. 1 fl. 50 Caseos dant 7. Butyri justas 7. redemptio 1 fl. 68 den. Vaccam ster. trien. 1. Arant pro frumento jug. 1 pro avena 1. Falcant pro arb. Praefecti. In reliquis conveniunt.

XI. Officiolatus Magasfalva

(*Lukas Köses (?) vayda*)

1) *Pagus Pribekfalva*. Subditi sunt 28. Libertini 3. Domus desolatae 16. Combustae 8. Portae 6. Census S. M. 11 fl. Census S. G. 11 fl. Caseos dant 16. Butyri justas 16, redemptio 3 fl. 84 den. Vaccam dant trien. 1. Arant pro fru-

mento jug. 14. pro avena 12. Falcant pro arb. Praefecti. In reliquis conveniunt.

2) *Pagus Lukasfalva*. Subditi sunt cum iudice 30. Libertinus 1. Praesbiterum habent 1. Desolatae aedes 4. Portae 4. Census S. M. 10 fl. Census S. M. 10 fl. Caseos dant 16 Butyri just. 16. redemptio fl. 3 den. 84. Vaccam ster. trien. 1. Arant pro frumento jug. 10 pro avena 8. Falcant pro arb. Praefecti. In reliquis conveniunt.

3) *Danfalva*. Subditi sunt cum iudice et duabus mulieribus 15. Libertinus 1. Desolatae domus 5. Portae 2. Census S. M. 4 fl. Census S. M. 4 fl. Caseos dant 7. Butyri justas 7; redemptio 1 fl. 68 den. Vaccam ster. trien. 1. Arant pro frumento jug. 4 pro avena 4. Falcant pro arb. Praefecti. In reliquis conveniunt.

4) *Hoszufalva*. Subditi sunt 25. Libertini 4. Desolatae domus 16. Combustae 6. Portae 5. Census S. M. 4 fl. Census S. G. 4 fl. Caseos dant 18, Butyri justas 18 redemptio 4 fl. 32 den. Bovem integrum 1. Arant pro frumento jug. 14. pro avena 12. Falcant pro arb. Praefecti. In reliquis conveniunt. Habet hic sua Majestas molam duorum lapidum super fluvium Borzo.

5) *Feierzek*. Subditi 22. Desolatae domus 20. Portae 4. Census S. M. 11 fl. Census S. G. 11 fl. Caseos dant 24. Butyri justas 24 redemptio 5 fl. 76 den. Bovem integrum 1. Arant pro frumento jug. 14 pro avena 12. Falcant pro arb. Praefecti. Habet hic sua Majestas Piscinam. In reliquis conveniunt ut supra.

6) *Mogosfalva*. Subditi sunt 18. Libertinus 1. Desolatae domus 9. Praesbiterum 1. Portae 5. Census S. M. 11 fl. Census S. G. 11 fl. Caseos 18. Butyri just. 18, redemptio 4 fl. 32. den. Bovem integrum 1. Arant pro frumento jug. 14 pro avena 12. Falcant pro arb. Praefecti. In reliquis conveniunt. Habet sua Majestas Telonium cujus vectigal concordat cum Telonio in Berencze posito. Habet et curiam nobilitarem hic sua Majestas absque omni allodiatura.

XII. Officiolatus Kisnyires

Simon Vayda

1) *Kisnyères*. Subditi sunt cum iudice 19. Praesbiterum habent 2. Libertini 3. Desolatae domus 31. Combustae 6. Portae 4. Census S. M. 11 fl. Census S. G. 11 fl. Caseos 20. Butyri just. 20, redemptio 4 fl. 80. Bovem trien. 1. Arant pro frumento jug. 8 pro avena 10. Falcant pro arbitrio Praefecti. In reliquis conveniunt.

2) *Rastottz*. Pagus iste subditos habebat 12. Portas 2. Census S. M. 5 fl. Census S. G. 5 fl. Caseos dabat 8 Butyri justas 8. Vaccam triennalem sterilem 1. Arabant pro tritico jug. 3 pro avena totidem. Falcant pro arb. Praefecti, verum hodie penitus desolatus, et combustus est; hic pagus per tella, itaque, cum nemo hominum inhabitat nullum hinc tributum usque servitii genus aut decima exigi potest.

3) *Budespataka*. Sunt subditi 3. Porta 1. Census S. M. 2 fl. Census S. G. 2 fl. Caseos dant 4. Butyri just 4. redemptio den 96. Vaccam biennalem 1. Arant pro tritico jug. 1 pro avena 1. Falcant pro arbit. Praefecti. In reliquis conveniunt. Pagus quoque hic penitus combustus est neque pagum verum sylvas inhabitant.

4) *Keorveles (Rév —)*. Sunt subditi 4. Libertinus 1. Portae 2. Census S. M. 4 fl. Census S. G. 4 fl. Caseos dant 5. Butyri just 5. redemptio 1 fl. 20 den. Vaccam trien. ster. 1. Arant pro frumento jug. 2 pro avena 1. Falcant pro arb. Praefecti. In reliquis conveniunt. Est iste pagus totus combustus.

XIII. Officiolatus Lemin.

Simon Vayda

1) *Lemin*. Subditus 1. Combustae domus 11. quarum et incolae perierunt gladiis. Porta 1. Census S. M. 4 fl. 50 den. Census S. G. 4 fl. 50 den. Vaccam ster. trien. 1. Caseos dant 5. Butyri just. 5 redemptio 1 fl. 20 den. Arant pro frumento jug. 1 pro avena 1. Falcant pro arbit. Praefecti. Vi-

derit clementer consilium suae Majestatis utrum subditus hic unicus tantum tributi in persona hominum interfectorum omnium possit exolvere. Habet hic molam sua Majestas unius lapidis super aqua Nagy pataka.

2) *Lidka*. Subditus 1. Libertini 2. Combustae domus 10. Reliquae desolatae 20. Census S. M. 7 fl. 50. Census S. G. 7 fl. 50 den. Caseos dant 13. Butyri just 13, redemptio 3 fl. 12 den. Vaccam ster. trien. 1. Arabant pro tritico jug. 3, pro avena 2. Falcant pro libitum Praefecti. In reliquis conveniunt.

3) *Kuczylatt*. Pagus iste omnino desolatus est nullusque inhabitat, erat porta 1. Census S. M. 1 fl. 50, Census S. G. 1 fl. 50. Dabant Caseos 3 Butyri just. 3. redemptio den. 72. Vaccam trien. dabant 1. Arabant pro frumento jug. 1. pro avena 1. Falcant pro libitum Praefecti. Verum hodie nullum hinc tributum vel servitium precipitur.

4) *Solymosfalva*. Iste quoque pagus penitus desolatus est nullusque inhabitat, erat porta 1. Census S. M. 2 fl. Census S. G. 2 fl. Caseos dabant 3, Butyri just. 3 redemptio den. 72. Vaccam trien. 1. Arant pro frumento jugum 1, pro avena 1. Falcant ad libitum Praefecti. In reliquis conveniunt. Educillabant triduo desolati officiolutus unum vas vini anuatim. Antiquitus vero in flore educillabant tria.

XIV. Officiolatus de Aranymezö

Clemens Vayda

1) *Aranymezö*. Sunt subditi 9. Desolatae aedes 46. Combustae 8. Portae 3. Census S. M. fl. 13 den. 50. Census S. G. 13 fl. 50 den. Caseos dant 27. Butyri 27 redemptio 7 fl. 48 den. Bovem trien. 1. Arant pro frumento jug. 17. pro avena 17. Falcant pro arb. Praefecti. Moiendinum hic habet sua Majestas unius lapidis super fluvius Zamos vocatum. In reliquis conveniunt cum super pagis.

2) *Chakmaj*. Sunt subditi 3. Desolatae domus 28. Combusta 1. Portae 3. Census S. M. 9 fl. 50 Census S. G. 9 fl. 50. Dant Caseos 19. Butyri just. 19, redemptio 4 fl. 50 den.

Bovem trien. 1. Arant pro frumento jug. 14, pro avena 14. Falcant pro arb. Praefecti. In reliquis conveniunt.

3) *Pirosfalva*. Sunt subditi 9. Praesbiterum habent 1. Desolatae aedes 16. Portae 2. Census S. M. 7 fl. Census S. G. 7 fl. Caseos dant 15 Butyri 15, redemptio 3 fl. 60 den. Vaccam ster. trien. 1. Arant pro frumento jug. 7 pro avena 7. Falcant pro arb. Praefecti. In reliquis conveniunt.

4) *Thopliza*. Sunt subditi 7. Libertinus 1. Desolatae domus 12 Combusta 1. Porta 1. Census S. M. 6 fl. Census S. G. 6 fl. Caseos dant 6. Butyri 6, redemptio 2 fl. 40 den. Vaccam ster. trien. 1. Avant jug. 3 pro avena 3. Falcant pro arb. Praefecti. In reliquis conveniunt.

5) *Poiniza*. Subditi sunt 9. Desolatae domus 18. Combustae 2. Portae 2. Census S. M. 7 fl. 25 den. Census S. G. 7 fl. 25 den. Caseos dant 17. Butyri justas 17, redemptio fl. 4 den. 08. Vaccam ster. trien. 1. Arant pro frumento jug. 9 pro avena 9. Falcant pro arb. Praefecti. In reliquis conveniunt. — Iste officiatus educillat tria vasa vini in suis consvetis temporibus.

XV. Officioatus Nagynyres

Marias vayda

1) *Nagynyres*. Sunt subditi 27. Libertini 2. Praesbiterum 1. Domus desolatae 44. Combustae 22. Portae sunt 7. Census S. M. 16 fl. Census S. G. 16 fl. Butyri just 44. Caseos dant 44. redemptio 1 fl. 56 den. (?). Bovem integrum 1. Arant pro frumento jug. 21 pro avena 22. Falcant pro arb. Praefecti. In reliquis conveniunt. Habet hic sua Majestas molendinum unius lapidis super fluvium Zeder.

2) *Nagyzeder* (?). Subditi sunt 34. Libertinus 1. Desolatae domus 24. Portae 5. Census S. M. 11 fl. Caseos dant 24. Butyri 24, redemptio 6. Bovem integrum 1. Arant pro frumento jug 18, pro avena 18. Falcant pro arb. Praefecti. In reliquis conveniunt. Habet hic sua Majestas molendinum unius lapidis per fluvium Zeder.

3) *Kiszeder*. Subditi 2. Domus desolatae 4. Porta 1. Cen-

sus S. M. 1 fl. 50 den. Census S. G. 1 fl. 50 den. Caseos dant 4, Butyri just. 4, redemptio 96 den. Vaccam trien. 1. Arant pro frumento jug. $1\frac{1}{2}$, pro avena $1\frac{1}{2}$. Falcant pro arb. Praefecti. In reliquis conveniunt.

4) *Tölgyes*. Subditi sunt 12. Portae 3. Desolatae domus 6. Census S. M. 6 fl. Census S. G. 6 fl. Caseos dant 10, Butyri just. 10, redemptio 2 fl. 40. Vaccam mulgibilem 1. Arant pro frumento 8, pro avena 8. Falcant pro arb. Praefecti. In reliquis conveniunt.

5) *Tijvgkeres*. Subditi sunt 3. Domus desolatae 9. Porta 1. Census S. M. 3 fl. Census S. G. 3 fl. Caseos dant 8. Butyri 8. redemptio 92 den. Vaccam trien. 1. Arant pro frumento jug. $2\frac{1}{2}$. Falcant pro arb. Praefecti. In reliquis conveniunt. Educillat hic officiolutus tria vasa vini temporibus consvetis.

Pagus privatus Koas. Singulariter ad arcem destinatus. Sunt subditi 40. Praesbyteri 2. Portae 5. Iste pagus nullum tributum solvit praeter id, quod coementum in rationem suae Majestatis conficit, unumque currum coementi vendit fl. 3.

XVI. Officiolatus de Sosmezö

(*Ionas vayda*)

1) *Sosmezö*. Subditi hujus Pagi non reperiuntur. Est itaque hic pagus desolatus totus. Alias erant portae 6. Census S. M. 12 fl. Sensus S. G. 7 fl. Vaccam [trien. 1. Falcabant et arabant in reliquis consentiebant. Itaque hinc nullum tributum vel servitium percipitur.

2) *Borso*. In hoc quoque pago nullus subditor habitat. Habebant portas 4. Census S. M. 7 fl. Census S. G. fl. 3 den. 60. Vaccam dabant trien. 1. Arabant falcabant et in reliquis consentiebant. Habebant et molendinum unius lapidis super fluvium Zamos, sed et istud desolatum est, et nihil inde tributi percipitur.

3) *Ilonda*. Hic quoque pagus partim combustus partim per desolationem derelictus est nullusque inhabitat. Porta erat 1. Census S. M. 6 fl. Census S. G. 3 fl. Vaccam ster. trien.

1. Arabant, falcabant et in coeteris consentiebant. Nunc autem nihil tributi percipi potest quod nullus incolat.

4) *Ilonda pataka*. Subditi 3. Domus desolatae 8. Porta 1. Census S. M. 60 den. Census S. G. 80 den. Vaccam triennalem dant una cum pago nunc desolato Frink I. Arant pro frumento jug. 2, pro avena 2. Falcant pro arb. Praefecti. In reliquis conveniunt.

5) *Magura* [Galgo-]. Pagus iste in Urbario veteri non reperitur, quia erat nova fundatio, hodie autem est penitus desolatus nullus incolit. Portam non habebat, sed tamen censum solvebat S. M. 1 fl. Cens. S. G. 1 fl. Nihil praeterea non autem prorsus nihil tributi neque servicii percipitur.

6) *Frink* [kö-Frinkfalva]. Neque pagus iste in veteri Urbario repertus qui erat nova fundatio, nunc autem penitus desolatus est. Nullus inhabitat, hodie nihil tributi, vel census exigi potest.

7) *Ujfalv* [Kis-borzo?]. Hic pagus manet adhuc in libertate propter novam fundatione. Itaque nihil tributi ex eo percipitur.

Alias inhabitat homines n-ro 7.

* * *

Pagi nobilium, qui in Subsidium Regni, a portis Solummodo, quod in Diaeta Poseniensi a portis exigi deliberatur pendunt.

Pagus Körtwilyes Egr. Luca Kis Tivadari de Remete Porta 1.

„ Kozda „ Circa Kőevar Portae 4.

„ Hovrila „ Tomae Buttian de Somkut Portae 2.

„ Frinkfalva „ Ionas Vayda Porta 1.

„ Kolto „ Ioannis Horvath Portae 3.

„ Katalinfalva „ ejusdem Porta 1.

„ Laczyfalva „ Lisibona Portae 4.

Pagus Oroszfalva ejusdem „ 3.

„ Surgiefalva „ „ 1.

„ Ferencze „ „ 2.

„ Zázár Egr. Cornis „ 6.

„ Tottfalva „ ejusdem „ 4.

„ Bosonta „ „ 2.

Extractus Urbarij

Habet Urbarium hoc officiolutus Nro 16.

Pagos ad arcem proprie pertinend: et populosus, ac bonos Nro. 70.

Pagos totaliter desolatos Nro 9.

„ combustos „ 4.

„ nobilium „ 14.

Oppidum 1.

Sessiones nobilitares ad suam Majestatem spectantes 3.

Vineam suae Majestatis 1. Pratus ejusdem 1. Piscinam item

1. Molas itidem suae Majestati pertinentes 14.

Subditos 1136; Libertinos 87. Praesbyteros 26.

Singuli horum tenentur annuatim pendere fl. 1. et den. 50 facit in summa fl. 39.

Domus desolatas Nro 816. Combustas aedes Nro 332, Portas Nro 225.

Census S. Michaelis fl. 424 den. 79. Census S. Georgy fl. 443 den. 04.

Censum Caroli penz vocatum quem singuli Iudices et Libertini annuatim unum falconem redimendo per den. 60 solvere tenebant facit fl. 82.

Caseos dant Nro 752, redimendo singulos per den. 12 facit in summa fl. 90 den. 24.

Iustas Butyri Nro 752 redimendo singulos per den. 12 facit in summa fl. 90 den. 24.

Vaccas 45. Boves 21. In viginti sex pagis singulae familiae dant cummulum foeni 1. Datur in pecunia in pagis (ungureşte) kertako vocata 2. Habet sua Majestas Tricesim ($\frac{1}{30}$) 1; Telonia 3. Decimam Promonthory 1. Aratur pro frumento jugera 507. Aratur pro avena jugera 530. Educillantur vasa vini 48. Pisorum, milij et granorum lini qualibet porta exigitur metreta media rivuliensium. Decima porcorum cespitalis debetur ab universis porcis solummodo porcus 1. Si autem infra decem numerus extiterit singuli porci redimuntur den. 4. Porcelli autem 2. Decima porcorum authumnalis debetur integra. Fit et horum porcorum redemptio den. 4. Porcellorum autem 2 den. Debetur decima agnorum, ovium, apium examinumque, quantum repertum fuerit, fit horum re-

demptio per den. 2. Debetur census porcorum kosar penz vocatus per 2 den. Falcant pro arbitrio et discretione Praefecti Keövariensis. In duobus pagis redimuntur singula gallina abullo 1.

(L. S.) *Ioan Leonardus Tell* (L. S.) *Antonius Marussy*

(*Arhiva Statu'ui*, Budapesta, *Urbaria et Conscriptiones*, fasc. 16 n-ro 19).

XLVI

B E R I N Ţ A

În 21 Iunie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Berința din ținutul Cetății de piatră (= kövár) prin conscriptorii: Mihalka Nicephorus solgabirăul cercului Vad și Medan Janos, sânt de față proprietarii Grof Teleki Samu, Grof Mikes Roza și Grof Teleki Imre prin reprezentanții lor dregători.

Biraiile și locuitorii satului etc.

1) Urbarium n'avem, nici n'am avut.

2) Contract cu Domnii n'am avut, după obicei am slujit. La Grof Teleki Samuel când am dat taxe, când am slujit în multe forme, slujba de amu o facem de 14 ani într'o formă. La Grof Mikes Jănoșoale de 16 ani încoace într'o formă facem slujba și slujim și plătim taxă. La Grof Teleki Imre de 12 ani încoace facem slujba de amu, mai înainte era în multe forme făcută slujba.

3) La Gr. Teleki Samuel în bani gata nu dăm nimica, da dăm 1 găină de Crăciun, 10 ouă și toarcem 3 fonți cânepă. La Gr. Mikes Jănoșoale în bani gata nu dăm nimica, da dăm 1 găină de Crăciun, 10 ouă, și toarcem 3 fonți de cânepă, când toarcem nu țesem și când nu toarcem țesem 17 coți de pânză, dăm 2 mierțe de mere pădurețe, 2 cupe de alune, o ață de pitoi și de o vacă 1 fărtaș de unt. La Gr. Teleki Imre nu dăm în bani nimica, da dăm 1 găină de Crăciun, 10 ouă, 2 pui de copon, toarcem 4 fonți de cânepă și nu

teșem. Slujba birăului satului o face el, nu facem noi nici o slujbă pentru el.

4) Bunătăți avem: 1) Avem 2 furdulașuri, când ni unul imasă celalalt îl hăznuim cu bucate de primăvară, că la noi de toamnă nu se fac, sămănăm grâu, mălai și ovăs. A hotărului cea mai mare parte ni pe dâmburi. 4 părți îi dâmburi și 1 parte îi pe șes, $\frac{1}{5}$ parte îi mai bun, $\frac{2}{5}$ îi de mijloc și $\frac{2}{5}$ părți sânt rele, acestea cea mai mare parte sânt fără de haznă, numai de pășune, îi rău fel de pădureț loc, care dacă se tistuluește de rituri se spală și se rupe, la șes pământurile s'ar putea gunoi, da n'avem cu ce, că n'avem putere, numai terturile să le putem gunoi, aici arăm cu 4 boi. În pământ bun fără de gunoi după o mierță de grâu căpătăm 2, în loc de mijloc 1 mierță fără sămânță, după o mierță de ovăs căpătăm 3 mierțe, după o mierță de mălai căpătăm 12 mierțe. Cosăștini n'avem de ajuns, fân cumpărăm din Latzkompa dela curte din Mănăștur dela curte, și dela nemeșii din Căpâlnic din vecini, îl aducem pe drum bun, da îl plătim scump, care fân se face la noi îi fân rău, prea hitionesc marhele de el, numai în grădini se face puțin fân bun. — Orașe aproape este Baia-Mare, Felsőbaia (Baiasprie), Capnicbaia, drum de 3 ceasuri, aicea orice putem vinde. În viedc fiind târguri de țară Bercher, Hosufalău, Somcuta-Mare, Hășmaslăpuș aici putem marhe vinde și cumpăra, pe drum rău umblăm în toate locurile acestea. — Pășune în furdulașul din sus este destulă, acolo și marhe străine bagă domnii cu plată, în cel de jos furdulaș îi mai sity pășune, da megiș îi destulă pe a noastră samă. Conținut de boi n'avem. Aici ținem marhe cu coarne, capre porci și oi și puțini cai. — Apă adăpătoare este când îi vreme ploioasă bugăță, da când îi secetă mare de loc scade și valea și izvoarele atunci adăpăm marhele în fântâni în sat și la Căpâlnic în vecini, care este dela noi drum de o jumătate de ceas. — Pădure slobodă a satului este în *Dosu negri* de fag, ministze (= ung. tseplesz bokros), până amu am cărat de foc de aicea, pe alte sate nu ne-am surucluit, da amu se împuțină, satu pădure de epulaturi n'are, dar au toți domnii pădure oprită în Dumbrava chilin chilin, din care căpătăm lemne de epuleturi fără bani, acestea păduri fiind tinere, de puține ori au făcut ghinde și

când s'a făcut, am fost slobozi fără de plată. În aceste păduri și pășunea îi slobodă. — Dijma împărătească nu-i, așa dară dijmă îndoită nu dăm. — Vii la hotar nu sânt. — Pomi și pruni la hotar nu fiind numai în grădini. Terturi (= kert) cu curechiu și legume nu avem. — Sechereșii facem dela Ocna-Dejului ducem sare împărătească la Baia-Mare, când ne mâna varmeghia. La orașele acestea căpătăm sechereșii cu bucate, cu oale, da nu mergem, că n'apucăm; și cu pǎlmile căpătăm lucru destul, da n'avem vreme de mers. — A face var și cărbuni n'avem rând, că nu sânt păduri de aceea samă. — Crișma, și alt venit chilin nu-i, a vinde vin, și horitcă (vinars) au fost slobode peste tot anul. — Cânepă avem unde topi, numai când îi secetă mare topim la alt sat în vecini. — Mori la sat n'avem, da sânt în vecini la Mă-năștur, Gr. Teleki Domocoș, Pap Farkas și nemeșii au 3 morii cu pietrii, în Căpâlnic al lui Mihalka Nicephorus și a familiei Micle. În Vad a lui Gaspar Antal și ai familiei Marc, aici umblăm a măcina pe drum bun într'o jumătate de ceas. — Răutăți sânt: Hotaru îi neroditor, fân îi puțin, cumpărăm de acela. Mori la sat nu sânt. În secetă ape adăpătoare și topile nu sânt.

5) Aici la acest sat nu-i rupt după 1 tert (telek) întreg de câte chübale (hold) de bucate este pământ, nici o măsură de Beciu cât îi nu știm. Otavă șohan nu facem că-i rău hotaru. $\frac{1}{5}$ parte a hotarului îi bun, $\frac{2}{5}$ îi de mijloc și $\frac{2}{5}$ părți sânt rele, acesta îi fără de haznă în cea mai mare parte, numai de pășune îi bun. Fordulașul cel din sus îi mai mare cu $\frac{2}{3}$ părți, da într'o formă de bun, că amândouă sânt rele. Pământurile noastre nu sânt mutătoare de pe an pe an.

6) Slujba nu-i într'o formă la toți domnii, că la Grof Teleki Samuel slujim 3 zile în săptămână acar cu boi acar cu pǎlmile, cei cu boi cu 2 boi, cei cu 2 boi prind la olaltă și totdeauna cu 4 boi arăm la domni, La Grof Mikes Ianoșoae slujim o zi în săptămână acar cu boi, acar cu pǎlmile, cei cu boi cu câte 2 boi; lângă taxă potlașul slujbii 139 de zloți și 57 cr. apoi slujim la Feneș 2 săptămâni cu coasa, da Farkas Nutz și Tanase numai o săptămână fac cu a lor muncare; da pentru aceasta slujbă la cei cu 2 săptămâni se iartă 2 fl., la cei cu o săptămână 1 fl. Apoi facem un drum lung

la Sălajiu în 8 zile, afară din slujbă, de nu-l facem cei cu boi plătim 3 fl. gyalogaşii 1 fl. şi 30 cr. La Grof Telekî Imre 6 gazde cu boi facem 5 săptămâni într'un an şi un drum lung la Peşel (Paczal) în 10 zile,—unul fără boi 7 săptămâni cu mâncarea domnilor la (Varallya). Apoi plătim taxă 66 fl., aceasta slujbă o facem într'o formă numai Todis Ştefan lângă taxă numai 4 săptămâni slujeşte lângă slujba cu boi.—La toţi domnii arăm cu câte 4 boi, cei cu 2 boi prindem laolaltă câte 2 boi şi drumul încă-l facem așa. Mersu şi venitu nu se şti în slujbă la nici un domn.

7) Dijmă dăm din toate bucatele din grâu, mălaiu, ovăs, porci şi din stupi al 10-lea, de nu sânt 10 la Gr. Mikes la-noşoaie cu 3 cr., la ceilalţi cu 6 cr. îl descătem tot darabu. Alte dări nu dăm. Despre dijma altor sate ştim atâta că al 10-lea dau la domni.

8) Puste aici nu avem.

9) Pădure de vândut n'avem, satu pădure slobodă are mi-niutze (?) de foc, care până amu a fost destulă, da amu tare s'a impuţinat, amu vom cumpăra. Lemne de epulaturi căpătăm din Dumbravă din pădurile cele oprite ale domnilor, câte ne trebuie, în alte hotare n'am mers, că nu ne-au trebuit. Crescedet din pădure n'avem, că nu-i pădure de aceea samă. Vinderea şi cumpărarea moşiiilor nu este în sucă la noi.

<i>Giula Grigorie birău</i> †	<i>Cozma Nichită</i> †	<i>Farcas Nutz</i> †
<i>Giula Pavel jurat</i> †	<i>Cozma Nutz</i> †	<i>Ungur Cornilă</i> †
<i>Farcas Gerasim</i> „ †	<i>Cotofan Gligor</i> †	<i>Ungur Vasilie</i> †
<i>Farcas Marc</i> †	<i>Farcas Iuon</i> †	
<i>Ungur Gerasim</i> †	<i>Giula Vartolomei</i> †	

Slujbă anuală : taxă 179 fl. 27 cr., 35 găini de Crăciun, 14 pui de copon, 350 ouă, torc 112 fonţi de cânepă, dau 48 de ferdele ardelene de mere pădureţe, 48 cupe de alune, 24 de şiruri de aşă de pitoi, unt dela 27 vaci 9¹/₂ cupe unt, cu boi şi cu palma fac 2512 zile.

(L. S.) *Mihalka Nicephorus*

(L. S.) *Medan Iános*

(Ibld., I, p. 197—230).

XLVII

CĂRPINIȘ

În 10-11 Iunie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Cărpiniș din ținutul Cetății de piatră prin conscriptorii Katona Pál și Magyari Ferencz sânt de față dregătorul proprietarului Gr. Teleki Adam.

Dintre biraiele și locuitorii satului etc.

1) Urbarium: n'avem, nici n'am avut șohan.

2) Cu domnul nostru n'avem nici un contract nici o tocmeală nici n'am avut șohan pe slujba noastră. Slujba aceasta o facem de 10 ani, că înainte de asta cu 20 ani în tot anul câte o săptămână ghalogie și am dat câte 8, 7, 6, 4 zloți taxă, alte celea n'am dat nimica, dar de atunci de vre-o 10 ani slujba toată ni s'a suit, cumcă astăzi în tot anul 8 săptămâni slujim cu ghalogie drept că pe mâncarea domnească și pe lângă aceea și astăzi dăm 8, 7, 6 și 4 zloți de taxă.

3) Taxe nu dăm într'o formă, că sânt mai bunișoare gazde două în tot anul, dăm câte 12 florinți având aceștia 3 moșii, 7 gazde dau câte 8 florinți, 2 dau câte 6 florinți și unul fără de moșie dă câte 4 florinți, pe lângă asta noi aceste gazde plătim toți fără ales cu torsul câte 3 fonți, țesem câte 5 coți, în loc de găini dăm câte 9 cr. și câte o ață de petoaie. Este la noi un ziler, care nu dă taxă, dar toarce și țese cu noi împreună și câte o ață de petoaie, fără de asta satul nostru nici un fel de dijmă, nici pentru birăul sătesc, nici cu alte lucruri nu ne asupresc.

4) Hotarul nostru în 2 forduloaie e împărțit și să folosește schimbându-se. Fordulăul cel din sus cu 2 părți e mai mare ca cel din jos și cu oare ce e mai bun, că arareori face și ovăs, dar celălalt nu face. Hotarul nostru e așa de slab că numai o țărmă de ovăs sămănăm alte bucate ba hotarul nostru cade pe dâmburi, da megiș este mociar, buie ploile și spălătura în bucatele noastre nu face pagubă, că n'avem fără o țarmă ovăs. Hotarul nostru nu-i nici prundos, nici adegos [=agyagos] fără cum poate mai rău, îi suios care nici gunoiul nu-l ține. Arăm cu 4 boi, unii au prăbăluit și grâu a sămăna dar nici sămănătura n'a eșit. Dintr'o mierză de ovăs căpătăm

4 mierțe. Cosaleni avem destule, dar satul fiind între păduri, fânul însă pădureț se face, megiș de-l putem căpăta în vreme bună marhăle nu se îngrașă, dar le iernăm și lucrăm cu ele. Cosalene mai multe fiind pe dâmburi, apa și ploile sub dâmburi, care cad fac numai pagube arareori. Otavă șohan nu facem că nu putem fiind slabe și de tot pădureț. — Mărturiile se fac în Baia mare și la Capnic în toată săptămâna de 2 ori, unde putem merge în 3 ceasuri. Târguri de țară afară de ce-l Băișaguri să fac în Berteș, Șomcuta și Lăpușul unguresc, la Heșmaș și la Husufălău unde putem marhe vinde și cumpăra și mai de departe într'astea târguri putem merge în 4 ceasuri nefiind drumul rău. — Pășune fără de imaș nici o țiră n'avem în fordulăul din jos nu ne putem ajunge și pentru aceea ne alcăzuim pe bani hotar dela Birentrei. Domnii noștri neavând aici loc de marișag [=alodiatura] slobod sântem pe tot hotarul de păscut și la Deal în Dumbravă, în Pădurile cele domnești sântem slobози, să ținem marhe, cai și porci. Adăpătoare la hotar în văi și izvoare este destulă și bună. — Pădurea satului ni destulă de foc, pădure de epulaturi căpătăm dela domnii noștri câtă ne trebuie din pădurea din Deal și Dumbravă, de unde iarna de 3 ori, vara de 4 ori putem aduce lemne, că drumul îi bogăt de bun. — Vii n'avem. — Jir în pădurea satului nu-i, da când să face mult în pădurea de pe Deal și Dumbravă, unde atunci, pe lângă plată și pe noi ne slobozește domnul. — Dijme crăiești șohan n'am dat, nici amu nu dăm. — Pomet în grădini care a pus puținele sânt. De oțăt poame pădurețe la câmp sânt. — Grădini de legume și curechiu n'avem. Loten (?) de trestie n'avem. — Sare dela Des la Baia mare și dela Șugătag la Uliate (=Tisza Ujlak] ducem pentru plată. Satul nostru n'are nici casă de păstor, nici crâșmă, nici râturi, nici arătură, fără dela Sân-Mihaiu până la Sân-Văsii a vinde fie ce beutură sântem slobози. — Var și cărbuni nu sânt. — Topitoare la hotarul nostru sânt bugăt de bune. — Mori la hotarul nostru nu sânt dar măcinăm în Plopiș într'a lui Pop Lupuș și în Surghești în moara cea fiscășească unde putem merge în 2 ceasuri fiind drumul bugăt de bun. — Amândouă forduloaiele mai ales cei din jos așa de slab de nu face nici un fel de bucate, cel din sus numai puțin ovăs ne dă. — În râturile care sânt mai jos

când sânt ploi, uneori venind iute apa de pe dâmburi ne strică ierburile. — Pășuni destule nu avem, mai ales în for-
duloiu din jos de acea cumpărăm dela Berentrei hotar pe bani.

5) Nefiind la noi măsurate locurile moșia întreagă a oame-
nilor nu le putem ști, nici aceea că într'un hold mare câtă
sămănătură trebuie. Ce-i măsura Beciului nu știm, căci nici
de hir nu i-am auzit până amu trăim cu fărtaiu și cu mierța
Ardealului la măsurat. Otavă pentru ce nu facem, și cât de
rău îi hotarul nostru la a 4-a întrebare am spus. Fordulăul
cel din sus e de 2 ori mai mare și o țără îi mai bunișor cu
ceva decât cel din jos. Domnu nostru moșiile nu le mută șohan.

6) Slujba de tot omul de chilin 8 săptămâni facem cu pâl-
mile, numai zilerul face câte 4 săptămâni; fiindcă noi totdea-
una cu ghalogie slujim domnului nostru și cu ruptul fiind zilele
de făcut nici mersul nici venitul nu să ia în slujbă, nici ști.
Slujim la Ileana unde într'o zi putem merge lesne. Tăxeri la
noi nu sânt.

7) Precum la hotar alte bucate nu sămănăm fără ovăs,
dijme din altecele nici nu dăm, căci de s'ar face și alte bu-
cate am da, dăm dijme și din porci și din stupi, și cine n'are
câte 10 plătim câte 4 crețari. Fără de care le-am spus, nici
la domnii noștrii, nici ia tist nici la birăul cel domnesc nu
dăm nimica. În ținutul nostru și în alte sate dau dijme, dar
în ce forme aceea nu știm.

8) La noi este o pustie care moșie Sándor, Antone și Vă-
silica în trei au împărțit-o și astăzi ei o biruesc.

9) Puțin când avem câștig din pădurea satului vindem
lemne de foc, dar mai toată fiindcă cuceret (?) mult nu putem
vinde. Din pădurile cele domnești de pe Deal și Dumbravă
a vinde lemne nu sântem slobozi nici de pe alt hotar. Tele-
thiurile (Telek) a vinde și a le cumpăra n'am sucuit.

Șandor Vasilie †	Surgheștean Todor †	Teșan Indrei †
Șandor Antoniu †	Rus Iuon †	Serb Vasilie †
Conta Sav †	Poride Dămian †	Ciocoș Moise †
	Ciocoș Nuț †	

Slujba anuală: Bani gata 86 floreni, răscumpăratul găinilor
de Crăciun 1 floren și 48 cr. torc 39 fonți, țeș 65 coți, ro-
bută cu vitele, unii când n'au făcut, cu palma fac 600 zile
dau 13 aște de hiribe.

(*Ibid.*, Kővárvidék, I pp. 445—478)

C I O C M A N

În 12 Iunie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Ciocman din ținutul Cetății de piatră prin conscriptorii Szebeni Imre și Florian Andras au fost de față proprietarii prin reprezentanții lor.

1) Urbarium n'avem, nici până amu n'am avut.

2) Contracturi o carte de legătură cu domnii noștrii n'am avut. Mai demult înainte de acum cu 35 ani mai puțină slujbă am făcut la domnii de atunci Katona Sigmond, Váradi Ferentz, Keresztélyi Anna, Vinkleroaie și la Krisbai Samu. Da de când am venit supt biruința domnilor de acum sporindu-se locurile (allodiatura) cele după slujbă încă au mai crescut; slujba cea domnească din pomenirea noastră o facem la domni.

3) Aici în satul nostru dipe o parte bani la domni n'am dat, fără în tot anul câte o găină și câte un pui de copon am dat;—lângă acestea după roada cânepii am tors și mai puțin și mai mult, adică câte 2—3 fonți, mai mult 4 fonți până acum, da în anul acesta la gazdele cele mai bune și mai cu putere câte 5—6 fonți încă s'a dat, da în mai mare parte a fost câlți.—Pentru hotar la domni nici o slujbă de chilinită n'am făcut până acum. Da pentru birăul satului de 2 ani lucrăm la domnu acela de pe a cărui parte e birău, vara câte o zi oamenii cei slujitori cu toții și prin aceia îl mântuim pe el din slujba cea domnească."

4) Bunătate avem la sat aceasta: În hotaru satului acestui sânt 2 fordulașuri din *Jos* și din *Sus*. Amândurora a 3-a parte e pe șes lângă Someș, 2 părți is pe deal. În fordulașu din *Jos* pământurile care-s în șes a 4-a parte în tot anu o hâznuim și de rând pământurile cele di pe șes le-am sucuit cu mălaiu a le sămăna, care fără gunoiu încă fac bucate bune. A pământurilor de pe deal o parte o putem gunoi și din pământurile cele gunoite după o mirță de grâu de toamnă căpătăm câte 4 mierțe. Primăvara afară de mălaiu și ovăs alte bucate nu sămănăm; de rând arăm cu 4 boi totdeauna în hotarul nostru. Cosiștini numa în șes, de pe dealuri încă a-

vem, când cosim de vreme atuncia de pe râturile din Șes otavă încă putem cosi. Locuri de măturii unde bucatele și alte cele avem de vândut le putem vinde, sânt aproape Jibou și Zelahu, mai departe Cluju, Hodinu, Baia mare și Lepușu Unguresc, la aceste orașe în 2 zile putem merge. Târg avem și aici în satul nostru în tot anul de două ori. Vinitu din târguri îi a domnilor, fără acestea aproape avem încă târguri în Libou, Goroslău, Gorbău, mai departe Olpretu, Glodu, Somcuta, Berkesu, Șilimedu și Cehu, la târgurile acestea într'o zi putem merge unde marhe am sucuit a mâna a vinde sau a cumpăra de acolo. Pășune și în fordulașul de Sus și din Jos pe sama marhelor [= heverö] avem destulă. Pe sama boilor în fordulașul din Jos la *Făget*, în cel din Sus *După Curmătura* am sucuit un dărab de loc din imaș a cuprinde, care până la sfârșitul tăiatului ogorului ține și pot paște pe el, după aceia la satele din vecini în Surduc Klitz și Salomia am sucuit a alcăzi boii la pășune, la Surduc și pentru 2 și pentru 4 boi arăm la Baronu Iosika Miklos într'o zi; la Klitz pentru 2 boi un zlot, pentru 4 boi 2 zloți plătim la biraiiele cele domnești; la Salomia plătim pentru boi ca și la Klitz la birăul satului. Ținem pe sama noastră boi, vaci, viței, porci și puținele oi și capre. Adăpători la marhele noastre avem Someșu și alte isvoare, pâraie și fântâni în sat.—Păduri slobode în hotarul nostru n'avem, de și de epulet și de foc lemne peste Someș dela satul vecin Surduc din pădurea Baronului Iosika Miklos și dela Klitz din pădurile Baronului Balintit Elek și Cserei Miklos, sau pentru bani sau pentru arătură, sau pentru alte danii pe cum ne putem viji cumpărăm. Puțină pădure tânără este și în hotaru nostru După Curmătură, care după rugămintea curților din porunca varmeghiei s'a pus sub sequestru și opreliște înainte de acuma cu 16 ani, de aici când sântem presosit [= szorulva] tare și iarna nu putem trece Someșul, din îngăduința Tistului varmeghesc a lerașului fără alean curților în formă de răritură putem aduce câte un car de lemne. Afară de pădurea asta este încă în hotarul nostru la *Budulae* foarte puțină pădure oprită pe sama domnilor, da de acolo nu se dau lemne la nime. Vie în hotarul nostru este puțină care îi a domnilor. Ghindă neavând păduri slobode nu este, da nici în pădurile

cele oprite nu se face fiind tinere. Dijmă crăiască din satul nostru niciodată n'am dat. Pomet avem în sat pe moșiile din Iontru; grădinile nis bune, că tot felu de legumi fac bune. Trestie este în locurile cele cu tău, unde Someșu cursu său l-a lăsat, care la acoperitu epuleturilor noastre o hăznuim.— Bani numai din dusu sării crăiești dela Ocna Deșului la Baia mare căpătăm.— Satu nostru crâșme n'are nici no avut numai Domnii. Noi am fost slobozi a crâșmări când am avut beuturi, dela Sânmihaiu până la Sânvăsii.— Topile de cânepă avem Someșul și alt tău lângă sat în cursu Someșului la sat. Mori avem în hotarul nostru aproape de sat 2 pe Someș, dintr'acestea una e a Grofului Teleki Miháli, cealaltă îi a nemșilor Vale Urs Lup și Rednik Mitru.— În hotar avem răutăți acestea: Bucatele în Șes în moștina Someșului nu numai le molește da pământurile cele arătoare încă le spală și le duce pentru care până amu încă ne-am păgubit mult, așa că unii cu puținele, alții nici cu un pământ n'a rămas. Fără aceste, două părți a hotarului fiind așezat pe deal una dintr'acele e sacă, pietroasă, nu se poate gunoi, prin ploi so spălat și acolo afară de ovăs alte bucate nu sămănăm. În șes și cosiștinele moștina Someșului și ploile cele iuți care vin de pe dealuri le molesc, pentru aceia fânu care îl facem pe deal într'aceea vreme nu ne fiind destul pe sama marhelor, sântem titileri din satele vecine Surducu, Klitz și Salona, a cumpăra fân sau pentru bani sau pentru arătură."

5) Până amu n'au fost rupt după o moșie cât loc arător și cosâștini se fie, de cine mai multe cine mai puținele pământuri și cosâștini a avut. — O măsură de Beciu și o faltșe de loc cât se cuprindă și să fie nu știm că n'am trăit cu ele, că noi trăim cu mierța Ardealului care îi de 16 cupe. — Otavă cosim de rare ori, când adecă iarba se cosește de vreme și răturile prin moștina Someșului și păraiele de pe dealuri nu le molește. — A hotarului nostru 2 părți is mai bune și roditoare, a 3-a parte îi pietroasă și fără roadă. — Domnii noștri pământurile cele arătoare și cosâștinele în tot anul nu le-a sucuit a le strămuta.

6) Aici în satul nostru înainte de acuma cu 35 de ani la domnii de atunci numa locu cel domnesc l'a agonisit și am strâns bucatele în Iontru, întruneori la Zelah și la Baia Mare

am dus puținele bucate de vândut. De când am venit și supt biruința domnilor de acuma slujba no fost ruptă într'o săptămână câte zile să lucrăm, de peste tot aici în hotarul satului și cu boi și cu pălmile atâta slujim până ce gătam lucrul cel domnesc, apoi lucrăm pe sama noastră. Bucatele care se fac aici le ducem la orașe la Zelah, Cluj, Hodin și Lepușu Unguresc, când aici în loc nu se pot vinde. — Sortășii Grofului Teleki Domokos toamna din Selaj dela Pitsei aducem vin aici în Ciocman, drumu acesta când îi calea bună 3 zile cu mers și venit îl putem face. — Sortășii Grofului Teleki Mihály toamna dela Petzal și Rakis ducem vin, drumu acesta cu mers și venit în 8 zile îl facem, întruneori dela Rakos în Ardeal la Sárpatak ducem vinu, larna și Primăvara ori Vara când ni se poruncește, drumu acesta cu mers și venit îl facem în 7 zile. Oamenii cei cu boi aici în hotaru satului cine are 4 boi cu 4 cine are 2 boi cu 2 boi am sucuit a ara la domni. Dară drumu suretiului și adusu bucatelor și alte drumuri totdeauna cu 2 boi le facem cu toții. Fără slujba asta unii oameni dintru cei cu boi înainte de acum cu 5—6—7 ani vre-o 2 sau 3 rânduri am ȱesut în curȱi și în vremea asta la alte slujbe nu ne-a mânat. La pălmășeri numa în curȱi, da și la casa lor s'a dat de ȱesut, da atunci nici aceștia la alte slujbe nu se titilinesc să miargă și să plinească.

7) Dijme am dat și dăm la domni din grâu, mălaiu, ovăs și cânepă din câmp a zecea, din miei, porci și stupi dijme n'am dat nici bani pentru acestea n'am plătit, nu poftind dela noi domnii dintracestea până acum nimic. — La tisturile curȱilor și la biraiile domnești n'am dat nimica danie. — Și în alte sate dau dijme la domnii sei oamenii.

8) Puste avem în satul nostru 3 a Grofului Teleki Mihály care în anii nu de mult trecuȱi și lipsit de bucate murind oamenii din căsi au rămas pustii. Locurile cele arătoare și de cosit care sânt după puste se dau de agonisit la ceilalȱi oameni slujitori.

9) Pădure slobodă în hotarul nostru n'avem, pentru aceia dintraceia nici nu ne putem neguȱători. În hotarele satelor din vecini domnii neavând pădure nici acelea nu le putem hăznui, deși de foc și de epuleturi lemne din pădurea satelor vecine Klutz și Surduc pentru bani gata sau pentru arătură pe cum

ne putem vâji (= egyezhetünk) aducem. Pădurea care o avem în hotar supt sequestu numa când ni lipsa mai mare încă și atunci cu îngăduință o putem hăznuî. — Vânzarea moșiilor noastre prin noi n'au fost în obicei, da pe aceia domnii nici slobozenie nu ne-o dat și nu ne-a nici îngăduit¹⁾).

Slujba anuală: găini 68, pui de copon 68, torc 272 fontî; cânepă; cu boi și palma nu-i hotărât odată mai mult, odată mai puțin.

<i>Laze Onuț birău</i>	<i>Iacob Mihailă</i>	<i>Pap Vasilica</i>
<i>Crișan Vasilică jurat</i>	<i>Buie Iuon</i>	<i>Câmpian Dumitru</i>
<i>Nistor Alexă „</i>	<i>Iacob Todor</i>	<i>Lupte Iosif</i>
<i>Vecar Onuț „</i>	<i>Neagota Petre</i>	<i>Părău Onuț</i>
<i>Budnar Ștefan „</i>	<i>Banc Floare</i>	<i>Buie Luca</i>
<i>Lucaciu Gavrilă</i>		<i>Nistor Onuț</i>
<i>Buie Vasilica</i>		<i>Buie Dumitru</i>

(*Ibid.*, Kövárvidék, II pp. 1—34)

XLIX

FINTEUȘUL MARE

În 1 Iunie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Finteușul mare din ținutul Cetății de piatră prin conscriptorii N. F. Pelei István și Ankus János e de față din partea proprietarului inspectorul Ujffalvi Sámuel.

1) Urbarium n'avem, nici n'am avut.

2) Noi cu domnul iocului am avut ceva învoială, dar despre care să fi făcut scrisoare nu știm, dar aceia știm cumcă slujba cu 60 fără dijmă, cu 30 florinți preste an tot satul într'osumă cu 90 florinți a răscumpărat plătind superintendenții din Agiud [= Ardud], care iobagi mai înainte cu 24 ani domnul iocului l-au mutat.

3) Bani gata peste an domnului iocului tot satul dăm 380

1) Grof Teleki Domokos și Mihály își rezervă dreptul ca la timp să rectifice acest Urbarium.

și 400 Rfl., care noi după ținutul moșiei dinlăuntru și dinafară ne-am obicinuit între noi a împărți și viind pe unul câte 4, 3, 2 și și câte 1 Rfl., care într'o sumă se administră, afară de aceea tot locuitorul dă câte 1 pui de copon, 10 ouă, și ce cânepă de dijmă strînge aceea o toarcem, dintre care pe om nu ne vine mai mult ca 1 1/2 font, care țesându-o săteni, când țesem mai mult țesem 140 coți de pânză. [Pentru] birău satului nici o slujbă nu facem, fiindcă dânsul o împlinește.

4) La hotarul nostru sînt 2 locuri, cari schimbându-le să hăznuiesc, laturea din jos e mai roditoare decît cea din sus, de cea din sus cu 2 părți e mai mare hotarul zace pe șes, sînt și locuri cu coaste, dar pretutindenea cu plugul să pot ara, jumătate hotarul îi mai roditor decît cealaltă parte a hotarului că în pămîntul fără gunoi un grăunte nici 3 nu dă, fără în cealaltă parte a hotarului un grăunte în anul de mijloc roditor în pămîntul la vreme lucrat dă șapte toamna grău curat, jumătățit și mai multă secară sămănăm, primăvara cucuruz și ovăs; în toată vremea cu 4 boi arăm. — Fînațele noastre sînt pe șes, apa cu eșitul multe strică, otavă nu putem cosi, fân fac bun, și vitele sînt dintrînsul destul de sănătoase, la hotarul nostru fân de ajuns nu se face, dar dela hotarul Hossufalăului și a Finteușului [mic] pentru bani, arătură și în jumătate ne serzuim. — Baia mare ca cale de 2 poște este dela noi, unde în târgurile săptămânale putem lesne vinde tot ce avem de vîndut, drumul în toată vremea îi umblător. Târguri de țară cu umblete de un ceas două cad în Berceș, Șomcuta, Hossufalău, Lapus, Ardusat, Șilimaghui, cu ceva mai departe în Ceh[ul Silvaniei?], Jibău, Medieș, Baia-sprie și la Lapușul unguresc unde a vinde și cumpăra vite umblăm. — Loc de pășune în laturea de sub imaș domnul locului la hotarul nostru n'are nici un loc oprit unde a noastre vite să nu umble. În afară de vite ținem porci. În pădurea cea domnească oprită vitele noastre umblă și fiindcă ghindă nu fac pădurile cele domnești în toată vremea într'ânsele pot umbla. Loc de pășune într'atîta avem puținel, cît în tot anul în rîndul locului de pășune sîntem pe alte sate obicinuiți a pășuna, a ne băga vitele pe hotarul Hossufalăului, Șomcuții, Sepii (?), al Finteușului, dînd pe toate marhăle 2 zile de lucru. — Adăpătoare în Birsău,

în *valea Berterului* (?) și a *Posti*. — Păduri slobode la hotarul nostru nu sânt, lemne de foc dela hotarele satelor învecinate purtăm, când dintru a Colteului, când și de mai multe ori dintru a Arieșului hotar și pentru adus prin răritura pădurii dintr'o formă cei cu boi dăm 4 zile de plug și 6 cu ghialogie. Domnul locului la hotarul nostru are 2 păduri oprite domnești, una în *Titz* cealaltă în *Setzu* (?), lemne de epuleturi nu ne ajută, că noi stricându-se casele noastre noi le facem cu puterea noastră. — Vii pe hotarul nostru au fost dar pe vremea foametei au perit și acum locul îl arăm. — Ghindă pe hotarul nostru nu-i, fiindcă nici pădure de această treabă nu-i. — Dijmă fiscălească în satul nostru a da nu-i obicei și așa și darea de dijmă înduplicate nu sântem îngreunați. Pomet în afară de ogrezi n'avem, dar câțiva locuitori au puțin pomet și afară la câmp, grădini de legume și de curechiu nu mai în ogrăzi avem. — Sare împărătească dela Ocna Dejului la Baia mare purtăm pentru bani. — Putem bani a ne câștiga cu lucrul dela hotarul Băii mari, unde a cosi și la vii a săpa umblăm, primăvara, vara, toamna și iarna ne ducem la Fernerie (?) unde pentru tăiatul și slobozitul lemnelor crăiești pe apă bani dobândim. — Satul nostru fogad n'are, dar dela Sân Mihaiu până la Anul nou crășmări sântem slobози. — Satul nostru precum dinlăuntru așa și dinafară nici un ținut n'are. — Moară la hotarul nostru nu-i dar umblet de un ceas este la hotarul Șomcușii a Grofului Teleki Imre, la Remete umblet de 2 ceasuri și jumătate a Grofului Teleki Samuel a măcina ne-am obicinuit.

Răutăți avem acestea precum și în rândul bunătăților am pomenit: 1) Fân la hotarul nostru de ajuns nu se face, caută să umblăm pe alte hotare. 2) Loc de pășune într'atâta e de puțin, cât în tot anul de pe alte hotare trebuie să-l cumpărăm. 3) Lipsa lemnelor.

5) Până acuma la noi n'a fost rupt o locuitorie și locuri arătoare și de cositură să aibă și cât să fie o holdă și măsura Beciului, fiindcă cu dânsle n'am trăit, nu știm, trăim cu mierța Băii și cu a Ardealului, pământurile cu faltsea ne-am obicinuit ale măsură. La hotarul nostru precum și la a 4-a întrebare încă am mărturisit sânt 2 laturi care schimbându-se se hăznuiesc, laturea din jos e mai roditoare decât cea

din sus, dar cea din sus de 2 ori cât cea din jos, pe șes sânt, dar sânt și coaste. Cu plugul pretutindeni putem umbla de folos e tot hotarul, jumătate e mai roditor decât jumăta-tea cealaltă. Domnul locului locurile cele arătoare și de cosit nu le mută.

6) Noi peste an fieștecăre slujitor cu pălmile 2 zile de lu-cru face domnului locului sântem datori, cei cu boi gazde a Chetrenchen (Chechis?), Baia (sprie), la Capnic și la Lăpu-șul unguresc 3 drumuri a face ne-am obicinuit, în afară de numitele zile de lucru agonisita [=alodiatura] cea domnească dela hotar sântem datori, spre a carei agonisință trebuie 10 zile de plug peste an, 30 de săpași, 76 cosași, 6 strângă-tori de fân, 25 secerători, 12 culegători de cucuruz și 3 care de purtat, altele 2 zile de lucru cu un zlot le-am răscumpă-rat, dar în anul mai de aproape trecut altele 2 zile de lu-cru le-am făcut în codru Chivarului și la Satu pustiu, fără de alta ca mersul și venitul să se fi fost știut în slujbă. Dom-nului locului în toată vremea cu 4 boi arăm.

7) Din toate cari se fac în 'afară de ogrăzi, aceia dăm Domnului locului din porci și din capre a 10-a, nu dăm in numărul acestuia acar sue la 10 acar nu, tot dărabul cu 6 cr. îl răscumpărăm, din stupi dăm a 10-a și când numărul ăstora nu se sue la 10 să lasă pe alt an, când numărul lor suindu-se la 10, a 10-lea îi a domnului locului, într'alte sate alte nimica nu știm, fără a 10-a dau domnului locului. In sa-tul nostru dijmă fescușească nu-i. Domnului locului afară de pomenita dare 1 pui, 10 ouă, 1 jum. font de tors, 140 coți de țesut sub a 3-a și 6-a întrebare puse alte nimica nu dăm.

8) In satul nostru sânt 5 locuri pustii, 'care în anul 1817 când au fost foamete și boală grea s'au pustiit și acum prin domnul locului se hăznuiesc.

9) Precum și la a 7-a întrebare am răspuns, la hotarul nostru pădure slobodă nu-i și lemne de foc încă dela alte ho-tare cumpărăm și nici cu lemne de foc nici cu epuleturi dom-nul locului nu ne ajută și pentru asta cu lemne nici neguță-torie nu facem. Pădurea domnului locului nici care e la ast-sat nici la alte sate nu hăznuim. Moșiile pe veci ale vinde-mu sântem slobodzi.

Tyre Anutz birău
Ilie Gherasim
Coteș Nichita
Lobontz Toader
Dragoș Onutz
Grobe Stmion

Az földes Uraság részéről ez alkalmatossággal a 2-dik kérdő pont tett collonusok feleletekre nézve az reflex-táltatott: Hogy Gillányi idejében (a kiről a superintendenciára marad Nagy Fentös helysége) hetenként tették a szolgálatott a nagyfentösi Collonusok, hanem a tatárjárás és más viszontagságok miatt a helység elpusztulván, a superintendencia megegyezésével akkori inspector curator Sarmasági addig az ideig meg az elpusztult faluban esmét lakósok telepednek, feles számmal, a Collonusokat, 100 frtkon valamivel lejjebb taxára hagyta. Ezelőtt 24 esztendővel pedig a helység meg népesedvén a superintendencia az előbbeni engedelem mellett volt szolgálatott a mostanival változtatta. — Ezen declaratio az esküdtekkal és a lakókkal közöltetvén azt felelték, hogy a mint a második pontra megvallottak ők a szolgálatot úgy tudják és úgy érték.

Finteușul Mare, 6 Iunie 1820.
 (L.S.) *Pelei István*

Dragos Toader
Coteș Onutz
Coteș Condrate
Coteș Onutz iunior
Tyre Luputz
Criste Vasilie

Privitor la cele spuse de coloni în punctul 2 se reflectează din partea proprietarului de pământ următoarele: Încă pe timpul lui Gillányi (dela care a rămas satul Fenteușul mare superintendenții) iobagi din Fenteușul mare făceau cu săptămâna slujba lor, dar pustiindu-se satul din cauza năvălirii Tătarilor și a altor împrejurări vitrege, inspectorul Sarmasági cu înțelesul superintendenții, până când satul pustiit va fi din nou colonizat, pe colonii i-a lăsat să dea taxă sub 100 fl.

Înainte de asta cu 24 de ani împopulându-se satul, superintendenția slujba de mai înainte a înșchimbato cu cea de astăzi.

Făcând cunoscută declarația aceasta juraților și locuitorilor, au răspuns, că ei așa știu și așa au ajuns slujba precum au mărturisit în punctul 2-lea.

(L.S.) *Ankus János*

Slujba satului pe un an:

Taxa 380—400 fl., pui pentru copon 136, ouă 1360, torc 204 fonți de cânepă, țes 140 coți de pânză și fac cu boii și cu palma 364 zile.

(*Ibid.*, Kővárvidék, II p. 211 și urm. no. 12)

L

L E M N I U

În 19 Iunie 1820 făcându-se conscripția urbanială în satul Lemniu din ținutul Cetății de piatră prin conscriptorii Péchy István și Șteff Illés e de față din partea proprietarilor un reprezentant.

1) Urbariu n'a fost, nici amu nu avem.

2) Carte de legătură sau Contractus cu domnii n'am avut, această slujbă care amu facem din obicei u o facem și așa am apucat.

3) Nici un fel de dajdie nu dăm la domnii locului, fără numai toarcem toată gazda câte 2 fonți de cânepă; pentru birăia cea sătească nimica nu slujim, pentrucă când îi birău din noi, atunci el face slujba sa, nici alte de chilinit slujbe nu facem.

4) Mai în jos numite bunătăți avem la hotarul nostru: Sânt la hotarul nostru 3 fordulașuri, dintre carele 2, cele de cătră Văraia și de cătră Răstociu pe rând le hăznuim; al 3-lea carele la Prunduri în tot anul îl agonisim; fordulașul cel de cătră Văraia îi pe de 2 ori mai mare decât cel de cătră Răstociu, cel în tot anul hăznuitor îi așa de mare ca fordulașul cel de cătră Răstociu. Cel de cătră Văraia fordulaș îi pe deal, pe coaste gunoiu ugyan ar pofti, nu-l gunoim și pentru aceea că marhe n'avem cu care să le gunoim. Fordulou de cătră Răstociu îi dâmburos, dară mai lesne s'ar putea gunoi, da ne având marhe nici acesta nu-l gunoim. A 3-lea Fordulău în Prundarul Someșului fiind și fără gunoi bun mălai face. Toamna avem obicei u a semăna secară, primăvara mălaiu, ovăs și alac, câte o mierță de secară în anul

de mijloc roditor 3—4 mierță, după o mierță de malaiu în anul de mijloc roditor căpătăm câte 24 de mierțe de grăunțe, întrunele rânduri și mai mult, arăm cu câte 4 boi. — Riturile toate nis la șes și când apa dela dealuri nu le molește, bun fân facem puținele rături având în tot anul ne îndatorim a cumpăra din comitatul Solnocului din lăuntru din Losna fân sau iarbă pe bani: otavă nu avem obicei a face pentru că având puțină pășune la marhe, primăvara până târziu marhele până târziu pe rături le paștem, de cumva nu le-am paște pe rături și și apa nu le-ar moli otavă încă am putea face întrunele rânduri. — La mărturii în Baia mare, Jibău umblăm, drum bun fiind în 2 zile putem umbla, în Jibău într'o zi, dintre acestea 2 locuri și târguri de țară care cad, încă mai umblăm la târguri, cale dela noi 2—3 ceasuri în Ciocman, Goroslău, Olpret, în Glod în Berces, în Șomcuta (mare) Hosufălău și în târgurile acestea vindem și cumpărăm marhe. — Pășune acar în care fordulan se fie imașul nu-i de ajuns la marhe, pentru aceia în tot anul dela Purcăreț, într'alt an dela Losna cumpărăm hotar și plătim de toată marha 1 zlot. Ținem marhe cu coarne și porci. — Adăpătoare la marhe avem în Someș și în vâlcelele carele sânt la hotar. — La hotar nici un pic de pădure nu avem de foc și de epuleturi cumpărăm dela Grof Halleroae din hotarul Losnei pentru bani și lucru. — Vii la hotar n'avem. — Pădure neavând nici jir n'avem. — Dijmă crăiască nu dăm. — Ogresele dinlăuntru o parte o avem cu pomet o parte cu curechiu și legume. — Sare ducem dela Ocna Dejului la Baia mare și la Șimleu pentru plată. — Cu pălmășia la Baia mare în toată vremea putem căpăta. — Mileriuri și vareștine (ung.: szén și: mész) n'avem. — Satul nostru crîșmă n'are, dară până acum oprîți n'am fost ca la casele noastre să nu crîșmărim în toată vremea. — Topile de topit cânepa avem în Someș. — La hotar avem 4 mori, una e a doamnei Varodoaie (Váradi Ferenczné) una a Măriei Sale Consilierușului Katona Sigmond, a 3-a a lui Hosszu Simon, a 4-a a lui Nemiș Zehan Lupus. a lui Vasii, la acestea în toată vremea putem măcina. — Răutăți la hotaru nost sânt acestea: fordulașul de către Varaiu ți neroditor, pe coaste tipișe, gunoiu cu mare zoale se duce pe el și cel dus cu mare greutate îl spală apele prime

ploi și foarte mare stricăciune face în pământurile cele arătoare, în fordulașul cel în tot anul hăznuitor când îi cu multe ploi vara atunci Someșul și văile molind mare pagubă ni se face în bucate. — Rîturi puținele, având în tot anul cumpărăm pe bani fân sau iarbă și lângă acea și puținele rîturi avem. Vâlcelele de pe coaste, când îi cu ploi le molesc și de nici o hază le face. — Locuri de pășune puține având în tot anul ne îndatorim dela alte hotare pășune a cumpăra pe sama marhelor. — Pădure la sat n'avem.

5) Mărimea unui Teletș întreg a hotări nu putem, pentrucă până amu unii au avut mai mult unii mai puțin loc și moșie, nici aceia nu știm un pământ sau holdă de câte măsuri de a Beciului se fie fiind că până amu n'am trăit cu acelea măsuri ci cu falcea cu a Băii (mare) și Ardealului măsuri. — Despre bunătatea hotarului putem zice fordulanu de către Varaiu carele îi jumătate a hotarului nostru, parte îi neroditor și sec pământ, fordulanu de către Restociu carele îi a $\frac{1}{4}$ parte a hotarului de mijloc roditor îi a 3-a fordulan, carele în tot anul îi hăznuitor, și-i a 4-a din hotar, parte îi bun pământ și roditor, fiind prundariu de Somes și fără gunoiu face bun malaiu. — Otavă nu facem pentrucă hotarul îi strâmt, avem puțină pășune, primăvara până târziu paștem marhele pe rîturi cosim târziu și otavă nu se face, când rîturile nu le-ar moli întraltmintrelea am putea face. — Pământurile domnii din an în an a le schimba n'au obicei.

6) În satul acesta, al nostru cine avem boi toată gazda a prinzând câte doi boi laolaltă fac un plug și așa slujim 2 zile în săpt., la altfel de lucru cu câte 2 boi care are boi, cu pălmășia 2 zile în săptămână slujim. — Mersul și venitul în slujbă ni se ști, lângă astă slujbă Țesem toată gazda câte 5—6 coși de pânză. Pe sama domnilor totdeauna cu 4 boi arăm.

7) Nici un fel de dijmă până amu domnii locului dela noi n'au luat, așa știm cumcă în Kövárú aici și în alte sate slujbașii dau dijmă a 10-a la domni. Nici un fel de dajdie din care am spus pe a 3-a și 6-a întrebare, nu dăm.

8) Telecuri pustii în satul nostru nu sunt.

9) Pe sama noastră de lipsă lemne trebuind a cumpăra de foc și de epuleturi pe bani le cumpărăm, așa dară cu acelea

fel a ne negoți nu avem mod. Domnii noștri aici împrejur păduri n'au pentru aceia nici nu le hăznuim pădurile. Cum-păratul și vândutul teletșurilor până acum la noi în obiceiul n'au fost.

Cizmaș Vasilică birău

Burde Flore

Burde Demian

Burde Gligoraș

Nechita Danil

Burde Irimie

Ciurte Flore

Slujba pe an: torc 18 fonți cânepă; țeș 54 coți de pânză, cu boi și palma fac 936 zile.

(*Ibid.*, Kővár III pp. 459—83)

LI

VĂLENI

În 8—9 Iunie 1820 făcându-se conscripția urbărială în satul Văleni din ținutul Cetății de piatră prin conscriptorii: Pechy István și Steff Illyés sânt de față proprietarii: Grof Kemény Samuel în persoană, văd. Grof Bethlen Kata prin Jakab József.

Dintre biraiile și locuitorii satului etc.

1) Urbarie n'avem nici până acuma n'am avut.

2) Carte de pace sau contract cu Măria sa Groful n'avem, nici până acuma n'am avut, astă slujbă care amu facem mai cu grosul, numai de vre-o 15 ani decând sântem sub stăpânirea Grofului Kemény Sámuel a venit iosagul ăsta, slujba până aici ce o făceam o fost puțină.

3) La domnul Exelenția Sa pentru ovășul Crăciunului, găine și ouă toată gazda de chilin 4 mariași, lângă aceia pentru tors și țeșut dăm toată gazda de chilin 1 Rfl., lângă aceia 20 gazde plătim peste an toată gazda câte 2 Rfl., 28 de gazde toată gazda de chilin câte 1 Rfl., și 28 cr. 9 gazde plătim toată gazda câte 1 Rfl. și 16½ cr., 8 gazde plătim toată gazda de chilin câte 1 Rfl. 9 cr. Acești bani îi dăm pentru că slujba cu boi și cu ghaloșia îi mai presus, decât la

alți iobagi slujitori precum îi pe alte sate împrejurul nostru. — Pentru birău la Grof Exelenția sa nici o slujbă nu dăm, fiindcă el face slujba sa, nici alte deschilinite slujbe nu facem la Domnii noștri dintre acelea numite mai în afară.

4) Sânt în hotarul nostru 2 fordulaie pe rând hăznuitoare, unul de cătră Bucium atinge cătră pădure, dincoace este fordulău cel de cătră Bucium, care e de 2 ori mai mare ca cel de cătră pădure. Tot hotarul ni pe dâmb și gunoiul l-ar pofti ugyan, da și pentru aceea că avem marhe puține și pentru aceea că de-l și gunoim ploile îl spală și nu-i de nicio haznă, nu se gunoiește pentru aceea nu-l gunoim; avem obicei a sămăna puținel grâu de toamnă, grâu de primăvară, ovăs, mălai, alac și puținel in, după o mierță de sămânță de grâu de toamnă căpătăm câte 3 mierțe; după o mierță de grâu de primăvară căpătăm câte 3 și 4 mierțe, după o mierță de mălaiu căpătăm câte 18 mierțe de grăunțe, când putem agonisi pământurile la vremea lor și când este în bucate roadă de mijloc; când îi secetă mare arăm și cu câte 6 boi, însă în alte rânduri cu 2 boi avem obiceiul a ara. — Răturile în amândouă fordulaele ni sânt pe dealuri, fân bun se face, dar nu de ajuns la iernatul marhelor, pentru aceea și dela alte hotare și din cel domnesc și din acel a Grofoai a cumpăra pe bani ne neîndatorim, precum și dela Bucium și dela Șomcuta sau unde putem cumpăra în toată iarna ne lasă să cumpărăm; otavă nu facem, că nu se face. În târguri umblăm la Baia mare unde în 5 ceasuri cu ghaloșia putem merge și acolo pe lesne putem bani dobândi și putem cumpăra ce ne trebuiește. Din târgurile cele dela țară, cari sânt la Baia mare, mai mergem la târguri în Șomcuta, în Berchez, în Hossufălău, Lăpuș și în Suldmegy (?) carele locuri dela noi nu sânt departe de 1 ceas sau de 2, la târguri mai departe umblăm la Goroslău, în Jibou, în Lăpușul unguresc, într'aceste târguri cumpărăm și vindem marhe. — Pășune numai pentru boi nu avem, fiindcă avem puțini boi, aceia ne umblă cu vitele la pășunat. Domnul Exelenția Sa nelocuind aicea marhe aicea nu ține, ținem noi marhe cu coarne, cai, oi, capre și porci. — Avem adăpătoare la marhe, râul curge prin sat. — În hotarul nostru sânt huțaguri la *Curături*, la *Dumbravă* și *Cornete* din care trăim. De rândul

de lemne de foc, într'o zi de iarnă putem aduce de 2 ori. Fiindcă pădurea Exelenției Sale cea dela *Muntsele* ține lemne de epuleturi și fiind tânără, când nu găsim lemne potrivite de epuleturi cu bani cumpărăm altfel de lemne, când sânt mai altminterile lemnele, atunci ne dau domnii noștri fără de plată, casele noi le facem. — Vii în hotarul nostru sânt și la noi și la domni. — Jir nu avem la hotarul nostru. — Dijmă crăiască a da nu am avut obiceiul. — Pomet avem și în poalele viilor noastre, și în terchiurile (?) cele din lăuntru; curechiu și legume încă avem bune. — Sare avem obiceiul dela Ocna Dejului la Baia mare pe plată a duce. — Pentru lucru cu palmile în Baia mare cu bani putem în tot timpul dobândi. — Veraștini și milere (?) n'avem. — Satul crășme nu are, dar domnii au îngăduit dela Săn Mihaie până la Anul nou să putem crășmări la casele noastre. — Topitoare de cânepă avem în valea satului nostru. — În satul nostru este o morișcă a unui om Hote Urs, când aceasta nu merge, mergem la morile lui Pop Onutz, la Bucium, care moară este foarte aproape de satul nostru, unde totdeauna putem măcina fără împedecare. — Răutăți: Rături avem puține în tot anul pe sama marhelor fân. — Pășune având puțină în tot anul ne îndatorim pentru plată cumpărăm pășune pe sama marhelor dela alte hotare.

5) După un telc întreg a pământurilor arătore sau a rîturilor mulțime sau mărimea aceloră nu știm, fiindcă până acuma cine mai mult cine mai puține pământuri a avut, nici aceea nu știm că un pământ câte măsuri a Beciului să fie, fiindcă până acuma cu acele măsuri n'am trăit, fără cu măsurile Ardealului și a Băii mari am trăit. Despre bunătatea hotarului putem zice, cumcă într'o fornă de mijloc bune sânt.

Otavă nu facem fiindcă nu se face. Pământurile cele arătore și raturile domnii ale schimba n'au obiceiul.

6) Aici în satul nostru cine cu câți boi are, cu atâția face slujbă, și dusul varului în tot anul un drum la Sântioana în varmeghia Turzii și asta drum mersul și venitul în tot cu potolitul varului petrecem 6 zile. Toamna ducem vin dela Giorocuta în..? de unde petrecem 6 zile, de acolo iară îl ducem în varmeghia Solnocului de mijloc (=Dobăcei?) la Șien—Odorheiu, în care drum petrecem 10 zile cu mersul și veni-

trul.— De când de pe telcurile cele pustii și rături a sucuit Groful Excelenția-sa de a face fân de atunci în toată toamna purtăm fân în 6 zile. Iarna când e drum de sanie ducem din gunoiul nostru la hegu(?) cel domnesc în 2 zile, lângă aceea la via domnului o zi slujim în tot anul și pe lângă oborul [kerités] cel domnesc în tot anul o zi purtăm nuiiele și pari, dintre acestea slujbe în afară când este prune atunci la fiertul prunelor în toată săptămâna o zi, lemne purtăm cât ține fiertul prunelor când mai multe, când mai puține prune fiind, a hotări câte zile facem nu putem ști. Ghialogașii în tot anul mergem vara cu coasele în Ardeal a così pe sama domnilor la Grind în varmeghia Turzii acolo în loc cosim 14 zile, cu mersul și venitul fac 6 zile și așa în slujba aceea facem 20 zile. Aicea la satul nostru via cea domnească noi o lucrăm, pe carele vie lucru de vara peste tot anul la tot felul de lucru toată gazda cam 8 zile fac cu ghialoșia. După telcurile cele pustii raturile noi le cosim și strângem; acei slujitori cari nu merg cu coasele la Grind și cei cu boi, cari se fac cam 1/2 parte a slujitorilor și pe ăsta lucru petrecem peste 6 zile, grâu care se strânge de pe noi ghialogașii îl imblătim cel cu boi la Baia mare de vândut, când prune se fac atunci ghialogașii pentru fiertul prunelor celor domnești pe rând fac la curte 2 feluri de slujbe, nu sânt hotărâte pentru mai înainte, în unele rânduri sânt prune mai multe, într'unele mai puține, așa și dijma de bucate, când mai multă când mai puțină. Lângă acestea unile slujbe 20 de gazde plătim toată gazda câte 20 Rfl. pe an, 28 de gazde toată gazda câte 1 Rfl. și 25 cr., 9 gazde câte 1 Rfl. și 42 cr., 17 gazde câte 1 Rfl. 16½ cr., 8 gazde câte 1 Rfl. și 8 cr. plătim toată gazda.

7) Din toate bucatele din pământurile cele arătore de la câmp dăm dijma a 10-a așa și din porci, din oi, stupi, care n'are 10 acela dă de o coșniță sau darab 10 cr., care are 10 acela dă unul în dijmă, așa știm că în hotarul nostru și în alte sate au obiceiul a da dijmă la domni a 10-a. La domnii noștri sau la tisturile aceloră, nici un fel de dijmă afară din carele am spus pe întrebarea a 3-a și 6-a nu dăm.

8) În satul nostru sânt 24 de telcuri pustii de pe carele pământurile cele arătore Excelenția-sa Grofoița obicinuit la slu-

jitori pe plată ale da ; de pe telcurile acestea în 1817 întâmplându-se beteşuguri şi foamete au murit. După acestea telcuri rîturile Excelenţia sa le agoniseşte.

9) În hotarul nostru pădurile cele tinere (hutsurile), care avem la Dumbravă, la Curătură, la Corneta nici pe a noastră samă nu sînt de ajuns, necum să neguţătorini, aici în Chivarul nostru (ţinutul) Excelenţia sa Grofoaia n'are biruinţă, pentru aceea nici pădure nu are la alte hotare, care noi să le agonisim. Telcurile ale vinde şi a le cumpăra n'a fost slobod.

Buhaiu Pinte birău

Buhaiu Ion jurat

Surduc Petre

Buhaiu Onuţ

Bot Zaharie

Lupuţ Neculae

Lupuţ Tanasie

(*Ibid.*, Kővárvidék, IV, pp. 91—136).

JUDEȚUL FĂGARAȘ

LII

Ștatutele ținutului Făgăraș din 1508

1.

Nos Ioannes Bornemisza Castellanus huius Castri Bwden-sis Consiliariusque Regie Maiestatis Memorie commendamus universis. Quod Egregius Paulus Thomori Castellanus castri nostri Fogaras, videns gravitates Boyaronum et universorum aliorum walachorum nostrorum in districtu et pertynentis dicti castri nostri Fogaras, Quas in Exactionibus birsagiorum ab antiquo consuetorum, secundum processum Juris paterentur Et item sepius etiam per Castellanos preteritos diversis ad-ventionibus Birsagiorum inconsvetorum passi fuissent propter quas districtus et pertinentie eiusdem Castri non poterent restaurari, ob hoc ipse Paulus cum Boyaronibus universisque walachis eiusdem districtus nostri Fogaras cum moderamine et diminutione birsagiorum et Exactionum, ut huiusmodi districtus et pertinentie dicti castri nostri Fogaras, multitudine populorum decorentur, fecit dispositionem et ordinationem que infra scriptis Articulis continentur.

Item primo. Ex quo hucusque universi Boyarones dum casualiter in humagio hominis in aliqua causa Iudicialiter convicti fuerint: tunc semper extorquebantur per officiales Iudices, et Castellanos florenos sexaginta sex, Quare statutum est, ut de cetero Boyarones in humagio convicti semper solvant tantummodo 33 florenos Castellanis, officialibus supradictis, aut qualiter cum ipsis convenire possunt. Infra numerum triginta tres florenis, sed altius non ascendant.

Rustici Walachi similiter primitus fuit talis consuetudo ut dum Iudici aliter in humagio hominis convicti fuerunt solvebantur pro humagio flor. triginta tres. Igitur statutum est, ut tales rustici Iudicialiter convicti fuerunt solum in flor. 25 convictantur (sic) vel infra viginti quinque florenos concordare valeant et possint.

Proditores, infideles Castri, capite priventur vel si possunt obtineantur (sic) gratiam domini Nostri.

Ex quo ab antiquo consuetum erat: quod officiales dum aliquos Predones, vel fures, aut alios quoslibet malefactores in regno, vel extra Regno captivassent et pro con[servatione] et introductione ad castrum, alicui villano sive Rustico assignaverunt. Si huiusmodi captivus aliquo casu inopinato evasisset. Tunc humagium semper per possessionem talis loci exigeretur. Quare ordinatum est, ut de cetero, dum officiales huiusmodi captivum haberent et ad importandum ad Castrum ad aliquius vel aliquorum manus darent: ab illo vel illis repetant, et si reddere non possunt: tunc alios propterea impedire non presumant: Si autem manibus Villanorum assignaverint, et reddere non possent, vel de captivitate emitterent: prout non fuit auditum, quod aliquo modo voluntarie eliberassent: et tunc humagium insimul persolvant: sed si tantum modo persone, vel personis accomodaverit, a tali vel talibus humagium malefactoris exposeant.

Prius erat consuetudo, quod pro effusione Sanguinis florenos 13 pro birsagio exigebant. Igitur pro comoda utilitate et restauratione pertinentiarum conclusum est, ut de cetero, tales per adversarium Iudicialiter convicti solum florenos quattor pro birsagio solvant. Pner infra decem annorum existens faciens casu sanguinis effusionem, birsagium non solvant (sic) sed soli ipsi inter se disponant, prout honestum erit.

Qui domum vel curiam vel hortum in aliqua villa, vel terris, agris, sine pratis, eiusdem absque Juris ordine potentialiter occupaverint, si tandem ordine Juris observato Iudicialiter convicti fuerint pro huiusmodi potentia 13 florennosolvere tenentur.

Ante erat consuetum, quod qui fecit actus potentiarum in territorys, puta, arando terras vicinorum ac pratafalcando se-

getes cum pecudibus perlustando pro talibus similibus solvebantur floreni tres.

Pro restauratione pertinentiarum conclusum est, ut tales ludicialiter convicti solvant solum florenum unum.

Ordinatum est, quod prout solent non nulle puelle Valachales absque consensu parentum ire ad matrimonium ex voluntate ambarum partium, et si postes maritus suus cum ipso matrimonialiter perseverare vellet, et tunc solvat florenos duos pro birsagio, prius autem pro tali facto habent solveere florenos sex.

Ordinatum est, quod aliquis filiam alterius originem aut sororem violenter oppresserit et deturbaverit, ex tunc birsagium solvant florenos tredecim.

Si vero violatam puellam ad se maritus recipere vellet, et e converso puella cum marito manere non vellet, solvat birsagium solum quattuor florenorum, prius autem solvebant florenos 12.

Boyarones more et leges ipsorum uxores a se abycere vellet et cum easdem (sic) amplius manere nollent, pars separans, castellano sen officiali solvat pro brisagio florenum unum.

Rusticus Valachus similiter, uxorem obycere voluit, modo prenominato pars separans boyaroni suo, sub quo existit solvat asporas nouem.

Boyarones sive rustici valachi uxoribus propriys matrimonialiter luncti, si maritus vel uxor verum matrimonium non observaret. Ex tunc talis pars non observans portionem suam tam in hereditatibus, quam in rebus ammittat, portio vero pars (sic) observantis una cum hereditatibus suis sola remaneat.

Consuetum erat prius, quod Boyaro vitam claudens, equum sellatum cum hasta Castellano dare coacto fuit, si vero equo deficiebat etiam equum dare pro ipso aportebat. Igitur ordinatum est quod de cetero Boyaro equo carens, post mortem teneatur Castellano pro equoolvero solum florenos tres.

Heretici vel opera illorum exercentes, consanguineos usque ad tertium gradum opprimentes vel violantes sive etiam cum brutis vel aliter qualiter cumque heretica haruitate se defendantes sine misericordia aliqua ut hactenus consuetum fuit Ignis Incendio comburantur.

Incendiary falsarum monetarum Cussores similiter Ignis Incendio comburantur.

Singulis annis ad castrum portent duo plaustra lignorum per singula capita semel: In festo natalis domini, altera vice, in pro festo beati Michaelis Archangeli.

Falcare debeant more alias consveto tantum duabus diebus et tandem accumulare et importare teneantur.

Quando Boyaronem movi contigerit et heredes non habuerit, ex tunc prima uxori de bonis mobilibus extradetur tertia pars, alie vero due partes domino simul cum hereditatibus remaneant ex quo non parturit.

Si aliquis masculo caruerit: et filiam habuerit, ex tunc filie omnia bona mobilia succedant: de hereditatibus autem cum quarta parte puellari eyciatur: (sic) tali ordine observato iuxta estimationem, quod a singulis sessionibus populosis dentur puelle denary decem et duo, a desertis denary sex: de desertis vero edificys penitus carens denary tres, Et si fratres divisionales habuerint, Is vel tales prefatam puellam contineant et hereditates cum prefata estimatione ad se redimant, Casu vero quod fratribus divisionalibus deficeret: que raro vel nunquam eueniet, Dominus terrestris cum prefata estimatione huiusmodi puellam de talibus hereditatibus excludere valeat, hoc non praetermisso, si filia fuisset ante obitum patris maritata, nullas portiones pe rebus mobilibus auffere queat. Sed in Dominum Terrestrem conferatur tantum modo de hereditatibus cum estimatione prefata excludatur, Quia in lege valachorum hereditates sexum femineum non concernunt, demptis semper portionibus Uxorum, quemadmodum sepius prefatum est.

Si quis filiam vel filias optans in rebus hereditatibus prefacere heredem masculinum. Ex tunc primum a Domino Terrestri et tandem a Juratis habeas litteras efficaces, sigillo munitas, et sic tandem huiusmodi hereditates ad talem tanquam virum masculinum succedant.

Alias redemptiones lingue fuerunt flor 13, conclusum est quod tales officialibus pro redemptione eiusdem lingue co- nuincantur in florenis.

In se de Judiciaria alter alteri verba dehonestatoria dixerit

tunc ille conuincatur in floreno vno, quia sedes Judiciaria debent (sic) libera et honesta esse.

Si quis Sigillo Castellani monitus vel officialis eiusdem et non curauit ex tunc in floreno uno conuincantur.

Alias consuetum fuit, quod siue quis accedens erga officiales et susurravit sibi aliquem, quo dis talis est, fur vel latro vel cuiusuis mali patrator: quibus auditis officiales talium bona abstulerunt, Ita ut se velint a tali fama expurgare et rectificare. Ille autem qui ad illum conquestus est, saltem subitit, vel aliquando Iudex fuit, quod contra deum et eius. Justitiam fuit, et Officiales fuerunt eius causidicti. Ut igitur tales e medio nostri euellantur statutum est quod de cetero nullus Castellanorum seu officialium ante decisionem litis et cause aliquem de predare valeat vel birsagiare. sed prius sedendo pro Tribunal, et si talis se iustificare poterit bene quidem alioquin iuxta deliberationem sedis soluat birsagium. Si autem compertus fuerit Inanius, Ex tunc officiales in partem alteram querelani Birsagium illius Noxy e conuerso extorqueant et exigendi habeant facultatem.

Ex parte furum observetur antiquis modis, ita videlicet quod si onum ouem vel porcum, sine alias pecudes et pecora furauerit duodecies tamen soluat, et sic caput suum redimat a patibulo sicuti hucusque consuetum fuit ita talibus, Ita etiam ad futura observetur eadem consuetudo, si unum equum furauerit teneatur soluere duodecim equos, aut pro singulo equo florenos duos, hoc et florenos 24. et sic vitam suam a patibulo redimere valeat.

Si in furtu vestigia quarumlibet animalium vel pecudum aut aliarum rerum ad aliquam possessionem portuerint et persecuti fuerint et damnificati ad vestigium intrauerint, possessio autem talis loci furtum negat ibi esse, Ordinatum est si tota possessio Juramento se expurgauerint, extunc illa possessio fiat pacifica, casu autem quo Jurare nollent, extunc talis possessio damnificatum contentet, Insuper consuetum birsagium talis exsoluat.

Si quando Castellani prohiberent: quod nullos equos, boues, oues, vel alia extra regnum vendere auderet, et aliquis violaret, ex tunc illius pecunie medietatem pro qua summa vendidisset Castellani et Officiales a talibus venditoribus contra

prohibitionem extorquere valeant, alia wero medietas illi venditori pacifice remaneat.

Ordinatum est, quod more alias consueto qui false Juraerint pront christiani solent ut humanitatem et res amittant, hoc non assumptum, sed tantummodo soluat Officiali florenum onum et pristino honore permaneat prout ab antiquo obseruatam fuit.

A Scrophis colonorum huius districtus et pertinentiarum more alias consueto dum glandines fertiles erunt et contingunt esse, nec domini Terrestres, nec Boyarones a colonis pertinentiarum huius districtus castri exigere waleant quicquam, excepto hoc, ut in cuius silua crescunt glandines, villani aliorum willis residentes a Boyaronibus talis loci debeant reconciliare boyaronem cum uno cubulo auene vel una penta vini.

Qui domos aliorum foderint wel de fenestra intrauerint capite priueentur.

Qui ex ipsis contra Castellanos wel Officiales et homines eorum insurgere auderent ex tunc capite priuentur.

Pro sedatione igitur prefatorum birsagiorum et alleuatione, vnaminis proposito et consilio; et pro conseruatione... Castri Castellanis per singula capita florenum unum dare et soluere ordinauimus et conclusimus demptis prioribus uno cubulo tritici et uno cubulo auene.

Qui vicinum suum sine absque aliqua proditione domus, hoc est extra domum puta in Curys, stabulis, hortis, substraheret aliquas res, ex tunc conuincatur in florenis sex, ut intelligatur fur iste solito more wocatur Induspes.

Petendo et suplicanoo nobis ut huiusmodi Articulos ratas, gratas et acceptas haberemus, quos nos de verbo ad verbum acceptauimus et approbauimus, et si quid ulterius pro commodo bono et statu eorundem et pro augmentatione, et nobis significauerint Nostram beneuolentiam ab eisdem non retrahemus harum nostrarum wigore et testimonio literarum mediante. Datum Bude in festo Beate Sophie Vidue, Anno domini Millesimo Quingentesimo Octauo.

(După o copie din a doua jumătate a sec. al. XVI, in Arhiva muzeului ardelean din Cluj, colecția Grof Miko Imre; publicat și în Kolozsvári S și Ovári K. *Corpus stalutorum hungariae municipalium*, I, Budapesta, 1885 pp. 169—175).

*Modul și obiceiul cetății Făgăraș cu care dătoresc anual
(1560—70). ¹⁾*

- 1) Are dare de ziua Crăciunului și a Rusaliilor.
- 2) În fiecare comună fiecare iobag care are 4 vite dă dare 1 fl., cine are 3 vite 75 denari, cine are 2 vite 50 denari, cine are o vită dă 25 denari, cine are 20 sau mai multe vite tot numai 1 fl. dă.
- 3) La ziua Sft. Gheorghe, fiecare sat, ori e mare ori e mic, dă 1 fl. în bani de argint.
- 4) Toamna fiecare iobag dela fiecare casă dă 1 câblă de grâu, 1 câblă de ovăs, 5 căpășini de varză și 12 păstravi.
- 5) Fiecare sat dătorește unt; care sat e mai mare cu 6 sau 5 oca („ejt”) care e mai mic cu 4 sau 3, unele cu 2, precum e satul de mare.
- 6) Când se face ghinda fiecare sat trebuie să aducă câble de ghindă.

1) *Fogaras várának módja és szokása kivel esztendő által tartoznak (1560—70).*— 1) Vagyon adaja karácsony napba és pünköst napba.— 2) Minden faluban minden jobbágy, kinek 4 barma vagy tartozik 1 forint adóval, kinek 3 barma vagy 75 denárral, kinek 2 vagy tartozik 50 denárral, az kinek vagy 1 barma tartozik 25 denárral, az kinek volna 20 barma az vagy több, csak ugyan 1 forinttal tartozik.— 3) Szentgyörgyi napban, minden faluból, akár nagy akár kicsin legyen az ezüst pénzért tartoznak 1 forinttal.— 4) Őszszel minden jobbágy kiadott ad minden háztul tartoznak egy köbel buzával, egy köbel zabbal, öt fü kaposztával, tizenkét pisztranggal.— 5) Minden faluból tartoznak vajjal; az mely falu nagyobb: 6 az vagy 5 ejtellel, az kisebb faluból 4 az vagy 3 ejtellel, ki pedig kettővel, az falunak volta szerént.— 6) Mikor pedig az mak terem tartoznak minden faluból köbel makot hozni.— 7) Télbe minden faluból tartoznak egy özzel, ha öz nem lehet azért 16 tikkal, ha azt nem akarna hozni, az birsága 1 frt.— 8) Bőjtbe minden faluból tartoznak egy tál hallal.— 9) Minden faluból tartoznak egy toboz fenyű viasszal.— 10) Mind az egész tartományba lovat, herbécset és mézet az urok hire nélkül nem szabad el adni és ha el adna az marhának böcsin marad, ha kik pedig megtagadnak vagy elényésztének azon veszik meg. Mikor az barom az tisztítottul meg nem

7) Iarna fiecare sat datorește o căprioară, dacă căprioară nu se poate da 16 găini, dacă acestea n'ar vrea să le aducă, pedeapsă e 1 fl.

8) În post fiecare sat datorește un blid cu pește.

9) Fiecare sat da un chioc de rășină.

10) În tot ținutul e oprită vinderea, fără știrea domnilor, a cailor, berbecilor și o mierei, și dacă se vând, se plătesc cu prețul vândut, acei care le ascund sau le tăgăduesc răspund cu prețul. Dacă dregătorul nu oprește vinderea vitelor se pot vinde.

11) Dacă prind vre-un cerb și nu-l aduc în cetate, ci îl vând sau îl ascund, pedeapsa e 1 fl. Când aduc cerb, trebuie dat aducătorilor 20 sau 25 denari bani de băut.

12) Fiecare iobag aparținător Făgărașului, e dator să aducă la Sft. Mihaiu și Crăciun câte un car de lemne așa precum poate.

13) Fiecare e dator să facă 3 zile la seceriș de grâu ori ovăs, dar să-l aducă din câmp nu; fiecare e dator să facă 2

tiltatik, szabad eladni.—11) Ha szarvast fognak és a várba nem hoznák, hanem eladnák azvagy elenyésztének 1 frt. bírsága. Mikor szarvast hoznak: adni kell nekik inyok való pénzt 20 azvagy 25 denárt. — 12) Minden jobbágy Fogarashoz való, Szent Mihály napba és karácsonyba tartoznak egy szekér fával, úgy hogy vagyon erejére meghozni.— 13) Tartoznak fejenként 3 nap aratni buzát, akár zabot, de behordani nem tartoznak; mind fejenként 2 nap tartoznak kaszálni egybe gyűjteni és behordani, a hová az udvarbíró mongya.— 14) Aratáskor mindenféle veteményt behordani tartoznak, az hová mongyák. — 15) Az városbeliek pedig karácsonba tartoznak 50 pénz adóval, és minden kinek szekere vagyon: tartoznak egy hordó bort hozni az borföldéről.— 16) Ugyanazon Fogaras városa tartozik szaladot csinálni, abból az mi arra az várból adnak, és annélkül minden szükséges szolgálattal tartoznak.— 17) Mikor makk terem minden sereg disznótul, kiket Fogaras földjén kívül valók hajtanak az erdőre, minden 50 disznótul egyet tartoznak, annélkül 2 pénzzel tartoznak.— 18) Minden falubeli papok tartoznak pünkestben egy forintot adni. — 19) Az oláhoknak szokásuk ez: ha mikor valamellyik lopást mivel—lovon kívül —ha egy öket, akár tehenet lop, akár juhat vagy disznót, az a mit lop tizenkét annyival tartozik. Ha házból valami marhát lop, 12 frt. bírsággal tartozik; ha pedig hatalmat mivelend az házban tartozik ugyan annyi bírsággal; ha pedig kertben, akár udvaron hatalmat mivel: bírsága 6 frt.; ha vért teszen bírsága 4 frt.; ha pedig leányzót azvagy asszonyembert erővel megszegyenit, fejével éri meg; ha

zile de coasă, să adune și să ducă fânul unde zice dregătoru și curții.

14) La seceriș să care tot felul de sămănături, unde li se spune.

15) Orășenii dau la Crăciun 50 de bani dare, și oricine are car e dator să aducă o bute de vin de pe via lui.

16) Orășenii din Făgăraș sunt datori să facă bere (?) din ceea ce li se dă din cetate și în afară de aceasta toate serviciile necesare.

17) Când se face ghindă, dela fiecare turmă de porci, a acelor cari nu sunt din țara Făgărașului, și le mână în pădure, dela 50 de porci se dă 1 porc, iar dacă nu sunt atâți se dă de fiecare 2 bani.

18) Fiecare preot dela sat dă la Rusalii 1 fl.

19) Românii au obiceiul acesta: dacă oarecare fură—afară de cal—vre-un bou sau vacă, sau oaie, sau porc, aceea ce a furat plătește de 12 ori. Dacă fură ceva din casă se pedepsește cu 12 fl. cu aceaș sumă se pedepsește dacă face vre-o

mind kettő akarattýából lészen birsága 4 frt.; ha özvegyet széplősit. 2 frt. — 20) Minden faluban egy esztendőben tartoznak egy hordó bort kiárulni. — 21) Ha mely oláh lovat lop fejével fizet érte. — 22) Nincsen köztek semmi dőzsmálás sem buzájé, sem boré.—23) Mikor hadba hirdetnek, csak rész szerént, csak 2 száz lovagot bocsátni tartoznak, kiknek az urnak kell fizetni; annak utánna mikor az had leszál, az mit az úr fizetett nekik, azt községül meg kell adniok. Ha mikor közönséges had lészen azkor fejenként fel kell kelniek. — 24) Minden bojár egy dereczkelőjétul egy lazsnokkal tartoznak. Az várhoz nincsen dereczkelő, az molnokból, akár kié legyen, semmi jövedelem nem jár. Az firészmalomból bizonyos jövedelem vagyon. — 25) Ha mikor akár magyarok, szászok, oláhok, falujokból az disznókat egybe gyűjtik és ugy hajtják az erdőre, minden seregből, minden disznótul tartoznak 2 denárral és annak felette 8 köből zabbal. Ha penig az egybe gyűjtett disznók között valakinek sereggel volna, minden 50 disznótul az: egy disznót és minden egy disznótul: két pénzt tartozik megadni. — 26) Minden faluban az ő szokások szerént, minden esztendőbe, egy bojárt kell választani, ki az községnek esztendő által gongyát viselleye és az adót beszeggye, mely bojár az esztendőbe fizetés szabados lészen. Ha valamely választott az ő bojárságának esztendőjébe történik meghalni, az ő fiai vagy attyafiai tartoznak egy lovat vagy három frtct adni. — 27) Ha valamely oláh azvagy bojár attyátul és attyafiaitul külön válik és pázsiton új házat csinál és készit, három esztendeig adóval sem szolgálattal nem tartozik.

7) Iarna fiecare sat datorește o căprioară, dacă căprioară nu se poate da 16 găini, dacă acestea n'ar vrea să le aducă, pedeapsă e 1 fl.

8) În post fiecare sat datorește un blid cu pește.

9) Fiecare sat da un chioc de rășină.

10) În tot ținutul e oprită vinderea, fără știrea domnilor, a cailor, berbecilor și o mierei, și dacă se vând, se plătesc cu prețul vândut, acei care le ascund sau le tăgăduiesc răspund cu prețul. Dacă dregătorul nu oprește vinderea vitelor se pot vinde.

11) Dacă prind vre-un cerb și nu-l aduc în cetate, ci îl vând sau îl ascund, pedeapsa e 1 fl. Când aduc cerb, trebuie dat aducătorilor 20 sau 25 denari bani de băut.

12) Fiecare iobag aparținător Făgărașului, e dator să aducă la Sft. Mihaiu și Crăciun câte un car de lemne așa precum poate.

13) Fiecare e dator să facă 3 zile la seceriș de grâu ori ovăș, dar să-l aducă din câmp nu; fiecare e dator să facă 2

tiltatik, szabad eladni.—11) Ha szarvast fognak és a várba nem hoznák, hanem eladnák azvagy elenyésztének 1 frt. birsága. Mikor szarvast hoznak: adni kell nekik inyok való pénzt 20 azvagy 25 denárt. — 12) Minden jobbágy Fogarashoz való, Szent Mihály napba és karácsonyba tartoznak egy szekér fával, úgy hogy vagyon erejére meg hozni.— 13) Tartoznak fejenként 3 nap aratni buzát, akár zabot, de behordani nem tartoznak; mind fejenként 2 nap tartoznak kaszálni egybe gyűjteai és behordani, a hová az udvarbíró mongya.— 14) Aratáskor mindenféle veteményt behordani tartoznak, az hová mongyák.— 15) Az városbeliek penig karácsonba tartoznak 50 pénz adóval, és minden kinek szekere vagyon: tartoznak egy hordó bort hozni az borföldéről.— 16) Ugyanazon Fogaras városa tartozik szaladot csinálni, abból az mi arra az várból adnak, és annélkül minden szükséges szolgálattal tartoznak.— 17) Mikor makk terem minden sereg disznótul, kiket Fogaras földjén kívül valók hajtának az erdőre, minden 50 disznótul egyet tartoznak, annélkül 2 pénzzel tartoznak.— 18) Minden falubeli papok tartoznak pünkestben egy forintot adni.— 19) Az oláhoknak szokásuk ez: ha mikor valamellyik lopást mivel—lovon kívül—ha egy ökret, akár tehenet lop, akár juhat vagy disznót, az a mit lop tizenkét annyival tartozik. Ha házból valami marhát lop, 12 frt. birsággal tartozik; ha pedig hatalmat mivelend az házban tartozik ugyan annyi birsággal; ha pedig kertben, akár udvaron hatalmat mivel: birsága 6 frt.; ha vért teszen birsága 4 frt.; ha penig leányzót azvagy asszonyembert erővel megszegyenit, fejével éri meg; ha

zile de coasă, să adune și să ducă fânul unde zice dregătorului curții.

14) La seceriș să care tot felul de sămănături, unde li se spune.

15) Orășenii dau la Crăciun 50 de bani dare, și oricine are car e dator să aducă o bute de vin de pe via lui.

16) Orășenii din Făgăraș sunt datori să facă bere (?) din ceea ce li se dă din cetate și în afară de aceasta toate serviciile necesare.

17) Când se face ghindă, dela fiecare turmă de porci, a acelor cari nu sunt din țara Făgărașului, și le mână în pădure, dela 50 de porci se dă 1 porc, iar dacă nu sunt atâți se dă de fiecare 2 bani.

18) Fiecare preot dela sat dă la Rusalii 1 fl.

19) Românii au obiceiul acesta: dacă oarecare fură—afară de cal— vre-un bou sau vacă, sau oaie, sau porc, aceea ce a furat plătește de 12 ori. Dacă fură ceva din casă se pedepsește cu 12 fl. cu aceeaș sumă se pedepsește dacă face vre-o

mind kettő akarattýából lészen birsága 4 frt.; ha özvegyet széplősít 2 frt. — 20) Minden faluban egy esztendőben tartoznak egy hordó bort kiárulni. — 21) Ha mely oláh lovat lop fejével fizet érte. — 22) Nincsen köztek semmi dézsmálás sem buzájé, sem boré.—23) Mikor hadba hirdetnek, csak rész szerént, csak 2 száz lovagot bocsátni tartoznak, kiknek az urnak kell fizetni; annak utánna mikor az had leszál, az mit az úr fizetett nekik, azt községül meg kell adniok. Ha mikor közönséges had lészen azkor fejenként fel kell kelniek. — 24) Minden bojár egy dereczkelőjétul egy lazsnokkal tartoznak. Az várhoz nincsen dereczkelő, az molnokból, akár kié legyen, semmi jövedelem nem jár. Az firészmalomból bizonyos jövedelem vagyon. — 25) Ha mikor akár magyarok, szászok, oláhok, falujokból az disznókat egybe gyűjtik és ugy hajtják az erdőre, minden seregből, minden disznótul tartoznak 2 denárral és annak felette 8 köből zabbal. Ha pedig azl egybe gyűjtett disznók között valakinek sereggel volna, minden 50 disznótul az: egy disznót és minden egy disznótul: két pénzt tartozik megadni. — 26) Minden faluban az ő szokások szerént, minden esztendőbe, egy bojárt kell választani, ki az községnek esztendő által gongyát visellye és az adót beszeggye, mely bojár az esztendőbe fizetés szabados lészen. Ha valamely választott az ő bojárságának esztendőjébe történik meghalni, az ő fiai vagy atyafiai tartoznak egy lovat vagy három frtet adni. — 27) Ha valamely oláh azvagy bojár attyátul és attyafiaitul külön válik és pázsiton új házat csinál és készit, három esztendeig adóval sem szolgálattal nem tartozik.

samavolnicie în casă; dacă face în grădină ori curte 6 fl. pedeapsă; dacă face sânge 4 fl. birşag; dacă cu puterea necinsteşte pe vre-o fată sau muiere atunci îşi pierde capul; dacă s'a făcut cu învoirea amândurora dă 4 fl. pedeapsă dacă violează pe o văduvă dă 2 fl.

20) În fiecare comună, într'un an să se vândă o bute de vin.

21) Dacă vre-un român fură vre-un cal să-l plătească cu capul.

22) Nu-i între ei nici un fel de dijmă, nici de grâu, nici de vin.

23) Când se vesteşte războiu (extern), numai în parte, se dă 200 de călăreţi pe cari îi plăteşte domnul, iar când se întorc acasă, ceea ce le-a plătit domnul, trebuie să replătească fiecare sat domnului. Când e războiu general (înăuntru) atunci fiecare e dator să plece la oaste.

24) Fiecare boier dela o puiă a sa datoreşte un Țol. Cetatea n'are puiă, dela mori, ori a cui vor fi, nu se plăteşte nimic. Dela joagăre e un oarecare venit.

25) Când adună porci din ori care comună ungurească, sau săsească, românească şi-i mână la pădure, pentru fiecare turmă şi fiecare porc se plăteşte 2 denari şi pe deasupra 8 câble de ovăs. Dacă din porcii adunaţi, are cineva o turmă, atunci pentru fiecare 50 porci dă 1 porc, şi pentru fiecare porc dă 2 denari.

26) În fiecare sat, după obiceiul străvechiu, în fiecare an, trebuie să se aleagă un boier, care poartă de grijă comunei în decursul anului şi adună darea, acest boier în acel an e scutit de plata dărilor: Dacă oarecare din cei aleşi, se întâmplă să moară în timpul boieritului său, fii sau fraţii săi trebuie să dea 1 cal sau 3 tl.

27) Dacă un oarecare român sau boier se desparte de tată său sau fraţii săi şi-şi face casă nouă în câmp, 3 ani de zile nu datoreşte nici dare, nici slujbă.

(Fără an; după scrisoare şi ortografie urbariul pare a fi de pe la 1560—1570. Originalul urbarului se află în *Arhiva Statului* din Buda, Gyulafehérvári káptalan, Centuria Y. N-ro 36; publicat şi în *Magyar Gazdaságtörténelmi szemle*, I Budapest, 1894 pp. 164—166).

LIII

BERIVOIU-MARE

1.

Urbariul din 1806 al iobagilor de pe moșia lui Boer Ignatz din Berivoiu-mare

Slujba iobagilor. — Înainte de aceasta colonii făceau cu marhe sau cu palma pe săptămână 3 zile până la 1792 în care an în Iulie 9 mama lui Boer Ignatz: Balla Terezia văduva lui Boer Ferencz a redus slujba dela 3 la 2 zile pe săptămână cu boi și cu palma pe o formă, adaugând că fiecare muiere a colonilor să toarcă 4 fonți de tort pe an.

Dijme. — Din tot ce produc a 10-a parte, din 10 clăi una, din 10 miei unul, dacă nu vor fi 10, după fiecare oaie sau capră cu lapte 6 cr. pentru 1 porc 8 cr. pentru o vacă 3 polture dau proprietarului. Acei iobagi cari au piue, dau pentru fiecare ciocan 6 cr. și domnul dă lemnele de lipsă dacă în pădurea satului nu se află, dau o găină de Crăciun până astăzi.

Crîșma. — În timpurile vechi se crîșmuia numai la curtea din Berivoiu-mare, nici boierii și colonii n'avem drept să vîndă vin, nici bere, nici vinars și nici astăzi nu au colonii și zileri. Cu toate acestea dela întemeierea granițelor crîșmuesc dela San Mihai până la Anul nou conform legilor țării.

Pădurile satului. — Pădurea numită Petriceaua în parte de fag, în parte de brad a cărei vecini spre răsărit *Coama calului* din Copăcel pe jumătate păduri, spre sud *Capu Petricelii*, spre apus râul cel mic, spre nord fântânile satului, — care se întinde mai în jos de de *Capu Hășului*, care pentru lipsile celor din Berivoiu boieri, coloni ori zileri e slobodă, pentru străini folosirea e oprită.

Pășunile comune. — În hotrul din sus în capu satului din sus în numitul *locul sec* lângă hotarul Copăcelului este o pă-

sune. care dacă s'ar îngrădi și sămăna ar fi de 10 câble, dar fiind neproductiv și sec, numai pentru păscut se folosește, se află la răsărit între hotarul Copăcelului, la sud Machedon Iftimie, la apus Stan și David Ganea, la nord casele soldaților (? quartélyházak). — Tot în hotarul din sus are obștea din Berivoiu un darab de loc tufos și apăsător între vecini spre răsărit: hotarul Copăcelului, spre sud Machedon Iftimie, spre apus Petru lui David Chiușdea, și spre nord grajdul cailor husarilor.

(Originalul în ungurește, după copia legalizată din 24 Octombrie 1820).

(*Ibid.*, *Fogaras vidék* I, p, 703—5).

2.

În 13 Iulie 1820 începându-se conscripția urbarială în satul Berivoiu-mare în ținutul Făgăraș, prin conscriptorii Bodrogközi István și Fogarasi P. Miklos sânt de față dintre proprietarii Fiscul prin Thor István prefectul domeniului, Boer Ignatz prin dregătorul său Luka Pais, Rămășițele lui Boer Antal prin dregătorul Nicula Chiușdea.

Biraiile și locuitorii etc.

1) Noi iobagii care sântem fiscusești acum în satul acesta și până în anul acesta am fost iobagi ai cinștiților domni Boer din satul acesta, avem Urbarium, care Urbarium fiind și noi iobagii cei fiscusești din satul acesta sub biruința cinstitului Domn Boer Ignatz conscribăluind tot iosagul (ung.: cu 20 ani înainte) în satul acesta numitul cinstit Boer Ignatz, care a fost și acuma o parte este sub biruința Domniei sale. cum ne aducem aminte peste 20 de ani, atunci și slujbele cele iobăgești după urbariumurile cele vechi s'au luat în samă și s'au scris după care urbariumuri și noi iobagii fiscusești și ai cinstitului dom Boer Ignatz și ai nemeșiții răposatului domn Boer Antal facem slujba cea iobăgească, alt Urbarium și obiceiu primit n'avem, fără noi iobagii care sântem acuma fiscusești și aceasta răspundem precum nouă această poruncă ne-au dat domnii noștri ca după aceasta să facem slujba noastră cea iobăgească cum o fac iobagii cei fiscusești din vecinătatea noastră.

2) Noi iobagi cari sântem în satul acesta fiscușesc, fiind din descălecătură un ștuc de sat, partea cea mai mare iosag fiscusec în care noi locuim, care în vremea Crailor, acest iosag Craii l'au dat în schimb de zălog la un domn cu numele Pernyeszi Sigmond, care domn l-a vândut la strămoșii domnilor acestora Boer, cu numele Boer Samuel, acest domn iară l-a vândut la Prințul Brâncovean Constantin, dela care a scos afară acest iosag cu iosagul cel Boeresc împreună răposatul cinstit domn Boer Ferentz tatăl cinstitului domn Boer Ignatz și biruind iosagul acesta până la o vreme cinstitul domn Boer Ignatz dela care de curând răposatul domn Boer Antal cu judecată a luat-o la el și până la moarte a și biruit-o, dela a cui rămășițe Fiscușul la judecata de demult începută și de curând isprăvită în anul acesta cu execuție a cuprins-o și așa partea aceasta de iosag iară a venit în mâna Fiscușului și acuma noi în partea aceasta locuitori sântem iobagi fiscusești subț atâtea stăpâniri din sus numite la câți domni au fost părinții, moșii și strămoșii noștri, după atâtea Urbariumuri și obiceiuri primite au făcut slujba lor cea iobăgească, care noi a le spune nu știm. Noi până am fost subț stăpânirea răposatului domn Boer Antal și a rămășiței domniei sale aceasta slujbă am făcut-o după Urbarium, adecă: toți iobagii cari au biruit și au hăznuit heiu și moșie întreagă au făcut după puterea lor în săptămână cu 4 ori cu 2 boi 2 zile ori cu trupu; acei cari au hăznuit heiu și moșie jumătate dând domnii ceva ajutor tot aceasta slujbă am făcut-o, adecă: 2 zile în săptămână, lângă aceasta pe drumuri unde și până unde a avut ne-a trimis, zilele care le-am făcut ni le-au luat bune în slujbă, care slujbă ne-a fost la toți cu greutate mare. Acum iară venind supt stăpânirea Fiscușului, cum am răspuns mai în sus, domnii noștri aceia ne-au dat înainte, precum numai aceea slujbă s'o facem, care o fac iobagii cei fiscusești în vecinătatea noastră, adecă: care biruim și hăznuim heiu și moșie întreagă, aceștia să facă în săptămână ori cu 2 boi ori cu trupu 2 zile, aceia care hăznuiesc heiu și moșie jumătate aceia se facă în săptămână ori cu 2 boi ori cu trupu 1 zi. Noi iobagii cinstitului domn Boer Ignatz și a rămășiței domnului Boer Antal cum am răspuns mai în sus facem slujbă după Urbarium și obicei primit, cum a fost mai de demult a spune nu știm.

3) Noi iobagii cei fiscusești, cum am răspuns mai în sus, după rânduiala care ne-au dat domnii noștri facem slujbă ca alți iobagi fiscusești în vecinătatea noastră. — Noi iobagii cinstitului domn Boer Ignatz facem slujbă după Urbariumul nostru în săptămână 2 zile ori 4 boi ori cu 2 boi ori cu trupu cum ni puterea și ne mână facem slujba noastră. — Iobagii rămășiței răposatului domn Boer Antal cum avem putere facem slujba noastră ori cu 4 ori cu 2 boi ori cu trupu cum ne mână în săptămână 2 zile, cum am făcut și mai înainte.

4) Satul nostru și 2 hotare ale noastre sânt subt munte și muntele se află despre amiazi și satul nostru și hotarele noastre afară din pădure care sânt în munte sânt pe loc șes și oblu despre amiază noapte așa aflându-se satul nostru și 2 hotare ale noastre, după bunătatea și răutatea pământului cum se află în 2 hotare ale noastre care sânt unul din sus de sat, altul din jos de sat, așa le hotărâm după jurământul nostru. — Hotarul cel de sus îl împărțim în trei părți, adică: de frunte, de mijloc și slab; partea cea de frunte se află în mijlocul hotarului, din drumul țării până la *mărăcinii lupului*, partea cea de mijloc, din mărăcinii lupului până în calea cea de mijloc, de aici în sus e hotarul de pășune cu pădurile împreună.

Partea cea slabă care e apătoasă și roginosă îi din jos de acela lângă sat până în drumul țării. În partea cea de frunte dacă gunoim locurile noastre luăm hazna gunoiului. În partea de mijloc așisderea de două ori luăm hazna gunoiului. În partea cea slabă și dacă gunoim locurile numai odată luăm bună haznă gunoiului. În partea cea de frunte prăsim grâu curat și mestecat, și de toamnă și de primăvară, săcară, cucuruz, crumpene, cânepă și ovăs. În partea cea de mijloc sămănăm numai săcară și ovăs. În partea cea slabă maicuseamă numai ovăs sămănăm, dar și săcară se prășește în locurile cari sânt mai înalte, fără de apă. Hotarul din jos de sat după bunătatea și răutatea pământului iar îl împărțim în trei părți adică: de frunte, de mijloc și slab; partea cea de frunte îi în mijlocul hotarului din calea *Dederițzi* până în *Rogine*. Partea cea de mijloc din sat în jos până în calea *Dederițzi*; partea cea slabă care e pământ apătos și roginos e din Ro-

gine până în Movile cu hotarul Făgăraşului. Locurile noastre dacă le gunoim bine în partea cea de frunte luăm hazna gunoiului, de două ori nu prea sămănăm că nu să face totdeauna fără sămănăm, secară, cucuruz, cânepă, crumpene şi ovăs care se prăsesc bune. În partea cea de mijloc dacă gunoim locurile noastre luăm hazna gunoiului iar de două ori, în partea aceasta sămănăm şi grâu, secară, crumpene şi ovăs mai mult. În a treia parte care e pământ slab sămănăm mai mult ovăs şi acela dacă nu gunoim locurile nu se face, cătră movile locurile fiind mai înalte, în locurile noastre sămănăm aici şi secara se face bună. — Cu doi boi în aceste hotare ale noastre nu putem ara fără cu patru boi ori cu patru vaci.

2) Avem în pădure fânaţe cu gard închise, care de mult părinţii noştrii le-au făcut din *lezuituri*, care părinţii şi moşii noştri le-au biruit ca livezile, şi noi aşa le biruim. Lezuituri nouă în hotarul nostru nu se află si de ar fi după aceasta despre plata lezuitului întrebare nu poftim nimic pentru munca lezuitului, că nu noi fără părinţii noştri le-am lezuit. — Care teneratse (fânaţe) de demult din lazuri făcute şi cu gard închise în tot anul le cosim. — Acestea lazuituri vechi în teneratse (ung, tanarog) după bunătatea şi răutatea pământului le împărţim în 3 părţi, adică: de frunte, de mijloc şi pământ slab, care îi pietros, rece şi sânt pe coaste, care cu ape nu le putem vărsa şi gunoi. În partea cea de frunte într'o livadie în care se face un car bine încărcat de fân 6, 7, 8 măji într'acel tenerog putem sămăna 2 gălete de bucate de de toamnă. În partea cea de mijloc în care livadia, un tenerog facem un car încărcat bine de fân, într'aceea putem sămăna 3 gălete de bucate de toamnă. În partea cea slabă în teneratse unde facem 1 car bine încărcat de fân într'aceea putem sămăna 4 gălete de bucate de toamnă. Livezile în teneratsele acestea cosim târziu, otavă nu se face şi în care s'ar şi face, rupând gârduirile boii de jug o mîncă, pentru aceasta în teneratsele acestea otavă nu putem cosi. Fără de acestea teneratse şi livezi avem şi în amândouă hotare ale noastre livezi de coase între locurile noastre de arat şi lângă riu, care nu sânt cu gard închise şi care le cosim în 2 ani odată. Care livezi luându-le în samă, şi fiind pământul mai cu samă într'o formă cu care livezi unde facem 1 car bine încărcat de fân

6—7 și mai multe măji de fân; într'acea livadă putem să-măna 3 gălete de bucate de toamnă, dar lângă riu când se mărește riul și se varse, acelea livezi care sânt pe lângă riu le noroiește. Intr'acestea teneratse și livezi sr face fân bun de toată vita cu vlagă. Fără aceasta avem heiuri pustii în sat și heiurile noastre pe care ședem fiind largi, în grădinile acestora facem fân și otavă și le cosim cu heiurile împreună în tot anul de două ori și cu acestea fânuri și otave din teneratse și din livezi și din grădinile și heiurile pustii ținem și îngrășăm vitele noastre. 3) Aproape de satul nostru avem două locuri cu târg, unul în Făgăraș de 1 mil de loc departe unde putem merge în toată vremea în 3 ceasuri, în care oraș târgul de săptămână se face Vinerea și 3 târguri de țară într'un an, în care oraș și la târguri în toate zilele ce ducem de vândut toate le vindem cu haznă bună și toate celea ce avem lipsă le putem cumpăra. Al 2-lea târg îl avem în Vaida-Recea în vecinătatea noastră unde putem merge într'un ceas, se face târg de săptămână Marția și cum am auzit și 2 târguri de țară se vor ținea în satul acesta după aceasta. În care târg satul nostru puținică haznă a avut, că numai opinci argăsite, sare și piper și tămâie putem căpăta și noi ce ducem nu putem vinde. 4) Pășune de vitele noastre înainte de aceasta am avut destulă, dar cinstiui domn Boer biruind satul acesta tot, ne-a oprit din pădurile cele domnești să nu păscuim cu vitele noastre într'acelea și așa ne-a căutat să cumpărăm pășune pe sama vitelor noastre. Pentru care ne rugăm, — precum și la alte hotare și păduri domnești vitele iobagilor în toată vremea le păscuiesc, — și aicia să facă milă domnii să ne sloboadă în pădurile cele domnești în hotarul acesta, așa n'am avea lipsă de pășune. 5) Ape bune și sănătoase și pe sama vitelor noastre și în sat și în hotarele noastre avem destule. 6) Satul nostru are pădure deschilinită de pădurile domnești, din care avem lemne de foc câte ne trebuie, care păduri sânt de fag și de brazi în munte. Lemne de nemeștie de brad pe lângă ale noastre și de fag, până acuma domnii din pădurile domnești când am cerut ni-au dat, cât ne-au trebuit și după aceasta ne rugăm să ne dea. 7) Vii în hotarele noastre nu sânt, nici în țara Oltului nu se află. 8) Pădurile și cele domnești și ale satului toate de fag (că

de ştejar nu sânt) fiind în dos despre miază noapte nici în 40 de ani într'acestea nu se face jir, într'aceasta n'avem nici o haznă. 9) Noi dăm dijmă domnească din 10 clăi ori ferdele ună din bucatele noastre, de dijmă crăiască ori fiscusească nu ştim nimica, n'am dat, nu dăm, nici în țara Olutului nu se dă. 10) Pometuri în grădinile noastre pe sama noastră avem destule din care şi vindem, dar grădini cu hermei şi alte grădini în hotarele noastre nu se află. Tufe de arin şi de mesteceni sânt destule, din care facem țarina. 11) Trestie în hotarul nostru nu se află. 12) Noi iobagii cei fiscuseşti şi cei Boereşti cum au răspuns mai în sus, fiind Făgăraşul oraş aproape de satul nostru şi târguri şi la toată vremea în acest oraş ce ducem vindem toate celea cu haznă bună, şi putem cumpăra de ce avem lipsă şi într'aceea avem modru când mergem în acest oraş cu carele şi cu plugurile şi cu mânila a lucra, şi cu aceasta ne putem face haznă şi câştig bun, dar până acuma numai unii au făcut cu aceasta lor haznă. Se află pe riu în satul şi în hotarul nostru piuă în care se gată postavuri de zeghe şi cioareci cari le hăznuesc iobagii fiscuseşti şi boereşti; cu numele iobagii cei fiscuseşti aceştia: Matei Ganea, Iuon Ganea, Samoilă Iosif Chiuşdea, Comşa Radu lui Chiuşdea, Naftanuil al lui David Ganea, Cornea Neculae, Naftanuil Comanits, Iacob Ganea, Naftanailă al lui Iuon Ganea, văduva lui Iuonu Popii Răduleş, Radu lui Machedon, David Flora, David Stoia Radu Stoia, David Chiuşdea, Samoilă Chiuşdea, Nicolae Sita, Niţu lui Nicolae Chiuşdea, Dumitru Chiuşdea, Laţcu lui Irimie Chiuşdea, Vasilie al Popi Răduleş. — Iobagii ai cîrşitului domn Boer Ignatz: Zache Pais, Moise Pais, Luca Pais; iobagii rămăşiţei răposatului domn Boer Antal: Petru Chiuşdea, Şerban Chiuşdea, cu care piue numiţii iobagi, care lucră bine trăgând cheltuiala în jos, fac într'un an cu o piuă 15 zloţi şi mai puţin care cum lucră. Se află între iobagii cei fiscuseşti „boieri scăzuţi” în nume: Matei Ganea, Iuon Ganea, George Ursa, Samoilă Ursa, Iacob Ganea, Naftanail al lui Iuon Ganea, Radu lui Machedon, Naftanail al Manii Ganea, acest „boieri scăzuţi” acum iobagi fiscuseşti au munte de păşune cu Boerli şi cătanele călăraşi cu nume Socoleşti, munte cu nume *Petrile Popii* în hotarul Dejanilor în care munte se pasc

oi sterpe, și au numiții iobagi cu numiții Boeri și cătane împreună într'un an 15 zloți în muntele acesta cu iobagi fiscusești sus numiți. Mai are o văduvă cu numele Minca lui Bodi, parte, care fugind în Țara-Românească cu totul, pe partea ei aceasta din munte a pus mâna curtea. — Mai au iobagii cei fiscusești boierii scăzuți din sus numiți, cu boierii cei numiți un munte, adecă cu Socoleștii cu nume Petriceaia în hotarul nostru din care venit îl împărțesc iobagii cei fiscusești din sus numiți cu boierii Socolești în 2 părți, dacă partea în muntele acesta al iobagilor din sus numiți fiscusești; răposatul domn Boer Antal a luat-o, și acuma aceasta parte îi în mâna rămășiței numitului domn Boer Antal. Alte familii dintre a iobagilor cei fiscusești, iar boierii scăzuți cu nume: David Cornea, Nicolae Cornea, Achim, Cornea, Naftanail Comanitz, văduva Popii Răduleț, David Flora, Popa Naftanail Răduleț, Vasile Răduleț, Niculae Sita, David Stoia, Radu Stoia, George Popa, Iuon Popa, cari boieri scăzuți și iobagi fiscusești au un munte de pășune de (?) râul Dejaniilor, *Gropile* cu boierii din satul acesta Răduleștii împreună și împart hazna în 2 părți ca frați. Se află în satul nostru iobagi fiscusești cari au oi și cai mai multe ca ceilalți și le țin în Țara Românească și vara le aduc pe munții țerii acesteia la pășune, cu numele: Matei Ganea, Iuon Ganea, Radu lui David Chiușdea, Comșa Chiușdea, Gheorghe Ursa, Dumitru Chiușdea, Nicolae lui Irimie Chiușdea și Radu Stoia, acestea cu oile și cu caii fac câștig bun și bine să hăznuiesc (ung.: boierii scăzuți din cauza nesupunerii și neascultării și-au pierdut libertatea de boieri și au ajuns iar iobagi). 13) Fabrici nici în Făgăraș oraș, nici în țara Oltului nu se află. 14) Pe ape mari cu luntri nici un câștig nu facem. 15) Vinuri și vii nici în hotarele noastre nici în țara Oltului nu se află. 16) Nici var nici cărbuni nu ardem. 17) Satul nostru n'are nici un venit, fără a crâșmări vin și a fierbe rachiu și olevine (= ser) și a crâșmări și noi iobagii cei fiscusești și ai cinstitului domn Boer Ignat și ai rămășiței domnului Boer Antal sântem slobozi la vreme. 18) Ape de topit cânepă avem destule și bune. 19) Mori de făină avem în sat două una Domnească, alta Boerească, n'avem lipsă.

5) Un iobag fiscusec în satul nostru care locuiește pe un

heiu întreg, câte locuri de arat și câte mai mari și câte mai mici, așîderea câte livezi mari și mai mici biruiește cu rîndu și cu samă și aceasta de câte măsuri de Beciu sînt ale spune nu știm, fără după conscripție cu adevărat unul ca acela biruiește și hăznuiește și amîndouă hotare ale noastre 20 de galete locuri da arat care fac cum ne-am înțeleptit măsuri de Beciu 30; Livezi de coase 11 lerdate (? = iugăr) care fac măsuri de Beciu 33. Intre iobagii cînstitului domn Boier Ignat un iobag care locuiește un heiu întreg, aceste biruiește și hăznuiește în amîndouă hotare ale noastre locuri de arat 20 de galete care fac pe măsuri de Beciu 30 și 7 lerdășe de livezi care fac măsuri de Beciu 21.— Intre iobagii ai rămășiței reposatului domn Boer Antal, un iobag cu heiu întreg hăznuiește în amîndouă hotare ale noastre locuri de arat 16 gălete care fac măsuri de Beciu 24. — Livezi lardășe 9 care fac măsuri de Beciu 27.— Otavă în teneratzele și livezile noastre nu se face cum am răspuns mai în sus, că cosim și facem fânurile târziu, numai în grădinile heiurilor ale noastre pe care ședem și heiurile cele pustii cosim otavă.— Locurile de arat și livezile ale noastre din an în an nu se împărțesc fără acelea sînt de șezut la heiurile noastre date și scrise.

6) Noi iobagii cei fiscusești numai în anul acesta venind iară sub biruința fiscușului până acuma cum am răspuns mai în sus, fiind noi și părinții noștri sub biruința domnilor Boer după Urbariumul acelor domni am făcut slujba noastră cea iobăgească la domnii boeri. Noi acum ca iobagi fiscusești Urbarium n'avem fără din rînduiala domnilor noștri facem slujba noastră cea iobăgească ca iobagii cei fiscusești în vecinătatea noastră; adecă iobagii aceia care biruesc și hăznuiesc heiu și moșie întreagă fac în săptămână 2 zile ori cu 2 boi ori cu trupu; acei iobagi care hăznuiesc heiu și moșie jumătate aceia fac în săptămână o zi ori cu 2 boi ori cu trupu. Iobagi ai cînstitului domn Boer Ignatz după Urbarium fac în săptămână 2 zile ori cu 4 boi ori cu 2 boi ori cu trupu cum au putere.— Așîderea iobagii rămășiței răposatului domn Boer Antal după Urbarium fac în săptămână 2 zile ori cu 4 boi ori cu 2 boi ori cu trupu cum îi puterea tot într'o formă și aceia cari hăznuiesc hei și moșie întreagă și aceia care hăznuiesc hei și moșie jumătate tot aceea slujbă o

fac. Și iobagii cinstitului domn Boer Ignatz tot aceasta slujbă o fac după Urbarium.— Lângă aceasta slujbă noi toți iobagii din satul acesta pentru birăul satului din poruncă Impărătească toată gazda face o zi de clacă cu trupu la Domnul acela al cui iobag îi birăul satului; alte slujbe nu facem.

7) Noi iobagii din satul acesta care acuma sântem fiscusești și înainte de aceasta și noi și părinții noștri cari au fost a domnilor Boeri, așijderea noi iobagii cinstitului domn Boer Ignatz și ai rămășiței răposatului domn Boer Antal dăm dijmă domnească, de dijma a nouălea nu știm nimica, n'am dat, nici nu se dă în țara Oltului. — Noi iobagi fiscusești și Boerești, cum am răspuns mai în sus, dăm dijmă domnească din toate bucatele noastre și de toamnă și de primăvară din 10 clăi una, din cucuruz și din crumpene din 10 ferdele una, din cânepă din 10 fuiore unul, din semânța de cânepă din 10 cupe una — Noi acuma iobagii cei fiscusești în anul acesta luând fiscușul pe noi subț biruință, până acuma numai din miei am dat dijmă, adică din 10 unul și dacă n'au fost 10, ceilalți iau răscumpăfai cu câte 1 crețar cum dau iobagii cei fiscusești din vecinătatea noastră. Noi iobagii cinstitului domn Boer Ignatz și ai rămășiței răposatului domn Boer Antal din 10 miei unul, și dacă nu sânt 10 dăm pentru toată oaia o dutcă [=susták ung.] pentru acelea care sânt cu lapte. Dăm pentru o piuă în tot anul 4 dutce, care răposatul domn boer Antal ne-a luat cu sila și rămășița domniei-sale aceasta plată pentru toată piuă o ia și a luat-o până acuma, care nici un domn până acuma dela noi pentru piuă nu a luat; dăm pentru o vacă cu lapte 3 potori, pentru un porc o groșiță și găina Crăciunului toți iobagii și văduvele; lângă aceasta cânepă, câlț, lână cât a vrut ne-a dat să toarcă muierile noastre și aceasta în slujbă nu ni-zu luat-o, lângă aceasta bucatele cele domnești le cărăm și nici aceasta în slujbă nu ne-au luat și nu ne iau. Și noi care sântem acuma iobagi fiscusești până am fost sub biruința răposatului domn Boer Antal și a rămășiței toată această slujbă numită le-am dat și le-am făcut.— Și noi iobagi ai cinstitului domn Boer Ignatz toate din sus numite și rânduite le facem și le plătim ca iobagii rămășiței răposatului domn Boer Antal. — Noi iobagi fiscusești până acuma numai dijme am dat din bucatele noa-

stre și din miei, cum am răspuns mai în sus, după aceasta ce rânduială vor face domnii despre alte datuituri nu știm, noi până acuma în bani gata la domni nimica n'am dat. — Noi iobagii ai cinstitului domn Boer Ignatz și ai rămășiței domnului! Boer Antal, cum am răspuns mai în sus, alte celea la domnii noștri n'am dat.

8) În satul nostru heiuri pustii fiscușești, care au fost de demult părăsite sânt 12, din care sânt cu moșie trei, și din acestea nouă fără moșie, care le biruiesc și le hăznuiesc curtea și iobagii cei fiscușești. Cele cu heiu le hăznuiesc: 1) Iuon și Matei Ganea și fac slujbă în săptămână 2 zile cu ce-i mână. 2) Minca lui Bodi, care a fugit în Țara Românească și acum o biruiește curtea. 3) Radu Stoia cu Șerban al Radului, Gheorghe Chiușdea și fac slujbă în săptămână 2 zile cu ce-i mână. — Heiuri pustii fără moșie pentru care iobagii fiscușești, cari le hăznuiesc nici o slujbă nu fac, nici taxă nu dau, cu numele: 1) David Flora. 2) Toma Radului Chiușdea. 3) Radu Machedon. 4) Naftanail Ganea. 5) Popa Naftanail Răduleț cu Vasilie Răduleț. 6) văd. Iuon Popii Răduleț. 7) Curtea. 8) David Cornea cu Achim Cornea. 9) Cinstita Curte. — Heiurile pustii ale cinstitului domn Boer Ignatz care le hăznuiesc, iar iobagi ai domniei-sale, două: 1) Iuon Tehenea. 2) Moise Pais. — Pentru aceea sânt pustii acestea heiuri, că iobagii de pe ele au murit și s'au pustii, și unii în Țara Românească au fugit.

9) Cum am răspuns mai în sus noi iobagii și cei fiscușești și cei ai domnilor Boer avem pădurea satului de fag și de brad cu Boerii împreună din satul acesta, din care lemne de foc pe sama noastră avem destule, din care și vindem și bine ne câștigăm, așisderea lemnele de brad de nemestie cu preț le vindem și cu aceasta bun câștig facem. Din pădurile domnești până acuma de lemne de nemestie pe sama noastră bine ne-am ajutat și după aceasta avem nădejde că domnii noștri ne ajută. — Până acuma acel obicei a fost în satul nostru precum iobagi și heiuri și locuri și livezi le-am zălogit cu știrea domnilor noștri și cu știrea rudelor și la străin le-am putut vinde n'am fost opriți. — Satul nostru pecete n'are.

*Gheorghe Chiușdea birău †
Iuon Ganea jurat*

*David Cornea jurat †
Naftanail Comanits „ †*

Radu lui David Chiuşdea bătrâni † Nicolae Sita bătrâni †
Radu Stoia „ † Zache Pais „ †

Berivoiu mare, 16 Iulie 1820.

(L.S.) *Bodrogksi István*

(L.S.) *Fogarasi P. Miklós*

3

DECLARATIO

Ego Ignatius Boër de Nagy Berivoj declaro meo et quorum inererit, nomine quod si quidem occasione secentius per Spectabiles Dominos Fiscales Cancellistas per actae Exequationis Portionis Fisco Pernyeszianae in Possessione Nagy Berivoj Inclyto Districtui Terriae Fogaras adjacente plurima sexum virilem avito jure concerrentia Bona ocupata sint, quae per Conscriptionem Urbarialem pro parte Fisco Pernyesziana adscripta forent, et per subsequituram quoque regulationem Urbarialem Parti Fisco Pernyeszianae pro ratione moderni possessorum (?) adscribentur, mihi et quorum inererit, ne sit rerum eadem Bona, quae videlicet ad Portionem Fisco Pernyeszianam indebite per Spectabiles Dominos Cancellistas occupata sunt, lure rehabendi et quae ad avitum nostum Jus, possessorum que pertinere de Jure dignoscentur, revendicandi.

Fogaras die 20-a Octobris 1820.

Ignatius Boër de Nagy Berivoj

(*Ibid.*, I pp. 639—706).

LIV

CUCIULATA

1

Extractus Urbarii Portionis Possessionariae Fiscalis in Poss. Kutsulata habitae medio DD. Pauli Szkorei et Stephani Horvatovits Cancellistarum Regio Gubernalium anno 1767 die 27 Iulii sub propriis sigillis et subscriptionibus legitime confecti et emanati.

Servitia Iobbagionum. — Prioribus temporibus, singuli Iobbagiones hebdomedatim manuali labore 4. Projuncturis vero quator, pluribus aut paucioribus juxta cujuslibet facultates tribus, Domino Terestri in recognitionem status sui Iobbagionalis serviebat diebus, nunc Iobbagiones manualibus tres projuncturis autem secundum cujuslibet facultates duos hebdomedatim praestant dies. — Irquilini autem, cum illi externas appertinentias nullas haberent unum solem tam manuali labore, quam projuncturis quavis septimana serviunt diem.

Vecturae. — Nullas praeter ordinarium servitium praestant; si quas tamen illis praestare contingat computantur (?) ipsis in ordinarium servitium.

Census. — Singuli Iobbagiones Fiscales hujates a qualibet vacca lactifera medie octale Butyri, praeterea unam Gallinam, vel loco illius 3 Xr-os et tempore Procreationis unum octale avellanarum, et duas métretas Pomorum sylvestrium pro conficiendo aceto aptorum in saonem (?) Curiae Fiscalis subministrare tenentur.

Ius Educilli. — Tam Fisco, quam duobus ad huc in hac Possessione Dominis Possessoribus vini educillas licita semper fuit, aliis vero non nisi a Festo Sancti Michaelis ad nativitatem usque Christi Domini educillare. Liquidum concessa fuit; si nihilominus Iobbagiones Fiscales a quolibet . . . crematorio 3 Rfl. solvant, quam cremati . . . a qua secus prohibatur, quam ejus distractio conceditur. Diversorium (?) vera ex parte Fisci nullum haberunt (?) erectum, sed juxta lubitum (?) Provisoris e Iobbagionibus denominatur aliquis pro educillatore possunt que distrahi a parte Fisci annuatim (etc. ?).

Macillum. — Liberum est unde Fisco nullus est seditus.

Aquae a Piscatione interdictae. Praeter lacum Balta Boerului dictam, quae soli D-no Antonio Boer est licita nulla alia est, nam Fluvius Alutae et vivus per pagum decurrens cuivis liber est.

Decimae.—E singulis Frugibus in agris decimae obnoxiiis in Territorio isthoc existentibus, si instramine (?) coligantur decima gelima si juxta cubules vero percipiantur decimus cubulus aut decima metreta cedit domino terrestri, ex ovibus autem, capris sterilibus et vervecibus, o uti etiam porcis majoribus et apum alvearibus decimum quintum tangens. cedit Fisco, prioribus temporibus; nunc vero cum similia non decimantur, redimuntur 1 xr. Ex agnellis autem. Hac dis et apum examinibus, et porcellis decimus est Fisci infra decimales autem redimuntur 1 xr.

Soli natura et Fertilitas.—Primis in hoc Districtu, quo ad Procreationem cujuscumque in isto circulo procreari solitarum frugum locis, merito annumerari potest, quippe semel finatus ager in hoc territorio existens, tribus vicibus insemnatus optimas profere frugis, uno pars Territorii ad fluvium Alutae sita nulla indiget fimâone, et tamen procreationem frugum habilissimam habet terram, solet autem tribus vicibus pro autmunali semine quator, vel etiam duobus, sed iam difficilius iugalibus sub arari, pro vernali autem . . . isant etiam semel.

Procreatio Frumenti

		In Summo		Mediocr.		Infimo	
		Geli- mac	Me- treta-	Geli- mac	Me- treta-	Geli- mac	Me- treta-
In Territoris hujus Possessionistalis esse solet; ex insemnato							
1 cubulo:	Tritici	6	—	4	—	2	—
	Siliginis	4	—	2½	—	1½	—
	Avenae	4	—	2½	—	1½	—
	Milii	24	—	16	—	12	—
	Hordei	4	—	3	—	2	—
	Sem. Canab.	6	—	4	—	2	—
		Cub.		Cub.		Cub.	
Ex una metr. Cucuruz colliguntur in modis		—	10	—	6	—	3.

Excussio		Cub.	Metr.	Cub.	Metr.	Cub.	Metr.
Tritici		—	2	—	1½	—	1
Ab excussa una	Gelima proveniunt						
in granis	Siliginis	—	3	—	2	—	1
	Avenae	—	3	—	2	—	1
	Hordei	—	3	—	2	—	1
	Milij	—	3	—	2	—	1
	Sem. Canab.	—	6/16	—	4/16	—	3/16
Ex uno cub.	Cucuruz in modis						
excusso	provenire solent in						
granis	mediocriter	—	—	—	1½	—	—

(Copie după original din 1820).

2.

În 22-29 Ianuarie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Cuciulata din ținutul Făgăraș, prin conscriptorii Szabo Mihaly și Borosnyai L. István sânt de față proprietarii în persoană sau prin dregătorii lor.

1) În satul nostru Cuciulata avem 3 curți unde facem slujbele, adecăte la curtea Grofului Mikes, la curtea domeniului, la fiscusească, și la curțile domnilor Boer. — a) La curtea Grofului Mikes (Iános) sânt urbarii și mai vechi și mai nouă, slujba mai de mult a fost cumcă de tot iobagul ori văduva dela Sân George până la Sân Mihai, care a avut 4 boi în toată săptămâna cu mâncarea lui a făcut cu 4 boi 2 zile, cu pălmile 3 zile. Dar de 30 ani încoace s'a făcut milă la Domnul Grof Mikes Iános de ne-a mai iertat din slujbă în ăst chip: Se facem tot iobagul ori văduva dela Sân Mihai până la Sân George în săptămână 2 zile cu câte 2 boi, cu pălmile câte 3 zile, dela Sân-George până la Sân Mihaiu cu câte 4 boi 2 zile, cu câte 2 boi 3 zile. cu pălmile iarăși 3 zile. Lângă această slujbă tot iobagul mai facem o zi de clacă la curte cu pălmile și atunci tot iobagul capătă dela curte 2 țipăi, zilerii ori văduvele fac în toată săptămâna câte o zi cu mâncarea lor cu 2 boi ori dacă poștește curtea cu pălmile. — Tot iobagul ori văduva toarce la curte într'un an 2 punți de

fuior și 2 punți de petsisale ori călți ; tot iobagul frânge câte 26 de mânuși de cânepă pe sama curții. — Zilerul și zilerița toarcă câte 1 punt de fuior ori călți și frânge câte 13 mânuși de cânepă. — Tot iobagul și văduva dă la curte într'un an 6 găini, zilerul și zilerița câte o găină. — Tot iobagul și văduva cu vacă fătată dă pe an o fele de unt topit. Tot iobagul ori văduva deia curte în tot anul când se face dă 2 ferdele de mere pădurețe și 1 cop de alune ; zilerii și văduvele o ferdelă de mere și o fele de alune. Tot iobagul ori văduva, zilerul ori văduva face pentru birăul satului o zi de clacă și atunci tot omul capătă dela curte 2 țipăi. Mai de mult tot iobagul ori zilerul ori văduva a dat la ghinde pentru 1 porc 3 mariași, la jir 3 crețari, dar de 15 ani încoace nu ne lasă curtea cu plata numită, dar caută să ne tocmim cu curte cum ne putem. Dijmă la curte dăm din zece una, adecâte din grâu, secară, mei, cucuruz, ovăs, din cânepă, orz și din semințe, afară dintr'astea din miei, iezi, porci, dar dacă au fost mai mulți ori mai puțini ca 10, am dat pentru tot mielul ori iedul ori purcelul câte 1 crețar. — Lângă slujbele mai sus numite ni greu, că dacă ne ducem la slujbe și lucrăm un ceas, ori două ceasuri, dacă vine ploaia ne trimite acasă, și ceasurile în cari am lucrat nu ni le ia bune.

b) Noi iobagii Fiscușului avem urbarii și mai vechi și mai nouă în mâna curții, după care facem slujbele curții, adecâte un iobag cu 4 boi face în toată săptămâna cu mâncarea lui 2 zile, care iobag ori văduvă are 2 boi face câte 2 zile, ori dacă pofteste curtea cu pălmile face 3 zile, zilerii și văduvele zilerilor fac în toată săptămâna ori cu palma ori dacă au boi câte o zi. — În treaba slujbii acea povară o avem, că când ducem lemne în slujbă la curte, mergem pe înserat în curte și tot ne silește să le tăiăm de stânjin. — Afară din slujbele numite pentru birăul satului, face tot iobagul, zileri, văduvele clacă de o zi ; în tot anul dăm la curte tot iobagul și văduva când se face 2 ferdele de mere pădurețe și 1 cop de alune. — Zilerii și văduvele lor dau o ferdelă de mere pădurețe și o fele de alune. Tot iobagul ori văduva care are o vacă fătată dă la curte o fele de unt topit, dar zilerii și văduvele lor dau numai un fărtaș de unt. Iarăși dau iobagii și văduvele lor la curte o găină și torc pe sama curții 1 punt de cânepă, de:

stupe or. de călți. Dijme așa dăm din toate la curte, ca cum se dă la curtea domnului Grof Mikes, și lângă aceea dăm și din boi (? = oi).

c) Iobagii Domnilor din familia Boereștilor după obiceiul facem slujba stăpânilor, adecâte la domnul Măria Sa Boer Ferentz să fie urbariu nu știm. Slujba mai de mult așa s'a făcut tot iobagul ori văduva lui cu 4 boi în săptămână cu mâncarea lui a făcut o zi, cu 2 boi a făcut 2 zile, cu pământ 3 zile, dar de 30 ani încoace domnul Boer Antal ne-a mai ușurat cu atâta că astea 3 zile de palme, una ne-a iertat-o. Zilerii și mai de demult și acuma fac câte o zi în săptămână, care au moșie în câmp, dar care n'au moșie în câmp numai casă fac iară câte o zi în săptămână, dar capătă pe zi câte 3 țipăi dela curte; afară dintr'astea toarcem la curte tot iobagul, zilerul și văduvele câte 2 punți de fuior și 2 de călți; când se fac mere în pădure, dă câte 2 ferdele de mere și un cop de alune; la Crăciun tot iobagul, zilerul și văduvele dau câte o găiră și 10 ouă. Lângă astea iobagul ori văduva frânge ori meliță o claie de cânepă, dar zilerul numai o jumătate.

2) Noi precum am răspuns pe întrebăciunea cea dintâiu facem slujba precum știm după urbariu.

3) Noi avem urbariu.

4) Hotarul nostru este de 3 câmpuri și se prășește grâu, mestecătură, secară și alte bucate; pământ de arătură avem și mai bun și de mijloc în câmpul nostru de arătură și la ogor și la întors și la sămănat să ară cu 4 boi; — Noi avem livezi de frunte, de mijloc și slabe, livezile acestea se pot împărți și socoti în 4 părți; o parte este bună, când nu le înecă apele putem cosi de pe ele și otavă, o parte este de mijloc, două părți mai slabe. — Imprejurul satului nostru avem 3 orașul: Făgărașul, Brașovul și Cohalmul. Făgărașul este de două miluri de pământ, Brașovul de trei miluri, Cohalmul de un mil de departe. În Făgăraș areori ne ducem, ce ducem la Brașov îl vindem cu preț, dară la Cohalm numai când e înghețat Oltul ne putem trece, căci fiind alte vremi la luntrea Grofului Háller János nu ne trece; calea la Făgăraș și la Cohalm este mai bună, la Brașov e grea. — A păduri e slobod numai pe sama noastră. — În pădure avem pășune destulă,

de mijloc despre partea bunătații, și de boi și de vaci și de vite mai mărunte, până la strânsul câmpului, după aceea avem și un câmp destul. — De ațăpat vitele avem apă destulă. — Pădure de lemne de foc și de nemeștii în hotarul nostru în pădurea curții avem destulă, dar calea pădurii este grea. Satu nostru nici pădure de ghindă nici de jir nu are, dar dacă ne trebuie pe sama porcilor noștri, ghinda și jirul îl cumpărăm dela curte pe cum ne putem tocni. — Dijmă împărătească nu dăm. — În sat avem pometuri, grădini de verze și de legumi. — Satul nostru în locul numit *Sacu*, a avut loc de 30 de gălele de arătură și în *Țipar* livadie de 15 care de fân, dar astea două ștucuri de pământ sunt puse în zălog la niște săteni, adică *Sacu* în 300 de zloți, *Țipariu* în 830 de zloți. — Mori de făini avem destule ale curții, dar fără glajă (?) împarte. — Are satul și un tău, unde se face pește și țipar și cine vrea să prinză poate, dar oamenii noștri nu s'au învățat a folosi. — Ne folosit nu putem da alta înainte numai aceia când iese Oltul mare și atunci ne strică din hotare și de pe locurile de arat bucatele, și de pe livezi fânul și iarba.

5) Noi iobagii din satul nostru moșie în câmp, adecâte loc de arătură și de livade nu avem toți într'un chip, altul are mai mult altul are mai puțin, dar slujba o fac toți într'un chip. Livadie peste o sută de care avem unde în tot anul putem cosi otavă, când nu iese apa și Oltul, pe livezile celelalte nu cosim niciodată otavă. Hotarul nostru despre loc de arătură se poate împărți în trei părți, dintre care o parte este bună rodoasă, una de mijloc, una mai slabă. Moșia în câmp, heiuri este de mult împărțită.

6) Câte zile și cu câți boi facem slujba în săptămână am răspuns pe întrebarea cea dintâi. Aratul pe sama noastră, la ogor și la întors facem cu 4 vite; așa și la sămănat cu câte 4 boi, dar care nu are, din lipsă și cu doi boi năcăjește.

7) Dijme împărătești la satul nostru nu se dă, de pe nime până acuma n'am auzit. Dijmă curții așa am dat-o pe cum am răspuns pe întrebarea cea dintâi, precum se dă și în alte varmeghii. Afară de cele mai sus pe întrebarea cea dintâi numite nu dăm la curte nimic.

8) Despre partea domnului Grof Mikes, nu se află nici un heiu pustiu, despre partea fescușului sânt două heiuri pustii,

un heiu de iobag și unul de ziler, de pe cari iobagul și zilerul în vremurile cele scumpe de 5 ani s'au dus în țară și de-atunci curtea dându-le amândouă la iobagi, așa le-a luat hazna. — Despre partea familiei boerească sânt două heiuri pufii ale domnului Boer Iosif, de pe care locuitorii în anii cei de lipsă au mers în țară; și de atunci pustelor acestora le ia hazna domnul Boer Iosif.

9) Noi sâtenii tot avem slobozenie de când ne-am pomenit să aducem pe sama noastră (lemne) și de foc și de nemestie, cu îngăduința curții, dar a pădurii din pădurile curțiilor cari sânt dintr'afară de hotarul nostru nu sântem slobozi. Noi iobagii domnului Grof Mikes mai de demult am fost slobozi a zălogi unul la altul moșia din câmp într'o lipsă mare, dar acuma nu mai sântem slobozi căci ne-a oprit curtea. — Iobagii fiscului am fost și acum sântem slobozi, când ne ajunge o lipsă mare a zalogi unul la altul, până putem a le scoate. — Iobagii familiei Boerilor, precum n'am fost slobozi până acuma a zălogi, nici acum nu sântem slobozi.

Stan Robotșa †	jurat	} Iobagii lui Grof Mikes	Nică Bujuman †
Ion Coleșa †	"		Ștefan Nisa jurat †
Arsenie Coraț †	"		Nica lui Brânza †
Dumitru Luugu †	"		Stan Vasilie
David Man (?) †	"		Ionas Goila (?)
Ion Busuman (iobag fisc.) birău †			Gligorie Târnovean †

(Ibid., Fogoras vidék, III pp. 450—516)

LV

DRĂGUȘ

În 3—11 Februarie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Drăguș din ținutul Făgăraș, prin conscriptorii Bőjhte Antal și Kiss Lános sânt pe față dinire proprietari: Gidofalvi Ferentz și dregătorul lui Baro Bruchenthal Iosef.

1) Noi sâtenii așa știm că curtea să aibă urbarium.

2) Urbarium ştim că are curtea, încă cum ştim noi două urbariumuri se află, unul de 99 de ani cum am auzit că s'ar fi făcut, celălalt de 66 de ani, slujba nu ştim după urbarium ori după ce ne pofteste, fără ştim că pe toată gazda, ori cu multă, ori cu puţină moşie 2 zile ne mână într'o săptămână, mai de mult, când slujam la curtea Fiscuşului în Făgăraş, dela o moşie întreagă să făcea 2 zile într'o săptămână cu trupul, cu carul ori cu plugul, o zi într'o săptămână, dar de când am căzut în mâinile Mariei Sale Baronului Bruchenthal de 66 ani—cum gândim noi—s'a înmulţit slujba foarte tare, ci acuma nu să uită după moşie, ci ori mult ori puţin dela toată gazda 2 zile pofteste într'o săptămână ori cu trupu ori cu vitele.

3) Cum am răspuns curtea are Urbarium, dară nouă nu ne-a suloacat (?) niciodată, de cu câte zile într'o săptămână sântem siliţi să facem slujbă nu ştim după urbarium ori după ce ne sileşte a face slujba asta, fără atâta ştim cu bună samă auzind şi dela părinţii noştri şi noi unii ca copii pomenindu-ne, că slujba mai înainte până n'am fost sub stăpânirea Mariei Sale Baronului Bruchenthal am făcut cum am răspuns, slujba îi grea într'o săptămână 2 zile, de când sântem sub stăpânirea asta, la care slujbă, când răsare soarele să fim în brazdă, la prânz nu ne lasă un sfărtaş de ceas să răsuflăm, la minaj un porţion de fân la patru vite şi nici atâta vreme nu ne îngăduşte ca să poată vitele noastre acel porţion de fân cu odihna a-l mânca, unde mai demult am avut slobozenie de dimineaţa pâia la 6 ceasuri pe locul cel domnesc să paştem vitele, atunci am înturnat la brazda şi până la prânz am lucrat, când iară un ceas odihnă ne-a dat, seara la 6 ne-a slobozit de am venit acasă, dar acuma ne ţine până noaptea întunec şi de multe ori când s'a întâmplat de îi lună şi pe lună ne făceau de lucram cu vitele nu numai, dar acuma de 2 ani n'am avut vreme să grăpăm locul cel domnesc şi a aprins paie pe câmp şi aşa ne-au făcut de am grăpat locul, ne-au mânăat la căratul gunoiului şi ne dă cu soroc lucru alecate atâta ne dă cât noi nu putem nici de cum birui şi aşa stricăm vitele, cine lucră azi un lucru domnesc, aceia cum îi mâine şi de multe ori nici a 3-a zi nu poate lucra, cu o vorbă, sărăcie mai mare nu poate să fie într'un sat cum e

la noi ; plătim crâșma seacă 42 fl. 48 cr., care ne rugăm de cinstita curte să-și pună crâșmă și să ne mântuiască pe noi de plata aceasta seacă ; de 2 ani de zile ne silește să dăm toată gazda și câte 2 (?) ouă, avem niște grădini aici în sat, care tot omul de când s'a pomenit lângă slujba lui care a făcut curții a stăpânit și la curte de chilin pentru aceea nimica n'a plătit numai acuma de un an de zile ne silește să plătim și cu sila ne-au făcut de am și plătit dela toată grădina 1 zlot și 15 cr. În acest an ne silește și mai tare, că pe unii ne face să plătim câte 4 zloți, pe alții câte 6 zloți, pe alții și câte 8 zloți și pe unii și mai mult, și lucrurile acestea a da, slujba cea grea, mănăturile cele grele și darurile cele multe, atâta au speriat pe oamenii noștri de nu mai știm încâtăru s'o luăm, care ne rugăm la mila împărăției sale să se milostivească nouă.

4) Nimica bine, fără tot rău, putem numi la satul nostru, că: 1) Locurile în hotarul nostru sânt foarte rele, numai 2 hotare avem, dacă gunoim bine locurile prăsim secară, cucuruz câte o țină, și ovăs, grâu nici o țină, nicidecum, că și dacă am sămăna câte unii în câte o cânepiște vrăbiile îl mănă ; cu 2 boi nici decum nu putem ara, că pământul îi tare și pietros, ne însoțim unii cu alții, ori cu 4 boi, ori cu 6 boi buni ori cu 6 vaci bune arăm locurile noastre. 2) Livezile sânt slabe și rele, apa cu eșitura ei pagubă nu face, nu se cosesc de 2 ori, că pe așa loc sec avem livezile de unii nici odată nu le cosesc, să face fân fără de măduvă și fără de putere, care nu-i de îngrășatul vitelor: avem câte o țină grădiniță în sat înlăuntru și acolo facem câte o țină fân bun și câte o mână de otavă. 3) Aici în scaunul nostru avem orașul Făgăraș, care-i cale de 4 ceasuri dela noi, calea când îi vreme bună încă-i bună, da când îi rea nu poștește omui se umble pe ea, cine are a vinde ceva, de le duce la Făgăraș lesne le poate vinde, dacă n'are nimica poate rămânea acasă. 4) Nu prea avem loc de pășune, și tocmai din sat în jos îi puținel, dar îi și rău pământul, nu pe sama trăgătorilor, dar nici câte o vacă ori alte vite mai mărunțele nu putem paște, pe hotar nostru cel din sus tot mai este și facem cum putem nu cum vrem; trăgătorii [vitele] tocmai cu iarba din grădină le ținem, că cum am răspuns și aceea țină de iarbă, care se prăsește

pe hotarul nostru îi slabă și-i mai tot părul porcului, și frunte gazdă pe hotarul nostru nu face 4—5 care de fân. Domnul Prefectus zice și mărturisește că birăul cel domnesc face fân bun și de boi și de oi pe hotar, face birăul cel domnesc, care are cu ciurda vitele și n'are grija slujbiî, are ajutor 3—4, dar noi gunoiul care-l prăsim de nu am pune pe locuri nu prăsim secară. 5) Apă avem dela Dumnezeu destulă de putem adăpa vitele. 6) Pădure este puținică, care o ținem pe sama nimeștiilor, dară nici aceea nu-i afară din samă, și că mâne poi-mâne rămânem fără de lemne de foc, că de unde am pădurit noi și pădurim s'au băgat peste noi iobagii din Sâmbăta de sus, și așa noi, Sâmbăta de sus, curtea Sâmbetii din jos de un an de zile, pari și nuiele, aceștia laltî lemne de foc tăiem și așa curând se pustiește pădurea: și calea pădurii îi foarte rea și primejdioasă și și departe. 7) N'avem. 8) N'avem. 9) Noi avem dijmă domnească după Urbarium. 10) Grădini cum am spus mai sus avem, dară poame numai în unele se face, varză, legume nicidecum nu putem prăsi pentru ce-i locul sec de tot. — 11) — 17) Nu-i. 18) Avem pe sama noastră topit. 19) Avem în sat niște râze de mori și fără aceea mori în vecini la alte sate se află destule.

[Răutăți]: 1) Locurile cele de arat nu sânt pe locuri rele și pe dealuri, dară locurile fără de samă sânt rele, fără gunoi, cum am răspuns, nimica nu putem prăsi și ovăsul dacă-l vom sămăna în locuri care n'au căpătat niciodată gunoi, numai de o știoapă se face; hrișca cine vrea s'o prăsească în locul cel mai gunoît s'o samene. 2) Cum am spus livezi avem foarte puținele și ce avem rele și fără nici o măduvă; sânt oameni în satul nostru, cari nu țin vite și dela aceștia ori dela alte sate ne cărpim și cumpărăm fân de ne iernam vitele. 3) Am răspuns mai în sus pe întrebarea asta. 4) Și pe întrebarea asta am răspuns de ce fel de hotar avem, caută să cumpărăm pe toți anii pășune pe sama vitelor, că pe hotarul nostru, tocmai pe cel din sus avem ce avem, dar cel din jos uu plătește nimica și munții cari îi cumpărăm de pășune sânt primejdioși ori prin surpătura pământului ori prin urs, 4—5 și de multe ori și mai multe pier. 5) Cum am răspuns puținică pădure se află, trestie nimica, paie încă fără de samă n'avem. 6) Aici în sat nu poate omul nici cu vitele, nici cu palma.

câştiga nici un ban, fără de se va duce în Ardeal ori cu îmblăcii, ori cu sapa, ori cu secera, ori cu coasa, acela tot mai poate face câte un potor, dar dintre noi care sânt gazde caută să-şi păzească slujba curţii în toată săptămâna 2 zile, ne mai mână la forspont, ducem magazin pe sama cătanelor şi aşa abia ne rămâne într'o săptămână o zi două să ne putem nouă lucra, aşa dară numai acela care n'are nimica te ar se poate duce la Ardeal la lucru. 7) Am răspuns mai în sus. — *Avem plânsoarea aceasta*: Ne face curtea pe toată gazda să-i toarcem 1 punt de cânepă şi aşa-l măsură după ce-l gatăm de în tot punctul este lipsă, care lipsă caută dintr'al nostru să-l împlinim, că altmintrelea nu ni-l ia şi nu-l primeşte la curte; până acuma un om care a fost betegos ori bătrân şi [ne]harnic n'a fost a face slujba curţii, a plătit taxă 4 zloţi, dar acuma să fie cât de neputincios fără 30, 40 şi 50 de zloti altmintrelea nu-l lasă de ş-ar vinde omul toate celea, asta caută să fie şi să plătească. Văcarul satului până acuma plătea 2 fl. în nume de taxă la curte, dar acuma a întors curtea obiceiul ăsta, că nici pe văcarul nu-l lasă, fără caută o slujbă să facă ori taxă să plătească cât pofteste curtea şi cu asta ne-a păgubit curtea foarte tare, că nu putem păstor căpăta şi ne umblă vitele tot pustii, unde s'a şi întâmplat de ni-a perit vitele umblând aşa pustii, aşa sântem noi de rândul păstorului; până n'am căzut sub stăpânirea Măriei Sale Baronului Bruchenthal noi claca birăului cel sătesc n'am avut şi nici n'am făcut-o încă şi atunci în vremea Exelenţiei Gubernatorului Baronului Bruchenthal vre-o 20 de ani de asta slujbă am avut pace, fără după aceea ni-a silit şi ne sileşte până în ziua de astăzi să facem toată gazda anume de clacă pentru slujba birăului cel sătesc câte o zi.

5) Un iobag care face slujbă întreagă aşa gândim să aibă loc de arat de 12 gălete, cari locuri o parte-i mai bunîşor, dară 2 părţi tocmai coadă se poate numi, cositură încă va avea cam de 6 care de fân, cât e ferdela Beciască noi nu ştim; pe livezile noastre otavă nu se face, dar nici fânul nu-l cosesc unii aşa-i de rea fânaţea, că-i tot părul porcului.

9) Tot iobagul într'o săptămână 2 zile a făcut şi facem şi astăzi aşa cu câte 2 vite, afară de sămănat unde-i chitilen tot omul cu puterea lui să iese; mersura noastră până la

curtea Sâmbetei de jos și așa și venitul îndărăpt niciodată în slujbă nu ni s'au luat, curtea ne bagă vină de ce nu sântem până în ziua în brazda cea domnească, de aceea nu ne ia bun, dară cum să fim noi acolo că-i departe și pornim de noapte, dar până ajungem acolo îi mult.

7) Dijmă am dat din secară și din ovăs al 10-lea așa și din cânepă și din sâmbânța de cânepă, așa și din alte feluri de bucate care prăsim în câmp dăm a 10-a, afară de picioic; din care numai de trei timpuri [= ani] ne-a luat cu si a dijmă, așa din fasole, care numai acum de un an a început a ne lua dijmă, și dijma asta și obiceiul ăsta așa știm că în scaunul nostru și la alte curți așa se dă dijmă [ca la noi]: dăm dela miel, purcel, stup câte 1 cr., cine are 10 acela dă al 10-lea, fără ne-a purtat curtea și cu dijma asta cam rău, că primăvara când se dijmesc oile, cine are să dea câte un miel ar da atunci bucuros, curtea nu primește, ci îl lasă până când se face toamna noatină și atunci ni-l pofteste și cu asta ne păgubește, că de va pieri mielul ori de nu va fi mială și frumoasă nu ni-o primește, ci caută să o dăm pe plăcere și ne vine greu de vară plătim pentru ierbuit, și să o creștem noi; sub nume dijmă nici în bani gata, nici în natură n'am dat nimic.

8) Zece pustișaguri sânt la noi să fie, care pustișaguri au rămas pustii de 6—7 ani încoace s'au dus oamenii din ei unii pentru slujbă multă care o face la curte, fiindcă au fost neputincioși și-i bătea și năcăjia pentru care au căutat să se pustiască. Alți și cu lipsa asta care am avut în acești ani; din pustișagurile acestea pe unele le biruie Boerii dela noi, celelalte le țin iobagi pe taxă dela curte.

9) Nici o negustorie din pădurea noastră nu putem face, nici de 1 cr. nu putem vinde, că de vom sta să vindem în 2 ani rămânem fără pădure, de abia putem noi încurca, să tunăm noi în pădurea domnească, că de ne-ar găsi, am pierde vitele cu car cu tot, nu ne-a lăsat, nici nu ne lasă nici un gătej să tăiem din pădurea domnească; am avut obiceiul ăsta de am fost slobozi a cumpăra și vinde moșiile și fundușurile, că dacă s'a lipsit omul de vre-un trăgător, oricum a fost în acești ani scumpetea asta cea mare a pus omul locuri, livezi și heiuri cui a putut și cine i-a dat bani de și a împlinit omul

lipsa, curtea acuma de 2 ani să pune și ne oprește, să nu trăim cu obiceiul acesta nu știm pentru ce¹⁾,

Vasilie Popa Rad birău David Racu † Iuon Stravo †
 Iacob Gabrian (?) † Zafi Halmats † Stroia Lucci †
 Petru Racu † Iuon Demian † Naftila Sanomir †
 Iuon Borza † George Hanes † jurați și bătrâni

(*Ibid.*, Fogarasvidék, II p. 121—144).

LVI

HERSENI

1.

Urbariu din 1758 a satului Herseni a Fiscului din Făgăraș

Servitia iobbagionum. — Singuli iobbagiones huius possessionis praeter ludicem Dominalem, Portarium, Plajasones, Bardasonem, et Sitarium septimanatim duabus diebus iuxta exigentiam oeconomiae d-lis manuali aut jugali labore serviunt. In super annuatim in Communi ad Mollam Serrariam (?) Sebesiensem adstrant quottannis Truncos No. 5.

Census et Educillum. — In eadem quantitate praestant sicut incolae possessionis Illyesi sub pag. Urbarii 236.

Decimae. — Ex omni genere frumentorum ut pote: Tritici, Siliginis, Avenae, Hordei, Milis, Kukuruz et Canabibus in Territrio hujus possessionis procreari solitorum de terrenis fiscalibus in rationem Dominalem praestantur.

Unde proveniunt annuatim:

	In summo	In Metr.	Infino
Tritici	8	6	4
Siliginis	35	26	20
Avenae	32	25	20
Hordei	3	2	1

1) Curtea își face observările la urmă în contra acuzelor țăranilor, cari și după acestea susțin întru toate cele spuse mai sus; conscriptorii cumpănind spusele ambelor părți dau dreptate mai întru toate țăranilor, afară de negoțul cu oile cu Țara-Românească, de unde ei fac bun câștig și prin negoțul acesta fac bani.

Milii	6	4	2
Canabis elaboratis	3	2	2
Seminis canab. metr.	1 1/2	1	1/2
Kukuruz in nodis cubuli	5	4	3

Decimatio ovium, caprarum lactantium, ac etiam porcorum in usu non est, agnelloz vero porcellorum et Alvearium e singulis decem unicum percipitur, infra hunc numerum quodlibet eorum animalium uti et ovium, caprarum sterilium singulum redimitur kr. 1. Unde obveniunt annuatim in summa Rfl. 3 in Medie Rfl. 2, in Infr. Rfl. 1. In natura ex animalibus hoc titulo nullum obvenit.

Copie legalizată din 1820).

2.

In 20—23 Martie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Herseni din ținutul Făgărașului prin conscriptorii Borbath Lajos și Bodrogközi István sânt de față proprietarii în persoană sau prin reprezentanții lor.

1) Noi iobagii cei fiscălești avem urbariu și vechiu și noi care sântem la cinstita curte fiscălească în Făgăraș unde facem slujba—după cum facem slujbele noastre obștești la cinstita nație [săsească] care ne biruește. — Noi iobagii domnilor Hersényi facem slujba noastră după obiceiul urbariului și contracturi n'avem.

2) Noi iobagii cei fiscălești cum am răspuns mai înainte, facem slujbă obștească la cinstita nație după urbarium și părinții noștri după urbarium au făcut la fiscuș, noi contracturi cu domnii noștri n'avem, nici alt obicei fără avem urbariumul, care va arăta de când am început siujba noastră obștească noi vremea aceea adevăr n'o putem și nu știm. — Noi iobagii domnilor Hersényi cum am răspuns mai sus după obicei și cum au vrut domnii noștri am făcut slujbă obștească la domnii Hersényi, dară carte despre asta nu se află, adecă a mers la slujbă cu 4 boi, ori cu 2 boi și a făcut slujba în ziua aceea pe toată săptămâna și mâncare au dat și părinților noștri și nouă ne-au dat, dar de 16 ani lângă slujba aceasta ne-a mai adăogat o zi cu trupul și de atuncea o facem și ziua aceea adăogată cu trupul nu ne-a dat nouă

nici o moșie, fără când a avut modru cu câte o cărcătură defân, ori câte un loc în parte ne-a dat și cu aceea ne-a ajutat, dar moșie de stat nu ne-a dat, fără numai atâta moșie avem și noi cât au avut mai înainte aceștia alți iobagi și părinții noștri, cari fiind puțini, că dela iobagii cei fiscălești din satul acesta căpătam locuri și livezi și în zălog și pentru lucru și cu aceasta ne ajutoram iobagii.

Țigani domnilor Herszéni și pentru case care le-a făcut—domnilor—și pentru heiu casei și pentru că le-a dat în tot anul loc de cucuruz de câte o găleată fac cu trupul în săptămână 2 zile și de mâncare le-a dat, lângă acesta pentru lucru de fer nu le plătesc nimic domnilor.

3) Noi iobagii fiscălești facem slujba noastră obștească după urbarium cum am spus și mai înainte aceasta. — Noi iobagii ai domnilor Herszéni slujba cea obștească o facem după obicei și după pofa domnilor noștri mai în sus cum am spus, adică în săptămână cu 2 ori cu 4 boi fiecare după puterea lui o zi și de mâncare nu ne dau. Iobagii țigani 2 zile în săptămână cu trupul și de mâncare le dau, alte nu faceau, adecă aceasta-i slujba care o facem în toată săptămâna, mai multă nu facem.

4) Avem numai 2 hotare pe loc șes și oblu, n'avem dealuri și rupturi în hotarele noastre, o parte care-i mai aproape de sat hotarelor noastre îi de frunte, partea cealaltă îi mai slabă și de mijloc, dar pentru aceea fiind mai departe de sat neputând noi, nici neavând modru să le putem gunoi pentru aceea îi mai slab, dar pământul acesta-i bun, nu-i apăsos, între acestea două hectare ale noastre locurile dacă le gunoim bine de 3 și 4 ori bună hază le putem lua. Intre acestea două hotare ale noastre și în locurile noastre prăsim grâu, săcară, orz, mălai, cucuruz, hirișcă, crumpene, cânepă și ovăs, adecă bucate bune, dacă grijim locurile bine și cu 2 boi bueați putem ara în hotarele noastre, dar mai toți avem boi buneți, fără și slabi avem vaci de jug și cu acestea cu 4 și cu boi mai slăbuți cu 4 arăm locurile noastre și ne însoțim și prindem unul cu altul, care sântem săraci și așa le arăm locurile noastre.—Livezi de acelea cari se cosesc în tot anul n'avem, fără avem livezi de acelea cari le cosim în doi ani odată, cari sânt amestecate și mai bune și mai slabe, cur-

gând râu dela munte printre livezi pe lângă satul nostru, când se mărește multe livezi cari sânt pe lângă râu, adecâte preț de 12 care de fân le spală și le rupe, pe care livezile noastre se face fân bun și de vite cu coarne și de cai: între livezile acestea ale noastre este un ștuc de loc preț de 12 gălele, care nu-i bun, îi noroi și fântânește și fânul nu-i bun. Fără de acestea livezi avem și heiuri pustii în sat, care le cosim în tot anul de 2 ori, adecă facem și otavă: cu fânul acela, care facem în livezile noastre și în heiurile pe care ședem, adică în grădinile acelora și pe acelea pustii heiuri în care cosim de 2 ori, ținem și îngrășăm vitele noastre în livezile noastre, cari sânt bune și pe locuri de așa, dacă le-am putea gunoi și cu apă ale vărsa, am putea și otavă pe acelea a cosi; care sânt pe lângă râu pe acelea și otavă cosim, dar acelea sânt puținele livezile noastre luându-le în samă și hotărând unde am putea sămăna bucate de toamnă o găleată, în livada aceea putem cosi un car bine încărcat de fân. Avem târg de două părți aproape de satul nostru adecă în Făgăraș unde putem merge în 2 ceasuri și în Vaida-Recea aproape de noi, unde putem merge într'un ceas. În Făgăraș este târg de săptămână Vinerea, în Vaida-Rea Marțea, în Făgăraș sânt târguri de țară într'un an trei, unde ce ducem și în toate zilele și la târguri putem vinde cu haznă bună și putem cumpăra toate cele de lipsă, și la Vaida Rece ce ducem vindem, unde târgul de săptămână nu de mult s'a început, în Făgăraș putem merge în toată vremea cu ce avem a vinde, calea îi oablă și bună, n'avem nimica care să ne stee în contră.—Pășune de vite de jug și de alte vite ale noastre avem, fără unii nefiind îndestulați caută și la alte sate pășune, dar noi cu satul împreună avem pe sama vitelor noastre pășune destulă.—Ape bune și destule și sănătoase și pe sama noastră și în sat și în hotare avem, râu de munte curge în jos pe lângă sat și fântâni și pârae bune avem destule. În hotarele noastre nu avem alte păduri, fără o pădure ce e de mesteacăn, înaintea acestea, unde aceasta este, a fost braniște de hotar fiscăleaccă domnească, dar aceea pustiindu-se de tot, în locul aceleia s'a prăsit păduricea aceasta de mesteacăn, nu purtând grijă curtea fiscălească din Făgăraș și lăsând aceea așa pustie a cuprins-o satul nostru cu ne-

meșii, cu boierii împreună și a oprit-o de atunci și de atunci o ține satul nostru oprită pe sama satului. Știm și aceea precum locul Dumbravei aceea pustiită a fiscului două părți s'au împărțit de livezi de fân la iobagii cei fiscusești, unde avem și noi cei alții iobagi fiscălești, unde între mesteacănii și afară dintre aceia și le hăznuim cu ei dimpreună, a treia parte a locului acelei Dumbrăvi pustiită a fiscului, s'a lăsat de pășune vitelor satului nostru. Din pădurea aceasta de mesteceni ne hăznuim de unelte de gazdișag. Pădure de lemne de foc avem cu satul nostru întreg în hotarul Sebeșului, sat întreg cătănesc în vecinătatea noastră, e de fag cu numiții sebeșeni împreună pe *Rîul Sebeșului* în munte, din care pădure și vara și iarna în 2 zile în săptămână noi iobagii fiscălești, cu nemeșii și cu boierii, cătanele și cu iobagii nemeșești aducem lemne de foc pe sama noastră, câte ne trebuie destule și până acuma așa am adus și am pădurit în numita pădure. Pădure cu sebeșenii și după aceasta vom păduri după dreptățile noastre. Pădurea aceasta unde pădurim cu sebeșenii împreună îi departe de noi de un mil de loc. Lemne de nemeștii, când avem lipsă, noi iobagii cei fiscălești cerem dela cinstita curte fiscălească din Făgăraș unde facem slujba noastră și pe sama noastră ne dă ce ne trebuie și din pădurea fiscălească. A mai avut satul nostru o pădure în satul Copăcelului, sat întreg cătănesc în vecinătatea noastră, anume *Plăiețu* și *Piscu Scurt* din apa *Zmîdi din sus* rupte din pădurea domnească adică fiscălească cu nume îi *Dărăbanților Pădure*, care pădure a biruit-o satul nostru în pace totdeauna, dară de vre-o 11 ani atunci căpitanul din Margineni, domnul cap[itan] ne-a oprit și ne-a luat-o cu puterea dela satul nostru și de atunci fără de dreptate cu paguba satului nostru și a boierilor și a sătenilor din satul nostru, acei copăcenii o țin cu sila și oprită și noi avem lipsă de pădurea aceea, că-i mai aproape de noi ca celelalte și când ne ducem ne trag și nu ne lasă să pădurim și pe noi și pe boierii și cătanele din satul nostru și o țin cu puterea fără de dreptate.—Nefiind vii în pretura noastră cu lucru în vii nu ne facem nici o haznă.—Nici păduri nefiind în hotarele noastre de ghinde n'avem nici o haznă, fără când se face la alte păduri acolo dăm porcii noștri de-i îngrașă pe

plată.— Noi dăm dijma domnească după urbarie, de dijmă crăiască nu știm nimica. — Pometuri în grădinile heiurilor noastre pe care ședem avem pe sama noastră din care și vindem și ne hăznuim, himei în satul și hotarele noastre n'avem.—Tufe și grădini cu hazne în hotarele noastre nu sânt. N'avem trestie în hotarele noastre.— Fabrici nu sânt nici în satul nostru, nici în Făgăraș, nici în țara Oltului nu se află, la Sibiu și la Brașov se află.— În Făgăraș oraș unde în 2 ceasuri putem merge cu căraușit, cu pluguri, cu care la căratul gunoiului, cu lucrul cu mâinile mergând acolo și cu acesteia bine ne hăznuim. — Vii unde să se facă vinuri bune împrejurului satului nostru nu sânt, nici în satul nostru nu se află. — Pe ape cu luntrea nu facem nici un câștig, nici în țara Oltului nu face nimenea. — Nici cărbuni nici var nu ardem că nici pădure n'avem. — Satul nostru n'are nici un venit, nici locuri, nici livezi n'are, fără nouă iobagilor ni slobod a crășmări vin, rachiu, olevine [=ung. szesz] și rachiu a fierbe.—Ape de topit cânepa avem bune și destule.— Mori de făină avem una nemeșească cu 2 roate, fără de aceasta în sate în vecinătatea noastră sânt destule de mori n'avem lipsă.—Aceste bunătăți și lipse se află în satul nostru, alte nu sânt.

5) Intre noi iobagii fiscalești o gazdă de frunte care biruiește și hăznuiește heiu și moșie întreagă, biruiește și hăznuiește în amândouă hotare locuri de arat, mestecate bune și slabe, mai mari și mai mici, care cu rânduială a spune nu știm decât îi un loc și de cât îi altul, de 44 de gălete, care cum ne-am înțelepțit fac măsurii de Beciu 66. Livezi asemenea mai mici și mai mari, mestecate de 10 care de fân bine încărcate, care livezi și care de fân, după cum am zis mai în sus acestea 10 care de fân fac vre-o 10 gălete, care fac măsurii de Beciu 15. — Cum am spus mai în sus, trăgând sama livezilor noastre în amândouă hotare după jurământ adeveream, că unde facem un car bun de fân în livadia aceea putem sămana o găleată de bucate de toamnă, acestea livezi sânt de frunte și de mijloc, după pământul cum se află în hotarele noastre sânt și de acelea livezi cari sânt pe pământ pădureț, dar și în acestea cum umbla timpul cosim un car de fân mai de mijloc, în care livezi am putea sămana

o găleată de bucate de toamnă. — Între iobagii ai domnului Herszényi un iobag gazdă de frunte cu heiu întreg biruiește și hăznuiește în amândouă hotarele, locuri de arat de 20 gălele, care fac măsuri de Beciu 30, livezi de fân, numai de 2 care, care fac măsuri de Beciu 3, cum am hotărât mai sus un iugăr de loc. — Livezile de arat și livezile ale iobagilor fiscălești și ai domnilor Herszényi din an în an ni se împărțesc, că sânt scrise după urbarium, la iobagii cei fiscălești heiuri de stănut, la iobagii domnilor Herszényi după obiceiul primit, scrise și date.

6) Noi iobagii cei fiscălești care biruim și hăznuim heiuri și moșie în tot facem pe săptămână 2 zile cu 2 boi la plug ori cu carul, dacă mergem cu 4 boi din puterea noastră făceam o zi și ne ia bune 2 zile, cu trupul 2 zile, adică acăr 2 boi, acăr cu trupul 2 zile făceam într'o săptămână fără de mâncare; acei iobagi care biruiesc și hăznuiesc o moșie și heiu de jumătate, aceia ori cu 2 boi ori cu trupul făceau numai o zi într'o săptămână fără de mâncare; și văduvele cu heiu și moșie întreagă și cu jumătate numai o zi fac ori cu 2 boi ori cu trupul fără de mâncare, fără de aceasta facem toată gazda într'un an o zi de clacă pentru birăul satului din poruncă împărătească. Domnilor noștri și toate patru gezde torc un punct de câlț în clacă, la domni alte slujbe nu facea, asta-i slujba noastră după urbarium obicinuită. Noi iobagii ai domnilor Herszényi la a 3-a întrebare am răspuns ce slujbe facem după obiceiul primit la domni noștri, adică ori cu 2 boi ori cu 4 cine ce după puterea lui făceau într'o săptămână o zi, cu trupul iară o zi, și claca birăului satului cum fac și iobagii fiscălești într'un an o zi.

7) Noi iobagii cei fiscălești dăm dijmă domnească după urbarium din toate bucatele noastre a zecea clăie, și din sporiul vitelor noastre cele mărunte dăm a zecea, cu acest rând și modru adică din grâu curat, mestecat, secară, orz, hirișcă și ovăs a 10-a clăie domnească. Dijme din 10 ciubare unul, din crumpene de 10 ferdele una, din 10 fuioare de cânepă unul, din semințe din 10 cupe una, din miei și din iezi din 10 unul, din porcei din 10 unul, dacă nu sânt 10 îi răscumpărăm unul cu câte 1 cr, Această dijmă domnească a dat-o și părinții noștri după urbarium și la fiscu și noi această dijmă o dăm

la cinstita nație, care ne biruiește; a noua dijmă n'au dat, nici noi nu dăm, nici în Țara Oltului nu să dă. Iobagii ai domnilor Herszenyi înainte de aceasta dijmă n'au dat, dar de 16 ani încoace dau și ei dijmă domnească din toate bucatele lor (din cucuruz nu dau) la domnii lor, alte nu dau la domnii lor. — Noi iobagii cei fiscălești afară din slujbe și din dijme cari din sus am zis, dăm și au dat și părinții noștri la fiscum după urbarium, adecă vacă grasă, vin sec (?) și pentru 4 cupe de unt topit și pentru 2 groși de scânduri la moara Sebeșului au dat și dăm în tot anul bani gata 18 zloți și 12 cr. și toată gazda și văduva o găină, 1 pui, 10 ouă, care se numește găina Crăciunului; iobagii de ai domnilor Herszenyi de acestea nu dau.

8) Heiuri pustii iobăgești fiscălești sânt în satul nostru fără de locuri în câmp 24, care le biruiesc și le hăznuiesc iobagii fiscălești și părinții lor le-au hăznuit pentru aceea sânt pustii, pentrucă până acuma n'au fost iobagi să se așeze pe ele, pentru care heiuri taxe nu dăm fără slujbă facem tot aceea care o facem pentru heiurile pe cari ședem dechilin, nu facem slujbe pentru aceasta și acestea heiuri le cosim în tot anul de 2 ori, adecă cosim fân și otavă cu care ținem vitele noastre. Noi iobagii domnilor Herszenyi avem 4 heiuri pustii și noi le hăznuim cu fân și otavă, care să face pe acelea, ținem vitele noastre în tot anul de 2 ori cosindu-le.

9) Rânduiala de pădurit de lemne de foc așisderea de lemne de nemeștii dela domnii noștri cum le căpătăm și de unde din sus am răspuns, din care nu vindem, nici câștig cu acelea nu facem, cu acest modru și rânduială hăznuim pădurile cele domnești afară din hotarul nostru și cu aceasta sântem îndestulați. — Heiurile și locurile și livezile după acelea noi nu sântem slobozi a le vinde la străini, nici părinții noștri n'au fost slobozi, dar noi iobagii fiscălești la altul n'au fost opriți a le zălogi. Iobagii ai domnilor Herszenyi așisderea nu sânt slobozi a le vinde. — Satul nostru pecete n'are.

<i>George Jarca birău †</i>	<i>Roman Lungu bătrân</i>
<i>Bucur Ciocan jurat †</i>	<i>Ion Hircinza</i> „
<i>Avram Costa bătrân</i>	<i>Bucur Marcia</i> „
<i>George Teulea gornic</i>	<i>Ion Belan</i> „
<i>Lazar Poia bătrân</i>	<i>George Baghin</i> „
<i>Spiridon Lungu</i> „	<i>Bucur Muntean</i> „

(*Ibid.*, Fogarasvidék, I pp. 315—378)

PORUMBACUL DE JOS

1

Extractus Urbarialis Conscriptionis Dominis Fiscalis Also Porumbakiensis l. Distr. Terrae Fogaras adjacentis, et per Inclytam Nationem Saxonicam Jure Inscriptio Possessi anno 1766.

Molae Frumentariae Pagensium

- 1) Familiae lobbagonum Nyamtz dictorum unius rotae.
- 2) lobbagonis Gyorgye Flore unius rotae.
- 3) lobbagiones Gyorgye Moysz unius rotae.
- 4) lobbagiones Komsa Bonyeszi duarum rotarum.

E telonis harum molarum in rationem dominalem decimae prestantur; obvenire qu. solent annuatim ordinariae cubuli frumenti ex 1-a = 3, 2-a = Metr. 1, 3-a = 6, ex 4-a = 12.

Sylvae et Terrae Pagensium Communes. — In Territorio Superiori: Locus Gírla vocatus, in vicinitate ab una Alutae, ab alia rivi Gírla vocati capax cub. 60 qui partim falcantur, partim kukuruz inseminatur.

In Territorio Superiori: Loco vulgo Facza Varului, et Pojana Nyamtzului, Ptyiszku hel lung vocata in vicinitate ab occidente rivi Riu Avrigului vocati, ab oriente Rivi Leszkov dicti continent qu. sylvas extirpatitia Ligna qu. Fagea et petiam pinea, ubi procreatione tempore Glandinum mediocris Saginari possunt setigeri nro 300. Quod terrenum unius dici aestivatis spicio circumibile est pro setigeris vero Boerones nihil solvunt, lobbagiones vero taxantur pro quovis Xgris 6, antea vero tempore Fisci 5 solum Xgris taxabantur.

Servitium lobbagonum et Inquilinorum. — lobbagiones manualibus laboribus tres septimanatim et lumentis sive duobus sive quatuor dues dies servitio Dominali in summere consueverunt Inquilini vero palmis duobus lumentis uno die servant.

Decimae.—Ex omni genere frumentorum, ita et avibus, porcis, apum, alvearibus, tam lobbagiones quam Inquilini decimas, Domino terrestri pendere consueverunt, ex frumentis quidem ex 10 gelimas una, ex 10 ovibus lactiferis unus agnellus, ubi autem 10 inventae non fuerunt, pro quovis agnello ut et annotina unus Xgr., sic etiam ex 10 porcis et apum, alvearibus unus, infra eum munerum vero pro quovis unus Xgr. pendebatur tempore fisci ex pont (?) vero sub tempore Bethlenano ex 15 ovibus lactiferis una cum agnello desumebatur infra eum numerum vero, et ovis et agnellus ut annotina Xgr. 1½ redimebantur.

Obveniebant itaque annuatim Gelimae :

	In summo	Medio	In fino
Ex tritico	30	20	14
Siligine	170	120	80
Avena	30	20	12
Canabe	15	10	8
Ex Kukuruz in nodis cub.	100	80	60
Ex agnellis in natura	10	6	5
In aere Rfl.	3	2	1
Ex Porcis	4	3	2

Ex apum alvearibus vero vix aliquid aecurvit.

Census Dominalis. — Singuli lobbagiones quot annis a quovis Domo tempori Nativitatis Christi Domini singulam Gallinam unum Pecus mactabile, unum centonem, unam urnam mellis praestabantur. Nunc vero proximius unam pellem vulpinam, et in horum omnium redemptionem solvebant Rfl 12 xgr. 48.

Educillatio.—A festo Sancto Michaelis usque ad festum Nativitatis Christi Domini tam lobbagionibus, quam Boeronibus libera fuit exerceantia. In reliquis autem anni partibus nec Boeronibus, nec lobbagionibus licitum fuit sub poena 12 fl. educillare, nisi circa festum Valachorum Iszpasz duobus diebus indultum erat tempore Fisii Pagensibus etiam ejusdem speciei potus venum exponere.

Macelli. — Usus hic libere est omnibus, exindeque Proventus Dominalis emergit nullus.

Telonium. — Trajectus Navalis per Alutam possession, inter-

hanc et Szakadath existit, ubi novis major spectat, ad hanc Curiam alia minor ad possessionem P. f. Szakadath, proqua una cum superiori infra Molam dominalem ambulante, solvuntur in arendam Pfl. 170.

Piscatio. — In Aluta omnibus fuit libera in lacubus vero in territoriis reperipilibus, et Rivo ex Montibus defluente Apa Munteluj dicto, pro ratione dominali reservuari consuevit, suntque constituti Piscatores ex lobbagionibus et Inquilinis, pro Aluta quidem et lacubus absque determinata administratione antea 4 nunc duo pro Rivo autem unus aquo hebdomadatim 50 fontae (?) exigebantque et ex eo aliorum servitiorum relavationem obtinebant.

Lacus. — Reperitur in territorio hujus Possessionis inferiori: Balte Trasuluj vocatus, locus videlicet per Alutam relictus, quo per exundationem nunc etiam diffunditur.

Leges et Conditions. — Causa et litigia lobbagiones inter et lobbagiones et prius infora Pagensi ad trium florenum valorem judicare valente, ex post in sede Provisorali coram provisoro praeside, et reliquis adhibitis Legislatoribus, Boeronum vero contra lobbagiones vicissem motae, adhibitis etiam ex porte Boeronum Legislatoribus (demptis criminalibus in sede capitaneus agitavi solitis) definiebantur unde in praesentiam Praefecturae appelabantur.

Mulctae. . lobbagiones succumbantes plerumque corporaliter mulctabant si tamen in aere de summi debuit medietate poenae in fluctae a legibus praescriptae taxabantur.

Procreatis et Soli Qualitas. — Territoria hujus possessionis nisi finatione meliorentur exiqua procreant frumenta quae semel adhibita tribus annis inservit; Aratorque hic loci apertiori lax(?) lumentis.

Ex Inseminato uno Cubulo Procreantur Gelimae:

	In summo	Medio	In fine
Tritici	10	7	5
Siliginis	8	5	3
Avenae	5	3	2
Ex una Metr. seminis Canabis	2	1 Maj. (?) 10	1
Ex una Metr. Kukuruz in Nodis Cub.	20	18	14

Ex trituratione, una Gelin. as dat Metretas :

	In summo	Medio	In fino
Tritici	1	$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$	$\frac{1}{2}$
Siliginis	2	$1 \frac{1}{2}$	1
Avenae	2	$1 \frac{1}{2}$	1
Seminis Canabls	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{8}$

Ex tribus Metretis Kukuruz in nodă evenit in granis Metrr. 1.

(Copie autentică din 1820 după original)

(*Ibid.*, *Fogarasvidék*, II pp. 507 – 556).

2.

În 6 Martie 1820 făcându-se conscripția urbarială în satul Porumbacul de jos prin conscripatorii Szkorei Ferencz și Boier György sânt din partea fiscusului și a națiunei săsești dregătorii acestora: Toth Istvan și Kis Lános.

1) Noi facem după urbarium slujba la curtea fiscălească a Porumbacului de jos în care așa ne-am pomenit, la moșia unde-i întreagă, pe o săptămână facem 3 zile, dacă facem cu carul și cu boii o zi se ia pentru 2 zile cu palma, fără aceasta la Crăciun tot omul care avem trăgători ducem câte o sanie de lemne în curte și care nu au boi le taie și le pune în stânjini. Satul întreg dă pe un an 12 zloși, care se numesc banii curței. În lipsa cea mare de bucate unii nu putând face 3 zile s'au iertat pe 2 zile și le fac acum așa.

2) Precum am răspuns, în slujbă așa ne-am pomenit care facem după urbarium și întratâta s'a schimbat, că unde au fost doi frați la o moșie întreagă a împărțit-o și unu face 2 zile, amândoi 4 zile și obiceiul acesta s'a început din vremurile arăndașului Fischer de 20 de ani.

3) Am răspuns mai din sus.

4) Bunătăți avem: 1) Locurile de arat sânt în două hotare împărțite, se ară cu 4 boi, dacă se gunoiesc se prășește săcară și sucruz bun; și a treia parte e mai bun, o a treia parte de mijloc și o a treia parte e slabă. 2) Fănațele către Olt în câte un loc fac și otavă, fiindcă Oltul când iese le și îngrășă și în hotarul către Olt se face și fân mai bun de vite

cu coarne dar și rogoz. 3) Târg în Sibiu într'o săptămână se face de două ori și fiind dela noi de 2 stații de poștă și calea mai cu samă făcută bună, lesne putem duce lemne de vândut și a ne câștiga bani. 4) Pășune nu avem multă, dar vitele noastre tot le putem ținea și nu cumpărăm de la alt hotar, dacă am putea mirui judecata pentru hotarul care ni l-au cuprins porumbăcenii de sus, am avea destulă pășune. 5) Adăpătoare și în sat și pe hotar este destulă și sănătoasă. 6) Pădure și de nemeștii și de foc și a vinde în Sibiu, avem, adevărat că cam departe, cu mersul cu tăiatul și cu venitul ne facem ziua întreagă. 7) Vii nu avem, adevărat că în vecini peste Olt se prăsește vin dar foarte acru. 8) Jir se prăsește câte odată în pădurea hotarului nostru, unde putem îngrășa și câte un rămătoriu. 9) Dijmă a zecilea dăm din tot plugăritul și din miei, porci și stupi de roi dar a nouiea nu dăm. 10) Pometuri și grădini de legume avem unii cari sântem mai harnici a prăsi. 11) Glăjăria în vecinătatea noastră; care nu are alt câștig poate acolo tăia stânjini pe bani. 12) Topitoare de cânepă avem bune. 13) Mori sânt în satul nostru și domnești și ale iobagilor două din care la curte dijme dăm din zece una din venit. — Răutăți avem: 1) Pământurile de arat negunoite nu prăsesc bucate, cu 2 boi nu putem ara, când sânt ploii multe iese Oltul și ne strică și la arăturile cari sânt aproape și în hotar se face în multe locuri slatine de tânjesc bucatele și nu putem nici plugări, nici căra gunoi prin atâtea lacuri atunci. 2) În puțin loc avem fân bun la vite cu coarne, mai cu samă rogoz, pipirig și cătră tufe jir de porc se prăsește. 3) Fiind în drum satul nostru multe frosonturi și rele ne lovesc.

5) La noi nu-i numit un hei întreg câtă moșie să aibă, unii au mai mult, unii au mai puțin și locurile de arat nu sânt în deoporrivă, unele sânt mai mari, unele sânt mai mijlocii. Care-i gazdă de frunte cu slujba întreagă, va ara pământ de arat cu bun și cu rău 21 ferdele de Beciu și preț de atâta de fânațe.— Unde și unde se poate și de două ori cosi livada cea mai cu rogoz și lângă Olt; unde e mai gras locul și stăpânirea locurilor nu se schimbă cu anii.

9) Un slujbaș cu moșie întreagă a făcut 3 zile cu palma

până la vremea lipsei bucatelor, atunci multe s'au lăsat pe 2 zile, unde au împărțit doi frați moșia va face unul două, amândoi 4 zile. Mai cu samă cu 2 boi facem cu carul slujba, numai la căratul bucatelor și la arat prindem patru. Vite care avem și cu 4 trăgători facem slujba, când ne-a mânat în cale s'a socotit bun și mersul și venitul.

7) Noi dăm la curte dijmă a zecelea din tot plugăritul, bucatele cu pae, cucuruz cu tuleu, din lubenițe mai demult nu au luat dijmă, dar acum și din lubenițe iau, și de când prăsim picioici și de acolo iau a zecelea așa se ia și la alte curți în ținutul țării Oltului, dijmele și din miei și porci și roiul stupilor dăm a zecelea. Fără acestea satul întreg dă 12 zloți banii curții, la Crăciun tot slujbașul cu trăgătorile duce câte un car de lemne în curte. La sărbătorile cele mari și la dijmuit dă cine are câte 2 ouă, în nume de cinste facem câte o clacă, o clacă de tors pentru care ne dă de băut.

8) În satul nostru sânt două heiuri pustii, de pe care s'au dus oamenii în Țara românească mai acești ani cu lipsa bucatelor și acum le ține biraiile curții, dau la curte taxe pentru ele.

9) Statul nostru are pădure care se numește Pădurea satului și de acolo avem slobozenie a tăia de toate lipsele noastre și a duce la Sibiu de vândut, și a ne câștiga din pădurea oprită domnească nu ni slobod a tăia numai la o lipsă mare de nemeștii, după rugat putem căpăta. Heiurile noastre nu sântem slobozi a le vinde, dar tot de lipsă mare unii o pun și în zălog.

<i>Damaschin Țereduona(?) birău †</i>	<i>Don Cotoară †</i>
<i>Vasilie Dan † jurat</i>	<i>Nicolae Pătrar †</i>
<i>Tanase Matra † „</i>	<i>Ilie Danc †</i>
<i>Ion Șchiop † „</i>	<i>Tănase Neamț †</i>
<i>Iuon Albu † gornic</i>	<i>Mihailă Păcate(?) †</i>

(*Ibid.*, Fogarasvidék, II. pp. 507—556).

LVIII.

SÂMBATA DE SUS

1.

Extractus. — Urbarialis Conscriptiois Possessionis Celsissimorum D. D, Principium Nicolai et Emanuelis Bassaraba de Brankovan Felső Szombattfalva Inc. Districtui Terrae Fogaras adjacentis, medio Regionum D. D. Ludevici Bekény et Josephi Betzkoy Regio Tabularium Cancellistarum et Juratorum Notarorum anno 1772.

Invitationes Fatentibus propositae. — *) 1) Știe martorul sigur și deschis, că curtea nobiliară pe care stăpânesc prinții Nicolae și Emanoil Basaraba de Brankoveni în județul Alba de jos, în țara Făgărașului, în satul Sâmbăta de sus, Poiana-Mărului și Berivoiul mare în câte locuri și în care fordulaș al hotarului, și în vecinătatea cui are locuri arătoare, de asemenea fânațele unde sunt, în vecinătatea cui și care sunt de moștenire și care de zălog?

2) În hotarele numitului sat, pe ce apă, și mori cu câte pietri au și importul anual din ce fel de bucate stă, și fix cât importează.

3) În numitul sat în vecinătatea cui, câte părți de moșie,

*) 1) Tudja e a tanu nyilván és bizonyosan, hogy azon nemes Udvarház melyet Felsőges S. R. J. Fejedelmek Niculaj és Emmanuel ö Felsőgek Bassaraba a Brancovan, itt Nemes Fejér vármegyében Fogaras földin Felső Szombattfalva nevű faluban birnak, azután Nagy-Berivojon, és Pojana Mărului Helységében lévő, mitsoda nevezetű helyben, mellyik forduló Határban kiknek vicinitassokban levő szántó-földek vagynak, hasonló képpen szénafüvek is, modo praevis hol nagynak, s kiknek vicinitasiban s mellyek örökösök és zálogosok? — 2) A megnevezett falunak határaiban miczoda nevezetű vizen, hány kövü malmok vagynak, és azoknak annualis importatiója minémü gabonából áll, s fixe mennyit importálhatna? — 3) A fenn megnevezett faluban kiknek vicinitásokban, hányad rész sessiokat, mitsoda neveren nevezendő Brankovianus Jobbágyok birnak, és most lakják, Jobbágyoknak, ugy fiaknak nevezze meg a tanu, ugy ezeknek facultassokat is? — 4) Mind Jobbágy, mind örökös és szabad szellérek a mely sessiokat birnak vagynak e azok után szántó és kaszáló helyek, ha igen, kiknek vicinitásokban, minemü capacitásnak?

stăpânesc iobagii brâncovenești numiți cu numele. și acum le locuiesc, să numească martorul iobagii, copii și facultatea acestora?

4) Atât la iobagi, cât și la zileri moșteniți și liberi. ce sesiuni au, și au după ele locuri arătoare și de cosit, dacă au, în vecinătatea cui, și cât de mari?

Ad praemissa utri puncta per Fatentes N-ro 14 adjuratos enumeratur in Possessione Felső Szombatfalfa reperibiles. Allodiales Terrae arabiles, prata et foeneta, sylva Dominallis, Molae farinaceae, molae serariae, coloni cum ipsorum facultatibus et tenutis.

Educillum. — *) In Sâmbăta de sus casă deosebită pentru crîșma nu este, fără domnul crîșmuește la casa oricărui iobag al său. în timpul când domnia ține crîsmă, nici boieri, nici iobagi nu pot crîșmui sub pedeapsa confiscării vinului.

Decimae. — Cujuscumque generis et speciei naturalium proventibus decima quaeque gelima ac Capita juxta antiquum usum et consuetudinem in hac Provincia Districtuque Fogaras, ab omni aevo receptam et observatam Domino Terrestri cedebant.—Ex ovibus autem autea quidem et ab olim prout in aliis Possessionibus ita hic etiam de stricto Jure decima quaeque ovis lactifera cum agnello Domino Terrestri cedere deuit(?), si vero decimum numerum facultas Jobbagionis non attingit quaelibet lactifera sive ovis sive capra 3 x-ris redimebatur, sterilis autem 3 denariis e s. v. porcis in natura decimae non de sumebantur quilibet s. v. porcus majorennis 3 xris taxabatur Domino Terrestri obvenientibus, Apum quoque Alvearia si quae habuissent taliter taxabantur.

Procreatio naturalium. — ***) In hotarul Sâmbătei de sus

*) Ezen megírt Felső Szombatfalva faluban különös educillumra épített ház nem tanáltatik, hanem szokott az Urasság maga Jobbágya házánál, a mellyiknél tetszik (szabad akaratjában lévén) boroikat kortsomároltatni, a midőn pedig az Urasság bora kortsomároltatik, sem a boeroknak sem pedig a Jobbágyoknak borbéli Educillumat tractálni vagy tractaltatni nem szabad sub poena confiscationis vini.

**) Ezen megírt Felső Szombatfalvi határon buza nem igen vettetik, hanem rozs, mely terem következésképpen: 1 köből rozs ha elvettekik terem kalangyát 5, melyeknek is kalangyája in mediocri Met. 2½. Zab 1 köből ha elvettekik, terem kalangyát 4, melynek is kalangyája megereszt 3 vékát. Köles 1 véka ha elvettekik terem utána 5 kalangyát, melynek is kalangyája 2 Met.; kender 1 véka terem. gelimae 2.

grâu nu se prea samăna, ci secară, care produce: dacă să samăna 1 căblă de secară sa face 5 clăi, și fiecare claie dă în mijlociu 2½ ferdele. Dacă se samăna o căblă de ovăs se produce 4 clăi și fiecare claie sloboade 3 ferdele. Dacă se samăna 1 ferdelă de meu produce 5 clăi, și claia dă 2 ferdele; 1 ferdelă de cânepă produce 2 clăi.

Census. — luxta usum et consuetudinem Iobbagiones Felső Szombatfalvienses singulus videlicet Hospes in festo Natali Domini nostri lesu X-ti quisque unam galinam praestare tenentur, et Hospes quator boum possessor tenentur unum Truncum pro Asseribus aptum ferre, qui autem duos boves habent, cum alis ferre tenetur.

Servitia Iobbagionum. — Dum in vivis ad huc piaie memoriae Serenissimorum modernorum Exponentium Genitor Transilvaniae Princeps Constantinus Bassaraba a Brankovan extitisset, de indulta ac paterna teneritudine Iobbagiones Possessionis Felső-Szombatfalva et Nagy Berivoj una cum Kis Berivoj vernali et aestivali tempore hebdomadatim tribus diebus tam jugalibus, tam laboribus manualibus servitia Dominalia praestare ac supportare tenebaniur, hyberno autem tempore duobus saltem hebdomadatim diebus servire obligabantur, stabit itaque in arbitrio, et naturali suarum Celsitudinum (modernorum Exponentium) beniquitate circa servitia eorundem Iobbagionalia gratiose disponere.

Leges et Consuetudines. — Iobbagiones Possessionis Felső Szombatfalva, Nagy Berivoj et Kis Berivoj inter se rixantes ac colligantes, si pro Bonor quod litem moverunt coram Domino Terestri, aut vicin(?) ejus gerente, seu Provisore Causarum dicebant, Judicium que ab inde recipiebant, quin unum alterumque Assessorem seu nobilem cum Juratis Pagi ad tale Judicium in Curia Dominali convocabant, prout etiam super alterationibus verberibusque Iobbagiones inter se rixantes(?), coram tali Judicio et Curia Dominali causam invicem agebant, querelasque suas exponebant ac pro suo quisque demerito plagis in eadem Curia puniebatur. In majoris momenti Causis vero praesertim Criminalibus in Foro Inlyti Capitaneatus Fogarasiensis causas suas prosequi consueverunt.

Praesentem Extractum praescriptae Urbarialis Conscriptionis per nos fideliter confutum et descriptum esse fide mediante atestamur.

Felső Szombatfalva, 19 December 1819.

(L. S.) *Michael Meszlenyi* (L. S.) *Ioannes Bodrozközi*

2.

Orindujăle si obitsejurile cseátz ávut totz de obste átitái delá Perintzi nostri, si dela noi átselá ávetz á urmă si nu máj lá átselá ávetz á ve szupuné, járé máj mult nu szintetz dátór á dá ászkultáré fara de porunka Peretászka, si ortse vizzon lovát, pene akum peszte orindujăle si peszte obitsejurile tselevéty avétz áve keutá tze ve va fi aszuprit pene ákum, kászevile loátz innápoj ku kámetá lor.

8-la Maii 1792.

Manuei Bránkovanu m. p.

3

*) In 18 Decemvrie 1819 în satul Sâmbăta de sus din ținutul Făgărașului fiind de față conscriptorii și arendașul Mina Zotta din partea Prințului Grigorie Basarab Brancoveanu, apoi bătrânii și jurații satului, cari au mărturisit precum urmează:

1) Urbarium are satul acesta, care este făcut de 47 de ani și se află la curte. (Vezi mai sus Nro. 1).

2) Noi n'am făcut slujbă după Urbarium care-l avem, nici înaintea făcutului Urbarium, nici după aceea, fără am avut obiceiul acesta: Cumcă la Crăciun fiește care gazdă a dat câte o găină, gazda cu 4 boi cu un trupaș lângă el într'un an odată vara, când a fost pășune, au dus un groș de scânduri în slujbă, gazda cu 2 boi, s'au împreunat 2 inși fără trupaș, și aducând și aceia câte un groș iar li s'au luat în slujbă. Iară o gazdă care n'au avut fundus mai mare și moșie mai multă, ori cu 2 boi ori cu 4 boi a lucrat o zi, i s'a luat în slujbă de o săptămână, cu trupul a făcut 2 zile; și acest obicei îl avem până în ziua de azi, nici nu ne-a silit nimene să facem noi slujbă după Urbarium, fără numai Domnu Arăndaș acest de acum de când s'a băgat în iosag de 3 ani în-

*) Az 1819 December 18-án Nemes Fogaras vidékében fekvő Felsőszombatfalva helységben általom alább megnevezendő kirendeltetett Conscriptorok által, az irt Helységnek öregei és eskütjei Ő Máltóság Brankovan Bassaraba Gergely ő Herczegsége Joszágának arendátora Mina Zotto, ő kegyelme előtt examináltván a következőleg vallottanak:

coace ne-o început a sili, dară noi tot nu am făcut altminterile fără după obiceiul nostru cel vechiu și rânduiala Prințului, care arătăm în scrisoare aicea. (Vezi Nro. II).

4) Bunătăți satul acesta nu prea are, că locu-i pietros, cu 2 boi nu putem ara fără cu 4; grâu nu putem prăsi, fără numai săcară și ovăs, și încă la săcară trebuie să gunoim în toți anii și nici așa nu se prea face. Hotară avem numai două; fânațele care le avem mai pe samă sânt pe lângă riul cel mare și cât crește apa minten calcă ierburile, la altul îi macină și pământul. — În hotarul nostru de 2 ori nu putem cosi, fără cât într'o grădină cosim de 2 ori dacă îl gunoim. Fânul-i sec, de nu-i de-a îngrășa vite. — Pășune de vite mărunte tot mai avem puținică, dară de vite mari, ales în hotarul cel de jos, chiar n'avem, fără tocmin cu bani pășune la munte, după care tocmeală vine pe câte 1 bou 30 de crețari. — Ape de adăpat avem destule. — Pădure de lemne de cămine și de foc am avut bunișoare, care a ținut-o satul supt bună grijă, dar de 3 ani încoace, de când s'a băgat arândașul de acuma, tare ne-a stricat, le-a tăiat și le-a vândut, de după aceasta nici de cămin nu vom avea și de lemne de foc mare lipsă vom răbda. Pădurea este dela sat cale de $\frac{1}{2}$ de zi. — Ghinde de jir, unde am putea îngrășa porci n'avem. — Pometuri și grădini de legumi iară nu prea avem, că nici nu prea umblăm după ele. — Topile avem destule. — Mori domnești iar aici în sat avem de putem la toată vreme măcina. — Loc de târg avem la Făgăraș, care de aicea ține un mil și jumătate. Iară se află și bunătatea aceasta, că avem slobozenie să putem face fieștecare piuă și dârste, dară piuă din voia noastră nu facem, fără mai cu samă facem dârste, care le face, nu ne oprește nimenia. Dela o dârste plătim la bir împărătesc 1 zlot și 15 crețari; la curte până acuma am plătit 51 de crețari, dară acuma arândașul pofteste un țol, care este 3—4 și 5 zlofi. Am avut până mai acești ani 4 joagere omenești (= private), pe care pentru plată mai puținică au putut săteni tăia scânduri, dară acuma al treilea an arândașul le-a stricat joagerile, pe oameni i-a păgubit, că nu le-a plătit prețul și a făcut joageri domnești, unde dacă duce omul un gros să-și taie pe sama lui, nu-l mai vede, că arândașul îl cuprinde pe sama lui.

5) La noi nu se ştie care este iobag cu heiu - întreg şi cu moşie întreagă, fără o gazdă de frunte biruieşte loc de arătară de 16 gălete, din care o parte se poate numi loc mai bunîşor, două părţi sânt de ovăs. Fânaţ la noi o gazdă bună se pot pune de 5 care de fân.

6) Slujbele la noi se fac după împărţitul heiurilor şi moşilor, altul care nu împărţeşte cu nimenea face într'o săptămână ori cu 2 boi ori cu 4 o zi, şi i se ia în slujbă 2 zile, cu trupul face 2 zile, dară care împărţeşte cu alţi fraţi face slujba numită, altul într'a doua, altul într'a patra, şi alţii într'a şasa săptămână. Iarăşi mersul şi venitul ni s'au luat în slujbă. Mai de mult calea de aici ori până la Sibiiu ori până la Braşov cu 2 boi ni se lovea în slujbă de 6 zile, dară acum numai în 4 zile ni se ia bun.

7) La noi alte dijme n'au fost fără din zece clăi de bucate de toamnă şi de ovăs, am dat şi dăm şi acuma una; din cucuruz mai de mult n'am dat nici o dijmă, fiindcă noi cucuruz nu putem prăsi altminterile, fără dacă-l închidem în loc cu gard, dară de vre-o 23 de ani încoace ni se ia şi din cucuruz. — Pentru un porc mare sau pentru 2 mici plătim 3 creţari, dela o oaie cu lapte 3 creţari, dela o oaie stearpă ori care iernează în ţară [= Muntenia] câte 1 potor. — Noi la curte am dat şi dăm şi acuma la Crăciun o găină, pentru care mai de mult ni se ierta slujba pe o săptămână, dară acuma nu ni se iartă. Alte nu dăm nimica.

8) La noi în amândouă Sămbătele de sus sânt puste mici cu mari 78, carele mai cu samă toate pustişaguri le-am pomenit, pe altele mai puţinele am pomenit şi case, care s'au stricat. Acu pentru ce au rămas pustii acestea: aceea că noi funduşurile şi moşiile le-am împărţit totdeauna după rudenie, de unde dacă un obagiu a avut un fundus mare, acela cu moşie cu toţi copiii l-au împărţit într'atâtea părţi câţi inşi au fost, cel mai mic a rămas în casa părintească, fraţii ceilalţi dacă au luat fete cu care au căpătat case acolo s'a băgat ori dacă le-a plăcut a făcut case pe funduşul nevastă şi care le-au fost rămas din funduşul părintesc le-au lăsat pustie. Altul, dacă s'a învechit, ori casa părintească, ori care a căpătat casă cu nevasta, una a lăsat-o pustie şi s'a tras pe heiu celălalt, şi de aici vine că funduşurile noastre, ori cu

masa, ori pusele într'atâtea părți se împărțesc și s'au împărțit de nu se mai poate hotări, care este fundus întreg și care de cât este. Din pusele acestea care obagiu cât stăpânește le vom spune de-arândul la scrisoarea fundușilor.

9) Pădurit este slobod, care are voie și putere poate vinde cât vrea dară nu prea vindem, că sântem săraci, de mai nu putem aduce pe sama noastră, nu cum se mai ducem și de vândut. Domnul nostru afară de hotarul satului aici aproape nu are pădure. Fundușurile o putut vinde în zălog fieștecare cum a vrut fără opreliște totdeauna.

Țăranii jurați din Sâmbăta de sus apuseană:	Țăranii jurați din Sâmbăta de sus răsăriteană:
„ Neculai Predușca bir. sat.	Matei Piltza birăul satului †
† Aldea Ganea jurat	Ilie Ganea jurat †
† Barb Stan Hașu	Adam Sevoi †
† Nica lui Avram Ciure	Zafi Bota †
† Vasilie Cojocar	Silea Andrei †
† Matei Grama	Petru Todorel †
	Nica Dobri †
	Adam Todorel †
	Gligore Tudur †

*) La cele 9 puncte cei 16 jurați și bătrâni ai satului au răspuns în limba lor românească de pe coloana întâiu, pe coloana a doua e traducerea ungurească a spuselor lor, neștiind ei scrie, lângă numele lor, scris de mâna streină, au făcut crucea cu mâna lor proprie.

Felső Szombatfalva, 1819 December 20.

(L.S.) Meszlenyi Mihály.

(L.S.) Boarogközi Janos.

4

**) Arendașul în numele proprietarului și al său dă în scris aceste reflecții:

*) Hogy a feljebb irt 9 kérdőpontokra a 16 számból álló subscribens falusi birák és üregek a szerint feleltek legyen a mint az első columnán a magok anyai oláh nyelven, a második columnán pedig magyar nyelvre fordítva megiratott, és azok irás tudatlanok lévén, a magok idegen kéz által le irt nevek mellé jegyzett keresztet tulajdon kezeikkel rajzolták legyen. Fide mediante hitelesítjük.

**) A megírt vallástételt az Arendator közöltetni kérvén általa, a enaga és a Tulajdonos részéről irásban adattak ki ezen Reflexiók:

Eu arendaşul moşiei Prinţului proprietar, înţelegând mărturisirile reprezentanţilor satului, în ce mă priveşte fac aceste reflecţii :

La punctul 2. Eu deaceea am voit ca colonii să-i silesc să se țină de slujba din urbarium, pentrucă Prinţul mi-a dat urbariul în mână, ca pe baza lui să-mi servească colonii şi să iau toate venitele, dar precum au spus şi ei până acum nu le-au îndeplinit.

La punct 4. Hotarul în comparaţie cu hotarul altor sate din ținutul Făgăraş nu-i cel din urmă; cere muncă, dar şi răsplăteşte osteneala lucrătorului; dacă ar fi împărţit în 3 porţiuni (ceea ce s'ar putea face uşor), s'ar ajunge cu gunoiul jumătate, şi le-ar fi suficient hotarul şi pentru vitele cele mari. Fânăţele nu le pot cosi de 2 ori (au de ajuns), dar nu le îngrijesc cu destulă sârguinţă. În privinţa lemnelor de cămin şi de foc nu se pot plânge, ci din vinderea lor să şi ajută. Munţii se țin numai de alodiile domneşti şi dela aceştia proprietarul nu i-a delăturat, ci prin ştergerea joagerelor a voit numai să înceteze abusurile; colonii nici n'au avut drept să facă joagere până acuma, pentrucă domnul în proporţie cu

En alább irt mint a Tulajdonos Mságos Herczeg ur ide való jóság-nak Arendatora értvén a falusi meghitelt Elöljáróknak vallás tétéleket, a mennyiben azok engemet láttatnak érdekelni Reflexiomat ezekben kívánom megtenni név szerint, — A 2-dik Punctumra: hogy én azért kívántak a Colonusokat az Urbariumban, ki irt szolgálat tételre szorítottani, mivel ő Herczegsége az Urbariumot azért adta kezembe, hogy a szerént szolgáltatssam a Colonusokat, és minden jövedelmeket végyek de a mint ők maguk feladják, még eddig nem tellyesítették. — A 4-ik Punctumra: Az határ a Fogaras több helyiségekbeli határokhoz képest nem az utolsó, az industriát meg kívánja ugyan de a munkásnak fáradságát megis jutalmaztatja, s ha 3 fordulóra volna felosztva (a mely könnyen megeshetnék) fele ganyézzattal érnék be, s a nagyobb marhájokra is elégséges lenne. A széna termő réteket kétszer nem kaszálhatják (a mely bőséggel van) de a megkívántató szorgalmatóságot nem fordítja rája, Fa dolgában, se épültre, se tüzelőre nézve panaszkodnak nem lehet, sőt magokat azoknak eladásából segítik is. Az havas csupán az Uradalom Allodiaturai közzé tartozik s mégis ezektől a birtokos el fogni nem szándékozott mind eddig, csupán az abusosokat kívánta a fűrészek eltörlésével orvosolni, s nem is volt eddig egy Colonusnak fűrészt építeni szabad, mivel a földes urnak, az Uradalomhoz képest szántó és kaszáló Allodiaturai igen kevés lévén, a fűrészekből segíthet valamit. Fenyves pedig bő-

domeniul, având puțin pământ alodial de arat și cosit, prin joagere putea să se ajute ceva.

Brădet este destul, dar e numai a curții și aceasta nu se prejudecă de nimeni.

În ce privește pădurea comună, curtea o parte o ține subopreliște tot pentru coloni, din cealaltă pot aduce destule lemne de foc, ba mai pot vinde; curtea nu dorește nici un câștig din acestea două păduri, pentru că are și altă pădure domenală din care lemnele uscate și cele de rărit sânt de ajuns pentru foc la curte. Ce privește dârstele, fără știrea și învoirea curții n'a fost liber să facă nime, a fost obiceiul ca în fiecare an să se înțeleagă cu curtea pentru ele, în ce privește taxa lor, dar precum și la alte prestații, așa și la aceasta s'au împotrivit, au plătit cât au voit, așa că în comparație cu alte sate, plata lor e nimica toată. Mina Zotto m. p.

Observațiile din partea conscriptorilor. — 1) Hotarul acestui sat, în tabela de conscripție e pus în clasa a 4-a ca calitate, din care se deduce, că-i slab, neproductiv pământul.

2) Mare scădere e aceasta: că hotarul e împărțit numai în 2 fordulașe, dacă ar fi în trei, ar contribui la o producție mai

séggel vagyon s csupán az udvaré, senkinek praejudiciumára nem lehet. — A mi a falu közönséges erdőjét nézi az Udvar tilalom alatt tartja egy részit a Colonusokra nézve, a más részéből becsületesen tüzelhetnek, s még el is adhatnak a nélkül, hogy az udvar a legkisebb haszon keresést kívánna ezen két erdőből venni, mivel más Dominalis erdő is vagyon, melyből csak a ritkítás, és a romlott fákból is az udvar eléggendőleg tüzelhet. A mi a ványolokat nézi, az udvar hire és akarátja nélkül szabad nem volt építeni, a szokása volt minden esztendőben róllok az Udvarral edgyezni a taxa iránt, de mint a többi praestatiokban, ugy ebben is ellenkeztek, fizettek a mit akartak, ugy hogy a többi szomszédos falukhoz képest az ők fizetések gyermekeg.

Minnas Zotto mp.

A Conscriptorok részéről való megjegyzések. — 1) Ezen falunak határa, annak minőségére nézve a Contributionis Tabellában a 4-ik Classiba vagyon téve, melyből azt lehet kihozni, hogy sovány, terméketlen a föld. — 2) Nagy fogyatkozásnak láttatik lenni ez: hogy a határ csak 2 fordulóra vagyon osztva, ha 3 fordulója volna, mind a bővebb termésre, mind a Pascuumra, mind pedig az erdő kimillésére sokat conferalna, nem kellettven ugy a törökbuzának való terrenumat. minden tavasszal sövény kerttel körül keríteni. — 3) Vagyon egy szép Dominalis tiltos bükkös erdő, azonkívül mind bükkös mind fenyves erdő, melyet az Udvar a Colonusokkal együtt szokott használni, még,

bogată, și la cruțarea locurilor de pășune și a pădurii, n'ar trebui ca în fiecare primăvară să încunjure cu gard locul pentru cucuruz.

3) Este o frumoasă pădure domnească de fag, oprită, afară de aceasta atât pădurea de brad cât și cea de fag o folosesc împreună curtea cu iobagii, acum e încă în belșug, dar arândușul pentru negoțul cu scânduri taie în mare măsură brădetul și dacă nu se va restrânge, pe încet va scădea foarte mult pădurea.

4) Mare greșală e și aceasta: că dela începutul satului acestuia s'a îngăduit dreptul de moștenire, în urma căruia slujba e în mare confusiune și mulți au sărăcit, căci moșiile și apertinențele s'au împărțit în prea multe părți.

5) Măsurarea mărimii sesiunilor și apertinențelor (pentru care acum n'avem timp, nici poruncă) e imposibilă, spre dovadă e destul aceasta: că în conscripția din 1772 e arător de 3060 câble, fânațe de 1184 care de fân, în conscripția din 1818 arător e de 1031 câble, și fânațe de 978 care de fân, acum s'a înștiințat numai arător de 860 câble și fânațe de $207\frac{2}{3}$ care de fân.

Sâmbăta de sus, 24 December 1819

(K. S.) *Meszlényi Mihály* (L. S.) *Bodrogközi János*
(*Ibid.*, vol. II, pp. 161—222).

most meglehetősen bőségeben vagyon, de a fenyves az Arendator, a deszkákkal való kereskedés végett, nagy mértékben használván, hanem restringáltatik lassanként nagy fogyatkozás következik. — 4) Nagy hibának láttatik az is: hogy ezen faluban eleitől fogva a successiois jus megengedetett, melyből a sessioknak, és appertinentiaknak felette sok részre való el daraboltatásokkal, mind a szolgálat, mind a Tenutumok nagy Confusioban vagynak sokan e miatt el is szegényedtek. — 5) A sessioknak és appertinentiaknak mennyiségét földről földre való kimérés nélkül (melyre most se idő, se parancsolat nincsen) lehetetlen kitanulni, a mi ennek hitelesítésére elégséges jelekül szolgálhat az: hogy az 1772 esztendőbeli Conscripitioban 3060 köből térésű szántóföld, és 1184 szekér szénát termő kaszáló, — az 1818 esztendőbeli Contributionis Tabellában 1031 köből térésű szántóföld és 978 szekér szénára való kaszáló tanáltatik fel téve, most pedig csak 860 köbölre való szántóföld és $207\frac{2}{3}$ szekér szénára való kaszáló adatott ki.

ȘINCA NOUĂ

La 20—22 Iulie 1820 făcându-se conscripția urbarială în Șinca nouă din ținutul Făgărașului prin conscriptorii Meszlényi Miklos și Bodrogekői Iános, e de față Tot István din partea Sașilor, cari stăpânesc acest sat al domeniului fiscușesc din Făgăraș.

1) Urbarium avem făcut de 32 de ani înaintea Urbariumului acesta, am avut o rezoluție dela cinstita Nație, în care a fost hotărâtă slujba noastră, dar rezoluția aceasta nu este la mâna noastră, fără precum am auzit din bătrâni se află la cinstita curte a Făgărașului.

2) Afară de Urbarium alte legături cu curtea noastră n'avem.

3) Mai din sus am spus că slujbele noastre sânt după Urbarium hotărâte.

4) Despre hotarul care îl avem s'ar putea spune că avem 2 hotare întru acest chip ca din jos de sat în toți anii e apărat (oprit) și din sus de sat în toți anii e izlaz, unde numai așa putem sămăna, dacă închidem locul cu gard, dară mai cu adevăr numai 1 hotar se poate numi, că noi numai în grădini sămănăm altul câte puținele bucate de toamnă, dară afară de sat noi șohan nu sămănăm bucate de toamnă că nu se face fără numai de primăvară, secară, grâu, cucuruz, orz, ovăs, cânepă, încă și pe sama bucatelor acestea trebuie să gunoim în toți anii că altmintrelea fiind locul rece de munte nu s'ar prăsi nimica. În izlaz la locuri cari le ținem închis nu ducem gunoi, că la dealurile cele mari nu-l putem sui, pentru aceea dacă-l sămănăm într'un an, apoi îl lăsăm pământul să odihnească 3—4 ani și apoi iar putem la 5-lea 6-lea ani prăsi ceva bucate și fără de gunoi, pământul se ară pretutindenea greu, cu câte 4 și cu câte 6 boi arăm.—Din fânașele care le avem, o parte este bună unde se face fân destul de bun, dară două părți sânt slabe de cu fânul care se face pe acelea vite nu putem îngrășa nimenea că-i tot iarbă de părul porcului, din care se face fân sec și nici partea cea mai bună

nu-i așa de bună să-l putem cosi de două ori, fără numai câte odată și otavă noi nu putem face, unde se face 1 car de fân acolo de s'ar sămăna cu bucate de toamnă bun cu rău, ar tuna 2 ferdele. — Târguri de săptămână avem la Făgăraș cu boi cale de o zi departe și cale grea. — Pășune pe sama vitelor noastre și mai mari și mai mici și de tot felul avem de ajuns. — Ape de munte avem bune și destule. — Pădure și de lemne de foc și de nemeștii în hotarul nostru avem destulă, putem aduce cât vrem și cât putem birui, și le putem duce a vinde unde vrem noi, că cu lemnele ne câștigăm pita și biru împăratului. Goștină satul nostru n'are, că acela este al curții, pentru care mai de mult am plătit pentru un porc 7 cr. dară acum plătim câte 1 zlot. — Pomaturi să putem face bani din ele n'avem, fără avem numai de lipsa căsii noastre. Legume de grădină nu prăsim fără le cumpărăm.

5) Pe întrebarea aceasta nu putem răspunde, fără în rândul satului 1-om numi care ce hei și câtă moșie are.

6) Noi nu suntem iobagi cu slujbe de rând fără facem slujbă cu ruptu, omul care n'are boi face peste un an 24 zile și dă 1 cop [cupă] de unt, care n'are unt l'a plătit mai de mult cu 36 cr., dară acuma il plătește cu preț de târg. Omul cu 4 boi a dus dela Mediaș câte 2 buți de vin de câte 40 de vedre și a adus aici în sat 2 groși de brad de scânduri de câte 3 stânjini nemeșesti de lungi, a dus la Făgăraș 10 bârnișoare de brad cioplite în 2 fețe de câte 3 stânjini de lungi și 20 de pari de clăi de câte 1 $\frac{1}{2}$ stânjini de lungi. Omul cu 2 boi le-a făcut poverile acestea numite pe jumătate. Despre acestea, am avut hotărîre dela Cinstita Nație, care precum știm să află și acuma la cinstita curte. Dară acuma ne pune buți de câte 60—70 de vedre și încă ne pune câte o săptămână la căratul bucatelor și pentru groși care le aducem mai de mult numai aici în sat acuma ducem la Făgăraș câte o jumătate de stânjin de lemne de foc cu 4 boi, cu 2 un fertai.

7) Noi de al 9-lea nu știm nimic, nici veste nu i-am auzit fără dăm dijmă din tot felul de bucate care prăsim a 10-a parte, din miei, porci și roi de stupi din 10 unul, din jos de zece, dăm câte 1 cr.

8) În satul nostru nu este nici un hei pustiu.

9) Precum am răspuns și mai sus noi pădurile din hotarul nostru așa le biruim că dintr'acelea putem aduce și vinde câte vrem noi. Heiurile a le vinde de uric nu a fost slobod și nici n'a vândut nimenea, dară a le pune zălog poate uneori care că nu e nici o opreliște.

<i>Gheorghe Poza birăul satului †</i>	<i>George Flucus †</i>
<i>Coman Mușinea †</i>	<i>? †</i>
<i>Bucur Turea †</i>	<i>Ioan Scurtu †</i>
<i>David ? †</i>	<i>George Turea †</i>
<i>Nuțu lui Stan ? †</i>	<i>Bucur Finic ? †</i>
<i>George Debu †</i>	<i>Bucur Chima ? †</i>
<i>Bucur Tratu ? †</i>	<i>Popa David Flucus parohi 1)</i>

(*Ibid.*, Fogarasvidék, XII pp. 85—192).

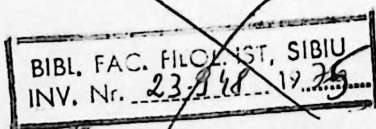
1) Numele tuturor juraților sânt scrise cu cirile de popa David, țeranii numai pun degetul pe cruci.

CUPRINSUL :

Vol. II: Sate din județul Crasna, Cojocna, Bihor, Doboca, Sălaj, Sătmă, Solnocul din Iăuntru, Turda (1370—1820).

Vol. III: Sate din județul Caraș-Severin, Brașov, Unedoara, Sibiu, Târnava, Treiscaune, Zarand (1673—1820). — Note istorice despre satele românești din Ardeal și Ungaria.

NOTĂ: „Greșelile de tipar“ vor fi îndreptate în vol. II.

ANTICARIA
18.
Lei

26 m / 29 x 17

